

Universitätsbibliothek Paderborn

**Alfonsi Virvesii Canarien. Episcopi, Philippicæ
disputationes uiginti aduersus Lutherana dogmata, per
Philippum Melanchthonem defensa**

**Virués, Alfonso de
Coloniae, 1542**

VD16 V 1588

urn:nbn:de:hbz:466:1-33625

Th. 7287.

ALFONSI

VIRVESII CANARIEN. EPISCO

Canaria
in mari atlantico
sive dicta a canariis
studie magistrorum
nisiudinis

pi, Philippicæ disputationes uiginti aduersus Lutheranæ dogmata, per Philippum Melanchthonem defensa, complectens summam disputationes nuper Augustæ ac deinde Ratisponæ habitas.

Vox usurpata Luthero.

Verbum domini manet in æternum. *Isaiæ. 40.*

Vox ecclesiæ propria.

Et respondebo exprobrantibus mihi uerbum:
quia speravi in sermonibus tuis. *Psal. 118.*

COLONIAE, ex officina Melchioris
Nouesiani, Anno M. D. XLII.

SOOPERIS TOTIVS
argumenta.

- De dogmatum multitudine & uarietate.* Philippica I.
De communi articulorum fidei confessione. Philip. II.
De iustitia & peccato originali. Philip. III.
De fidei & operum iustificatione. Philip. III.
De eodē ad argumenta confessionis responſionū. Phil. V.
De eodē ad scripturæ loca responſionum. Philip. VI.
De eodem ad philippica argumenta. Philip. VII.
De eodē Philippicarū responſionū cōfutatiōis. Phi. VIII.
De pœnitentia & absolutione. Phil. IX.
De ueræ pœnitentiæ ratione & sacramento. Phil. X.
De eodē philippicarū rationū confutationis. Phil. XI.
De ui & numero sacramentorum. Phil. XII.
De ecclesiasticis muneribus & functione. Phil. XIII.
De ecclesiæ ritibus & cæremonijs. Phil. XIII.
De politicis magistratib. et in eadē de lib. arbitrio. Phil. 15.
De cultu & inuocatione sanctorum. Phil. XVI.
De communione sub utraq; specie. Phil. XVII.
De cœlibatu & matrimonio. Phil. XVIII.
De cœlibatu clericorum. Phil. XIX.
De cœlibatu monachorū & monastica pœfessione. Phil. 20.

Ad Cas.

AD CAROLVM CAESAREM
inuictiss. Rom. Imperatorem, Hispaniae regem catholicum,
noui orbis monarcham, &c. Alfonsi Viruesii Vl-
metani, Canarien. episcopi, de Philippicarum dis-
putationum dedicatione, Epistola.

ET si scio multorum hactenus exercitationes
& studia, Cæsar inuictiss. eo directa, &
summo conatu, totisq; viribus intenta, ut Lu-
theri dogmata ab omnibus fieri posset, ex-
ploderetur, si minus, coercerentur, no per-
inde feliciter successisse catholicis atq; pie,
nequeo tamen, male locatas esse horas & operas in huiusmodi
argumento consumptas animum inducere. Neq; enim naturas
rerum, quod est in fabulis poetarum, oratione mutare nitimur,
sed animos hominum, animos, inquam, suapte natura flexibles,
& ad cedendum ostensae rationi, modo uitia non obstante, p-
pensos. Quanq; sunt, qui & hoc ipsum inferre uim uel naturæ,
uel fatali cuidā necessitati, ad quam omnia referre semel de-
creuerunt, existiment. Ita nihil röni, nihil arbitrio, nihil deni-
q; diuinæ clementiæ, quod possit immutare, relinquunt. Sed na-
tura omnium quæ sunt parés a philosophis credita, atq; diuinæ
prudentiæ ab eisdem ut æmula semp̄ opposita, nulla seröne
magis declarat nihil nec posse, nec esse qdem præter ipsas eas
dem res, quibus inesse uidetur, quā incerta hac operum uicissi-
tudine, ut sensibus frequentissima, ita occultissima intellectui:
Si enim per paucos ac numeratos quosdam motus prætermise-
rimus, quis cæterorum oīm quæ quotidie, imo singulis quibusq;
* ij horis

EPIS T O L A
horis modo fiunt, modo deficiunt, oriuntur, & occidunt, regus
las, causas, & originem perscrutari queat? Aut qua ratione
poterunt philosophi tantam non cæterarum modo rerum, uerū
& opinionum, scientiarum, legum, religionum, dogmatum ua-
riationum ad naturæ suæ thesauros, quos magnifice iactat, re-
ferre? Nos uero omnia hæc in diuinæ mētis liberam prorsus,
ordinatissimam tamen dispositionem, nempe prouidentiam re-
iijcimus, quæ et si nobis sit incomprehensibilis, hoc tamen non
significat modo, uerum rebus ipsis ostentat, malorum scilicet
hominum uitij bonorum se uirtutes expromere, erroribus uero
pietatem & ingenia exercere. Qui factum est, ut ab orbe con-
dito optimi quicq; inter iniquissimos, sapientissimi inter stultissi-
mos enituerint, oportueritq; (quod ait Paulus) hæreses esse
ut qui probati sunt, manifesti fiant, ita tamen, ut nemini diui-
na dispositio uim ad peccandum intulerit, aut bene uiuendum:
tantum ad hoc inuitat & iuuat, in illud uero sponte sua fertur
humana uoluntas. Quamobrem, ut ab illorum ego temeritate
uehementer abhorreo, qui, relictis hominum culpis, quicqd pœ-
narum accidit orbi, neglecto deo, ciusque prouidentia præter-
missa, omnia referunt ad arcana naturæ: ita querelis eorum
nunquam accessi, qui peccatorū uim adeo, & ruminis publicis in-
gruentibus, augent, ut Christi misericordiæ pene diffidere ui-
deantur. Vnde et hoc habet, pro deplorata rem pub. Christianas
nam, q; cum indies multi inter has temporum mutationes exoris-
antur allophili, ecclesiæ hostes, nullos econtra, ut olim, habeas
mūs propugnatores. Non (inquam) his quam illis magis acce-
do: Quoniam et si Augustinos, Hieronymos, Hilarios,
Athas

DEDICATORIA.

Athanasiōs, ac ceteros huiuscemodi, quos desiderant, & a quibus defensa est olim catholica ueritas, non assequamur, nō desunt tamen qui sequātur istorum uestigia, labores imitentur. His accedit principum pietas & religio, quae maior est in omnibus fere Christianis principibus & uberior, quam fuerit olim. Inter quos tu Cæsar inuictissime, ut supremus es loco, ita summam religionis curam & solicitudinem perpetuo sustines, adeo ut puerib⁹ pene usi iam uulgo dicatur: Ita diuinæ maiestati res tuas esse curæ: ut tuæ maiestati omnia sunt curæ diuina. Non conimittam ut istius uirtutis exemplo, quæ numero & magnitudine omnem orationis mensuram excedunt, huius præfaciunculæ breuitate perstringam. Tantum illud commemorabo, quod ad nostri operis argumentum proprius accedit. Indixit tua maiestas solemnum totius Germaniæ in Ratispona conuentum, quo posset facilius Lutherana dissidia quoquo modo sine pietatis tamē offendioe, cōponere. Videbatur res per viros in sacris literis eruditos, debere tractari. Hac fortassis de causa me, qui literas sacras utcūq; profitebar, euocari iusserit in aulam, aut si alia fuit accessendi causa, ego certe hanc suspicatus ad certamen præparare me cœpi, argumenta colligere, quibus Lutherani catholicam ueritatem inuadunt, respontiones adornare, quin & argumentis argumenta refellere: hoc studium nostrum epitome peperit chartis lituratum. Postea vero quam Turcarum irruptio cōsilia commutauit & studia, subiit animum cupiditas, omnia illa, quæ in epitome congesseram, in iustas disputationes digerendi, atq; in lucem, quo professum forte nonnullis, aedendi. Cœpi ergo in ipso bellorum ap-

* iii paratu

EPISTOLA

paratu⁹ armorum strepitu⁹ in quandam Lutheranorum con-
fessionem tuæ maiestati oblatā Auguſtæ ⁊ Philippi Mel-
anchthonis pro eadem apologiam disputatiunculas commen-
tari. Si quidem dum tuæ maiestatis aulam, in quam dudum fu-
eram recens aſcitus, per Germaniā ad Pannonias usq; conſe-
quor, opera preſum mihi facturus uidebar, ſi te una cum incli-
te Romanorum rege Ferdinandō tam ingens bellum uſcipien-
te, uestrīs autem cum purpuratis tum militibus futura ſi mo-
do hostis aſsus eſſet manere prælia meditantibus, Diogenis
exemplum imitarer, qui cæteris mœnium intentis pugnatiōi,
dolum ipſe, ne inter ſuorum labores accusaretur ignauia, p
maxima poterat contentione uerſabat. Melius uero nos, qui
(ut noſtri) perduellibus reipub. Christianæ, ita ecclesiæ de-
ſertoribus parabamus occurſum. Itaq; alij equos ⁊ arma, nos
ingenium exercebamus et ſtylum, atq; ita in illius expeditiōis
tam laborioso itinere harum diſputationum maximā partem
coſfecimus. Porro q; diſputationē hāc per Philippicas diſtri-
buimus, ne quaquam id magnifici nominis ſplendorem ſequi
fecimus, aut q; quicquam tale präſtare credamus, quale prä-
ſtit aduersus Philippum Demoſthenes, aut Cicero aduersus
Antonium. Illorum orationes ſunt grandes, luculentæ, ueniu-
ſtæ, noſtræ uero diſputationes, rusticæ quidem ſed mode-
ſtæ, ut credimus, ⁊ nō prorsus inceptæ. Quæ fuit igitur cau-
ſa nobilissimi nominis aucupandi? Hoc nimirū, q; Lutheros,
Zuinglios, Pellicanos, Decolampadios ac cæteros centimā-
nos ecclesiæ columinibus expugnandos relinquentes, nobis Phi-
lippum Melanchthonem quo cum deſcenderemus in aequū cer-
tamen

DEDICATORIA

tamen illius apologiæ occasionem præcipue delegimus: qui
et si his quos modo commemoravi, non sit eruditione impar, &
ingenio sit fortasse præstantior, eo tamen facilius eius uide-
tur esse certamen, quo minus à ueritate recedit. In assertioni-
bus, & in disputationibus maiorem præ se fert modestiā, mi-
nusq; furiose uersatur. Hæc nobis uisa sunt Cæsar inuicibilis
me, apud tuam Maiestatem epistolari breuitate præfari, nā
cetera dabit Philippica prima: qua, proemij loco, Germanos
omnes, maxime quibus cordi est pietatis studium, alloqui-
mūr.

F. ALFON.

F. ALFONSI VIR² Fol. 1.

VESII THEOLOGI, CANARIENSIS

Episcopi, Philippicæ disputationes viginti, quibus quorundam Germanorum confessio, Carolo Cæsari Augustæ,

iuxta Lutheri doctrinam exhibita, expenditur:

& Philippi Melanchthonis, pro eadem confessione, apologiæ respondetur.

Philippica I. De dogmatum multitudine & varietate, quæ & totius operis præfationem continet.

Vemadmodum inter omnes omnium gentium nationes, nulla fuit vñquā Germanis, aut fide constantior, aut moribus grauior, aut ingenij cādore simplicior: ita inter omnes Christiani orbis prouincias, nulla se hactenus (quod aliarum pace dixerim) pietate insignem, religione supplicē, obseruatione frequentem, vtrisq; demum tum legibus, tū magistratibus obtemperantem, æque præbuit atq; Germania. Quæ quidem ingenij vestri & pietatis antiquæ laudes, haud idcirco nobis in huius præfationis exordio attinguntur, viri Germani, vt vos primulū blandis (quod ait Sapiens) fictisq; sermonibus captans, postmodum facilius traham in sententiā (haud em̄ hestis, quibus assentatione, in re præsertim grauissima, possit imponi) sed vt indolis vestræ & ingenuitatis admoniti, me mineritis: quæ nunc placita, leges, instituta maiorum cōtem-

Prover. 26

A nitis,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

nitis, eadem vos non ita pridem & suspexisse modestius, & retinuisse contentius, & fidelius præstissem. Quod cū ita sit, indignum mihi videtur vestra grauitate (animaduertite q̄ vobis nō assentari decreuerim) ad vnius aut alterius hominum cionis qui nunq̄, quod illorum cum verba, tum opera satis produnt, sibi constiterunt, voces nō dicam quales, sed nouas, ita repente vosip̄os, & vestra oīa, (vitijs duntaxat exceptis,) mutasse, & aduersus rectiora monentes, ita obturasse aures, vt r̄isu ac derisione, ne dicam maledictis & conuic̄is excipiat̄is eos, qui istam animi impotentiam sistere & temperare co- nantur. Hoc malum nō rerum ipsarum, quas deseruistis, aut veritatum mutatiōe accidit, sed communi homīm (ne interim diuina iudicia perscrutemur) conditione, qua ita est hominū naturae comparatum, vt quo se sublimius extulerit, etiam vir-
tute ac fruge bona, eo sit illi velut in summo periculo cauendū studiosius, ne præcipitatione collidatur. Omnia rerum vicissitudo est (ait ille) non tantum humanarum, ver-
Nihil tam etiam diuinarum, q̄diu versantur inter homines: nihil est em̄ purum quod def̄e tam præcellēs, tam sublime, tam diuinum, quod si per homi-
nēs geri, dispensari, aut quoq̄modo disponi cōtingat, huma-
nis defectibus non sit obnoxium, quando ea est animi nostri
imbecillitas, mentis inconstantia, perplexitas rationis, vt quā
veritatem maxime illi expedit retinere, in ea se veritate siste-
re & confirmare intellectus humanus minime queat, nisi vir-
tute diuina roboretur. Huic virtuti, quæ præsto est, quem-
admodum pollicetur Christus, expertentibus, pulsantibus,
implorantibus, nihil hostilius aduersatur quam peruicax

Math. 7
Lucer. 11

ac

ac præfacta quædā præsumptio sapietiae, qua sibi ipsi homo
sufficere credens, cæteros omnes cæcutire & hallucinari, præ
vt ipse sapit, arbitratur. Hic ille philautiæ morbus est, vt alti-
us tantorum malorum causas & exordia reputamus, qui ma-
ximam angelorum partem corrupit, & ab illis in homines
quasi contagione translatus, vniuersos in primo parente cor-
ripuit. Quem morbum vt cæterorum omnium caput & o-
riginem, diuini verbi Ecclesiastes ille Salomon significasse, v-
na atq; cohibere voluisse videtur: dum hominum ferme o-
mnium curas ac desideria vana pertæsus: aut (quod verius ^{per se a posteriori} ^{igit auctoritatem}
dixerim) spiritus sanctus per illum: studia quoq; nouos scri-
bendi libros, quinimo libidinē cōminiscendi noua dogma-
ta, quibus vetera fastidiri, simul & antiquari documenta in-
cipiant, disertissime iuxta ac saluberrime damnat. Verba, in-
quit, sapientium sicut stimuli & quasi clavi in altum defixi,
quæ per magistrorum consilium data sunt a pastore uno,
his amplius fili mi ne requiras: faciendi plures libros nullus
est finis, frequensque meditatio carnis afflictio est. Videtur
siquidem hæc diuini spiritus sententia in illos maxime fer-
ri, qui alienam sapientiam præ dulcedine proprij erroris
fastidire solent, & materias a veteribus catholicis non mo-
do pie, verum diligenter & erudite iam olim explicatas,
rursus exutiunt, atque de alienis laboribus sibi gloriam
aucupantes, amplissima usurpant argumenta loquendi.
Loquendi, inquam, quia nihil aliud lucri præter inane lo-
quacitatis nomen sibi referunt, nihil utilitatis lectoribus af-
ferunt, præter humanæ alicuius adiunctionis fumos: qui=

Dogmata
radix phi-
lautia.
Ecclesiastes 11

A ij bus

F. ALFONSVS VIRVESIVS

bus ad veterum enarrationes, alioquin sufficiētes, adiecti, argumentum doctrinæ susceptum confundunt, potius quam illustrius reddant. Atq; vtinam hoc tantum damno contenta esset inanis gloriæ in scribendo cupiditas, & non aliud de terrimum adieciſſet: quo totius pudoris et reuerentiæ metas transgressi, cum nihil prætermiſſum a maioribus, quod a nobis adiici possit, videamus, quæ ab illis sapienter, simul & catholice dicta ſunt, ambitioſa doctrinæ ostentatione conuelliſſus, illorum dogmata vellicantes oblique, interdum etiā & aperte damnantes. Eo deniq; temeritatis proceſſit immanis hæc philautiæ noſtræ rabies, vt in diuinas demū ſcripturas irrumptentes, nihil firmū, nihil ſtabile, nihil ſolidum illis, quantum in nobis eſt, permanere ſinamus: quin quibusdam locis manifestam vim inferentes, quosdam prorsus infringentes, alios omnino negantes, omnia propemodum euertamus: ita vt fuerint, qui integrōs vtriusc; testamenti libros, alij qui alterum testamentum in vniuersum ſustulerint, & in diuinæ ſapientiæ oracula virgam ſibi censoriam auiſi ſint arrogare. Hinc exortæ hæreſes, ſchismata, ſectæ, factiones, & id genus alia portēta quæ Paulus inter opera carnis connumerat. Nā illorum meditatio carnalis eſt omnino, Quod idipſum Salomon aperte ſignificat, cum dicit eorum frequentem meditationem, carnis tantummodo afflictionem eſſe. Phantasmatū enim agitatio, organicas cerebri potentias exercens extenuat, & fatigat. Porro ex huiusmodi potentiarum, quæ corporeæ ſunt, & ad carnis pertinent portionem, varietate, opinionum nionum, ſolet varietas exoriri. Alioquin tanta eſt animorum ſimilitudo,

Galat. 5:

Eccl. 12:

Vnde varietas, opiniōnium.

udo, vt intelligentiæ cōsensus philosophis aliquot imposuerit, vt crederent, alijs eundem esse in cunctis hominibus intellectum, quem cōmunem suis verbis appellant, alijs diuersos quidem, sed eisdem scientijs apud superos olim imbūtos, atque adeo apud nos assensuros æque eisdem veritatibus, nisi phantasmatum obstaret varietas, penes quæ vix hominem inuenias, qui cum alio in opinando conueniat. Sicut em exte-
rior corporis habitudo, ita & interior organica dispositio in singulis hominibus propria est, & a ceterorum unoquoque diuersa, qui sit, vt in ijs quæ per organicas cogitationis specialia, quæ vnicuique (vt diximus) propria sunt, contemplamur, in-
gens inter nos oriatur opinionum varietas: In ijs vero quæ sola spiritus acie, intellectu scilicet, intuemur, summus sit om-
nium hominum in iudicando consensus. Id quod maxime nobis vnuuenit, cū intellectus noster, sicut similitudinis sim-
plicitate vnuus est, ita vnico tantum fidei & gratiæ lumine il-
lustratur. Cuius quidem luminis capax non est vlla quan-
tumlibet perspicax, & in fingendis nouis dogmatibus so-
lens corporea potētia, quoniam spiritus sanctus discipline ef-
fugiet fictum, & auferet se a cogitationibus, quæ sunt sine in-
tellectu. Siquidem intellectualis & vera sapientia hoc distat aphantasticis opinionibus, quod sine fictione discitur, & si-
ne inuidia communicatur, vt quam non sibi quisque priuatis ex cogitauit proprij cerebri simulachris, sed in communem omnium hominum utilitatem Deus velut æquamento lar-
gitur cunctis, q̄ se illa dignos exhibent & capaces: Alioquin in maleuolam animam non introibit sapientia, neque habitat

Sap. 7
Intellectu
alis sapien-
tia distat a
phantasti-
cis opinio-
nibus.

A iij in

F. ALFONSVS VIRVESIVS

in corpore subdito peccatis. Et spiritualis sapientia, quam aduersus carnalē Iacobus distinguit, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiēs, &c. Multa in hanc sententiam passim in sacris literis reperiūtur, q̄ omnia huc spectant, ut sciamus intellectualem sapientiam, hoc a phāstica opiniōe differre, quod illius veritatibus oēs fere homines (quorū animos philautia furor non corripuit) facillime assentīuntur, in huius vero placitis, vix hominē inuenias, cui cum altero in vniuersum conueniat, nisi forte factione potius, q̄ doctrina, in cuiusq̄ verba iurauerint. Tunc em̄ coguntur homines, interdum q̄ minime probant, assue rare: quinimo, quod non raro deprehensum est euenire, affectus ipse peregrinis dogmatibus semel addictus, usq; adeo in cæteras animi potentias tyrannidem exercet, vt eas pro se cogat etiam iudicare, & intellectum (qui nudus alioquin & liber veritatem erat inuenturus) quasi refragantium cogitationum improbitate obruere. Verissime nanc̄ dictum est

Quintili. Quintiliano. Id quod iudices fuisse volunt, esse facilē credere. Et sicut amātes de forma iudicare nō possunt, q̄a sensum oculorū premit amor, ita oēm ingrendae veritatis rationē a nobis amitti, cū affectibus occupamur. Quamobrem haud immerito apud Ciceronē de natura deorū differentē C. Cotta Velleium idcirco falsum existimat, quod ante iudicauerit Epicurū se esse oportere, q̄ dogmata Epicuri cognouerit. Omnino animus commentitiae opinionis fuco præuentus, sui cōpos non est, vt proprię ad inuentionis aut factitij dogmatis, cui semel se addixit, deceptioni veritatis pulchritudinem

præ

præferre valeat. Trahitur vnuſquisque noſtrꝫ a morbo illo,
 quē diximus philautiæ, vt ſemper propria cōmuniſbus præ-
 feramus. Porro veritas & intellectualis ſapientia, q̄ vna illam
 attingit, communißima eſt, opinio cuiuſq; propria. Hinc fit,
 vt non modo hæretici, (quod quotidie experimur) ſinguli
 ſingulas condant hæreſes, & viciſſim ſeipſos, qui modo ad-
 uersus oēs alios pugnabant, inſecten̄ illis damnatib; quod
 his egregie luculentū appetet, & rurſum his explodentib;,
 & irridentib; quod illis maxime probatur: verꝫ & catholi-
 ci, quatenus abſq; pietatis diſpendio licet, Scotus diſferat ab
 Aquinate, Durandus ab vtroq; Ariminenſis ab omnibus: et
 quemadmodū olim philoſophia, ita & nunc theologia in ſe-
 ctas pene innumerabiles ſit diſſecta, idque non ſine magnis
 (quod aperte dixiſſe per ſophos quosdām gymnaſiarchas
 nō ſit mihi fraudi) cruciatib; ingeniorꝫ et conſcientiarꝫ in-
 terdū periculo non mediocri. Ego vero de his oībus ita iudi-
 co: vt q̄ ab ecclſia vniuersali perpetuo ſunt credita, & obſer-
 uata, ea tanq̄ oracula diuina religioſe fuſcipiam, & vniuersis
 hæreticorum dogmatib; præferam: Nihil enim aliud quā
 hæretici mihi ſunt, quicunq; aduersus hæc ſcribunt aut do-
 cent. Quæ vero nouis ſunt inter Christianos traditionib;
 exorta, ita vt nullo mō in ſacris literis antea fuerint, illa, ſi con-
 cillorum aut pontificum ſint decretal, vt leges & placita Chri-
 ſtianæ rei publice per quam vtilia venerabundus fuſcipiam.
 Quoties aut de diuiniſ aut humanis hiſce legib; alicubi for-
 tassis ambigitur, optima mihi legum interpres eſt Christiani
 populi generatim recepta cōſuetudo, nam cæteræ omnes in-
 terpre-
In tantā M
ſectionū
varierat
qđ ſequen-
dum.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

terpretationes, quas heretici haec tenus attulerūt, velut huma-
na figmenta, & carnis tantum prudentiæ innitentes, marces-
cent et emoriuntur. Omnis namque caro foenum. Et quod na-
tum est ex carne, caro est. Cecidit foenum, & quotidie cadit,
quod etsi diu aliquoties durare videatur, tandem arescit, ver-
bum autem dñi manet in æternū. Cui verbo, quantūvis illud si-

Isaiae 40
Iohann. 3

Perpetui-
tas et con-
stantia si-
gnū quo-
dignosci-
tur ecclē-
sia interne-
re. Matth. 16

bi omnis hæretici arrogant, sola ecclesia catholica innititur. Hu-
ius rei signū haud obscurus est, quod hæresibus cunctis pro-
cessu temporum euangelicis, sola ecclesia catholica inter hæ-
reticos turbines, & malorum Christianorum, quibus vterque
res.

ordo satis abundat, alluviones permanet, et in æternum per-
manebit, utpote aduersus quam neutra inferorum porta, nec er-
roris neque iniquitatis præualere potest. Sed interim pene præ-
terieram tertium partitionis quæ proposita nobis est mem-
brum, hoc est, opinionū, quod inter orthodoxos sine fidei offen-
sione quotidie oriuntur. Horum omnia in quibus doctores si-
bi mutuo aduersantur, priuata mihi videntur & phantasti-
ca vtrorumque frequenter commenta, semper tamen alterorum.
Quorum fortasse requiras, Illorum scilicet qui magis a veterū
doctrinis & traditionibus distant, nam (mea quidem senten-
tia) ea tem ad intellectualem sapientiam pertinent, aut propi-

Variabat
antiquan-
tati senten-
tias inter-
dum, con-
tendebant
vero pene
nunquam.

us accedunt, in quibus neotericis inuicem & cū veteribus cō-
uenit. Nec mihi obijci patiar quorundam antiquorum sapien-
tium sententias, quæ inter se pugnare videntur: Illi emper fer-
me omnis operas suas diuine philosophie studijs impendebat,
quam tem haud omnis æqualiter adipiscabantur, contingebatque
illis, quod eandem rem simul, non tem eadem loci intercapidine

intuen-

intuentibus vsuuenire solet, vt quo quisque propinquior est
 videndæ rei, verius atque distinctius de illa iudicare valeat,
 quare ex locorū vñ prospectus fieri contingit varietate, varia
 necesse est oriri iudicia, quod si omniū proximus rem ipsam
 cæterorum oculis æque admoueat, facile oēs tunc in vnius
 sententiam discedunt, qñ non contentionis libidine, sed pro-
 spiciendi varietate, & ab illo & a se se inuicem dissentiebant.
 Veterū ergo sapiētium dissensio tam ciuilis erat et modesta,
 vt facile in consensum mutua coalesceret admonitione, nūc
 vero cum non de Christi gloria, sed de nostra viciſſim con-
 tendamus, neutri volumus alteris cedere. Hæc omnia haud
 idcirco nobis dicuntur, vt conatus illorū & labores damne-
 mus, q ad diuinam sapiētiā per se quidem illustrissimam,
 hominibus tñ velut ostendandam, & a suæ lucis fulgore ad
 imbecillitatis nostræ captum accōmodandum, verbis et lite-
 ris in ecclesia laborant, nouos edunt libros, interpretantur æ-
 ditos, optima quæc̄ colligunt, obseruant, in ordines redigūt,
 & quasi per classes distribuunt, proferunt in lucem, & sapiē-
 tiæ suę ad posteros monumenta relinquent: Omnia em̄ hęc,
 si non ad nouorū dogmatum, quibus sophorum sibi titulos
 parent, factiosam ostentationem sed ad sanctarum scriptura-
 rum eruenda mysteria, aut optimarū artium illustranda do-
 cumenta, cum modestia simul et pietate fiant, & hic maxima
 digni sunt laude, et grandes in futurum pīs doctoribus prē-
 miorum cumulos parient: qm̄ qui docti fuerint, vt Prophe- Dani. II
 ta inquit, fulgebunt quasi splendor firmamenti & qui ad iu-
 stitiam erudiūt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates:

B & ab

F. ALFONSVS VIRVESIVS

1. Tim. 5 & ab apostolo Paulo duplici honore cēsentur digni, qui pæ-
scendo gregi Christiano laborant verbo & doctrina. Cæte-
rūm oportet eos qui in diuinis literis condiendis, excolēdis,
& Christiano populo propinandis, incumbunt, pastoris illi
us vnicī meminisse, a quo sumus huius disputatiōis exordiū
auspicati. Ab illo em̄, iuxta Salomonem, veterę sapientiū ver-
ba prodierunt, q̄ per magistrorum consilium data sunt sicut
stimuli, & quasi clavi in altum defixi. His amplius, inquit,
fili mi ne requiras. Rogat fortasse quispiam, quisnam sit ille
pastor, qui sapientes, qui magistri, quorum consilio sapien-
tiū verba ab vno pastore profecta, ac nobis tradita perhi-
bentur: Ego pastorem vnum Christum intelligo, qui de
seipso prædicat. Ego sum pastor bonus, sapientes, prophe-
tas, apostolos, ac cæteros vtriusque testamenti autores, ma-
gistros, vetera ecclesiæ columnæ, doctores scilicet antiquos,
qui sacras literas interpretantes, non temere, non arrogan-
ter, non præcipiti humanæ existimationis affectu, sed con-
fulto ac pia solicitudine Christiana nobis dogmata tradide-
runt, quibus amplius ne requiramus ab Ecclesiaste præci-
pit: Nam in his versanti, etiam si multa composuerit vo-
lumina, non multi conduntur libri, sed vnius duntaxat my-
steria producuntur, enarrantur, lucubrantur, & mortalium
oculis admouētur: Vnius, inquam, nempe illius, cuius septē
signacula soluere soli datum est agno. Quod si ab illorum,
quos modo cōmemorauī vestigijs discedatur, mox immen-
sa librorum simul et errorum consurgit farrago, q̄s accusan-
dis & excusandis cū alij rursus dicēntur, ædantur, inuulgē-
tur:

ADVERSVS LVTH. DOGMATA. Fol. 3.

tur: fit ut quod Ecclesiastes dixerat, faciendi plures libros nullus sit finis: Quod id ipsum p̄ijs & catholicis viris non debet vitio dari, sed ijs, a quibus nouorum dogmatum iactatione non minus periculosa quam vana, quotidie prouocantur, qui que nouas passim argutias in Christianæ simplificationis perniciem comminiscuntur, quibus semel assertis, aut admissis vanitatibus patrocinentur. Nam (quod vulgo quoque dici solet) necesse est vni sustinendo mendacio accumulari multa, quippe quod eo quisque plus errat, quo per errorem semel ingrediens, longius fuerit progressus.

Facile, ut reor diuinatis viri Germani, imo potestis nihil obscure perspexisse, quorsum tendat tam longæ præfationis oratio. Vobis enim hoc, quicquid est nostri laboris, insumitur, vobis hisce nostris lucubrationibus insudatur, ut quando Germanis ferme omnibus, ad quos diuertere, migrare, aut accedere contigit, commodis ac perbenignis vii in nostra peregrinatione sumus, hoc velut xeniolo erga vos gratitudinis hostimentum exhiberemus. Hac de causa admonitos in primis hos esse volui, vnde inter vos, quibus hactenus religio erat, vel latum (quod aiunt) vnguem a maiorum præscriptionibus discedere, tam multiplicum dogmatum, tam multorum libellorum, tam diuersorum deinde errorum scaturierint fontes, ex quibus fontibus, hæc animorum labes, quæ totam pene Germaniam infecit: quotidie permanat. Est nanque salutis maxima spes, & proprium recuperatio, aduersæ valetudinis causas & principia habere comprehensa. Quin & obiter, dum totius

Inuestigā
suam sub-
tili stilo
Germanis
applicat.

B ij ars

F. ALFONSVS VIRVESIVS

argumenti primordia repeto, consiliū etiam nostri rationem
visus mihi sum declarasse. Nam decreui apud me post tot
sapientissimos viros, quibus cum hactenus doctores vestri
hīcē de rebus sunt conflictati, in arenam vobiscum descēde-
re, non q̄ existimem quicq̄ me posse præstare, quod illi præ-
termiserint, sed quod cōfessio quā triennium ab hinc Augu-
stæ Vindelicor̄ in solenni conuentu Germaniæ Carolo Cē-
sari in prīmis Christianissimo obtulisti, maximam spē mi-
hi facere videatur fore, vt q̄ in tam multis nobiscum conue-
nire animum induxit: in reliquis, si mō vobis illor̄ ratio ci-
uiter & modeste fuerit ostensa, minime sitis diffensuri. Nā
hucusq̄ tam vestri q̄ nostri sapientes, vtricq̄ alteris longa cō-
tentionis simultate perosi, non minus conuicij & scommati-
bus, q̄ solidis rationibus, & scripturar̄ testimonijs confixa-
runt. Ego vero ab istis omnino abstinēs, his tñ cum verbis
tum rationibus vtar, q̄ plurimum lucis, minimum cōtentio-
nis cause, vt spero attulisse videbūtur. Erunt permulti (scio)
qui me frigidum, dilutum, & inertem propugnatorem ecclē-
siae iudicabunt, ita sibi persuaserunt, quos semel iniusta here-
sis nota anathemate deuouerint nullis esse verbis molliori-
bus corrigendos, sed igne & ferro cominus, eminus vero cō-
uicijs & maledictis incessendos. Quorum tamen ego vt stu-
dia non damno, ita iudicia nihil moror. Sim illis quantum-
uis dilutus & frigidus, dum tamen Christianæ charitatis mi-
hi ardor (Christo fauente) non desit. Sim logomachia parū
acer antagonistes, dum tamen Euangelicæ mansuetudinis
spolia nobis contingent Christo suspendere. Quod si mi-
nus

nus assequutus fuero, certe modestiæ meæ me nunquproœ
tebit: utpote quam mihi nullus incutit metus, sed prudentia
suggerit Christiana. Illius igitur confessionis vestræ, quam
mihi nunc demum videre contigit, occasionem arripies, ad
ea quæ tam in illa, quam in apologia Philippi Melanchtho-
ni eidem adiuncta, pro vobis & aduersum nos prolixius di-
cta sunt, respondebo: non quidem omnia vestra improbans,
nec nostra quidem omnia probant (si modo nostra dicenda
sunt omnia, quæ quorundam abusus, non bonorum doctri-
na aut approbatio inuexit) sed pro illis duntaxat, quæ sancta
rum scripturarum & ecclesiæ autoritate subnixa, impium
est ab hominibus conuelli, pro mea virili parte propugnans.
Vnde & hoc opus non confutationem, sed disputationem
malui appellare. Quicquid enim disputando facturi sumus,
melius re ipsa quam magnificis verbis vel speciosis nomini-
bus declarabitur.

Philippica II. De primo articulo confessionis, quo
continentur omnia ferme, quæ ad commune sym-
bolum ecclesiæ spectant.

Primum omniū gratulor modestiæ vestræ Ger-
mani, quod multa in confessione prætermiseritis,
quæ hactenus non paruæ contentionis argumen-
ta fuerunt, ut sunt purgatoriū cruciatus, diuorum
imagines, peccatorum hyperboles, liberum arbitrium, & id
genus alia. Cum enim istam animi magnitudinem, grauita-
tem, & eam, qua natura prædicti estis, ingenuitatem ac liberta-

B ij tem

F. ALFONSVS VIRVESIVS

tem cōsidero, haud possum animum inducere ut credam, si
ēte a vobis aut maligne cōfessionem exhibitam, quin potius
ita existimō, vos illa omnia cōsulto præteriſſe, vtpote de qui-
bus inter nos vel conueniat, vel nullo sit negocio conuentu-
rum, si cæterorum consensus possit obtineri. Omnia tamē
mihi gratissimum fuit, quod de fidei summis & apicibus pu-
blice per symbola in ecclesia propositis, catholicam exhibue-
ritis confessionem. Non solum enim eisdem verbis singulos
articulos, verum eodem sensu, quo sunt olim per concilia ex-
positi, descripsisti: oppositas damnastis hæreses, hæreti-
corum cōmenta, quibus euangelicā veritatem peruerse mo-
liebantur interpretari, reiſcientes. Conciliorum antiquam ex-
positionem estis amplexi, quibus quidē concilijs eundem ho-
norem deferre memineritis, obſecro, si quādo inter conferen-
dum inferius a nobis fuerint allegata, quē modo non minore
pietate, quam reuerentia vltro detulistiſtis. Est tamen, quod in
vestra confessione vehemēter admirer, nempe quod vos ab
alienis hæresibus immunes esse omnino confiditis, prædica-
tis: quibus tamen hæresibus, nunc recens exortis, magnā per
noua dogmata præbuistiſtis occasiōnem: Nam ante Lutheri
doctrinam, nemo vñq̄ in Germania aduersus Eucharistia
ſacramētum ausus est disputare, qñ nec dubitare quidem, vt
credo, contigerat: nemo rebaptizādos censuerat Christianos,
nemo in trinitatis arcanum est ausus irrumpere. Ecclesia ni-
mī, iuxta Pauli doctrinam, redigente in captiuitatem oēm
intellectum in obsequium Christi. A qua tam felici seruitute
cum in miserrimā libertatem vos Lutherus aſſeruerit, libere
fecit

Luther a-
liarū hæ-
resum in-
ſtium eſt.

2. Cor. 10

fecit vnicuique credere, quod sibi proprijs capitis sententia sug-
 gesserit, liberum fecit sanctorum scripturarum vulgari my-
 steria, sanctū dari canibus, & spargi margaritas inter porcos,
 illos videlicet, qui cupiditatibus obruti, affectibus indulgen-
 tes, quo securius possint suis voluptatibus, vti ceno, prouo-
 lui, scripturarum sibi patrocinio blandiuntur, quas cum non
 intelligent (animalis ēm homo non percipit ea quæ sunt spi-
 ritus dei) fit vt antidotus vertatur eis in venenum, & qui hu-
 militer noluerant esse veritatis discipuli, superbe fiant errorū
 magistri. Videor mihi videre quod de animali homine ex
 Paulo citauis annis a vobis & risu, sed sardonico legi. Quasi
 apud vos sint omnes spirituales (dixerit aliquis) aut quasi
 pontifices, cardinales, & episcopi, quorum vos magisterio v-
 timini atq; doctrina, eisdem criminibus, quibus & nostri nō
 inueniantur frequenter immersi. Non placet modo collatio-
 nem expendere, quod vulgo odiosum habeatur, & maioris
 sit operis, quam utilitatis. Simus vtricq; peccatores vt sumus:
 non est tamen cur nostrorum mores mihi obsint, quo minus
 vestrorum vulgum a scripturarum interpretandarum præ-
 sumptione deterream: quando multis virtute muneris & lo-
 ci quem habent in ecclesia, concessum esse ad eius duntaxat
 adificationem credendū sit, quod meritis nunq; attingerent. Officium
dat credi-
tum & nō
persona.
 Prophetauit Caiphas homo sacrilegus & scelestus: nō ob ali-
 ud nisi quod pōtifex esset anni illius. Et notū est illud Christi Iohan.11
Matth.23
 de huiusmodi doctoribus: Super cathedram Moysi sederūt
 scribæ & pharisæi: quæ ergo dicūt facite: quod aut̄ faciunt, fa-
 cere nolite. Quanq; nec nos pontificibus aut cardinalibus cre-
 deremus.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

deremus si aliter nobis scripturas interpretarentur: atque ab apostolis et apostolicis viris sunt olim expositae. Ut cuncti igitur illi vivant, nihil obesse debet recentiorum prava vita, antiquorum cum sapientium tum conciliorum optimae doctrinæ, ad quorum præscriptum scripturæ sanctæ sunt intelligendæ, tractandæ, & explicandæ, non ad cuiusvis homuncionis libidinem vel opinionem. Alioquin nihil esset in mortalium rebus infirmius, nihil incertius, quam ea de quibus summam certitudinem nos habere existimamus. Nam quæ per deum lex, aut secta leuior esset et imbecillior Christianorum lege, si cuiusvis liceat impune proprio illam accommodare sensui, & quicquid sibi visum fuerit, non de spiritu sancti (qui nemini unquam post apostolos priuato homini promissus est) arcano thesauro sed de proprij cordis abyssō velut oraculum proferre. Licet quidem in sanctarum scripturarum abdita introeuntibus, modo per Christum qui solus est ianua, introierint, varios ex illis sensus eruere, diuersas interpretationes, modo non sint aduersæ, in lucem proferre: & est, ut Augustinus docet, non modo grata, verum & utilis ista varietas, ita tamen ut in huiusmodi expositionibus nec nouum dogma necessario credendum inducat, nec receptis ab ecclesia aduersentur. Alioquin tot suborirentur nobis sectæ: quot haberemus magistros: imo unusquisque sibi doctoris munus arrogaret: qui se suamque sententiā posset scripturis depravatis, retortis, coactis: quoquo modo tueri: Quod malum quondam Africa diu multumque pertulit: id ipsum vero Germania nunc vberius producit. Horum caput & causa malorum fuit libertatis fuscus,

Iohann. 10

us, quem Lutherus omnium primus inuexit, haud prospic-
tus tunc temporis (vt credo) quanta malorum seges: quāta
errorum licentia, esset olim per vniuersam Germaniam ad li-
bertatis illius speciosum quidem nomen, sed rem: supra quā
dici potest, perniciosa exoritura. Liberum itaq; fuit primū
per Lutherum, & omnes qui Lutherō crediderunt: veterum
sanctorum authoritatem eleuare: doctrinā proscindere: con-
uellere placita: & tanq; hominum cōmenta rejicere: quasi Lu-
therus non homo: sed numen esset: aut aliquid homine ma-
ius: vt eius verbis pro oraculis acceptis: cæterorum omnium
pīlabores, vt si essent meræ nugæ, deberēt explodi: Atq; hic
primus imminentium laborum gradus fuit, quem sequutus
est alius deterior, & in futuram ruinam, vt fieri solet proclivi-
or. Liberum em post hēc fuit oīa pene fidei catholicæ q̄tum-
uis solida fundamenta in dubium reuocare, ita vt non modo
desacramentorum numero, functione, virtute, verum & de
Christi Iesu & spiritus sancti diuinitate dubitare cuidam, aut
certe dubitādi occasionem cæteris præbere, impune licuerit,
vbi nec de his quidem differere opus erat. Hanc fluctuantū
iamiam animorum execrādam ambiguitatem sequutæ sunt
multiplices, non modo diuersæ, verum & aduersæ assertio-
nes, temerariæ, insolentes, hæretice. Quid ni: Cum magistros ^{1. Pet. 2.}
habueritis, quos Petrus apostolus proprijs, quod aiunt, colo-
ribus, graphice depingit: Fontes sine aqua, & nebulæ turbi-
nibus exagitatæ, quibus caligo tenebrar; reseruatur, superbia
em vanitatis loquente pelliciunt in desideria carnis luxuriæ,
eos qui paululū effugiunt, in errore versatos libertatem illis

Libertas
ansam de-
linquendi
dedit.

C pro-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

promittentes, cum ipsi serui sint corruptionis. Exorta sunte
go varia dogmata, dum hic eucharistiæ sacramentum velut
commune ac dilutum aliquod symbolum contēnit, & in cæ-
terorum ordinem redigit, ille baptismi gratiam paruulis adi-
mit, baptismus alius adultis multiplicat, nec deest qui circa sa-
crosanctum trinitatis mysterium ambiguitatis olim semina-
facta ad pestiferi germinis culmum produixerit, nisi quod ille
propensior videbatur in Arrium, hic Sabelio fauet apertius,
negans realem personarum distinctionem, & (quod vestra
confessio continet) de verbo & spiritu sancto astute rhetori-
cans. Ab his & id genus alijs errorum capitibus tam varia
quotidie membra exoriūtur: ut, quod superius diximus, vix
iam inueniatur, cui cum altero in uniuersum cōueniat, ita sin-
guli singulas sibi cōfinixerunt non fides, sed perfidias, dum li-
bertate abutuntur illa, quam primo Lutheri doctrina dudū
inuexit. Hæc & id genus alia portenta germana libertas tan-
topere a vobis adamata, cum produixerit, educauerit, proue-
xerit, interim mire (si diuīs placet) in confessione vestra hære-
fes execramini, & ab illis vos existimatis immunes, quas ab
ecclesiastica disciplina discedendo genuistis, aut certe aliistis,
& roboraſtis. Verissimum nanc̄ est illud tritum ore vulgi
prouerbiū confirmatū apostoli Pauli doctrina, quod q̄ cau-
ſam damni dāt, dāmnu deditte videtur, quā obrem dignos
morte pronunciat Apostolus, non solum qui talia agunt, ve-
rum & qui facientibus consentiunt. An non plusq̄ consenti-
re facientibus est præter hoc quod illorū erroribus viam ape-
ruistis, nunc demum illis fauere, & ne per principes aut ma-
gistraſ

Rom. 1

ADVERSVS. LVTH. DOGMATA. Fol. 10.

gistratus compescantur, sacro foedere coniungi? Ingreditur Zwinglius Norimbergam, Vuitenbergam, Reuthlingam, ac cæteras doctrinæ vestræ ciuitates, ingreditur anabaptista, ingreditur rebaptizatus, ingreditur nouus aliquis Sabelianus, & omnibus his patet ad vos facilis aditus, & benigna receptio. Excipiuntur hospitio, audiuntur, & siue de dogmatibus siue de Niobes filijs verba ficerint, applauditur illis, & liberè quicquid libuerit in fidem permittitur. Ingreditur monachus siue sacerdos aliquis orthodoxus, & mox ad eius ingressum tanq; ad monstri cuiusdam aspectum omnes accurvant, explodunt, pueri, senes, exibilant, iuuenes execrantur, maledictis incessunt, interdum nec manibus quidem temperat. Num iudicio hæc vobis fieri videntur, & non inueterato odio, quod in omnes catholicos iam pridem suscepistis? Certe quales quales sumus, hæreses omnes quas in cōfessione recensentis, vobiscum dānamus. Quid igitur est in causa cur illarū autores, cultores, fautores amplectamini, nos execremini? Num quid verbum Dei quod vobis peculiariter vendicatis, magis exhorret peregrinum aut peculiarem cultum in veste, q; abominandas ac pertinaces hæreses in mente? Quid dicam vobis? Laudo vos, in hoc non laudo: Laudo, quod hæreses damnatis, non tamen possum laudare quod hæreticis nullo ipsorum comodo (nam hoc insolentius errant, & confidentius) maximo vestro periculo communicatis, indulgetis, faciatis. Hæreticum hominem, ait Paulus, post primā & secundā admonitionem deuita. An non pudet hæreses illorū dānare quos nō vitaris? Imo nō veremini probare cōsuetudine,

C. n. patro-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

patrocinio, sc̄dere, quos damnatis in confessione? Sed iam alienis dogmatibus pr̄termissis, quorum tamen maliciam pr̄stare q̄tumlibet innocens fautor vniuersis tenetur legibus: ad vestra descendamus, vt confessionis simul & apolo-
giæ grauiora capita exutiantur.

Philippica III. De Iustitia & peccato originali.

Nouitatē
verborū
recētes hę
retici mā-
xime a-
mant.
1. Tim. 6

2. Timo. 3

E peccato originis, quod secundus articulus confessionis vestræ continet, idem mihi visus est, vna nobiscū sentire Philippus, quod theologi docent, & a cunctis fidelibus creditur, idcirco pr̄ter verborum nouitatem, quam Lutherus & Philippus maxime a-
mant, Apostolus vero Paulus summopere cauendum ad-
monet, nihil vestra confessio differt a fide catholica. Nam quod Philippus causatur se nouis illis vocibus vt, propterea quod scholastici originis peccatum extenuant, docentes na-
turam humanā vniuersis suis viribus esse integrum, & posse
citra peculiare illud Dei donum, quod gratiam appellamus, Deum super omnia diligere, Deo credere, & omnia eius pr̄-
cepta seruare: hoc, inquam, eius pace dixerim, falsum est &
vanum, in eoque vobis luculenter imponit: nihil horum do-
cent theologi nostri, quin potius verissimum esse illud Pau-
li, quod scilicet non simus sufficientes cogitare quicquam ex
nobis: quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo sit. Tam-
etsi de virtutibus (quas vocant morales) differens Scotus, di-
cit, ad illas efficiendas vnicuique nostrum inesse vim a na-
tura, vere ne an secus, viderint sui: mihi non placet, eius
tamen

tamen doctrina nec communis theologorum sententia est:
nec si esset, quicquam ad Philippi debacchationem. Virtu-
tes em̄ morales, si modo virtutes merentur dici, non perfici-
unt hominem, nec dignum vita æterna reddunt. Quin & a-
mor Dei, si qñ, vtpote summi boni, summeq; diligibilis affe-
ctio, elici sine gratia contingat, aut possit: non magis chari-
tas q̄ æstus est calor vitalis. Scio esse inter gymnaſticos theo-
logos sophismata quædam, quibus propositiones quarum
vis est in verbo posse, variantur secundum structuræ varie-
tatem, vt aliud significet hæc enunciatio. Vnusquisque sine
gratia potest Deū super omnia diligere, & aliud hæc: Vnus-
quisq; potest Deū sine gratia diligere super omnia: quibus
variationibus (nam multis alijs modis variare contingit) di-
uersissime depronunciati, quod idem prorsus specie prima
videtur veritate iudicare consueuerunt. Sed hæc non video
cur vobis stomachum moueant, quæ tantum exercitatio-
nis gratia in scholis excutiuntur. Vniuscuiusque vestrum
conscientiam conuenio, vt bona fide mihi proferat vnum a-
liquem theologum, quem hæc de suggesto ad populum diſ-
serentem audierit. Quod si vobis displicent immodica fo-
phisatum studia, nostrorum quoq; plurimis atq; grauiſſi-
mis non probari, vel ipsa iam propemodum emortua iudi-
cio esse potest. Hæc tñ vtcuncq; se habeant, non ad fidei quæ-
stiones attinent, sed ad morum correctionem, in quibus,
vt quæ res minime nobis probatur eam pro veteri consue-
tudine obiter excusemus, quotumquenq; reperieris, q̄ medi-
um tenere sciat, præsertim inter iuuenes gloriæ cupiditate fla-

Varietas
propositi
omni gym-
nasticoru
non con-
demnan-
da.

C iiij gran-

grantes, cuiusmodi solēt esse scholastici ferme omnes: habet
 unaquæcꝝ ars, maxime tamen quæ honestissimæ sunt, suam
 farraginem, quæ quo est vberior & copiosior eo magis ocu-
 lis arridet, maioremqꝝ de se spem facere videtur, aduenienti-
 bus vero culmis, fructibusqꝝ ad maturitatem perductis, cæ-
 tera omnia deficiunt & emarcescunt, qđ idipsum in gymna-
 sticis exercitationibus factum videmus. Quamobrē, vt ad
 causam réuertar, nō est quod nobis Philippus identē ob-
 ciat. Scholastici dicunt. Scholastici dicunt. Catholici in nul-
 lius scholastici verba iurarunt, sed liberum est vnicuique ab
 illis dissentire cum vellet, vtimur tamen eorum doctrina eo
 libentius, quo modestius illorum grauissimi a verborū am-
 in pernici-
 em, sed ad
 explican-
 das propo-
 sitiones. bagibus temperantes non rhetorꝝ pigmentis, non periphra-
 sibus, sumos nobis offundunt, sed certis verborum legibus
 materias explicant, quibus intellectis, liberum est ijs qđ docto-
 rum munere funguntur, inter differendum ad populū, quo
 cum non disputandum est, sed pro rei dignitate vt credant,
 moueantur, & afficiantur adnitendum ecclesiastæ oratoria
 adhibere artem, & rhetoricis vti coloribus. Haud enim idē
 est a gymnasticis exigendum in scholis, quod cōcionatores
 præstare debent in templis. Illos decet stylus argutus & pro-
 prius, hos oratio copiosa, ornata, diserta. Nec me tamen latet
 vtrosqꝝ munere suo interdum abuti: Nam hi inanis copia
 ridicula affectione in meras nugas, & somnia mulierculis &
 cerdonibus plausibilia effunduntur, illi vero dum argute lo-
 qui cauillofas captiunculas struere interpretantur, in sophi-
 smatum senticosis se anfractibus implicant, quorum tamen
 abusus

abusus viri graues: cuiusmodi fuerunt Longobardus, Thomas, Bonaventura Gersonus, Altisiodorensis, & reliqui eiusdem classis, præstare non debent. Nec statim ut scholasticus doctor delirat, omnes sumus in ius vocati, quibus id in quo lapsus est, plus fortasse displicet quam vobis: Hæc nunc semel ad scholasticorum inuidiam, quam illis Philippus non semel excitat, eleuandam, dixisse sufficiat. Quorum tamen si circumspectionem in loquendo & scribendo didicisset, nunquam illis impingeret contradictionis notam, ipse proculduo sibi contradicens. Id quod non obscure monstrabo, si prius nostros eiusdem vicij calumnia liberauero. Principio cum theologi omnes ad vnum hoc habeat, nemini posse iustiam, quæ vera sit; & æternæ felicitatis commertio digna, contingere citra gratiam Christi, etiam si dicerent, quod eis Philippus (quo possit facilius contradictionis crimen cōfla-
re) falso tribuit; vnumquenq; scilicet hominum natura posse Deū super omnia diligere, & eius facere præcepta: non statim sequeretur hominem posse naturæ solius viribus iustificari; cū per vos nihil horum iustificet, sed fides in Christum. Non igitur hæc: Potest aliquis solis naturæ viribus præcep-
ta Dei facere, &: Nemo potest solis naturæ viribus iustifica-
ri, sibi vicissim (quod Philippus conatur efficere) contradicunt: nec aduersantur quidem vlo modo, quandoquidem facere præcepta & iustificari: non sunt idē, vobis præsertim, quibus mandata Dei etiam cum perfecta fuerint minime iustificant: Nota est autem oppositionis communissima lex, nēpe debere pronunciata idem prorsus et eodem modo alterum negantur.

Invenit
theologo
rum ver-
ba Philip-
pus.

Facere p. &
præ & i. i-
stificari
non sunt
ideem.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

negando, alterum affirmando significare. Nemo licet recla-
met, nemo queratur me sophismata cōfingere, vestrā vobis
doctrinā, vestrā ipsorum verba vobis obīcio, q̄ nos qua-
damtenus & agnoscimus & probamus: Fatemur sane vo-
biscum, q̄ etiamsi infidelium quisq̄ quod tñ est impossibile,
Deum super omnia diligenter, & cætera eius præcepta serua-
ret, non iustificaretur per illa. Cum em̄ fecerimus omnia que
præcepta sunt nobis, servi sumus inutiles, qm̄ que debuimus
facere, fecimus. Facere autem quod fieri debet, non iustificat,
id quod sibi aliunde non debetur, expetentem. Porro æter-
nam felicitatem omnes expetimus, quæ nullo potest homi-
nibus prouenire commercio, qñ non sunt condignæ passio-
nes huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in
nobis: nisi de Christi Iesu thesauro, cuius meritis & fidimus
patientes, & innitimus operantes, iustitiae munere gratis do-
nemur: quo pignore relicto nobis futuræ beatitudinis arra-
boni: quod momentaneum est & leue tribulationis nostræ, su-
pra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus opera-
tur in nobis. Hic videtis hominem non sine fide, nec tamen
per solam fidem iustificari, hoc est, æternitatis mercedem iu-
ste capescere. Etenim cum iustitia hæc sit quædam commer-
cij (licitantibus nobis regnum cœlorum) æquatio, hanc non
fides tantum efficit: sed & charitas, cuius est, vt idem Paulus
commemorat, omnia ferre: ab ea nanque proficiscitur mo-
mentaneum illud & leue tribulationis nostræ, quod æternū
gloriæ pondus operatur. Qua de re copiosius infra disser-
mus. Nunc satis sit ostendisse, illa duo pronunciata quæ no-
bis

Lucæ 17

Rom. 3

2. Cor. 4

1. Cor. 13

bis Philippus tribuit, ut contradictionē attribuat, nec verbis, nec significatione pugnare, quorum tñ posterius fatemur es-
senostrum, prius vero nō agnoscimus, id ipsum vero etiam
si a quibusdam ex nobis esset profectum, minime tñ aduersa
retur veritati, ab vtrisque nostrum de iustitia fidei receptae:
nempe q̄ nemo sine Christi Iesu gratia et misericordia iusti
ficetur. Reliquum est, vt ostendamus Philippum ad lapidē
contradictionis, quam nostris obiecit, offendere: Id vero fa-
ciam simplicissime, eius tantūmodo verbis productis. Scho-
lastici (inquit) tribuūt interim humanæ naturæ integras vi-
res, ad diligendum Deum super omnia, ad facienda præce-
pta Dei, &c. Hæc sunt eius verba, quorum mox oblitus resti-
tuit nobis inferius, quod in illis detraxerat, dicens. Nam &
ipſi theologi in scholis tradunt, ista non effici certis donis et
auxilio gratiæ, &c. Loquebatur de dilectione Dei & cæteris
præceptis: de quibus quod doceamus solius naturæ viribus
posse fieri sine gratia, modo ait, modo negat. Vbi quæso te,
naturæ tantas vires tribuimus, quantas nec ipsa potest circa
impietatem agnoscere, si tam pie docemus in scholis, vt affe-
ramus non fieri præcepta sine certis Christi donis & gratiæ?
Vbi sunt igitur, aut quid possint integræ vires illæ, quas du-
dum tribuebamus naturæ? Hic alius vrgeret acerbius, &
in inuidiam conaretur aduersarium adducere, liuoris illi,
malevolentiæ, impudentiæ crimen impingens. Sed ego
malo omnia commodius interpretari, & credere Philippo
incuriam obrepisse, quæ multa scribentibus interdum obre-
pit, idcirco salua sit illi per me sua autoritas, modo ei non

D vt

F. ALFONSVS VIRVESIVS

vt numini fides habeatur, sed vt homini qui errare, labi, decipi quandoq; possit, atq; adeo opus illi sit audire alios, a quibus iuuetur, & quos viciissim ad inueniēdam veritatem adiuuet. Iam quod inferius dicit quodq; magis ad præsentem disputationem pertinere videtur. Lutherum scilicet recte scripsisse de originali iustitia & peccato, in hoc præcipue qd dixit peccatum originale manere in nobis etiam post baptisma, quæ sententia damnata est a Leone pontifice, cogit nos vt peccati nomē quod varie in sacris literis accipitur, vel perfunctorie explicemus. Peccatum defectus est aut obliquitas, qua aliquid deficit a rectitudine quam posset, & iure saltem integratatis habuisse debet. Hinc est, quod monstra, naturæ peccata dicimus, quia a naturæ regula & integritate deficiunt. Idcirco hæc descriptio tam late patet, & tam multas peccati distinctiones complectitur, vt etiam Christi car-

Christus
quō sicut pec-
catum a-
pud Pau-
lum.

nem hac significatiōe Paulus videri possit appellasse peccatum. Si enim hominem ad primæuam originem, statū scilicet illum in quo conditus est, referas, humanæ naturæ monstra sunt omnia, quæ nostra nunc patitur fragilitas, vt sunt morbi, cruciatus, fames, sitis, frigus, æstus, tedium, lassitudo & id genus alia, quorum immunes conditi sumus. An non monstrum videtur, hominem æternitati conditum nihil a pecudibus morte differre? Nonne monstrum est & prodigium, vniuersa quæ ad obediendum, & seruendum homini facta sunt, eidem non obedire, sed resistere, non inservire, sed aduersari? Hoc genus peccati aliud deterius inuixerat, illud scilicet quo primus homo, in quo tota huma-

mana natura tunc erat, creatori suo non obediuit, quo monstro nihil accidere potuit homini prodigiosus. Interim tamen sicut illa intemperies animi & inobedientia, qua homo auersatus est dominum & conditorem suum peccatum fuit, ita hæc rerum omnium & corporis nostri intemperies, illam ut poena culpam sequuta, qua reliquæ inferiores creaturæ suo nō conditori sed domino inobedientes aduersantur, dicenda est ut cunque peccatum, quod cunctis hominibus quamdiu & quatenus mortales sumus inest, cum nihil aliud sit quam moritoram imo et moribundam ac reliquis creaturis, quibus natura præstat infensam circunferre carnem.

Idcirco apostolus Paulus de Christo Iesu, qui naturæ nos 1. Cor. 5 stræ non culpas sed defectus & incommoda pro nobis asumpsit, ut suæ naturæ perfectionibus nos donaret, dicit enim: eum qui peccatum non nouerat pro nobis factum esse peccatum, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso. Quo in loco Apostolus duabus peccati acceptationibus est usus, altera quæ infrequens est, & a vera peccati ratione aliena, secundum quam asserit Christum pro nobis factum esse peccatum, altera quæ frequentior est & propria, qua fatur, eundem non fecisse peccatum. Nunc si queratur prius illud peccatum, sit ne originale an actuale (quod vocant) nemini dubium est, quin actuale non sit, ut quod nobis non modo non facientibus verum & nolentibus inest: originale dici non patitur catholicæ doctrinæ consuetudo. Quis enim audeat dicere CHRISTVM habuisse peccatum originale, quod quantumcunque pie conemur expo-

Dij nere,

Duplex
peccatum.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

nere, pietatis tamen vel sola indole imbuta mens refugit. Relegandum ergo illud est a peccatorum classe, de quibus communiter loquimur, quibus rebellio quædam aduersus legem Dei, atque adeo culpa semper est adnexa, hoc vero de quo modo differuimus, ut culpa non est, ita non tam peccatum quam peccati pœna proprie solet appellari. Quæ obrem etiam ex causa, quam modo reddidimus, sit ut peccatum large sumpto vocabulo dicitur Christus, quoniam genus quoddam sacrificij peccatum in veteri lege dicebatur & exprobatur sacerdotibus, quod peccata populi comedebant otiosi, hoc est, hostias quæ pro peccatis offerebantur. Hoc ergo genere peccati prætermisso, cætera omnia diuiduntur in originale & actuale peccatum. Quæ quidem hoc conueniunt in communī ratione peccati, quod omnibus insunt motus & propensiones quædam, quibus legi Dei aduersamur: sed voluntatis applicatione differunt.

Peccatum originale Originale varie describitur a doctoribus, alijs proprie, alijs per proprietates & circumloquia illud diffinientibus, omnium tamen sententiam colligit Longobardus sententiarum cognomento magister, dicens: Peccatum originale esse concupiscentiam aut somitem, quam Apostolus legem membrorum appellat. Hæ definitiones, & quæcunque his videntur æquipollere, incident in illam, qua vulgo dicitur peccatum originale carentia iustitiae originalis, nisi quod illa plus lucis, hæc plus artis videtur habere. Nam cum peccatum (ut superius diximus) sit obliquitas, proprius diffinitur per carentiam, quæ vox a theologis semel recepta defectum.

Rom. 7

fectū significat, quam per concupiscentiam, quæ vox esse vi-
 detur appositiua. Vtracq; tamen diffinitio semel intellecta e-
 undem efficit sensum. Peccatū quippe originis concupiscen-
 tia est, non quæ priuatæ alicuius rei affectum significet, sed il-
 la qua caro in vniuersum concupiscit aduersus spiritum, &
 hac potissimum ratione apparet esse defectus & parentia iu-
 stitiae originalis, qua caro per omnia spiritui seruiebat. Huius
 theorematis intelligentia pendet a cognitione iustitiae, vt nūc
 accipitur, quæ non est omnino legalis illa quam Philippus si-
 gnificat, in vtracq; legis tabula contenta, tametsi coniuncta sit
 illi, & inseruiens. Sed est ordo quidam superiorum vna atq;
 inferiorum regulabilis per voluntatem. Sicut enim non est
 idem peccatum originale & actuale, ita nec iustitia originalis
 & legalis: Nota est illa dialecticorum regula. Quod modis acci-
 pitur alterum oppositorum totidem & alterum esse accipi-
 endum: Iustitia ergo legalis, quæ decalogo continetur, pecca-
 to opponitur actuali: originali vero, iustitia originalis, eam di-
 ximus esse ordinem inferiorum ad superiora, quoniam per
 illam animus erat subditus Deo, animo corpus, corpori om-
 nium quæ iuxta prophetam subiecerat Deus pedibus nostris,
 nempe oves & boues vniuersas, insuper & pecora campi vo-
 lucres cœli & pisces maris. Quod autem hic ordo esset iusti-
 tia, patet ex eo quod secundum illum reddebatur vnicuique
 quod suum erat, quod vero originalis, per hoc apparet quod
 ad hunc ordinem seruandum, & in eo primum conditus est
 homo dicente domino: Faciamus hominem ad imaginem Gene.1
 & similitudinem nostram, & præsul piscibus maris, volatili-
Iustitia o-
riginalis.
Differt iu-
stitia ori-
ginalis a
iustitia le-
gali.
Ordo pro
ueniēs ab
originali
iustitia.
Psalms.8

D iij bus

bus cœli, & bestijs terræ, cui etiam mox a conditione iure suo
 vtens addit præcepta. Ab hac norma discedere homini pec-
 care fuit. Sicut iustitia ordinem seruabat, ita peccatum subuer-
 tit, vnde & peruersitas etiam dicitur: Iure etiā appellatur con-
 cupiscentia, hoc est, rebellio & inobedientia eius quæ debue-
 rat obedire. Porro quēadmodum iustitia originalis omnes
 illius ordinis gradus cōpleteatur, ita & pēccatum originis corun-
 dem euersionem, ut pro subiectione, qua mens per dilectio-
 nem fidem & timorem Dei erat subdita Deo, successerit in
 eadem Dei contemptus & diffidentia, pro subiectione vero
 qua corpus animæ omnibus suis motibus obtēperabat, suc-
 cesserit omnium illorum rebellio. Tertius huius ordinis gra-
 dus non potest ad iustitiam aut peccatum originis proprie-
 pertinere tanq pars eius, sed tanq pœna, quia non est regula-
 bilis a voluntate, nisi quatenus diligentibus Deum oīa coo-
 perantur in bonum. Huius ordinis euersio in primis paren-
 tibus fuit peccatum actuale, in cæteris omnibus est originale,
 quod per baptismū remittitur. Nam in eo pro dei odio dif-
 fidentia & contemptu, morbis (quorū semina & inchoatiōes
 quasdam, quæ sunt nobis per vitiatæ naturæ propagationē
 ingenita, fomites appellamus) succedunt in anima, fide, spes,
 et charitas gratis infuse. Alioqñ quō baptismū quod vos etiā
 fatemini, gratiam conferre pōt nisi hæc efficiat? Valet ne hu-
 mana mens sine fide & charitate Deo esse grata? Quod si nō
 est, vbi est aut quidnā prodest illa gratia, q in baptismo con-
 fertur? Iam si in baptismo, fide, spe & charitate atq; adeo gra-
 tia donamur, profecto pēccatum originis, quod his aduersat, ne-
 cessē

Rom. 8

cesser est aboleri. Atque adeo iure a Leone P. M. damnata est Lutheri assertio, qua dicebat originale peccatum manere in nobis, etiam post baptismum. Hactenus nihil pene diuersum a confessione vestra docuimus, nisi vos Philippi Melanchthonis politus, quod aiunt, usque adeo delectat, ut quod non eodem ordine, quo ille tradidit, est a nobis elucidatum, illud prorsus vobis aduersum esse credatis. Dicit tamen Philippus Lutherum iniuria damnatum, qui non reatum ad concupiscentiam tantum docuerit post baptismum manere, in quo, ut ait, patrocinaatur illi Augustinus. Et quis non patrocinetur dicenti in nobis esse concupiscentiam, quam Paulus agnoscit in seipso non renato tantum per gratiam, verum & in eadem confirmato? At tamen aliud est dicere quod post baptismum peccatum originis maneat, aliud quod concupiscentia quedam nobis insit. Nam peccatum (ut nunc accipimus) culpam habet annexam, quae cum nobis fuerit in sacramento remissa, oportet & abolitum fuisse peccatum. Seposuimus enim superius quamcunque peccati significationem, quae culpam aut reatum non habet. Atqui Paulus, inquit, concupiscentiam appellat peccatum; verum est: & Christum etiam peccatum appellat. Sed quoniam ridiculum est dicere Christum esse peccatum originale, tam vanum esse & ineptum afferere concupiscentiam illam, quae reliqua est post baptismum, originale peccatum esse. Idem est enim ac si de homine mortuo, quoniam remanet ei aliquid hominis quo solet & que atque viuis appellari homo: dixeris strenuum esse aut ignavum, que de viventibus necessario sub distinctione dicuntur. Quod ergo peccatum est, si quando contingit nominari peccatum?

Pec-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Peccatum
naturæ
quid sit. Peccatum naturæ, hoc est, deficientia ab illa integritate in qua condita est humana natura. Atq; adeo simile illi, de quo pri-
mo differuimus, non tamen idem quod illud: est enim poena sed cui cōgenita fuerat culpa, & ideo hoc genus peccati Chri-
stus noluit accipere, a quo cæterorum omnium nemo geni-
tus est immunis. Sanæ in baptismo condonatur nobis culpa originalis: quæ est peccatum originis, manet autem concupi-
scentiæ nonnihil tametsi remissius, nisi peccandi consuetudi-
ne augeatur, non quod Deus maligne aut parce sua munera nobis impariat, dat enim affluenter, & non improperat, sed quod ita expediat accipientibus, vt qui securitate quondam sumus lapsi, nunc timore contineamur in officio pietatis, & nobis diffisi, Dei semper auxilium imploremus, cuius præsi-
dio a propria concupiscentia & cæteris ad iniquitatem pelli-
centibus morbis, tandem soluamur. Verissime nāq; dictum est a Philippo, nō posse intelligi magnitudinem gratiæ Chri-
sti, nisi morbis nostris cognitis, quibus cognoscendis, maxi-
me seruit improba carnis nostræ cupiditas, ad iniquitatem pellicens, & spiritui semper aduersa: quæ nostris quotidie o-
peribus vel augenda vel minuenda, relicta est post baptisma.

Lutheri
dogmata
non addu-
xerūt nos
ad cogni-
tionē de-
leēti.
Roma 3
2. Cor. 12

Hanc tamen cognitionem ante Lutherum natum, vniuersa prædicabat ecclesia: & nos modo absque Lutherani dogma-
tis adminiculo, manifestam fecimus humanæ naturæ calami-
tatem: quæ tamen diligentibus Deum, sicut cætera omnia, ce-
dit in bonum: quoniam virtus ut olim securitate defecit, ita
nunc in infirmitate perficitur. Duo testimonia citat Philip-
pus ex Augustino, quorum posterius loquitur de concupi-
scen-

scientia peccati originalis, aduersus Pelagianos, quia de, nos, & quatenus post baptismum remaneat, modo tractauimus: Prius vero quo dicit peccatum esse extinctum, non ut non sit, sed ut non imputetur, idem est ac si diceret. Extinctum est quod erat (ut ita loquar) imputabile, scilicet culpa: inest quod non imputabile, nempe poena: quae tamen interdu, nisi cauemus, pellicit in culpam. Quod si aliter Philippus (ut est in interpretandis autoribus vafer) Augustinum conetur exponere, qui poterit non dissentire ab Apostolo, qui prædicat Christum per lauacrum regenerationis mundauisse sibi populū acceptabilem: Quomodo autem diceretur acceptabilis, si quicq; ^{tit. 3} in eo esset reliquū culpæ? Quomodo mundus, si peccati fordes, etiam si non imputarentur, mansissent in eo? Porro verba Lutheri quæ damnata sunt a Leone pontifice, non hunc sensum faciebant, quem præ se ferunt verba Philippi, sed aliud non ferendum omnino, quo aperiebatur via ad errorem, quilibet arbitrium adimit homini. Quis enim nescit Philippi modestiam Lutheranum temperasse furorem, ita ut non sine tanto Thesæo potuerit ille insanos exantlare labores? Mihi sane idem videtur esse Philippus Lutherò, quod L. Torquatus apud Ciceronem est Epicuro, cuius dogma sordidum alioquin & obscurum, verbis illustrat, & ingenij dexteritate facit esse perspicuum. Hærent tamen & variant utrique, illi in boni & mali voluptatis & doloris nominibus, isti in peccati, meriti, fidei, quæ nomina illis sunt totius doctrinæ (quod aiunt) & idcirco opus est illis, quid his verbis tandem intelligere velint: nunquam satis explicare, ne

E capi-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

capiantur: Nam interdum ita de fide, cui pietatis summa dederunt, loquuntur, ut cerdones & fabri: quam fidem in proclivi sit habere perditissimis quibusque nepotibus, imo quam nemo non habeat inter Christianos, interdum vero tum pudore, tum ratione victi, fidem quandam comminiscuntur: quam nec Paulus quidem intelligat, tantum abest, ut illam habere possint opiliones & agricolæ. Verum ut ad originalis peccati causam redeamus, non libet modo verba quæ damnata sunt excutere, ac denuo refellere, cum satis superque confutata sint, & explosa, per egregium antistitem Iohannem episcopum Roffensem. Nunc sufficiet Philippo qui vestram confessionem interpretatus est & tutatus, ita respondisse, ut cognoscat nobis quæ bene docet, non improbari, tantum offendit nouitate verborum, quam Apostolus etiam damnat. Quorsum (rogo) attinet, ab illis differre voce cū quibus tibi conuenit in re: Nam quantumuis confessionis verba, quæ de Lutheri doctrina exprompta sunt, excuset: inficiari tamen neutquam valet, quin illorum nouitas, noua dogmata atque adeo noua scandala in ecclesiam aduixerit. Quæ omnia facilius vitasset Philippus, aut certe sedasset, si quo studio sensum, quem præ se ferunt conatus est euertere, & mutare, ipsa quoque verba, quod facillimum erat, mutare vellet, & catholicas sententias receptis ecclesiæ verbis explicare. Sed hoc esset cedere theologis rectiora monentibus. Nunc ad cæteros articulos accedamus.

Philippica IIII. De fidei & operum iustificatione.

Quar-

Vartum, quintum & sextum articulos confessio-
 nis vestræ Philippus simul colligit in apologia, q-
 bus addere posset & vigesimum, qm eādem rem
 continet, nempe iustificationis nostræ causas &
 originem. In illorum expositione multa dicit, quæ nobis mā-
 gnopere probantur, verum ne quis illud obijceret *οὐδὲν ἡπότε*
τὸν vetus proverbiūm scholasticos theologos fingit nescire
 quid sit fides, quid iustitia, quid meritum, quid gratia, & cæ-
 tera id genus: fingit nescire quibus operibus obtemperetur
 legi, sed existimare sola externa operatione quicquid in lege
 præscriptum effici. Fingit illos credere, quod proprijs viri-
 bus sine gratia possint deum super omnia diligere, fingit de-
 nique iustitia rationis reputare se iustos sine gratia corā deo.
 Vbi non possum mihi temperare, quin illum stomacho tan-
 tisper commoto conueniam: Obsecro bone vir qui fieri po-
 tut, vt theologi qui confessionem expenderunt, ista doce-
 rent, aut crederent, cum subscriperint duodecimmo ar-
 ticulo confessionis, in quo dicitur quod humana voluntas
 non habeat vim sine spiritu sancto efficiendæ iustitiae Dei,
 seu iustitiae spiritualis: Forte dices te per aduersarios (hoc
 enim verbo vteris) intelligere non tantum illos, sed & o-
 mnes gymnasticos theologos. At vnde scis (rogo) quid
 gymnastici theologi credant: Ex illorum fortasse li-
 bris. Atqui oportebat in re tanti momenti, illorum etiam
 verba referri. Alioquin quis tibi, sanus modo sit, fidem
 adhibeat, nullis testibus, aut testimonij tam sacrilega
 crimina tuis fratribus impingenti: Anne dubitas illos

*Filio Phi-
lippi in
theologos*

*Humanæ
voluntas
nihil po-
test sine spi-
ritu san-
cto.*

E ij quales

F. ALFONSVS VIRVESIVS

quales quales Christianos tamen esse, & Euangeliū, vt nunqu domi sui legerint, in templis saltem audiūsse. Quod si audiūrunt, & Latine vtcunqz sciunt, qui possunt ignorare multo-
ties Christum obiurgasse phariseos & scribas, quod ad ex-
ternam duntaxat operum perfectionem existimarent se lege
teneri. Fortasse tam stupidos illos facies, vt nec ista vnquam
audiūsse, vel si audierint minime intellexisse credas. Quip,
pe quibus deest sp̄ritus ille Lutheri, sine quo hactenus nemo
intellexit scripturas. Attamen si ita est, qua de causa (vide vt
te dictorum inconstantia prodas) tantum laboris insu-
munt ad probandum, quod illos singis astrarere posse sci-
licet hominem, solius naturae viribus Deum super omnia
diligere. Nam huiusmodi dilectio non est opus internum,
nempe solius voluntatis, quae est intimus animi affectus.
Quid igitur opus est huiuscmodi dilectione ijs qui, vt tu
dicas, existimant se ad externa tantum & ciuilia opera lege
teneri. Vides in quas te salebras scribendi præcipitatio &
ignorantia eorum de quibus differis, cōiiciat. Nihil enim de-
terius suspicari est animus, quanquam non video qui potue-
ris imprudentia labi, qui dicas te non temere sed consulto
& aliorum adhibito iudicio hanc apologiam instituisse.
Cæterum Philippi lapsibus prætermissis, vestrā o germani
clamo, postulo, obsecro, oro, ploro, atque imploro fi-
dem, non leuissima de re, vt quondam ille, sed vt in graui-
sima pietatis causa & totius humanae salutis summa vos &
quos & integros ac liberos præbeatis, memineritis antiquæ
vestræ ingenuitatis, Christianæ libertatis, quā tantopere præ-
dicare

dicare foletis & extollere, in quam si vocavit vos Christus,
nolite fieri servi hominū, Lutherus homo est, Philippus ho-
mo est, quandiu vos libertatis praetextu fascinant, nō domi-
num excutitis, sed dominos mutatis. Quanquam non illorū
nunc agitur causa, sed veritatis, quam solam regnare, vincere
& triumphare, de tenebrarum & erroris principe decet, qui ^{Iohann. 8}
mendax est, & pater mendacij, nec ille tantum, sed & omnis ^{Psal. 115}
homo mendax. Quamobrem quantum autoritatis homini
bus, quibus non est a Christo concessum tribuitur, tātum diui-
næ veritati decedit, quæ sola nec falli potest, nec fallere. Non
tam autoritas in disputando, ait Cicero, quam rationis mo-
menta quærenda sunt. Quod si de rebus humanis ac cæteris
philosophie placitis differenti, non est maior habenda fides,
quam pondus argumentationis exegerit, quantominus fi-
dendum est homini de rebus diuinis differenti, nisi illius de
quo loquitur nos coegerit testimonio: Deum nemo ^{Iohann. 1} vidit
vnquam, sed vnigenitus qui est in sinu patris ipse annuncia-
bit nobis. Et quemadmodum nemo scit hominū quæ sunt
in homine, ita & quod Dei sunt nemo scit nisi spiritus Dei. Ap- ^{1. Cor. 2}
plaudit interim (vt reor) Philippus, vt qui scripturæ sacræ
testimonij quibus usus est, maxime fidat, ad confirmandū
hominē non operibus, sed sola fide iustificari. Hoc enim dis-
criminis est inter Lutheranam & Catholicā sententiam, quod
Lutherus & eius interpres Philippus sola fide nullis meritis,
nullis operibus, hominē iustificari cōtendunt, hoc est, quod
habere fidem, est hominem esse iustum, et vita eterna dignū,
adeoque bona opera ab hominibus quidem fieri iustis, non

E iij. fa-

Discrimē
Luther-
næ doctri-
næ & Ca-
tholice.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

facere homines iustos, nullam iustitiae esse partē, nullum ius homini ad felicitatem tribuere, vt q̄ nullius sint meriti apud Deum, qui vt sola fide iustificat sine operibus, ita sola gratia

Ecclesiæ cō
fessio de fi
de. sine meritis saluat credētem. Ecclesia vero fatetur nullis nos

meritis aut operibus præcedentibus, quibus iustitiam meriti simus, iustificari: sed solius esse fidei, iustificationem vt causam, vel tempore vel natura præcedere, hominem vero non sola fide iustum fieri, sed etiam diuīne legis obseruatione, charitate præsertim, q̄ vniuersa bona opera gignit, & complectitur, ita quod iustitia hominis non sola sit fides, sed etiam charitas, quam qdem iustitiam nemo potest, vllis præcedētibus operibus promereri, sed gratis per Christum homini datur, tametsi contingat, hominem se ad eius susceptionem disponere quibusdam operibus præcedentibus, eisdem tamen nō sine Christi gratia perpetratis, vt omnia demum referenda sunt gratiæ, a qua habemus, quod bonis operibus gloriam mereamur. Hæc summa est totius controversiæ, hæc totius disputationis huius, & aliquot sequentium, argumentum, in quo sibi non disceptare videtur Philippus, sed triumphare, ita gestit, effertur, extollitur, quod loca quædam habeat pro sua doctrina, quæ specie prima verborum imperitos & scripturarū sanctorum præcipue rudes mouere possint, ad exi-

Carnales. stimandum se sola fide, quod carnales maxime cupiunt & libentissime credunt, fore beatos. Sed priusquam ad huiusmodi locorum veram intelligentiam accedamus, fidei & o-

Fidei & o-
perum disci-
men. perum discriminem, vel perfunctorie nobis est attingendum. Fides interdum annumeratur operibus, Christus exponet quod

quod præceperat: Operamini non cibum qui perit, sed qui ^{Iohann. 6} permanet in vitam æternam, ait. Hoc est opus Dei, vt cre-
datis in eum, quem ille misit. Vnde qui dicunt, nos non me-
ritis nostris aut operibus iustificari, sed fide, mea quidem
sententia suas voces ignorant, nisi quatenus fidem ab ope-
ribus separent, apertioribus verbis exponant, quandoqui-
dem fides ipsa, tametsi Dei nobis dono contingat, vt opus
nostrum est, ita meritum esse nostrum negari nequit, nisi
ab eo qui omne prorsus meritum nobis ademerit: Quis au-
tem adimat, nisi qui mercedem toties a Christo promissam
ostentatam, oblatam non intellexerit? Verum non in hoc
sensu nunc opus accipimus, nisi quatenus a fide distingui-
tur, ita vt idem sit nobis fides, quod philosophis est theoria,
opus vero quod illis est praxis: quarum altera est in intelle-
ctu, altera in affectu, nempe voluntate, cuius aut motu, aut
imperio operamur. Nam si vtrunque (quod Philippus
contendit) voluntati dederimus, intellectui, fide subtracta,
quid superest: quo in huius mundi caligine illustretur, adeo
dirigatur, & perficiatur? Qua de re inferius. Primo itaque
& propriissime opus erit charitas, & post illam cæteræ affe-
ctiones, quæ obtemperat charitati. Testantur hoc Pauli ver- ^{Rom. 2}
ba, dicentis: quosdam qui legem non habuerat, ipsos sibi suis
selegem, ostendentes opus legis scriptum in cordibus suis.
Porro legis opus charitas est, vt & finē esse legis, alibi Paulus ^{1. Tim. 1}
exponit: hec cum vere inest, opere inesse dicitur. Diligamus, ^{1. Iohann. 2}
inquit Iohannes apostolus, non verbo & lingua, sed opere et
veritate. Est tertium genus honorum operum, nam de illis
dun-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

duntaxat loquimur, quæ prorsus opera sunt externa, ut ieiunium, ut eleemosyna, & cætera quibus aut iuuamus proximum, aut carnis moderamur affectus, aut pietatem & obedientiam extima quapiam exercitatione præstamus. Horum rectitudo a charitate pendet, quam legis finem dicit apostolus: finis vero in moralibus (quod sapienter animadversum est a philosophis) eandem mouendi vim habet: quam principium in naturalibus: vnde & charitas cæterorum omnium ministerio vtitur, dum iustificat, id quod inferius

Quo charitas sit causa iustitiae. Isaie 53 latius explicabitur. Sane quoties charitatem iustificare dicimus, haud est accipienda tanquam causa efficiens humanæ iustitiae. Est enim Christus causa prima efficiens. Et iustificabit ipse iustus seruos meos multos. Sunt & causæ aliæ efficietes, sed secundariæ, diuina gratia, & humana interdum voluntas. Quibus, tametsi alia ratione, adiicienda sunt sacramen-

Causa formalis. De nulla istorum causarum modo disquirimus, sed de malis & efficiens dif

causa formalis, hoc est de ea re vel ijs rebus, quas dum habemus iusti sumus, quandiu non habemus iniusti. Sicut cum queritur quid calefaciat, non adæquate respondeatur per causam efficientem, nempe ignem, nam possunt & alia multa calefacere, sed per formalem quæ est calor: Quo in genere quæstionis hæc exempli gratia proponatur. Quid scilicet sit illud quo Paulus est homo: Vere respondebitur. Humanitas, sed non complete, superest enim adhuc quærendū, qua in re aut quibus in rebus humanitatis sita sit ratio, huc enim spectabat prior quæstio. Quod si responderis animalitate, & rationalitate (nempe quod homo animal sit rationa-

le)

le) & vere & complete respondisti, sed pene superfluum, nam satis erat dixisse rationalitatem, quod homo ratione differat a brutis, quibus cum habet commune esse animal, & rationalitas animalitatem præsupponit, sine qua non potest esse nec intelligi quidem. Ad eundem igitur modum cum quæritur, quid sit illud quo Paulus est iustus, non satis est respondisse, iustitia. Est nanque vitiosa responsio, quæ ambiguitatis, qua quæsitus est, causas non tollit. Est ergo respondendum explicatione rerum in quibus sita est ipsa iustitia, hæ sunt fides & charitas, quas qui habet iustus est, qui non habet iniustus: itaque fide & charitate si dixeris, non modo perfecte respōdisti, sed propemodum superflue. Charitas enim est, non fides, qua iusti differunt ab iniquis, quos saepe contingit habere fidem. Declarat hoc Paulus, dicens: ^{2. Cor. 13} Si habuero fidem ita ut montes transferam, charitatem autē non habuero nihil sum. Charitas ergo fidem perficit, cui aduenit ut species generi, ut vita corpori, ut forma materiæ, aut si mauis, vltimæ dispositioni, idcirco non potest sine illa, vel quæ illi succedat euidenti cognitione inueniri, magis quā rationalitas (quod modo diximus) sine animalitate aut vita sine viuente. Et quoniam non de fide, sed de charitate & eius operibus, quam Philippus a iustificatione secludit, proposita est nobis difficultas, hoc illi damus, quod fides iustificat, sed non sola: hoc vero quod charitas & eius opera, quibus lex adimpletur, si non sola, certe præcipue ac maxime hominem iustum efficiat, imo ipsa sit plena & perfecta iustitia, id superest nobis per sacras literas adstruendum. Nisi abun-

F da-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Matth. 5 dauerit (inquit Christus) iustitia vestra plusquam scribarū & phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Hic non de ciuili aut quauis alia iustitia incipit nos instruere, sed de ea quæ pertinet ad ingressum regni cœlorū, cuius abundantiam non fidei, sed legis operibus tribuit: modo legitime seruentur: quod scribarum & phariseorum hypocrisis nunquam est assequuta: Notus est locus & eius exempla quibus Christus veram iustitiam exponit, & a pharisaica discernit, ideo non est opus recenseri prolixius. Addit tamen inferius: Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis. Quam iustitiam inquies? Nempe elemosynas, ieiunia, preces, & id genus alia, quæ ibidem enumerauntur. Hanc tamen ideo nostram appellari dicit Philippus, quod non sit iustitia fidei, sed legis, quam Apostolus nō probat. Quid ego audio? Apostolo Christi nō probatur, quod Christus ipse tantopere nobis commendat, & cauet ut legitime fiat. Probantur (inquit) a Christo & eius apostolis bona opera, estque in illis sita ratio quædam humanæ iustitiae, que tamen iustificare hominem non valet, sed sola fidei iustitia, de qua scriptum est: Credidit Abram Deo, et reputatum est ei ad iustitiam. Et illud: Iustus ex fide sua viuit. Et illud Apostoli: Arbitramur hominem iustificari per fidem sine operibus legis. Congerant hic, si velint, totius scripturæ testimonia, quibus fidei iustitia tribuitur, nam de eis postea videbimus: utcunque tamen se habeat fides ad iustitiam, id tamen ab illis quæro, si ne fidei iustitia eadem ipsa quam Christus exigit pharisaica superiorem, pro qua regni cœlorum ingressus.

Gene. 15

Rom. 4

Abac. 5

Rom. 2

ingressum est pollicitus, an ab illa diuersa. Quod si eandē es-
se dixerint, cū hanc efficiant opera illa quae Christus de ea-
dem differens enumerauit, necesse est illos fateri quod res
est, hominem scilicet fide simul & operibus effici iustum,
nec alteram sine alteris ei sufficere ad iustitiam. Si vero ne-
gent, habeant illi sibi sua commenta iustitiae, mihi sufficit il-
la iustitia, pro qua Christus Iesus vitam promisit æternam,
& quam iudicaturus exiget, cuius etiam desertoribus mor-
tem comminatur æternam. Si vis, inquit, ad vitam ingre-
di serua mandata: Et alibi, enumeratis decalogi præceptis: Matth. 19
Hoc fac, inquit, & viues. Et pauperum pronunciat esse re- Lucæ 10
gnum cœlorum, in quod diuites difficile sint ingressuri. **Vn** Matth. 5
de oritur & illud: Facite vobis amicos de mammona iniqui- Lucæ 16
tatis, ut cum defeceritis in via, recipiant vos in æterna taber-
nacula. Alioquin nec fornicarij, nec idolis seruientes, neque 1. Cor. 6
adulteri, nec molles, nec masculorum concubitores, neque
fures, neque auarii, neque ebriosi, nec maledici, neque rapa-
ces, ut Apostolus ait, etiam si fidem habuerint qua montes 1. Cor. 13
trasferant, regnum Dei non possidebūt. Huius rei causam præ-
dixerat, qd scilicet iniqui regnum Dei non sint adepturi. In i- Iniquitas & æqui-
tas, quid
quitas est ergo legis transgressio & eiusdē obseruatio æqui-
tas. Iam æquitatem quis vnicq; segregauit a iustitia? Denique
Hieremias Dei oculos apertos esse prodit, super omnes vias Hiere. 22
filiorum Adam, ut reddat vnicuiq; secundū vias suas, & se-
cundū fructum ad inuentionū eius. Et Christū redditurum Rom. 2
vnicuiq; secundū opera sua pronūciat Apost. qd idipsum Mat. 20
Christus ipse pollicitus fuerat. Adde quod iudicij formā &

F ij iudi-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

iudicandorum discrimin exponens & merita , nunquam si

Matth. 15 dei: sed operum semper meminit, Pro quibus, Venite, inquit, benedicti patris mei percipite regnum, quod paratum est vobis ab initio mundi. Hos eosdem, quorum enumeravit opera (tametsi non sine fide, quam in pronominibus mihi & meis significasse videtur) iustos appellat, dicens: Ibunt iusti in vitam æternam.

Matth. 15 Eat ergo Lutherus, eat Philippus, & aliam sibi singant iustitiam ignauam, nulla exigentem o-

Matth. 5 pera, nec ferentem quidem præ zelotipia, nobis sufficit illa, cuius commercio pro paupertate regnum, pro luctu gaudi- um, pro mansuetudine dominium, pro cordis munditia di- uinam fruitionē, deniqz pro eleemosynis, iejunis, precibus,

Matth. 6 modo legitime fiant, pater meus qui videt in abscondito, red det mihi. Nisi forte dubitamus de Christi verbis, qui hęc o- mnia quæ de scripturis sanctis protulimus, cū frequenter ali as tum Mat. V. & VI. cap. prodit & promittit. Age tamen

Iustitia E- uangelii- ca. quo res facilius intelligi queat, iustitiam ipsam de qua loqui- mur, certis limitibus diffiniamus. Quid est Euangelica iusti- tia, nisi æqua proportio meritorum ad præmia? Dicent hęc esse mercenariam, non liberam, nec Euangelio dignam iusti- tiam: Atqui mercenariam non faciunt opera nec merces, sed

Merces. animus operantis, nec est a mercede prorsus alienum, quod ipsi docent de fide, quæ vt promissis inititur, ita rerum quæ promissa sunt, auiditate & expectatione maxime incitatur. Sed bene se res habet, qd mercedis affectus nunq Euāgeliō damnatur, quin illum in nobis frequētissimis ostentatiōibus pollicitationibus & pactionibus identidē excitat. Pactus est

pater

pater ille familias cū operarijs, se, quod iustum foret, illis esse
 daturum: & finito opere. Voca, inquit, operarios & redde il-
 lis mercedem. Rursus dicent, nullo modo posse inueniri ad-
 equationem humani operis ad diuinam retributionē, cum
 finiti ad infinitū nulla sit proportio. Nos vero haud ita con-
 ferimus humana merita diuine mercedi, ut opera nostra per
 sele cuiusuis ponderis, aut precij esse credamus, aut si sunt, nō
 modo finiti, verum & perexigui fecimus: infinitam autem
 vim quandam & efficaciam communicatam illis existima-
 mus a Christo, cui sumus insiti per fidem, & a quo per chari-
 tam tamdiu agimur, quandiu recte quicquam operamur;
 Nec enim fidem excludimus a iustificatione, quēadmodum
 illi charitatem & eius opera: sed vtricq; virtuti iustitiam no-
 stram acceptam ferimus, ut scriptura, quæ nunc hac nunc il-
 la hominem iustificari pronunciat, singulis suis locis verissi-
 ma constet. Vnde, sicut superius diximus, etiam si ethnicus
 aut paganus quispiam eadem opera æque perfecta faceret,
 atq; fiunt ab egregijs fide & pietate catholicis, haud propter
 ea vita illi deberetur æterna, quæ tamen Christiano, modo fi-
 dei & charitati non desit, iure conuentionis Euangelicæ de-
 betur. Siquidem bona opera, præter hoc quod a fide profici-
 scuntur & charitate, sunt velut chirographum, quod nisi fi-
 dei autoritate firmetur, nullius est ponderis apud Deum, qui
 sola gratuita sponsione fide debitor, eandemq; ratam habet,
 Christi Iesu nomine per fidem intercedente, cuius meritis iu-
 ste redditur, quicquid misericorditer fuit homini promis-
 sum, ut misericordiam & iudicium simul cantare, non mi- Psalm. 10.

F iij nus

F. ALFONSVS VIRVESIVS

nus frequēs sit quam familiare prophetis. Iuste, inquam, reditum, quod fuerat vltro promissum, si fidem & charitatem habeas erga promittentem, quia coronam vītē promisit Deus diligentibus se, & est etiam inefficax promissio, nisi ad sit in exigendo conditio, quāe intercesserat in promittendo. Itaque quicquid in nomine Christi per fidem petierimus, non nisi charitate intercedente sumus accepturi, quoniam fides per dilectionem, ait Paulus, operatur. Et si habuerimus fidē quā vel montes valeamus auellere, nihil nobis sine charitate prodest. Iam quāe pronūciatur nihil sine charitate prodesse, qui poterit, obsecro, sine illa iustificare: Quo res per se quidē non admodum difficilis dilucidior fiat & intellectu facilior, operæ precium erit similitudinem afferre non prorsus in eptam: Fingamus esse regnum aliquod, cuius princeps grauito largiatur vniuersa ciuium vſibus necessaria, ita tamen ut ne ciues segnicie torpescant, non eis arma, sed ferrum aut calibem: non panes, sed frumentum, non deniq; pecuniam, sed æs duntaxat ex quo possint fieri, donet: ita ut non minus prouidus sit in suis ciuibus omnium rerum commercio & sedulitate exercendis, quam munificus in ditādis. Hinc si frustulum æris mercatori pro re quapiam, quāe in eius taberna prostet venalis, obtuleris: iure te derideat, atque respondeat, suas merces non lapidibus aut metallo venire, sed pecunijs: quod si tantundem æris principis sigillo publico percussum produxeris, faciet tibi pro rata collatione valoris, mercandi copiā, quicquid volueris: Nihil est in rebus humanis quod diuinas vſquequaque possit imitari, & ad exemplar, quod aiunt,

Iacob. 1:

Galat. 5:
1. Cor. 13

ait, exprimere: quando nec mente quidem eas homo va-
 let, quandiu mortal is est, assequi: tantum abest, vt vllis aut
 verbis aut rerum similitudinibus queant explicari. In hac ta-
 men, quam modo descripsimus, similitudine, relucet vtcum
 que species quædam Christianæ reip. cuius caput & prin-
 ceps est Christus, qui dedit quosdam quidem apostolos,
 quosdam autem, vt Paulus ait, prophetas, alios vero euani-
 gelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummatio-
 nem sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corpo-
 ris Christi. Secundum cuius mensuram vnicuique nostrum
 data est gratia. Hanc oportet non inesse nobis rudem & iner-
 tem, sed sedulam & officiosam, quo possimus eiusdem Pauli ^{1. Cor. 19}
 verba dicere: Gratia Dei sum, id quod sum, gratia tamen ei-
 us in me vacua non fuit. Alioquin princeps ille paterfamili-
 as, qui suos domesticos non fert, nec socordia, nec segnicie tor-
 pere, cum usuris exiget, quod in ecclesiæ usus & commercia
 distribuerat. Nam seruus desidiosus & iners audit. Serue ^{Luce 19}
 nequam, quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, &
 ego veniens cum usuris utique exigissem illam. Quantum
 ergo, vt similitudinis vim ostendamus, discriminis est in hu-
 mana repub. inter informem materiam, vilem alioquin, &
 tandem in numeros conflatam, tantum in Christiana Hier-
 archia interest inter opera illa, quæ moraliter bona dicun-
 tur, & eadem fidei & gratiæ charactere signata. Illa prin-
 ceps non agnoscit, nec eius promis: quia sine fide impos-
 sibile est placere Deo. Hæc vero probat & eorum quo ^{Hebr. 11}
 que commercio ampliora promittit, quoniam qui fidelis
 est

Species
 Christianæ
 reipu-
 blicæ in
 quo relu-
 cet.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Matth. 25 est in modico, supra multa constituitur. Adde etiam, si vis, in collatione, quod sicut in humana rep. nihil tibi prodesset principis sigillum per tabernas ostentando circumferre absq; metallo, cui impressum efficit numos, nec si metallum sine principis charactere ostentes, quicq; proficias: ita in Christi Hier-

Fides quid valeat sine operibus & opera sine fide. **Matth. 11** archia æque propemodum inutilis est fides sine operibus, atque opera sine fide, vtracq; verum simul preciosi numismatis instar habent, quo euangelica nobis comparanda est margarita, hoc est, æterna felicitas, cuius commercio Christus simile predicat regnum cœlorum. Et in Apocalypsi suadet nobis emere ab eo aurum ignitum, quod est diuinæ fruitionis

Iustitiae nostræ nō secludunt misericordiam Dei. Apoc. 3 amore flagrantem sapientiam, qualis in æterna felicitate possidetur a iustis, operibus & fide mereri. In huiusmodi commercio sita est ratio iustitiae nostræ, quæ Dei misericordiam minime secludit, quinimo eidem prorsus innititur, & in ea perpetuo versatur, quippe quod fateamur, Dei esse gratuita munera bona quæcunque, siue naturæ sint, siue gratiæ, quæ possidet homo, quibus si legitime fuerit usus, & etiam minus hoc dei esse crediderit, ampliora sibi multo comparabit. Nam exiguis bonis, cuiusmodi sunt quantumuis perfecta nostra opera, ingentia merebitur præmia, atq; adeo re ipsa vera experietur esse, quod de Christiana iustitia proposuimus, qd scilicet non a sola fide aut a solis operibus pœdeat, sed ab utrisque per Christum Iesum, cuius & pollicitis fidimus credentes, & meritis innitimus operantes, ut misericordiam illi & iudicium (quod ait Propheta) cum peruerterit ad nos in via immaculata cantare possimus. Porro ea quo modo usi sumus

Psalm. 100

mus collatio (ne interim aduersarij nasum adducto supercilio producant) haud omnino commentum est nostrum, sed robur & virtutē accipit a Christi parabolis & doctrina, qui decem millium talentorum debitorem facit eum qui decalogramum fuerat peccando transgressus. Et numismatis symbolo vtens, admonet reddenda esse quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo: Hoc est, vtricq; iuxta sui characteris notā pendendum esse tributum. Quingentorū præterea denario= Matth. 22
 rum debito plura, quinquaginta vero pauciora peccata Lucas 7
 cas significauit. Cum itaq; quas res iustitiam seruando perficiamus, earundem debitores transgrediendo fiamus, appareat iustitiam nostram hoc esse, vt per bona opera inscripta fide, charitate signata, mercedem comparemus illam, quam Christus Matth. 5
 stus strenue pietatem colentibus pollicetur dicens: Gaudete & exultate, qm̄ merces vestra copiosa est in cœlis. Cuius obsecro rei merces: Non fidei tm̄, sed paupertatis, mansuetudinis, luctus, piæ æmulationis, misericordie, puritatis, patientiæ, & quæ omnia complectitur charitas: nam charitas patiens est, benigna, modesta, comis, ceteracq; omnia (vt est in Galatis 1. Cor. 13
Galat. 5
 Pauli videre) præstans, quibus demū enarratis Christus copiosum pollicitus est mercedem. Quod si aduersarij hanc iustitiam, quod cōmutatoria videatur et mercenaria, oīno non probant, proferant nobis aliā, quæ citra honorē laborem pos sit homini contingere. Iustitia fidei nos obtundent. Atq; nos fidem a iustitia non excludimus, sed nomen iustitiae, si nō sit prorsus inane, oportet vt paritatem quandā secū afferat, adē= quationemq; rei alterius ad alteram significet. Dicant igitur

G mihi

F. ALFONSVS VIRVESIVS

mihi quæ sint illa duo, quorū alterū alteri iustitia coæquatur,
vt iusti siamus, iustum vna Deum erga nos sentiamus: Satis
scio, nihil eos posse proferre, nisi meritum & præmiū, quorū
æquatio specie quidem prima videtur iniqua (nēpe qd meri-
tum res humana sit, adeoq; finita, præmiū vero diuina & æ-
terna) nisi merita nostra infinitatem quandam (vt paulo an-
te diximus) sortirentur a Christo, cuius membra fide sumus,
in quo viuimus charitate, vt bonorū operum fructus, non iā
palmitis expendantur mensura, sed vītis æstimentur immen-
sitate: Qui manet in me & ego in eo, ait Christus, hic fert fru-
ctum multum. Hoc (dicendum est em̄ s̄epius quod subinde
negatur) non sola fides nobis pr̄stat, sed etiam charitas: Qm̄
qui manet in charitate in Deo manet & Deus in eo. Fortasse
tamen Philippus, vt est cæteris acutior, commercij iustitiam,
quod politica videatur & ciuilis diuturna contentione per-
tæsus, alteram nobis proponet, qua non merita nostra, quæ
nulla esse vult, ad præmium, sed mens ipsa referatur ad Deū,
sicut in hac relatione iustitiae adæquatio quædam quasi con-
tinentis ad contētum: In hoc enim, vt Augustinus ait, homo
factus est ad imaginem & similitudinem Dei, vt eius capax
sit, & particeps esse possit. Hæc est originalis iustitia, inquiet,
quam primorū parētum scelere amissam, Christus nobis de-
mum vscq; adeo perfecte restituit: vt non modo adæquatio
fiat animæ ad Christum, verū & intima vnio, ac pene dixe-
rim identitas: quoniam qui adhæret dñō, vnuis sp̄ritus est.
Hanc adhesionem, secundum quam, vt idem Apostolus ait,
in eandem imaginē transformamur a claritate in claritatem,
tanq;

1. Cor. 6
2. Cor. 2

tanqā domini spiritu. Sola fide Philippus fieri cōtendet, vel
 propter Apostoli verba, quibus dicit Christum habitare per Ephe. 2
 fidem in cordibus nostris. Cæterum, ut donemus ei hanc es-
 se iustitiam, qua animus ut habitaculum deo tanqā habitato-
 riconfertur, qui probat, illi alteri collationi, quam inter hu-
 mana opera & diuinam esse mercedem ostendimus, non in-
 esse iustitiam, cū illa tam multis sanctarę scripturarum locis
 astruxerimus. Sit præterea illa Dei capacitas & adhæsio no-
 stra omnino iustitia, nulla sane alia, si vult, iusti fiamus: num
 statim dabimus ei, hanc a sola fide pendere, nec ullo prorsus
 modo illi opus esse charitatę. Prædicat Paulus habitare Chri- Ephe. 3
 stum per fidem in cordibus nostris: Num per solam fidem?
 Mihi ita videtur, inquires. Atqui Iohannes ex aduerso prædi-
 cat, habitare per charitatę. Si diligimus inuicem: Deus, inqt,
 in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. In hoc 1. Iohann. 4
 cognoscimus, qm in eo manemus, & ipse in nobis, &c. Quid
 ergo dicemus, pugnant aduersum se inuicem Paulus & Iohan-
 nes? Pugnant omnino, si per exclusionem illos exponas. Sed
 si Paulus non excludat charitatem ab animo, quem Christus
 inhabitat, nec Iohannes fidem, idem prorsus uterqz sentit, idem
 prædicat, idem docet, nempe ad hoc ut Christus humanam
 habitet mentem, opus esse fide & charitate, atqz adeo si hæc
 inhabitatio iustificatio nostra est, neutrā sine altera posse iu-
 stificare. Quid quod Philippus nihil horum etiam si maxi-
 me velit, inficiari valet, nisi penitus sibi contradicat? Verba Verba Ph. 1. 1. lippi.
 enim eius sic habent: Porro iustitia in scripturis cōtinet non
 tantum secundam tabulam decalogi, sed primam quoque,

G ij quæ

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Genes.

quæ præcipit de timore Dei, de fide, de amore Dei. Et pa-
rum infra: Id testatur, inquit, scriptura, cum dicit: hominem
ad imaginem & similitudinem Dei conditum, Quod quid
est aliud, nisi in homine hanc sapientiam & iustitiam effigia-
tam esse, quæ Deum apprehenderet, &c. Hic iustitiam, quæ
imaginis propemodum amissæ restitutionem esse, verissime
docet, non tantum ad fidem retulit, sed ad cætera etiam pie-
tatis & iustitiae opera, quæ utræque legis tabula præcipiuntur,
quorum amorem Dei timorem & fiduciam diserte nomi-
nat. Quo magis admiror, cum semel in hanc veritatem inci-
derit, siue eam disputanti, & per varia scripturarum loca dis-
currenti, res ipsa suggererit: qui potuerit aduci, ut si non sen-
tentiae varietate specie saltem verbis, & contentionis libidi-
ne ab illa recesserit. Defendit enim mordicus, & pedibus mani-
busque conatur confirmare Lutheri dogma quo nos sola fide
iustificari cōminiscitur, ita ut non semel charitatem diserte ac
suo nomine a iustificatione secluserit. Quod si iustitia nostra
Dei quodammodo complexus est, & apprehensio, ut Philip-
pus modo significauit, qua apprehensione mens vnta Deo
immanesque illi & eundem manentem in se habens configu-
ratur ei, & in pristinam imaginis dignitatem restituitur, qua
fronte negabit hanc iustitiam, charitate maxime fieri, cum
præter legis tabulas, quas ipse pro veritate produxit. Christus Iesus. dicat: Si quis diligit me, sermonem meum serua-
bit, & pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & man-
sionem apud eum faciemus: Vides ut similitudinis ratio quæ
inter contentum & eum qui continet, necesse est intercedere,
fide

Iohann. 14.

fide inchoata charitate perficiatur, quæ vere hominem iustificat, hoc est, Deo, cuius participationi conditus est, quodammodo coæquat, ita ut Iohannes apostolus fidentissime prædicet, quod qui manet in charitate, in Deo manet & Deus in eo. ^{I. Joh. 4} Philippus cum iustificationis nomine parum sibi cõstare, & a seipso vincī sibi videatur, specialem facit difficultatē de peccatorum remissione, dicens: nō posse nobis operibus nostris contingere sed fide, Veruntamen hæc difficultas nō indiget, opinor, noua lucubratione, cum remitti nobis peccatum nihil aliud sit, atque iustificari, ideoque eisdem omnino rebus & iustitiam Christi induimus, et nostras iniqtates exuimus: quemadmodum eadem qualitate & eidem principijs naturalibus illam gignentibus & frigus remittitur, & augeat calor: Nisi forte nouo commēto velit Philippus esse medium aliquem hominis statum: in quo nec iustus sit nec iniustus. Sed nihil est quod minus illum dicturum existimē: Scit enim semel nos ex iniustis effici iustos, quemadmodum & aer eadem alteratione qua lumen recipit, tenebras depo-
 nit. Fit igitur homo iustus ex iniusto, atque adeo eisdem rebus quibus iniqutatem depellit, iustitia donatur, nempe fide & charitate, ut non sit opus, iustificatione exposita, remissionis peccatorum demū causas inquirere. Quod id ipsum, & si perspicuis hactenus demonstratū est testimonij, aliud tamen apertissimum non grauabor adiçere: Verba sunt Christi Iesu de peccatrice fœmina iam iustificata: *Dimissa* ^{Luce 7} sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum: Quo in loco non fidei tantum, sed dilectione quæ opus est, & cæterorū

G ij omni-

Iustus qui
fit ex iniu-
to.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

omnium operū princeps, huic scemine sunt dimissa peccata: nec intima tantum dilectione hunc sibi fauorem promeruit, verum & alijs quibusdā, tum internis, tum externis ope-

psalm. 50 ribus: Nam fleuit primum, sciens quod cor cōtritum & humiliatum Deus non despiciet: procidit ad Christi pedes, extime professa pudoris affectum, quem intime sentiebat, nec tamen animum in tam ingentis angustiæ acerbitate despondit, sed fiducia diuine mansuetudinis, cuius specimen multis argumentis dederat Christus, a tanti mceroris consternatione excepta, ausa est Iesu pedes attingere, profluuiio lachrymarum abluere, abstergere capillicio, & vnguento fouere. Inuaserat nimirum fortissimus ille gigas voluntatis arcem, quæ cæteris affectiōibus cessior eminet, atq; adeo imperat, & iam vniuersa hostis vasa abducebantur in prædam: ut quemadmodum serui erant iniquitati ad iniquitatem, de cætero iustitiae ad sanctificationem inseruirent. Quod et si infirmum

Rom. 6 adhuc Apostolus censeat, & quasi Euangelici roboris inchoationem: gradum tamen huic felicissime fecit peccatrix ad omnium delictorum veniam promerendam, quam simul atq; diligere incepit, cœpit etiam possidere. Non ergo sine fide dimittuntur peccata, quādoquidem fides tua te saluam fecit: demum Christus mulieri dixit. Verum nec sola dimittuntur fide, quinimo tota dimittendi ratio confertur in charitatem, quod ipsa verborum Christi phrasis & ordo, etiam si aduertere nolis ostentat. Accusanti enim phariseo quod a peccatrice se pateretur attingi. Quinimo non iam peccatrix est, cui peccatorum debitum condonatur (ait Christus) id que

que non leui diuinæ sententiæ mutatione, sed gratissimis causis, nempe pudore, lachrymis, obsequio, & quæ omnium maxima est, dilectione: nam dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

Philippica V. De Philippi rationibus pro solius fidei iustificatione.

NON vos existimo viri Germani, tam præfractis ad resistendum veritati esse mentibus, quin animos vestros, quas attulimus ex sacris literis rationes commouerint. Sed obstabunt interim aliæ validiores, ut vobis videntur, a Luthero, cæterisque complicibus eius, ac nunc demum a Philippo luculentius instruere quibus necesse est, ut nostra iam sententia tum exposita tum confirmata respondeamus: Quia in re haud opinor illū usque adeo esse morosum, ut hic velit inutiles questiones in gerere quibus disquiritur: præcedat ne charitas peccatorum remissionem, an remissio peccatorum charitatē præueniat. Nam si propterea dixerit, peccata nobis non dilectione et pietate remitti, quod dimissio naturæ saltē ordine prior esse debeat charitatis infusione. Si hoc, inquam, dixerit, obijciam illi Lutheranæ fidei dogma, qua fides nihilo magis potest remissionem peccatorum præcedere q̄ charitas. Cum enim iuxta Lutheri commentum nulla fides peccatum mortale vna secum inesse aīo ferat, eadē Philippus argumento, quod de charitate fecerit, cogetur ad confitendum, non posse nobis fide, quā peccatorum remissio præcedit, eadē peccata dimitti, nisi, contra quā ratio ipsa nos admonet, daremus causam suo effectu esse posteriorem.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

orem: Philosophorum sunt huiuscemodi quæstiones, q[uod] an
cipiti difficultate vrgentur ad disquirendum, vtra sit prior
in generationibus, præcedentis formæ, quam vocant termi-
num a quo, destructio, an succedētis introductio, quæ termi-
nus ad quem appellatur: Nam si forma quæ facescit nō cor-
rumpitur formaliter nisi per successurā, oportet hanc prius
gigni q[uod] excludatur illa, rursum vero cum hæc non poslit nisi
insit materiæ subsistere, necesse est, quando vtrancq[ue] materia
(quod omnes philosophi consentiunt) haud capit, præcedē-
tem prius corrumpi quam hæc inducatur. Philosophorum,
inquam, hæc sunt anxietudines, & inextricabiles labirinthi, q[uod]
bus intellectum non tam illuminant, quam tenebris offun-
dunt. Philippus theologus est, haud sane de sophistis vel tri-
ualibus magistris nostris, quorum plenus est mundus, sed
de ijs qui ab ipso scripturarum sanctar[um] alueo, non ab homi-
num cisternis dissipatis (quod ait Propheta) cœlestis philo-
sophiæ oracula mundo propinant: idcirco sophismata om-
nia missa facit, lucidissime proponit, & perq[ue] solerter argu-
mētatur. Imprudētissime, inq[ue], scribitur ab aduersariis quod
homines rei æternæ iræ mereantur remissionem peccatorū
per actum elicitorum dilectionis, cum impossibile sit diligere
Deum, nisi prius fide apprehendatur remissio peccatorum.
Nō enim potest cor, vere sentiens Deum irasci, diligere Deū,
nisi ostendatur placatus, donec terret, et videtur nos abiçere
in æternam mortem, non potest se erigere natura humana,
vt diligat iratum, iudicat[em], & punientem: Facile est otiosis,
fingere ista somnia de dilectione, quod reus peccati mortalis
possit

Hiere. 2

Philippi-
ca proposi-
tio.

possit Deum diligere super omnia, quia non sentiunt, quid sit ira aut iudicium Dei. At in agone conscientiæ & in acie experitur conscientia vanitatem illarum speculationum philosophicarum. Paulus ait: Lex iram operatur. Non dicit per ^{Rom. 4.} legem mereri homines remissionem peccatorū. Lex em̄ semper accusat conscientias, & perterrefacit. Nō igitur iustificat, quia conscientia perterrefacta legē fugit iudicū Dei. Errant igitur qui per legem, per opera sua mereri se remissionē peccatorum confidunt, &c. Enī doctoris vestri verba Germani, quæ vt libere dicam, plus habent fumi q̄ ignis, nō enim causam elucidant, sed magis confundunt, & obscurant: tentabo tamen vtcunq; quod dicere ille conatur, in lucem quo possum illi respondere, proferre: Duo nobis, vt video, ob̄iūtūr <sup>Duo Phi-
lippica ob-
iecta.</sup> a Philippo, nā cætera quæ recensuimus, quæq; prætermisi-
mus pleraque omnia, magnifica sunt & speciosa verba, qbus
instar Helici sententias inuoluit. Alterum ergo eorum quæ
damnat & arguit est, quod asseramus hominem reum pec-
cati mortalis Deū super omnia posse diligere: alterum, quod
operibus legis existimemus nos peccatorū mereri remissio-
nem. Prius si negemus oporteret illum nouam ædere apolo-
giam, ad probandum hoc & id genus alia, quæ in hac tam fa-
cile dicit, quam difficile probaret: Neque enim quod vnuſ
aut alter theologus comminiscitur, statim est omnibus im-
putandum, aut catholicis omnibus, quasi communis sit om-
nium doctrina, obtrectādum. Quanq; si de potētia absolute
loquamur, nemini debet esse dubiū, quin reus peccati mor-
talis possit Deū super omnia diligere. Quid em̄ obstat? Id-
H ipsum

ipsum peccatum. At fac illum ita esse preteriti reum, ut tam
nunc demum non sit actu peccās. Dices hoc esse impossibi-
le. Quid ego audio? Nunquā potest non peccare, qui semel
peccauit? Nunq̄ vacabit, nunquam cessabit, semper aliquid
faciet, & quodcunq; fecerit, dixerit, cogitauerit, erit peccatū;
etiam si cogitet se male vixisse, atq; ei esse de cætero aliter vi-
uendum? Quid si comedat, cum ei maxime fuerit opus? Di-
ces fortassis illum peccare, q; abutatur Dei muneribus, aLEN-
do eum qui indignus est vita, nedū victu. Sinat ergo se mo-
ri fame, ne comedendo peccet, licet enim omittere, quod cō-
mittendo peccamus. Dices illum nō peccare opere comedē-
do, sed cogitatione, ad ea forte attendendo, quæ non decet, vel
omittendo cogitare, quæ debet: At qui fieri potest, ut tanta il-
lum fames vrgeat, atque adeo multum esuriat, ut non possit
tunc temporis, nisi de reficienda vita cogitare. Ad hunc mo-
dū possem de eleemosynis quærere, quas multi peccati mor-
talis rei liberaliter conferunt, ea tantum ratione ut subueni-
ant indigenti, idque propter Christum, alioquin minime da-
turi: Nunquid etiam in hoc peccant? Melius ergo erit, ab hu-
ijsmodi operibus omnino cessare. Quis hoc dicat? Quis
admittat hypothesim, vnde hæc & id genus alia non feren-
da colliguntur? Potest igitur reus peccati mortalis non pec-
care mortaliter: tum quid quæso obstat ei, quo minus possit
Deū super omnia diligere? Reatus ille peccati mortalis, qui
quandiu peccatū a Deo nō dimititur, semper adest, etiā pre-
tereunte peccato. At qui reatus ille, & quicquid admisso pec-
cato remanet in animo, aut habitus est, aut relatio, quæ nec
agit

Peccati p-
teriti reū
vitum in
omni ge-
nere pec-
cer.

agit quicquam, nec impedimento est agere molienti: habi-
tus vero et si impedit, & retardet ab operibus e regione di-
uersis, non tam prorsus impedit, quin si maior conatus ad-
hibeat, contrarijs operibus resistamus habitui. Habitus
nanque habitui tantum, actus vero actui repugnat: Quare
nemini dubium esse debet, quin auarus possit vel semel, re-
luctante etiam ingenio, liberaliter largiri, & ignauus fortiter
dimicare, præsertim si ad sit causa quæ auaritiam pro tem-
pore aut ignauiam supereret. Ecquænam causa, inquies, ines-
se queat homini peccatori, qua supereret habitum illum vîn-
cientem, eneruantem, & consternantem voluntatem huma-
nam, cum ne libera quidem & integra suis viribus possit Deū
super omnia diligere? Qua causa? Recte interrogas: Gratia,
haud illa sane quæ nos efficit gratos, sed q̄ gratis a Deo colla-
ta adiuuat infirmitatem nostram ad quædam opera, ad que
vires humanæ nec integræ quidem valerent: An est qui ne-
sciat, Christianus modo sit, duplēcēm esse gratiam, alteram
gratum facientem, qua peccata nobis dimituntur, alteram
quam gratis datam appellamus? Harū prior amicitia quæ-
dam est, qua Deo recōciliāmur, idcirco reatum peccati mor-
talis prorsus excludit ab anima: posterior minime, cū facul-
tas tñ sit gratis homini collata, ad faciendum ea, quæ alioqui
perfecisse nequiret: de qua gratia apostolus haud infrequen-
tius loquitur, q̄ de priore. Iam quis dubitet, earum alteram si-
ne altera Deū nobis posse dare, cū posteriorē sine priore sæ-
pissime dederit: Nisi forte dicamus, posse Deū hominis pec-
cato etiā immanētis intellectum illustrare prophetico lumi-

Gratia
gratum fa-
ciēs, & gra-
tis data
quid sit.

H ij ne,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

ne, ad intuenda & contemplanda ea quæ nunquia suis viribus attigisset, & non posse accendere voluntatem, ad amandum quæ suis viribus non potuisset amare. Imo ego credo, quo-
ties peccator orat, iejunat, indigentibus subuenit, aut quicquia huiuscemodi facit. Christi gratiam illi adesse, non quæ Deo
gratum omnino reddit, sed quæ gratis duntaxat, immer-
tem iuuet, & ad alteram, quæ vere gratia est, gradum illi faci-
at: Nemo enim potest dicere dominus Iesus (vt Paulus ait)
nisi in spiritu sancto, hoc est, nisi insit ei gratia hæc: de qua
ibidem Apostolus disserit. Posset ergo diligere Deum ea-
dem, velit tantummodo Christus, quæ desunt vires animo
suppeditare: quando nihil aliud obstat quibus Deum super
omnia diligit. An quia non fit negabimus fieri posse: philo-
sophica sunt hæc, quæ de potentia siue Dei, siue nostra, nunquia
ad actum processura disputamus: et fortassis inutilia: non ta-
men possunt non incidere differentibus, aut non responde-
ri proteruis. Philippo videntur somnia otiose conficta, idcir-
co grauioribus argumentis negotium nobis exhibet, allegas
experienciam, quam conscientia in agone & in acie experitur.
Si experimentis agendum est, innumerabiles possum produ-
cere testes pios iuxta atque catholicos, quia nihil sunt hactenus ex-
perti, eorū quæ Lutherus & Philippus de conscientiæ terro-
ribus & pacatione, eis in iustificatione succedente, docent: Fa-
tentur viri sancti experiri se vicissitudines quasdam diuinæ
consolationis, nunc aduentantis animæ, nunc eidē sese subtra-
hentis. Quales describuntur in canticis Salomonis. Sed hæc
omnia nō vt iustificēt, fiunt, quin potius iustificatis et amicis
Dei

1. Cor. 12

Philippi-
ca argu-
menta.

Deieueniunt: Cæterum terrores illi conscientiæ communes
 sunt bonis & malis, & frequentius accidunt melioribus. Scri-
 ptura sancta beatum prædicat hominem, qui semper est pa- ^{Prover. 23}
 uidus: Si simplex, inquit, fvero: hoc ipsum ignorabit anima ^{Iob 9}
 mea. Econuerso aut conscientiæ pacatio non modo in ma-
 lis verum & in deploratissimis quibusque mentibus hos ter-
 rores, si quando illis accidunt, solet excipere: Sunt impij qui i- ^{Eccle. 8}
 ta securi sunt, quasi iustorum facta habeant. Quamobrem
 experientijs prætermisssis, ex quibus unoquoq; proprium
 proferente aut configente experimentum, interminabilis o-
 riretur contentio, ad scripturarum sanctorum trutinam Phi-
 lippi rationes expendamus. Impossibile est, inquit, Deum di- <sup>Alterum
Philippi
argumen-
tum.</sup>
 ligere, nisi fide apprehendatur remissio peccatorum. Hoc est
 primum medium quod assumit ad improbandum doctrinam
 theologorum, de charitate & eius effectu, qui est remis-
 sio peccatorum: quod tamen medium non probat per scri-
 pturas, sed vult sibi simpliciter proponenti credi, nisi forte
 precedentis suppositionis probatio est id quod sequitur:
 Non enim potest cor vere sentiens Deum irasci, diligere de-
 um, nisi ostendatur placatus, &c. Sed ne hoc quidem probat
 per scripturas tantum confidit experimentis. Possemus nos
 quidem iure conuentionis argumentationem redargutione
 repellere. Nam si Deum iratum non potest homo diligere,
 quod charitatis est, nec irato se committere audebit, aut com-
 minanti se credere: quod fidei esse dicunt. Qua ratione igi-
 tur charitate non remittuntur peccata, quia non potest con-
 tingere peccatori, eadem nec fide remittentur, cui nullus est

H iij locus

locus inter peccata. Videtis vt eisdem semper difficultatibus quas nobis facit, teneatur Philippus. Maioris em̄ multo difficultatis est, irato fidere & cōminanti, quam diligere offendit in nobis, quod iure succenseat. Adde quod Philippus, cum dicit: nō potest se erigere natura, vt diligat iratum, significat naturam erigere se posse: vt placatum diligat, quo quid potest imprudentius dici, aut credi. Erigit se, qui ceciderat, aut quoquo modo iacebat, natura aut, nec cōunis omnium hominum posteaq̄ tota corruit nec vniuersusq; nostrum si semel peccando ceciderit, non se potest erigere, etiam si millies diuinæ misericordiæ ostentatione inuitetur, nisi ab eodem

Psalm. 14;

qui nos inuitat, vna subleuetur. Dominus enim soluit compeditos, illuminat cæcos, erigit elisos, diligit iustos. Natura ergo nostra sine speciali Dei gratia, illa quam superius attigimus, nec si grandissima fide sibi millies persuadeat Deū placatum, eum super omnia diligere poterit, quoniam sine me, inquit Christus, nihil potestis facere: Si vero gratia illa saltem præueniens adsit, quæ mentem erigat, poterit diligere etiam iratum, quemadmodum filius diligit bonum ac beneficium patrem, sibi merito succensentem. Instabit Philippus et dicet: Quomodo potest diligere, quem timet iudicantem, declinat comminantem, fugit exterrentem? Hæc omnia auersiōnem efficiunt, cui necessario repugnat conuersio, quæ dilectione fieri consueuit. Horum, ni fallor, procedere potest,

Iohann. 15;

vñiuersa Philippi collectio, quæ non scripturis innititur, sed philosophica collatione affectionum, quæ secum in animo vicissim pugnare: videntur, & aliæ alijs impedimen-

Collectio

vrges pro

Philippo.

to
deb
sem
ctio
fasti
dem
mot
ge, v
addi
pug
bon
vici
prop
raru
esta
stun
illis p
com
gina
no,
Ex
tate,
bla
Sup
nen
uer
si fu

to esse, ne extent. Sed si physice agendum est, facile respon- Philippus
inepte con-
fert affec-
tiones.
debimus, pugnare fortasse motus illos & affectiones sed non
semper. Nam quod sine cunctatione dicendum est, dilec-
tioni odium, timori fiducia, desiderium fugæ, aut si malis
fastiditioni opponitur, & ita resistit, ut eidem animo de ea-
dem omnino re non possint inesse: pugnant tamen (est) dilectio
& timor
qualiter
pugnant.
motus illi timoris & terroris cum dilectione: verum ea le-
ge, ut ab eodem prorsus obiecto proficiscantur, & quod
addi non inepit solet, sub eadem ratione. Alioquin ut non
pugnant sectionis timor, & amor chirurgi, ita nec amor
boni iudicis & poenæ metus usque adeo pugnabunt, ut se
vicissim excludant ab animo. Sed hæc philosophica &
propemodum sophistica missa faciamus, accedat scriptu-
rarum lumen, qua pellatur omnis ambiguitas. Frequens
est apud prophetas, apud apostolos, apud ipsum etiam Chri-
stum exhortatio ad conuersionem peccatorum, in qua non
illis proponitur Deus placatus aut propitius, sed iratus &
communabundus. Clamauit Ionas & dixit: Adhuc quadra- Iona 3
ginta dies, & Niniue subuertetur, & crediderunt in domi-
no, & prædicauerunt iejunium, & vestiti sunt fassis, &c.
Exclamat Isaias: Væ genti peccatrici, populo graui iniqui- Isaiæ 1
tate, semini nequam, filijs sceleratis, dereliquerunt dominum,
blasphemauerunt sanctum Israel, alienati sunt retrorsum.
Super quo percutiam vos ultra, addentes præuaricatio-
nem, & cætera. Instant tamen sancti Dei præcones, ut con-
uertamur ad Deum, tametsi interminantem & iratum: quia
si fuerint, inquit, peccata vestra ut coccinum, quasi nix de-
alba.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

albabuntur, & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Et repente loquar aduersus gētem, ait dominus per Prophetam, & aduersus regnum: vt eradicem, & destruam, & disperdam illud. Mox tamen addit: Si pœnitentiam fecerit gens illa a malo suo, quod loquutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitauit ut facerem ei. Et iratus est dominus super patres vestros iracundia, & dices ad eos: Hæc dicit dominus exercituum, conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. His omnibus locis & alijs huiuscmodi, qui passim etiam nō querentibus in sacris literis occurunt, ad Deum, qui nobis iratus ex terrenis, & acerbissima quæque interminans proponitur, conuerti præcipimur, Quod si (vt Philippus ait) est impossibile, frustra non potentibus facere, tantopere suaderetur vt faciant. Iam conuerti humanæ voluntati, quid aliud est, quam quæ prius neglexerat, eadem ipsa diligere. Quamobrem vt auersio Dei contemptus & neglectus fuerat, ita conuersio eiusdem dilectio est. Conuersa est itaq; Niniue ad Deum, qui minabundus eius euersionem prædicari præceperat, nec solum conuersa est animo (vt & hoc attingamus) sed prædicauit ieinium, saccos induit, vt videre esset populum vniuersum, impietate damnata, quasi nouæ vitæ candidatū & diuinæ misericordiæ petitorem agere: Et vidit Deus opera eorum (ait Propheta) quia conuersi sunt de via sua mala, & misertus est, &c. Non satis illi fuerat, vidiisse fidem, cum crediderunt, nisi & opera videret, vt misereretur: quia conuersionem adhuc expectabat, que fide inchoata alioru; cum operetum affectuum

Isaie 1

Hier. 18

Zacha. 1

etuum mutatione erat consummanda. Nam & huc spectat,
 quod Israel admonetur, vt conuertatur, si velit ad se Deum
 conuertere. Hoc est vt amet, si velit amari. Quod si obiecerit
 fortasse Philippus illud: Nō quasi nos dilexerimus eum, sed
 quia ipse prior dilexit nos: Omnia hæc patent in cōuersione
 peccatoris, nam prius amatur ab illo, qui admonet, satagit,
 prospicit, vrget, vt conuertatur: alioqui non vocaret, nisi dili-
 geret, cuius vocationi diligendo etiam respondemus, quia di-
 ligendo conuertimur. Estq; conuersio hæc nostra, eius qui
 nos amauerat redamatio, & qui nos vocauerat inuocatio, vt
 ignoscat peccare iam desinentibus, qui peccantes dignatus
 fuerat non modo vocare, verum & reuocare. Hic amor con-
 tingere potest etiam peccati mortalis reo, cuiusmodi sunt o-
 mnes, qui a deo vocantur, vt resipiscant, sed mox vt sic amat,
 definit esse reus. Nec obstat ei, quod sciens se æterna morte
 damnatum, vere sentit Deum sibi iratum, terrentem & com-
 minantem, qualem propheta proposuit Niniuitis. Nam si-
 mul potest illum considerare placabilem, mansuetum, pium,
 propiciabilem, misericordem, præstabilem super malitiam,
 quæ consideratio mouere potest affectum, ad amandum, &
 fidendum ei, qui tam facilis est ad ignoscendum. Id quod si-
 gnificare videntur cōuertentium se Niniuitarꝝ verba: Quis
 scit, inquiunt, si conuertatur & ignoscat Deus: Simul ergo ti-
 mebit iratum, & placabilem diligit, verebitur vna iudicij sæ-
 veritatem, & cōdonandi facilitatem amplectetur. Adeſt em̄
 ei gratia illa præueniens, quæ huiusmodi conscientijs nunq;
 nō adeſt, modo sibi quiscp; nō desit, donec cōuersione hac vo-
 luntas

Ezech. 8
Zacha. 1

1. Iohann. 4

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Lxxvii 7

Iuntas prouehatur ad charitatem illā,qua peccata demū vniuersa fugentur, audiatq; dimissa sibi p̄ctā multa q̄m dilexit multum. His gradibus conuersa est Niniue, atq; eisdem prouecta est illa peccatrix fœmina quæ merita est, vt non modo interne, verum externe huiusmodi sententiā de se a Christo prolatam audiret: id quod in proclivi est intelligere vnicuiq; conuersionis eius progressum & incremēta cōsideranti. Timebat eñ & amabat, quæ flebat: & accedebat, verebatur sæueritatem iudicij, quæ retro stabat secus pedes sed clementiæ conceperat spem, q̄ non cessabat officijs sibi prōmereri Christum, vt tandem patronum experiretur, quem timuerat iudicem, quod & assequuta est. Volens eñ Christus illam ostendere non iā peccatricem esse, sed iustum, vniuersa commemorat, quibus a propria iniqtate ad Christi iustitiam consequēdam peruererat: atq; interim tacite pharisæum quasi per reuentionem Christus accusat, & p̄ctōrem ostendit, quod nihil eorū fecisset, sine quibus nemo peccatorū remissionem adipiscitur. Omnes igitur eodē, quo felix illa mulier assequuta est, ordine, p̄ctōrum remissionem assequimur, timendo scilicet & fidendo, tremendo & amando. Quæ vicissitudines affectionum, imo nō vicissitudines, sed sympathiæ, quōque ant vni animæ accidere, & animæ quæ peccatorū condēnationem nondū est assequuta. Sed ijs mediātibus assequitur, tametsi gratis propter Christum, qui oīa hæc decreuit prius donare, quā peccata cōdonet, vt minorib; donis mereamur maiora: quomodo, inquam, vni cōscientiæ eidemq; peccato nondum exutæ tam multi, tā varij, tam diuersi, & (vt videntur)

Peccatorū
remissionē
eo ordine
assequi-
tur oīa
quo Ma-
gdalena.

tur) aduersi affectus possint inesse, nouit ille qui per Hieremi ^{Hier. 2} am dicit: se prauum cor hominis, & inperscrutabile cognoscere, scrutans cor, & probans renes, qui dat vnicuique iuxta viam suam, & iuxta fructum adiunctionum suarum. Nobis vero satis est ostendisse, quae quotidie poenitentes experimur, Christo Iesu seruatori nostro, Luthero etiam inuito, probari. Quod id ipsum per scripturas obiter & perfunctorie demonstrauimus, multa em̄ alia sunt, que consulto, ne prolixior essem prætermisi. Ea vero quae sumus hactenus persequuti, non modo probat, quod conscientia peccati mortalis rea posuit, Christi gratia præuenta, dilectionē Dei super omnia inchoata, verè quod inchoatione hac prouehatur ad perfectiore charitatis gradum, qui animam iustificat peccatum prorsus excludat. Superest tamen aliud argumentum, quo rursus haec omnia oppugnantur. Lex, inquit, iram operatur, ait Paulus: non ergo per legem merentur homines peccatorum remissionem. Et rursus eandem feriens incudem, lex semper accusat conscientias, & perterrefacit, non ergo iustificat. Tandem propositum colligens ait: Errant igitur, qui per legem, per opera sua, mereri se remissionem peccatorum confidunt. Totius argumentationis basis est Pauli testimonium: id ipsum vero tametsi de litera legis interpretetur Augustinus: & nos intelligi posse non negemus, non tamen de morali lege decalogo contenta, sed de Mosai capronunciat Paulus: hoc apertius est quartum caput epistolæ ad Romanos, vnde petita sunt verba, legenti, modo vellatine intelligat, quam ut indigeat admonitione. Ibi enim Paulus succenset fiduciam Iudeorum, quam habebant

Tertium
Philippi
argumen-
tum.
Roma. 4

Iij de

F. ALFONSVS VIRVESIVS

de cæremonijs. Summam omnium cæremoniarum legalium quæ fuerat circuncisio, atq; adeo totam illam legem confert cum fide Abraæ. Cæterum nos non de lege illa cuius indoles cœpit in Abraam patriarcha, quando circensis est cum tota domo sua, promulgata est autē per Moysen, loquimur cum de iustificatione differimus: sed de geminæ charitatis lege, eademq; non litera duntaxat tradita, sed spiritu inscripta fidelibus, a cuius duobus pceptis (vt Christus ait) vniuersa lex pendet & prophetæ. Nam de litera legis etiam moralis (vt semel pluribus scripturarum locis respondeam) confitemur quod non iustificet, nec iustificare quidē possit, aut potuerit: Non enim lex charitatem quam præcipit confert, sed vetat cupiditatem, quam nobis non adimit virtute, quin auget quodammodo prohibitione. Idcirco Paulus legem dicit infirmari per carnem, cui vt subueniret Deus, filium suum mittens in similitudine carnis peccati: de peccato damnauit peccatum in carne, vt iustificatio legis impletetur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Hic vides legem iustificare, si impletatur in nobis, quam si transgrediaris condemnat. Quod vero impletatur, nō valet ipsa præstare sine fide illius, cuius meritis in nixi multa perficimus: quæ per solam legem efficere non poteramus: Infirmitur enim per carnem in infidelibus, cum tamen in credentibus, modo velint periculum facere, spiritale robur adipiscatur a Christo. In hoc itaque versatur tota Pauli controuersia aduersus Iudæos, quos vbique maxime tamē in epistolis ad Galatas & ad Romanos, ad fidem non modo

Matth. 12.
Lex mora
lis non ius-
tificat.

Roma. 8.

allicit,

allicit, verum & validissimis cogit argumentis ostendens le-
gem Mosaicam, quatenus cæremonialis erat, mortuam esse:
quatenus vero moralis, inualidam & imbecillem, nisi adsit
eis fides, quæ illi vim conferat ad iustificandum: vnde cum
visus sibi esset hanc legem plus nimio lacestisse, ita obiçit si-
bi. Legem ergo dstruimus per fidem. Sequitur tamen mox
correctio. Absit, sed legem statuimus. Quomodo vero per fi-
dem statuitur lex, nisi hoc quod adjiciuntur eidem vires, si-
ne quibus seruari nunquam potuit: seruata autem, seruato-
res suos seruat, & iustificat, sicut neglecta desertores cōdem-
nat: Nam ipsa ex sese indifferens est ad iustificandum, aut
condemnandum, secundum quod vel seruatur vel contem-
nitur: nisi quod cum omnes obliget, infideles dāmitare qui-
dem potest, non autem seruare, etiam si seruaretur ab eis: fide-
les vero transgressores dāmnat, nisi resipiscant, & ad eādem
revertantur, obedientes autem iustificat per Christum, cuius
gratia adimpletur in illis qui non secundum carnem ambu-
lant, sed secūdum spiritum. Videtis igitur o Germani, vt no-
bis qui per fidem & legis obseruationem, hoc est, fide & cha-
ritate dicimus hominem iustificari, eidemque peccata dimit-
ti, quod idem est, vniuersa scriptura concordet: Illis vero qui
persolam fidem hæc fieri docent, nec minima quidem scri-
pturæ pars constare queat, id quod hactenus monstratū est
& apertius infra monstrabitur. Nunc ad primam Philippi
collectionem: Lex, inquit, iram operatur, nō ergo iustificat:
Delege Mosaicā, de qua Paulus ibi loquitur, & antecedens
fatetur, et consequens, tametsi collectio nō sit admodum apta,

I iij non

F. ALFONSVS VIRVESIVS

non nego. De lege charitatis, qua de suscepta nobis est controuersia, dico quod neglecta operatur iram: seruata vero iustificat, & a peccatis emundat, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Et foeminae illi quae se in honeste optauerat nobilitare peccatis, dimissa pronuntiantur peccata multa, quoniam studio commutato, & alio translati affectibus, dilexit multum: De beneficentia autem, qua non verbo & lingua, sed opere & veritate charitas exhibetur: scriptum est quod talibus hostiis promereamur Deum. Et rursus de eleemosyna qua omnis beneficentia complectitur, & charitatis opus solenni consuetudine appellatur. Ignem ardente extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Cui concordat illud Christi: Date eleemosynam & ecce omnia munda sunt vobis. Ecquis ergo neget charitatem iustificare, quae operit, quae remittit peccata, quae Deum nobis reddit propicium, quae peccatum extinguit, atque nos ab eodem emundat? Sed dixerit quispiam: Quid igitur (si charitas iustificat) relinquimus fidei, quod gratiae, quid Christo, cuius unius meritis et gratia, quotquot fuere sancti, seruatos sese praedican, & qui modo sunt catholici, seruatum iri confidunt? Multum profecto. Quid vero multum? Imo haec omnia Christo Iesu accepta referimus, sine cuius gratia charitatem nemo posset habere: sine cuius meritis, habita etiam & praestita, si fingatur, non sufficeret ad consequitionem aeternae vitae: quoniam cum fecerimus omnia quae praecpta sunt nobis, serui sumus inutiles, nisi opera nostra fiant in Christo, a quo, velut a radice fructus, ingenitem vim & quasi valorem infinitum accipiunt, in illis duncta-

1. Pet. 4

Ecclesiastes 11

xat,

rat, qui sibi alias & suis operibus diffisi, quicquid boni sese
aut esse, aut fecisse videri possunt: id totum in Christi vnius
fauore, gratia, & beneficio ponunt. In hac persuasione, non
agnita modo sed penitus mente recepta, et animo insita, vni-
uersa fidei ratio versatur, quæ adiuncta operibus iustificat, ut
ostensum est paulo ante. Etenim finis legis est Christus ad Rom. 10
iustitiam omni credenti. Hoc est: Lex non iustificat, nisi per
Christum, qui est eius finis, non in quo deficit, sed in quo
perficitur, & adimpletur. Hactenus de prima Philippi ar-
gumentatione: Proxima assumit, legem accusare semper, & Tertijs ar-
perterrefacere conscientias, quod tamen in scripturis nō ha- gumēti alii
betur quin potius David aliunde animo consternatus ad le- tera colla-
gis memoriam erigitur, & vires resumit: Nisi quod lex, in Psalm. 118
quit, tua meditatio mea est, tum forte periisse in humilita-
te mea: in æternum non obliuiscar iustificationes tuas, &c.
Quam modo legem appellauit, eandem mox iustificatio-
nem esse declarat, alioquin non erigeret nisi iustificaret, quod
tamen perficere non potest sine Christo. Hoc idem aperti-
us ostendit: Si iniquitates obseruaueris domine, domine Psalm. 119
quis sustinebit: quia apud te propiciatio est & propter le- Lex nō ter-
gem tuam sustinui te domine. Sustinuit anima mea in ver- ret consci-
bo eius, &c. Videntis legem non accusare conscientiā, nec ter- eniā sed
rere, quin potius leuare, atq; reficere, modo adsit propiciatio- refic.
hoc est, Christus, quem propiciationem pro peccatis nostris
esse prædicat Iohannes: Affuturum autem se in lege meditā 1. Iohann. 2
tibus, versantibus, laborantibus pollicitus est frequenter in scri-
pturnis, non modo ut adiuuet operantes, verū ut deficientes

F. ALFONSVS VIRVESIVS

reficiat, labates erigat, quoniam apud dominum gressus hominis dirigetur, & viam eius volet, cum ceciderit non collidetur, quia dominus supponit manum suam. Et alibi: Proinde debam, inquit, dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi ne commouear. Et ut haec de obseruantiis

Psalm. 15 reficiat, labates erigat, quoniam apud dominum gressus hominis dirigetur, & viam eius volet, cum ceciderit non collidetur, quia dominus supponit manum suam. Et alibi: Proinde debam, inquit, dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi ne commouear. Et ut haec de obseruantiis

Psalm. 9 reficiat, labates erigat, quoniam apud dominum gressus hominis dirigetur, & viam eius volet, cum ceciderit non collidetur, quia dominus supponit manum suam. Et alibi: Proinde debam, inquit, dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi ne commouear. Et ut haec de obseruantiis

Isaiae 58 reficiat, labates erigat, quoniam apud dominum gressus hominis dirigetur, & viam eius volet, cum ceciderit non collidetur, quia dominus supponit manum suam. Et alibi: Proinde debam, inquit, dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi ne commouear. Et ut haec de obseruantiis

Isaiae 58 reficiat, labates erigat, quoniam apud dominum gressus hominis dirigetur, & viam eius volet, cum ceciderit non collidetur, quia dominus supponit manum suam. Et alibi: Proinde debam, inquit, dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi ne commouear. Et ut haec de obseruantiis

Iudaeis nō prodest lex. His ergo & alijs huiuscmodi promissionibus cōfusa mens, tametsi fragilitatis fuæ conscientia sustinet in verbo domini pro

pter legem eius & propiciationem, quorum alterum sine altero nihil efficit. Nam Iudaeis non prodest lex, quā sine Christo seruare minime possunt, nec deficientes habent vnde reficiantur: mali vero Christiani, etiam si habeant Christum, cui insiti sunt per fidem, sine legis obseruatione, hoc est, sine charitate, fiunt ut membra arida & inutilia, & quasi palmites non

ferentes fructum, quos pater agricola tandem succidet, & in ignem mittet & ardebunt. Vtrosque hoc loco præstingit scriptura. Illis non prodest lex, quia non manent in Christo in quo si quis non manferit, mittetur foras, his non prodest Christus.

Christus etiam per fidem agnitus, quia omnem palmitē in eo non ferentem fructum sustollit pater, qui fructum afferētem purgat, ut fructum plus afferat. Hunc lex non accusat, non perterrefacit, quin potius nisi lex domini esset meditatio eius, perisset quod propheta dixerat, in humilitate sua. Cæterum quia apud Deum propiciatio est, & propter legē eius sustinet dominum: Sustinet, inquam, in verbo eius, illo nempe, quo, ut paulo ante diximus, identidem pollicetur a futurum se gnauiter laborantibus, cum ut adiuuet, tum ut (iuxta alium Prophetam) quicquid humana fuerit imbecil Ezech. 34 litate confractum alliget: quod infirmum fuerit consolidet, quod pingue & forte custodiat: & ita (quod ait Paulus) nihil damnationis sit ihs, qui sunt in Christo Iesu per fidem, qui non secundum carnem ambulant, sed secundum spiritum per charitatem, quorum virtutū neutra sine altera prodest. Et quoniam magna misericordia domini est & propiciatio Eccl. 17 illius conuertentibus ad se, ut sapiens ait: hoc est, a legis transgressione ad eiusdem obseruationem respicientibus, idcirco prouide vtrunque posuit Propheta. Quia apud te, inquit, propiciatio est, & propter legem tuam sustinui te domine. Admonent me & locus & verba Dauidis, ut Philip- Philippi-
ca fides in
producen-
dis scriptu-
ris. picam simplicitatem in citandis scripturis attingam. Citat enim hunc psalmum pro fide, sed fide non admodum integrā, nec veritus est verbum Dei, de quo subinde se iactat, tam graui afficere iniuria, ut bona illud sui parte, & sine qua non potest intelligi, mutilaret. Huc, inquit, pertinent (nempe ad fidem & peccatorum remissionem) illæ crebræ repe-

K titi-

F. ALFONSVS VIR VESIVS

titiones misericordiæ & fidei in psalmis & prophetis, ut hic:
Si iniquitates obseruaueris domine, domine quis sustinebit. Hic confitetur peccata, nec allegat merita sua. Addit:
Quia apud te propiciatio est. Hic erigit se fiducia misericordiæ Dei: Et citat promissionem. Sustinuit anima mea in verbo eius, sperauit anima mea in domino, id est, quia promisisti remissionem peccatorum, hac tua promissione sustentator. Adeste animis obsecro viri Germani, & Philippin non modo doctoris vestri verum & patroni verba, quibus vestram tuetur confessionem si placet expēdamus. Productis propheticis aliquot verbis. Hic, inquit, confitetur peccata nec allegat merita sua. Quid si mox alleget in verbis quæ tu prætermittis, quanquam bona opera nemo fere sanctorum merita sua vñquam appellauit, sed Dei munera, tunc præser tim, cum misericordiam implorat, vbi potius illi commemoranda est, qua vndiqꝫ septi & propemodum obruti sumus miseria. Sed rursus Philippū audiamus. Addit: Quia apud te propiciatio est. Hic erigit se fiducia misericordiæ. An non pudet, ita mutila, trunca, sine ullo sensu, prophetica verba dimittere? Quid sibi vult hoc: Quia apud te propiciatio est, nisi aliud addas? Vnde scis conscientias his verbis erectum iri? Vbi est verbum fiduciæ aut erectionis? Vis credo subintelligi. Quid si aliquis scripturarū omnino rudis addat: Desperauit prorsus adipisci, quod a me tam lōge sepositum abdidisti? Nam & Job difficilem inuentu sapientiam esse dicit, quod illam Deus apud se se repositam habeat. Num huiusmodi animam erigere, truncus ille verborum fiducia misericordiæ

Scripturā
trūcat Phī
Eppus.

DB 18

cordiæ valebit: Existimasti fortasse neminem fore, qui ne-
sciret quibus Propheta verbis fiduciæ clauserit erectionem:
Atqui ijdem quotquot prophetæ verba meminerint, ani-
maduertent vna, te arte ac dolo malo legis mentionem: qua-
se David erectum prædicat, prætermisso, decreuisseque po-
tius ad propheticum connuere lumen: quā Lutheri dogma
semel susceptum deserere. Ne tu illi strenuum prætas te mi-
litem, quando nec spiritus sancti oraculo, in quod tute nemi-
ne admonente incideras, cedere voluisti: David enim deser-
te pronunciat, se misericordiæ fiducia propter legem domi-
ni & propiciationem, quæ apud illum est sustentari, qua in
requia superius exposita est, non est nunc opus diutius im-
morari, quin posteaquam scripturæ sacræ testimonia, quæ
Philippus produxit in apologia examinare cœpimus, præ-
stabit & illa quæ in confessiōe vestra citātur, ordine repetere.

Philippica VI. De testimonijs in confessione pro
iustitia fidei contentis.

PRINCIPIO, quandoquidem in confessio-
ne vestra Germani, ita vocem agnoscimus Iacob,<sup>Quid Phi-
lippus op-
tus pugnat.</sup> vt subesse non ignoremus manus Esau, est ope-
ræcium animaduertere, quod Philippus non
ecclesiæ communem doctrinam, sed iustitiam rationis in a-
pologia sibi proponit oppugnandam, vt dum vos a nostra
confutatione defendit, eo videatur euicisse, quod aduersa-
rium sibi facit imbecillem & inermem, in quo nos omnes
superatos esse vult credi: nec desunt illi (si diuis placet)
K- ij qui

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Ratio qd. qui credant. Quasi nos ratione sola hominem iustificari, vn
quam arbitrati simus, cuius nec ymbra quidē dogmatis vsq
inuenitur apud theologos. Utuntur quidem rationis no
mine, a Latinorum omnium optimis quibusque recepto,
sed eo naturae tantum lumen significant, malignum sane il
lud & inefficax, nisi gratia subleuetur: quo tamen lumine
semper animus gliscit, & gestit ad meliora, id quod Ari
stoteles dixit, ad optima deprecari, haud tamen Aristote
lis verbis innitimus, sed Pauli doctrina, qui mentem in se
agnoscit diuinæ legi vltro consentientem & inseruientem,
Rom. 7
Gal. 5
quam etiam ad Galatas sp̄iritum a carne per omnia dissen
tientem appellat. Nemo est enim quantolibet peccatorum
pondere pr̄agrauatus, qui non intima quadam animi ener
gia reuocetur a turpitudine: aqua tamen haud nostrarum
est virium prorsus recedere, nisi ad sit Christi gratia, quæ ra
tionem frustra conantem & adnitentem erigat & perficiat.
Illud igitur, quicquid est, animi nostri, cui turpitudo, eti
am cum maxime delectat, non probatur, quodque vel in
medijs facinoribus ad honestum prouocat, solicitat, con
spirat, idipsum Paulo dicitur mens, a theologis vero nunc
mens, nunc ratio nuncupatur, quam sub vtroque nomi
ne Cicero describit, cuius verba sunt: Humanus animus
deceptus ex mēte diuina cum alio nullo nisi cum ipso Deo,
si hoc fas est dictu, comparari potest. Hic igitur si excultus,
& si eius acies ita curata est, vt ne cæcetur erroribus: sit per
fecta mens, id est, absoluta ratio, quæ est idem quod virtus.
Explicauit Cicero quicqd natura prestare potest imo quod
a Deo

Deo naturæ præstitum est etiam lapsæ, tametsi cultus hic animi & curatio non est naturæ, sed gratiæ: non dubito tamen, quin apostolus Paulus eius verba recipere, quando alia haud dissimilia ex Arato probat, & citat: ex quibus colligit, non debere nos Dei munus tam ingens & sublime fictitijs submittere numinibus, sed vni & viuenti Deo, cuius non ver modo figmentum ut cæteræ res, verum & genus quodā modo sumus. Philippus igitur aduersus hanc siue rationem siue mentem siue naturæ vim acriter insurgens, ut sit quod nemine repugnante possit expugnare, singit sibi monstra quæ vincat, & magnum (quod proverbum habet) emortuo hosti vulnus infligit. Nos vero hasce omnes Philippicas in vmbrias & inania, impressiones excursiones, ouationes etiam si velit, & triumphos, æquis sane oculis spectamus, quinimo quod in solecentem naturam tanta felicitate protriuferit, atque prostrauerit, victoriam illi gratulamur, nulla nos tantæ gloriae inuidentia vrit: Magis nunc vestræ acies Germani & testimoniiorum strætæ copiæ sollicitos reddunt, haud enim vnum aut alterum frustratim locum pro fidei iustificatione aduersus opera nostra profertis, sed primo statim congressu tota Pauli ad Romanos epistola producitur, quæ nos III. presertim & IIII. cap. velut genuino ariete prosternat. Sed nos quarto capiti paulo ante respondimus, & nunc demum respondemus, non ibi de lege morali quæ & naturalis est, agit sed de lege cæremoniali, quæ peculiariter solis est data Iudæis, de qua tertio etiam cap. incipit differere. Declarant hoc Ambroſij verba, quibus illud: Arbitramur iustificari hominem.

Confessio
nis Ger-
manice lo-
ca pro fi-
de.

Ambroſi-
us de duo-
bus i. & 4.
capit. Pau-
li ad Ro-
manos.

K. ij. per

F. ALFONSVS VIRVESIVS

per fidem sine operibus, exponit in hunc modum: Gentilem dicit hominem pro certe haberi, quod iustificetur credens, nulla faciens opera legis, id est, sine circuncisione, aut neomenijs aut veneratiōe sabbati: Et paulo superius illud exponēs: Nunc vero sine lege iustitia Dei manifesta est, testimonium habens a lege & prophetis. Apertum est, inquit, quia iustitia Dei sine lege apparuit: sed sine lege sabbati & circuncisionis & neomeniæ & vindictæ, nō tñ sine sacramento diuinitatis

Lex distin-
guitur in
tres partes Dei, &c. Distinxerat Ambrosius superiori periodo legem in tres partes, quarum prima de sacramēto diuinitatis sit, proxima quæ congruat legi naturæ, tertia quam Paulus vocat legē factorum, id est, sabbata neomeniæ circuncisio, &c. Harum partium prima Dei timorem fiduciam, dilectionem & cætera continet, quæ Philippus retulit ad priorem legis tabulam, secunda pars continet quicquid posteriore legis tabula inter dicitur, tertia vero quicquid cæremoniarum Moysē docente obseruatum est a Iudæis. Quoties igitur Paulus legē a iustificatione secludit, Ambrosius de hoc tertio legis genere cōstanter interpretatur, quod et legem factorum. Paulum sequutus appellauit, ut reliquias duas partes ad legem fidei referret: Bimembbris est ēm Pauli diuisio, cum legem factorum separat a lege fidei, alioqui inefficax esset collectio, qua iustificationem legi factorum negat, ut transferat in legem fidei. Dicitur autem lex fidei non ipsa fides, sed ea rerum doctrina atq; præscriptio, quarum obseruationi promissa est æterna felicitas, hæ sunt non fides tantum (vt demonstrauimus hactenus, & sumus etiam inferius confirmiaturi) verum & chari-

Roma. 3

Lex fidei
quid.

tas,

tas, hoc est, Dei & proximi dilectio. Iam ut promissionē non amplectimur nisi fide, ita quod promissum est nisi ihs rebus quibus promittitur assequi non valemus: Hæc de Ambrosij doctrina & interpretationibus prolixius, quod hic præ cæteris patribus a Philippo & Lutheranis ferme omnibus pro sua doctrina citatur, tametsi scio Augustinum aliter legē ^{August.} factorum a lege fidei distinguere: nempe ut lex factorum decalogi sit litera, per quam peccatum agnoscitur, lex vero fidei vis perficiendi decalogum, per peccatum vitatur, vtriuscū legis autor est Deus, qui & decalogū dedit per Moysen, quo peccatum agnoscamus, & gratiam per Christum qua vitemus: Nobis tamen nihil obest hæc diuersitas expositionum nec est perinde magna: Nam & Ambrosius hanc expositionem quam Augustinus de spiritu & litera copiosissime tractat, aliquoties in his Pauli commentarijs attingit. Quanquam ad intelligendum quæ sit Pauli sententia, dum legem vtriuscū capite tertio videlicet & quarto separat a iustificatione, non est opus interprete, sed prudente lectore. Cum enim Paulus capite tertio dixisset nos per fidem sine operibus legis esse iustificandos, ut ostenderet cuius legis opera excludebat adiunxit: Nunquid Iudæorum tantum Deus? Imo & gentium, ac si dicat: Si operibus legis opus esset ad iustitiam, solos Iudæos Deus iustificare decreuisset, quibus solis dedit legē circumcisionis & ceremoniarum. Hic nihil obscure videtis quæ delege Paulus differat, cum legem a iustificatione secludit, nempe de lege non naturali, tametsi nec illa sine gratia iustificat, quæ communis est cunctis hominibus, sed de Mosaica,

Alio^a

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Alioquin nullius esset ponderis collectio: qua infert homines non iustificari operibus legis, ex eo quod Deus non solorum sit Iudeorum, hoc est, non solos velit iustificare Iudeos, verum & gentes quae alteri legi, morali scilicet, sunt naturaliter obnoxiae, tametsi nec ea iustificare valeat sine fide. Pendet enim haec, quam Ambrosius fecit medium legem a prima ut primae virtus pendet a gratia, gratia vero a Christi Iesu meritis, ut omnia demum illi accepta referantur, qui factus est nobis sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio, ut quemadmodum scriptum est, qui gloriatur, in domino gloriatur: Ut hanc igitur legem, quae fide non eleuatur, sed robur cancellatur & vim, quaeque haud yni tantum populo, sed yniuersis est gentibus imposita, non separat a iustificatione, aduersa partis hypothesim, quam sibi proposuerat interrogatione, correxit, dicens: Imo & gentium: Quarum, inquies, gentium: Nempe illarum, quae legem non habentes, ipsis sibi sunt lex, ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Duae etiam hic legum meminit Apostolus, quarum alteram dicit gentes non habuisse alteram naturaliter fecisse, non quia solius naturae viribus legem implebant, sed quia nullo Deus externo paedagogo vsus fuerat ad illos, ut ad Iudeos vsus est Mose, sed natura duce, recta sequebantur, quae tamen assequi non valebant nisi per gratiam, experti illud: Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, quod etsi de Christi aduentu secundum carnem sit copiosius promissum, per eundem tamen est ab initio praestitum electis, quos pater benedixit in omni benedictione in coelestibus in

Chri-

1. Cor. 1

Rom. 2

Hicr. 31

Christo, sicut elegit illos in ipso ante mundi constitutionem.

Ex his em̄ fuere oēs quos Apostolus pronunciat habuisse oēs ^{Eph. 2} p̄us legis scriptum in cordibus suis, quo iustificabantur, non humana iustitia aut politica, sed iustitia illa quā exiget Christus, in die inquit, cum iudicabit Deus occulta hominum secundum Euangelium meum p̄ Christum Iesum: Ab hoc itaq; secundo capite Paulus de duabus incipit differere legibus, ostendens neutram iustificare posse, alteram hoc est, cæmoniale quia inutilis est, alteram quod impossibilis p̄aestit, nisi ad sit fides, quæ priorem infirmat, posteriorem confirmat: & sibi peculiariter vendicat, efficiens ut eius iustificatio impleatur in ijs, qui non secundum carnem ambulant, sed secundum spiritum, in qbus eo lex fidei appellatur, quod processiones contineat, quibus fides excitat & innititur, quodq; non possit sine fide p̄aestare, sine qua impossibile est placere Deo. Hæc est nimirū lex qua humana excluditur gloriatio, quandoquidem ea ostenditur homini quā imbecillis fuerit & infirmus, cui tanto leuamine opus fuit ad perficiendum quod quādiu nō fecisset, tamdiu ab hominis dignitate & natura quodāmodo deficiebat. Nam Deū timeret, & eius obseruare mandata esse hominē pronunciat Ecclesiastes. Exclusa ^{Ecces. 2} est, inquit Paulus, gloriatio tua: per quam legē: Factorū: Nō. Sed per legē fidei. Legem factorū vocat cæmoniarum p̄scriptionem, quia cum externa tantum opa p̄acepisset, efficiebatur etiam a filiis diffidētiæ, legē vero fidei moralē vocat, quia non pōt nisi a fidelibus perfici iuxta id quod superius citauimus, quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur

L per

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Rom. 8
Deus non
iustificat
per legem
factorum.

per carnem, misit Deus filium suum, &c. vt iustificatio legis impleretur in nobis. Non ergo iustificat Deus per legem illā factorum, alioqui Iudeos tantum (vt Paulus legitime infert)

iustificaret, & tantum Iudeorum esset Deus, sed per hanc legem fidei, hoc est, quae sine fide praeſtari non potest, atq; adeo nec sola iustificare, id quod apostolus Paulus superius expuerat obijcens Iudeis legis transgressionem ex Psal. XIII. quem gētibus vniuersis specialiter tñ Iudeis quibus scriptus est, tribuit. Ob id nanc; non potuerunt per legem sine fide iuſtificari, quia non valuerunt eam sine fide seruare: accedente vero fide, iustificatio legis (vt idē ait, impletur in illis, qui non secundum carnem ambulant, quod suggerit concupiscentia, sed secundum spiritum, quod lex ipsa praeſcribit. Scimus enim quia lex spiritualis est, ideo iustificare non potest, nisi eos quibus dicitur: Vos aut in carne non estis, sed in spiritu, si tamen spiritus Christi habitat in vobis. Apostolus ergo Paulus tertio capite ad Romanos, quod vestra confessio citat (nā quarto de sola lege Mosaica loquitur) hoc agit, vt doceat Iudeos nunquam fuisse iustificatos per solam legē etiam moralē, quia nunquam sola contulit vt virtus fieret, sed vt agnosceretur peccatum: qua tamen, si seruare potuissent iustificarentur, vt iustificati sunt, qui per fidem Christi etiam inter illos seruarent, fide supplente quod operi defuit & ita utroq; iustificante. Confirmat hoc etiam Apostolus collectione quam facit ex Psalm. XIII. ad probandum quod lex nunquam Iudeos iustificauerit, quo in loco nullum legis defecum proposuit ad colligendum, sed communem omnium homi-

Roma. 7

Rom. 8

8. 3. &c.

Lex nullā
iustificat.

hominum, Iudæorum tamen præcipue præuaricationem, quod si lex, etiam seruata, nō iustificaret, haud opus erat Paulus ad suadendum Iudæis, ut fidei iustitiam quærerent, legis transgressionem illis opponere, sed infirmitatem quam habueret etiam seruata: ut ab ea quæ seruare nō poterat, cum maxime seruaretur, desciscerent ad fidem Christi. Atqui non hoc Apostolus cupiebat, sed ut viribus suis, quibus legem adimplere non poterat, diffisi ad fidei gratiam conuersi, cum admissæ præuaricationis condonatione, tum nouo spiritus robore, iustificationem legis adipisceretur in Christo: quam in ipsa lege non valuerant. Sane quod multis est in exprebranda lege: Iudæorum arrogantiā retundit, quoniam legis fiducia, quam sibi vnam sufficere credebant, maximo illico erat impedimento, ne Christi fidem amplecterentur. Interim tamen nihilominus ad bona opera illos adhortatur, & a peccando compescit, pronuncians illos duntaxat a peccatis iustificari, qui Christo commorientes ita destruunt corpus peccati, ut ultra peccato non seruiant. Quo in loco est illud obseruatione dignissimum, quod ita Paulus mortificationem nostram Christi morti connectit in iustificatione, quemadmodum Christus ipse sæpiissime crucis nostras suæ cruci præcipit adiungi dicens: Qui vult post me Roma. 6 Matth. 16 venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et alias multa in hanc sententiam. Quid aliud est vnumquenq; nostrum crucem suam tollere post Christum, quam ipsi fidei bona opera, quibus efficiendis detrentate natura, & cupiditate etiam reluctante, acerbissime

L. ñ. cru-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

cruciamur, adiungere: Si sola fides sufficeret ad iustitiam, sufficeret & sola crux Christi, quæ fidei nostræ mysterium continet, ut sanguinis eius testatur cōsacratio. Nunc cum etiam nostræ crucis postulentur, nullus relictus est ambiguitatis locus: quin opus sit etiam operibus nostris, ut iustificemur. Iā verba quæ in eodem capite tertio Paulus apostolus citat: Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam: non magis astraunt iustitiam fidei, quā operum. Quod id ipsum vel ex hoc efficitur perspicuum, quod eisdem verbis vtitur Iacobus, ad probandam iustitiam operum, quibus Paulus ad iustitiam fidei confirmandam, imo spiritus sanctus per utrumque Apostolum vtrancp̄ iustitiae rationem voluit eodem testimonio explicari, ut vel hoc appareat quod neutra sine altera iustificet. Verba Iacobi apostoli sunt: Vis autem scire o homo inanis, quoniam fides sine operibus ociosa est: Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? Videlicet quoniam fides cooperabatur operibus illis, & ex operibus fides consummata est, & suppleta est scriptura dicens: Genes. XV. Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, & amicus Dei appellatus est: Hæc de Abraham testimonio & exemplo Iacobus, Post quæ additur collectio nam eandem causam agebat, qua de nos disputamus. Videlicet quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum. Iacob. II. En apostolica definitio quæstionis usq; adeo aperta, ut nec excogitari quidem possit apertior. Et sunt (si diuīs placet) qui cum hic Iacobi apostoli sententiae non cedant, quin

Gen. 15

Iacob. 2

quoniam medium illi digitum propemodum ostendant, Christianos tamen & apostolicæ doctrinæ assertores sese audeat appellare, ita ut præ se cæteros pro falsoquihæreticis habeant. Mihi sane religio esset, post tam cvidens spiritus sancti testimoniū, quo ab eodem sunt verba illa Genesios explicata, a quo fuerant olim cunctis fidelibus in exemplum proposita, nouum illis addere commentum. Idcirco apostolicæ expositionis luce contenti ad alia progrediamur. Testimonio quod citatis ex Luc. XVII. cum superius sit responsum, non esset opus nunc denuo respondere. Sumus enim omnes servi inutiles, cum fecerimus omnia quæ præcepta sunt nobis, quia Deus honorum nostrorum non indiget, ut ex illis aliquid ei proueniat emolumenntum. Si iuste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipies? Dixi domino Deus meus es tu, quoniam honorum meorum non es. Sumus etiam inutiles, quia nihil potest homo, ita mereri opere, ut ideo reddatur, quod sola ratiōe boni operis deberetur. Quis enim vñquam pro eius rei quam debuerat solutione, præmium postulauit? Sumus autem oīes pietatis, atque adeo cuiusvis boni operis quadātenus debitores. Idcirco Christus adiungit. Quod debuimus facere fecimus. Est huius expositio nis tametsi per se nihil difficilis autor Ambrosius, cuius verba in commentarijs epistolæ ad Rom. cap. IIII. commentariorum vero X. hęc sunt: Absolutum est, ei qui legi factorum, id est, Moysi subiectus est, aut naturali, non imputari meritū ad mercedem, ut gloriam haberet apud Deum: debitor est enim facere legem, quia necessitas imposita est per legem, ut

Inutiles in quo sumus.

Iob 39
Psalms 43

L iij velit,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

velit, nolit, faciat legem, ne damnetur, &c. Hæc Ambrosij sunt, quem idcirco allegamus, quod eius præcipue verbis et autoritate nos grauat Philippus: quanquam, ut ingenue dicam, non video qui constare possint Ambrosio, quæ mox de fide subiungit: Nam ad eundem modum possumus dicere fidem nostram esse inualidam, ad hoc, ut eius meritum imputetur ad mercedem, quod opus nostrum sit, id que maxime debitum: & quo Deus minime indiget: Atttingit Philippus hanc obiectionem, nihil est enim quod eius solertiam effugiat, occurrit tamen illi dicens: Fidem iustificare non propter se, sed propter veritatem promittentis, quia iuste exigitur promissum, si fides sit habita promissione, atque adeo fides sola facit, ut ego iuste repetam, quod tu mihi sponte promiseris. Hæc argumenti aut redargutionis summa est, & maxima fidei vis. Quod quidem argumentum Philippus Pauli apostoli esse dicit, idemque varijs verbis subinde multiplicat & repetit, addens quod nec excogitari nec fingi quicquam possit quo euerti queat. Ego vero idipsum vehementer probo: Cæterum ob eandem causam etiā contendō, charitatem & eius opera simul cum fide iustificare, quod mercedis iustificatio innitatur promissio. Hoc Philippi verbum est, quod bene et sapienter ab eo dictum est dudu. Quare cum ratio debiti atque a Deo iustitiae oriatur a promissione, si ego tibi cras ad me venturo talentum auri mea sponte promiserō, nunquam auferes aurum, etiam si mihi fidem habueris, nisi constituto inter promittendum tempore aduenias, nec sola tibi fides habendi aurum ius conferet, sed tempestiuus etiam aduentus,

Quod Phi-
lippus de-
clarat iu-
stificare si-
dem.

rus, cuius interposita cōditione fuerat a me facta promissio. Nequit igitur homo, promissam mercedē assequi, nisi pro-
mittendi causa & promissionis cōditio intercedat. Promissi-
onis diuinæ causas continet fides, conditiones præstat chari-
tas: Promisit eñ Deus coronam vitæ diligentibus se. Et Pau-
lus patientia nobis opus esse dicit, vt voluntatē Dei facientes
reportemus promissionem. Nempe quod, vt alibi pronun-
ciat, pietas promissiōes habeat, vitæ quæ nunc est & futuræ.
Pietatē vero, tametsi res per se sit aperta, charitatem & eius o-
pera eodē loco interpretatur Ambrosius. Demum quærēti,
quanam ratione æternā vitam assequi posset Christus ipse
respondit: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Hoc est Matth. 19
eñ in summa pietatem colere. His alijsque innumerabilibus
pene locis, quæ passim scriptura ipsa vltro legentibus offert,
quibusque semper est opus adiunctum promissioni. Eccle-
sia admonita sic orat: Ut mereamur assequi quod promit-
commu-
nis eccl-
esiæ preca-
tio.
nis, fac nos amare qd præcipis. Hæc precationē apud Norim-
bergam doctrinæ vestræ urbem, ne interim a vobis possit
contemni memini me dum sacris solennibus interesse, die
dominico audiuisse. Cum igitur dilectio mādatorum Dei,
quæ summa legis obseruatio est, vobis etiam solenni preca-
tione prædicantibus promissionem Dei assequatur, constat:
eisdem promissionibus inniti bonorum operum merita, q-
bus & fidei merita innituntur, adeoque hominē fide & cha-
ritate, saltem quæ bonorum operum radix est, iustificari, hoc
est, dignum fieri mercede, quæ sola misericordia nullis præce-
dentibus meritis fuerat illi promissa. Citatur tamen Ambro-
sij ver-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Ambroſi. ſij verba quædam, quibus dicit, constitutum eſſe a Deo vt qui credit in Christum ſaluuſ ſit ſine opere, ſola fide gratis ac cipiens remiſſionem peccatorū. Quid ni dicat Ambroſius, quod in Paulo eisdem pene verbis, quibus ipſe uſuſ eſt lege- rat, tametli exclusione Paulus nunq̄ fuerit uſuſ. Ceterū quō aut qua de lege quibusve operibus intelligendus ſit, declarat hoc eius verba quæ ex commentarijs epift. ad Rom. paulo ante citauimus. Quanquam eſt etiam alias veriſſimum con- ſtitutum eſſe a Deo, vt qui credit in Christum ſaluuſ ſit ſine opere, quia nullum opus noſtrum ante Dei conſtitutionem & ſalutis promiſſionem meritum eſt, aut preceſſit, ſed gratis nos Deus elegit, vocauit ad fidem, iuſtificauit per fidem, hoc eſt, nullo alio noſtro merito præcedente iuſtificationem (qd Ambroſius exclusione ſignificauit) non tamen quod iuſtitia noſtra ſiue iuſtificatio ſola ſit fides, ſed etiam charitas, vt mul- tis demonstratum eſt argumentis, quam iuſtitiam nemo po- tuit mereri, ſed gratis illa donamur propter Christū, in quo (vt Paulus ait) elegit nos pater ante mundi conſtitutionem, atq̄ ideo antea quam huiusmodi dilectionem mereremur, vt eſtemus sancti & immaculati in cōſpectu eius in charita- te. Et infra: Gratificauit nos in dilecto filio ſuo, in quo ha- bemus redēptionem per ſanguinem eius, & remiſſionem peccatorum ſecundum diuitias gratiæ eius. Semper Apo- ſtolus opera fidei adiungit. Nam etſi electi ſumus ſine ope- ribus noſtris, ad hoc tamen elegit, vt operemur, & ſi promi- fit ſine operibus noſtris, non tamen promittit niſi operanti- bus, modo poſſint actu, alioquin habitus ipſe virtutum: fi- des,

Ephe. i

Ephe. i

des, præsertim & charitas sufficit sacramento renatis. Ele-
git nos, inquit, vt essemus sancti & immaculati in conspe-
ctu eius in charitate: quod idipsum etiam si præstiterimus,
nihilo secius gratuito seruamur, quia nullus vñquam pro-
missam tibi salutem promeruerat, sed omnibus Christus:
in quo habemus redemptionem per sanguinem eius in re- Eph. 1
missionem peccatorum secundum diuitias gratiæ eius. Gra-
tiæ deputaretur salus, si tantum esset promissa gratuito, nūc
autem diuitias gratiæ nobis proponit Apostolus, quoni-
am abundauit gratia, non modo in gratuita promissione,
verum & in sanguinis Christi interuentione, quæ miseri-
cors promissio iustificat: idque misericorditer etiam, quan-
do nec promissionem nec sanguinis, qua iustificaremur, in-
terpositionem vllus fuerit vñquam promeritus. Sua etenim
sponte, liberaliter & gratuito pater filium proposuit propi-
ciatorem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iusti- Rom. 3
tæ suæ. Quem si non proposuisset, misericordiam suam
promittendo sane exhibuisset, nūc autem misericordia pro- Psalm. 84
missionis & veritas exhibitionis obuiauerunt sibi, fidei ni-
mirum amplexu: charitatis autem est, quod iustitia & pax
osculatae sunt. Sed hæc omnia in Christo, quem cum pec- 2. Cor. 5
catum non noscet, pro nobis pater fecit peccatum, vt nos ef-
ficeremur iustitia Dei in ipso. Haud itaq; proposito nostro
de fide & operibus magis obstant Ambrosij verba, quam
multa quæ prophetæ & apostoli differunt de gratuita per
Christum iustificatione. Huic enim (vt Petrus ait) omnes Acto. 10
prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorū

M acci-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

accipere per nomen eius omnes, qui credunt in eum. Quod id ipsum quō intelligendum sit, quamq; ab operum exclusione, pro qua laborat Philippus, sit alienum, res ipsa, opportunitas, & occasio, qua prolatum est ab apostolo Petro, dubitate non permittit. Est enim hæc sententia de Cornelij centurionis conuersione profecta: Ecce, inquit Cornelius, vir stetit ante me in ueste candida, & ait: Cornelii exaudita est ora-
tio tua, & eleemosynæ tuæ commemoratæ sunt in conspectu
Dei, &c. Quibus Petrus adiecit: in veritate comperi, quia nō
est personarum acceptor Deus, sed in omni gente quæ timet
eum & operatur iustitiam acceptus est illi. Timere fidei est,
tametsi nondum absolute significatio. Non ergo solis timen-
tibus, ut non solis credētibus Deus prædicatur acceptus, sed
timentibus & operantibus iustitiam, hoc est, ea præstātibus,
quæ præstabat Cornelius, de quo ista dicuntur: Acceptus,
inquit, est illis. Et addit promissiones huius acceptio[n]is &
iustificatiōis. Quia verbum, inquit, misit Deus filijs Israel, an-
nuncians pacem per Iesum Christum. Hic est omnium do-
minus: Verbum igitur quod missum est filijs Israel, hoc est,
gratuita promissio diuinæ propiciatio[n]is per Christum, ad
omnes spectat, cum omnium ipse sit dominus: Ad omnes,
inquam, qui timent Deum, & operantur iustitiam, qua per
fidem & opera iustificantur, Dei nimirum promissiōe a no-
bis fide suscepta, & operibus quasi in nostram facultatem al-
cita. Mihi religio videretur, apostolo Petro, semetipsum re-
bus ipsis & exemplis explicanti, quicquam longioris exposi-
tionis adjicere, idcirco ad alia festinemus. Citantur & in vige-
sim

simo cap. confessiōis vestræ verba Christi: Ego sum via ve-
 ritas & vita, ex quibus adiecto etiam quod Christus est me-
 diator & propiciator, colligitis eum qui se confidit, operibus
 mereri gratiam, aspernari Christi meritum & gratiā, & que-
 rere sine Christo humanis viribus viam ad Deum: Nos ve-
 ro quantum humanis viribus, quantum nostris operibus
 tribuamus, & quā sine Christo nos seruatum iri credamus,
 nemini erit obscurum, modo quæ hactenus diximus, vel of-
 citanter legat. Iniquum est tamen, vno duntaxat nos vrgeri
 testimonio, cum de eadem re plura extent, quæ simul collata
 se se vicissim exponunt, & causæ totius difficultatem exclu-
 dent. Quamobrem isti, quod pro fide a vobis adductū est,
 addamus & illud quod eisdem Christus dicit, Arcta est via Matth. 7
 quæ dicit ad vitam. Tropus nanc̄ viæ ita conuenit Chri-
 sto, a quo uti rectissimo tramite nunquam est discedendum
 ut nihilominus competit legi mandatorum eius, cui debe-
 mus, eo vigilantius quo arctior est & difficilior, insistere. Nō Deut. 4
 declinabitis neq; ad dexterā neq; ad sinistrā, sed per viam
 quam præcepit dominus Deus vester ambulabitis, ut viua-
 sis. Citatur & illud Pauli ad Ephe. Gratia estis saluati per fi-
 dem, & hoc non ex vobis: Dei em̄ donum est, non ex operi-
 bus. Et quod ad Rom. dicitur: Iustificati ergo ex fide pacem Rom. 5
 habeamus ad Deum. Quæ tamē nihil pugnant contra nos,
 qui gratiam confitemur, sine qua scimus nihil boni fieri a no-
 bis, cōfitemur etiā, ut mō exposuimus, nō propter nostra bo-
 na opera, sed gratis promissam nobis esse salutem propter
 Christū, cuius donū est nō solū promissio, verū & fides qua

M ij credi-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

credimus, gratia qua promissioni bonis operibus satisfacimus, & opera quibus fide intercedente iustificamur. Non enim ignavis, vt superius dictum est, & ociosis, sed operantibus, animo saltem si corporis viribus aut facultatibus nequeant, promissum est Christi regnum: Vnusquisque igitur nostrum Christo hæc omnia refert accepta, adeoque cum Paulo dicit: Gratia Dei sum id quod sum, vtinam & cum eodem possimus dicere: & gratia eius in me vacua non fuit, sed gratia eius in me manet: Alioqui etiam si habuerimus fidem, quæ montes transferat, nihil nobis proderit. Plus itaque multo nos Christo tribuimus, quam vestri doctores. Illi Christo aeternam felicitatem ferunt acceptam, quam fide se consequuntur existimant, etiam sine operibus, quod quanta sit presumptio, quanta temeritas viderint alij, nos vero, quod vocati sumus: quod electos nos esse confidimus, quod horum pignus, promissiones eius habemus, quod eius solius gratia datum sit nobis vt crederemus promittenti, quod per hanc fidem gradus est nobis factus ad charitatis perfectionem, quod charitatem consequuti sumus, qua essemus sancti & immaculati in conspectu eius, non propria mundicia, quam nec infans vnius diei habet, sed charitatis, quæ ipse nobis contulit beneficio, denique quod fide & charitate iustificati sumus gratis per gratiam ipsius, sine quo nihil horum praestare possemus, nec praestitum quicquam ad beate viuendū prodeisset. Omnia hæc, inquam, Christi dona esse fatemur non ex nobis: Quis enim prior dedit illi vt retribueretur ei? Acceptis tamen hisce muneribus, cooperatores eius efficiemur,

1. Cor. 15

1 Cor. 15

1ob 15

Rom. 2

mur, iuxta Pauli doctrinam, qui & præcipit nobis, cum
 metu & tremore nostram salutem operari, cum tamen mox
 adiicit: Deus est enim qui operatur in vobis, & velle, & per- Philip. 2
 sicere pro bona voluntate. Huic nimirum magistro, qui fidē
 operibus connectere, qui vniuersa contemperare nouit, qui
 ita omnia in Dei gloriam vult cedere, ut nostris tamen ope-
 ribus æternæ vitæ consequutionem quadātenus tribuat, se-
 curius credimus, quam Lutheri aut Philippi doctrinæ, qui
 omnia nescio cui fidei, quam hactenus explicare non potue-
 runt, tribuentes, sine nostris operibus æternam felicitatem i-
 gnauis promittunt & desidiosis: Etenim quantumlibet vos
 illis in vestra confessione patrocinemini, & dicatis falso accu-
 sari, quod bona opera prohibeatis, quantumuis eorum ad-
 hortationes ad bene operandum literis & verbis extollatis,
 merito tamen audietis, quod de Epicuro prodidit Possido-
 nius: Re quidē tollere deos, oratione tantum relinquere, idqz
 inuidiæ detestandæ gratia. Nam quemadmodum Epicuro,
 numina describere ociosa, ignaua, nihil curantia, nihil agētia,
 nihil prouidentia, destruxisse potius fuit, quam astruxisse: ita
 vestris doctoribus, bona opera inutilia facere, nihil gratiæ, nihil
 acceptionis, nihil meriti apud Deum illis tribuere, re quidem
 prorsus contemnere est, licet ea, inuidiæ tantum detestandæ
 gratia, verbis & oratione cōmendent. Cuius per Deum ma-
 nus non continuo labascunt, cuius vis non emoritur, cuius
 non languescit animus, ut audierit nullam Deo esse curam
 humanorum operum, quicquid siue boni operis sit siue ma-
 li, homines perpetrauerint; æque contemnere, modo pertina-
 citer

Fidem Lu
 therus nec
 Philippus
 explicare
 non pos-
 sunt.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

citer credant, se fore seruandos, quando nō potest fallere, qui
pollicitus est ita credentibus Christus Iesus. Apage, inquies,
imo curat maxime Deus, quid homines faciāt. Hoc facile est
dictu. Sed quam rogo curam existimabimus esse Deo de no-
stris operibus, quādo nullis ea dignatus est afficere præmijs,
nulla mercede prosequi. Quid supereft, hac persuasione rece-
pta, nisi vt illud ex Epicuri gymnasij depromptum versetur
in ore cunctorum: Nemo memoriam habebit oper̄ nostro-
rum: Coronemus nos rosis anteq̄ marcescant, nullū pratum
sit, quod non pertranseat luxuria nostra: vbiq̄ relinquamus
signa lætitiae, qm̄ hæc est pars nostra, & hæc est sors nostra,
&c. Dicetis fortasse, Philippum assuerare, fidei deberi æter-
na præmia, operibus temporalia. Præclarā vero distributio-
nem, si in hoc mundo tñ in Christo sperātes sumus (ait Pau-
lus qui se non plus omnibus credidisse, sed plus oībus labo-
rasse prædicat) miserabiliores sumus omnibus hoībus. Quid
obsecro Deus in hoc mundo potest dare ijs, quibus oīa con-
temnere, abdicare, despicere, persuadet: Christus de æterna
felicitate cōsultus: Si vis, inquit, ad vitam ingredi serua man-
data. Mandator̄ igitur obseruationi, non tēporale præmiū,
sed æterna retributio debetur. Cuius mercedis promissione

toties Christi & apostolorum eius doctrina nos excitat, non
ad credendum tantum, verum ad ea, quæ recta sunt & hone-
sta peragenda. At qui doctores vestri non vscq̄ adeo carnales
sunt, vt pro mercede etiā æterna benefacere velint, existimāt
em nihil esse virtute præclarius, nihil amabilius, nec quicquā
esse tam excellens, quod mouere possit animum, quem ipsius
hone-

Sapien. 2

1. Cor. 15

Matth. 19

Discrimen
Lutheranę
& Euange-
licę do-
ctrinę de
moribus
penes ani-
mi motus
obserua-
tum.

honesti species & pulchritudo non mouerit: Ad hæc tā perfectos se esse profitentur, ac cæteros omnes esse volunt, vt sati illis ad bene viuendum sit, voluntatem Dei nosse, absq; eo quod mercedis ostentatione ducantur. Et ipsi quidem tales se fingunt, & credi volunt. Ego vero vehementer admiror quod perfectiores sint propheta, qui inclinavit cor suum ad faciendas iustificationes dñi in æternum, propter retributio-
psalm. 113
 nē apostolis ac cæteris fidelibus, quos mercede tñ proposita Christus continet in officio pietatis. Nolite, inquit, timere pu-
luca 13
 illus grex, quia complacuit patri vestro, dare vobis regnum.
 Ad hoc pertinet illud: Vnicuiq; virtuti beatitudinis decus. matth. 5
 proponitur, præmium adiicitur, vt facilius ab illis, quos in monte solus euangelicæ perfectionis culmen docebat Christus, expeterentur. Allicit eñ nomen beatitudinis, cuius rem oës hoës naturaliter appetunt, & præmior; tā larga promis-
 sio, cuius vis animum erigit, ad capessendū tædium & labo-
 rem, quæ legis diuinæ custodia secum affert, vt pote quæ car-
 nis cōmodis & voluptatibus iniquitatum oīm ac sceler; fo-
 mētis aduersatur. Facile est ijs, qui cessationis & ignauiae cau-
 lam suscepereunt, vt pote rerum cū humanarum tum diuina-
 rum ignaris hæc omnia contemnere, (quanq; Philippum in
 hæc paradoxa non tam ex animi sententia, quam necessitate
 defendendi semel susceptum dogma incidisse reor) sed Chri-
matth. 20
 stus, qui figmentum suum nouit euangelici cultus operarios
 spe mercedis cōducit ad vineam: Paulus etiā apostolus præ-
 miorum ostentatione discipulos suos allicit ad benefacien-
galat. 6
 dū, dicens: Bonū facientes nō deficiamus, tempore enim suo
 mete-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

metemus non deficientes. Id quod momentaneum est & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur: Apostolus Christi. Apostolus vero: Christus ipse subleuando, alliciendos, induitando duxit primos ecclesiæ fideles, ex quibus martyrum examina prodierunt, pollicitis, ne propter ingetem labore, quem absolute pietas inquit capessentibus, a virtute deficerent. Et nostri temporis euangelistæ usque adeo illorum constantiam superarunt, ut mercedis nomen fastidiant & fidentum sibi debitam beatitudinem existimantes, cætera præstent gratuitem. Sit ita sane, illi quos tantum non Christos fecistis, quos æquus amauit Iupiter, & ardens euexit ad æthera virtus, perfectiores sint prophetis, apostolis & martyribus: certe vulgus, ut a voluendo dicitur, natura inconstans est & infirmus, atque adeo affectibus cæcaque cupidine ducitur, nihil perniciosius doceri potest, quam quod sola illis sufficiat fides ad æternæ felicitatis consequuntionem, quod bona opera nihili Deus in præmiorum collatione pendat, quod diuinæ legis obseruatio inutilis sit, & æternitatis expers: denique quod nihil possint homines bonis operibus mereris, pud Deum, cui etsi opera nostra placeant, illum tamen minime placant, aut promerentur nobis. Qui poterit animus, ingenitæ cupiditatis morbo & peccatorum pondere collisus, prava implicitus consuetudine, corpori demum, quod iuxta Sapientem, aggrauat animam, immersus. Postremo persuasione istis imbutus, ad virtutem excitari, expediri, roborari.

Fide,

Incommo
da Luthe-
ranae do-
ctrinæ.

Sapien. 9

Fide, inquies, cuius fructus est virtus & spiritus sancto q ad-^{Roma.3}
iuuat infirmitatem nostram. Speciosa verba & dictu facilli-
ma. Atqui spiritus sancti motibus non oēs obtemperant, legi
membrorum spiritui repugnante, & hominis voluntatem
in transuersum agente. Alioquin nemo semel iustificatus pec-
aret mortaliter. Et omnes fidem se habere credunt, & tamen
non omnes studiose viuunt. Quinimo quod ait Flaccus:

Quemuis e media erue turba:

Aut ob auaritiam aut misera ambitione laborat.

Hic nuptarum insanit amoribus, hic puellarum,

Hunc capit argenti splendor, stupet alius ære.

Hic mutat merces surgente a sole, ad eum quo

Vespertina tepet regio, quin per mala præceps

Fertur vti puluis collectus turbine, &c.

Quis hæc vitia in ethnicis olim taxata in Christianis aliquot
hodie non deprehendit? Vbi nō scinditur incertum studia
in contraria vulgus? Vbi non furit, ac sæuit animis ignobile
vulgus? Vbi non scortatur, ludit, portat, & per singula flagi-
tiorum genera dissoluitur vulgus ignauum? Fortassis in
Germania: Omnes tamen etiam si media in fece vulgi sorde-
scant, fidem habere se iactant: Quid ni? Cum se Christianos
existiment: nihilq; nouerint de Stoica fide Lutheri, a quo tñ
didicerūt pertinaciter credere se felicitatē æternam assequu-
turos, etiamsi omnium sceler; libidine subinde sordescat, etsi
veluti canes ad vomitum idētidem reuertantur, modo nun-
quam illis desit ista fides, qua se credant incunctanter hæc o-
mnia adipisci per Christum, cuius tanta fuit erga genus hu-

N manum

manum clementia, ut postque semel opus consummavit quod dedit illi pater, quo nobis meritus est beatitudinem, tam merendi cura, quam honor& operum labore leuauerit in se credituros. Hæc est philosophia Lutheri, Quam ut verbis ac literis negare conetur, re*re* tamen, quas nunc inuoluit, nunc euoluunt, summa extorquebit ab inuito: Nec potest dissimulare doctrinam, quam in Germanorum suorum cū verbis tum moribus cogetur agnoscere, quæ & nobis etiam conniuentibus passim protruditur experientio, & ipse non semel questus est, corruptiores se demum expertum esse Germanorum mores, posteaquam ei credere cœperunt, quam fuerant sub Rom. pontificis regno, quod vocat: Est tamen vna eademque maxima utilitas, quæ ab hac noua doctrina aut certe verborum nouitate exoritur. Quæna, inquies? Quod quanquam hæc doctrina contemnitur ab imperitis, tamen experuntur pia& ac pauidæ conscientiæ, plurimum eam consolationis afferre. Agnoscitis credo viri Germani cōfessionis vestræ verba, quibus addit Philippus in apologia. Proinde non patiantur se bonæ mentes depelli ab hac sententia, quod tantum si de accipiamus remissionem propter Christum. In hac habet certam & firmam consolationem aduersus peccati terrores, & aduersus æternam mortem, & aduersus oēs portas inferorum. Miror quod non addidit, aduersus virtutum etiā labores, aduersus tedium resipisciendi, aduersus pœnitentiæ doiores: Quid enī opus est omnibus istis, vbi sola fide peccatorum remissionem & iustificationem fueris assequutus? Quid autem afferat doctrina ista consolationem prijs conscientijs, quæ etiam

Utilitas
Lutheranae
doctrinae
atque Phi-
lippicæ.

etiam imp̄is blanditur & indulget: Nā quis non sibi in me-
 dijs quoq; facinoribus applaudat, cum meminerit, nihil se fel-
 licitatis amisisse in bonor̄ operum amissione, nihil admisisse
 dispendi in malorum designatione, quando in promptu est
 illi fides, qua contentissime credens se fore seruandum, felici-
 tatem a Deo etiam extorquere possit: Adde quod non solū
 docentur bona opera ad beatitudinis consequitionem nihil
 prodeſſe, vt contemptui ſint ſcelestis & ignauis, verū & nul-
 la eſſe in hominib; quantumlibet iustis bona opera, ausus
 eſt aſſeuſare Lutherus, Eius eſt enim illa ſententia: In omni
 opere bono iustus peccat, cui additur & alia: Nullum eſſe (vi
 delicit) peccatum veniale, ſed omnia mortalia, niſi Deus de-
 lectum quendam faceret in cōdonando: Quid igitur ſuper-
 eſt, hac persuasione recepta, niſi vt omnes, abiecta omni ſpe-
 cuiusq; boni operis faciendi, ſeſe voluptatibus dedant, ſcele-
 ribus immiergant, & inter hæc turpiſſimus quifc; ganeo aut
 ſicarius æqualē ſe meritis Petro existimet & Paulo: quos pu-
 tati nullum habuiffe meritum, nec habere quidem potuiffe,
 quando omnia illorum facta, dicta, cogitata peccata erant,
 non leuia ſed capitalia: Et interim, ſi diuīs placet, grandi ſu-
 percilio & intolerabili arrogantia occinuit nobis, Luthe-
 rum & eius dogmatis prædicatores, quorum hæ ſunt præ-
 cipuæ de moribus hominum aſſertiones, doctrinam Euan-
 gelicam labantem, imo & iam dudum ætate collapsam, ere-
 xiſſe, quodque utiſter docuerint de omnibus vitæ generi-
 bus & officijs, quæ genera vitæ, quæ opera in qualibet voca-
 tione Deo placeat. Quomodo vero placere poſſunt, q; nunq;

N iij non

non peccant: Quasi nesciamus quibus libris & concionibus
hæc docere se prædicant, in eisdem docuisse nullum homi-
nis opus esse Deo gratum, omnes sanctos fuisse impios, blas-
phemos, idololatras, etiam maxima cum pollere sanctitate vi-
debantur, & id genus alia, Quibus nihil pestilentius tradi, ni-
hil consternandis piorum animis, impiorum vero extollendis &
indurandis accommodatius doceri potuit. Ite nunc & bonorum
operum doctrinam ad naufragium vscorum iactate, prædicate, ve-
strorum conciones, sermones extollite: quandiu ita docue-
rint, quemadmodum hactenus docuerunt, semper a me au-
dient. Re quidem vniuersa bona opera prorsus extingue, re-
tiamsi oratione, idque ad vitandam duntaxat inuidiam, pro-
bare videantur. Verunt̄ non oīno est inutilis ista doctrina.

Altera vtilitas. - Obscurat enim et extenuat humanam gloriam, qua nihil est
hominī perniciosius, diuinā extollit qua nihil salubrius. Por-
ro aut̄ quasi non satis cōsternatur omnis gloria, quæ homini
possit obrepere, dum docetur, nihil humanas vires sine Deo
valere, necesse quidem, etiam cum maxime ad virtutem sue-
rit homo connexus, aut quasi post hanc persuasionem quic-
quam homini supersit, de quo possit gloriam aucupari: Glo-
ria vero diuina quid est in quo magis eniteat, quam in homi-
ne vscorū adeo prouehendo, ut natura conditus tam fragili &
imbecilli, gratuitis muneribus fiat quodammodo omnipo-
tens: Omnia possum (ait Paulus) in eo qui me confortat.
Quinimo vñus Lutherus Christi gloriæ omnino detrahe-
re mihi videtur, quem negat etiam in electis quicquam ope-
ris, quod non sit peccatum, efficere posse, aut si potest, velle.

Ex

Ex his enim alterum sine controuersia colligitur ex illa sententia, quod in omni opere bono iustus peccat. Hæc incommoda, & si dissimulari nequeant, eo ferenda fortassis ducet Philippus, quod ex illis unum idemque maximum commodum videmur consequuti: Nam catholici admoniti (ut in confessione vestra dicitis) non perinde predicant inutilia opera ut olim. Præterea incipiunt fidei mentionem facere, de qua olim mirum erat silentium, &c. Nequeo Hispanus & Germaniā ^{Tertia v. i.} _{litas.} hactenus nūquam ingressus scire, quid Germani concionatores, ante Lutheri dogmata exorta docuerint. Certe apud Hispanos, Gallos, & Italos nunquam fides & gratia diuisa est ab operibus bonis, quandoquidē sine utraque bona non essent, non tamen dubito, quin multa sint admixta concionibus sacrī a fidei simplicitate & Euangelicis moribus aliena. hæc tamen non a concionatoribus, sed a negociatoribus, qui nunquam in ecclesia defuerunt, ambulantes, ut Paulus inquit, in astutia humanæ sapientiæ, & verbum Dei adulterantes, hoc est, Christi doctrinā ad propria commoda abusentes, & non Christo, sed sibi filios ex ea gignentes, a quibus etiam peculiariter coli gloriantur, dicentibus: Ego quidem ^{1. Cor. 4.} sum Pauli: Ego autē Apollo: Ego vero Cephæ. Nec desunt etiam quidam alij, qui ex contentionē Christum annunciat, ^{Philip. 3.} non sincere, existimantes, ut Paulus ait, pressuram se suscitare vinculis bonorum. Eorum scilicet qui, cum omnia diligentibus Deum cedant in bonum, alienis erroribus admoniti medium tenere nituntur: Hoc est: ita veritatis Euangeliæ viam insistere, ut nec ad dexteram superstitionis, nec ad

N*ost*ri Ieuam

F. ALFONSVS VIRVESIVS

leuam impietatis deflectant. Quamobrem libenter admittimus, & æquanimiter ferimus, quod in confessione dicitur, cœpisse nos post Lutheri doctrinam docere fidem, & ab animalibus fabulis destitisse. Verum, vt a nobis hoc factum est, absq; totius ecclesiæ offensione, quis dubitet, eadem ratione a vobis sine totius orbis Christiani scandalô & commotione fieri potuisse. Quanquam ego antea multo quam scirem quid Lutherus prædicabat, aut quicq; eius præternomē & hæresis notam audirem, quæcunq; de fide et operibus, de naturæ imbecillitate, & operæ dissidentia nunc scribo, docueram multis annis in Hispania, idq; citra ecclesiæ scandalum, aut offensionem, quæ doctrinam suā agnoscebat, probabat, & vt fidelium mētibus olim impressam amplectebatur. Id ipsum tamen quod dicendum hic siet, non absq; infectiōne improba quorundam, qui sua interesse putabant multa quæ a me dicebantur præteriri, quædam secus exponi. Sed in his omnibus superamus, propter eum qui dilexit nos.

Rem. 3

Philippica VII. Quæ ijs argumentationibus respondet, quas ad confessionem in apologia adiecit Philippus.

Actenus exposuimus scripturarum loca, quæ in confessione vestra Germani citantur, & ita exposuimus, vt cæteris omnibus quæ possent afferri, mea quidem sententia, satisfecisse videamur. Nulla enim alia producuntur in apologia, quæ sint efficaciora, sed eadem inculcantur atque identidem occinitur nobis fides; promissio, verbum Dei, quibus sanerebus

bus nos omnia debere fatemur. Sed ut promissio & verbū
Dei non apprehendit sine fide, ita nec sine labore, cui promis-
sa est reges, nec sine bonis operibus, quibus promissa est mer-
ces, aut certe sine charitate, cui vitæ corona promittitur. Quin ^{1ac. 2}
imo ut contendit Philippus fidei vim oriri a promissiōibus
& verbo Dei, ita verbi Dei virtus a nostris quodammodo
pendet operibus: Nostris eī meritis, ut Ambrosius inquit ^{Ambro.}
ad Irenæum, verbū Dei nobis aut viuit aut moritur: Nam
si bona studia atq; opera nostra sint, viuit, atque operatur in
nobis Dei verbum, si tenebrosæ cogitationes operationesq;
nostræ sint, occidit nobis sol iustitiae. Hæc Ambrosius. Pro-
missionis igitur verbum fide sane concipitur, non tñ sola fi-
de, sed charitate viuit, per quā fides ipsa, iners alioquin et pro-
pemodum inutilis, ea q̄ promissa sunt operatur. Ut hāc ve-
ritatem, quā tota scriptura sacra a capite ad calcem vscq; præ-
dicat, obscurat Philippus, multis vtitur verbor̄ inuolucris,
& solius fidei partes amplexus, depingit nobis modū, quo sit
sufficiens ad iustificandum, & spiritum sanctum promeren-
dum, q̄ modus etsi illi & pīs omnibus, ut dicit, planus sit &
p̄spicuus, mihi certe hactenus non plene intelligitur. Insultat
præterea nobis, quod non, ut ille, spiritus sancti motus in
numerato habeamus. Dicit, nūquam posse nos dicere quo
modo spiritus sanctus detur, & quasi ab improbantibus mo-
dum quem ipse descripserat, alterum querit apertiore: Cui
nos si quæ superius de iustificatione et gratia dicta sunt, non
sufficiunt, breuius respondemus: Spiritus vbi vult sp̄i = ^{Iohann. 3}
rat, & vocem eius audis, sed nescis unde veniat, aut quo
vadat,

1. Reg. 19 vadat, sic est omnis qui natus est de spiritu. Est enim sibilus
 auræ tenuis, qui, operientibus præ nimo præcedentis vitæ
 pudore vultum, aduenit, si tamen illam resipiscendo posue-
 rint. Hoc est enim euidentissimum signum aduentus eius.
 Porro cum adest, non tantum fidem, sed & charitatem effi-
 cit, ut vtracq; iustificet. Charitas enim Dei diffusa est in cor-
 dibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Iam
 charitas opus legis est, ut superius diximus, imo & legis sco-
 pus, quare non sola fide sed etiam charitatis lege spiritus san-
 ctus iustificat. Post dies illos dicit dñs dabo leges meas in vi-
 scribus eorum et in corde eorum scribam eas, et ero eis in De-
 um, & ipsi erunt mihi in populum. Hæc vero iustificatio no-
 ui testamenti est, quam Paulus ad Hebræos eodem testimo-
 nio usus distinguit a veteri, cuius dicit iustificationes fuisse
 culturæ & sanctum sæculare, nempe tabernaculum, cande-
 bra, mensam propositiōis, &c. Philippus (ut verborum eius
 seriem in disputatione seruemus) quo verbis saltem ali-
 quid addat in apologia, cū reꝝ nihil prætermiserit confessio,
 ait peccatorꝝ remissionē & iustificationem idem esse, probat
 testimonio Prophetæ: Beati quorū remissæ sunt iniquitates,
 &c. Quantā vim habeat probatio, iudicent alij: Nobis in re
 minime dubia nullis opus est testimonij. Ille sua probatiōe
 contentus irridet theologos, qui, ut dicit, disputant frigidissi-
 me, an sit vna duntaxat mutatio, an duæ: interim ipse, ut est
 callidus sed parum sibi constans, præcedenti periodo nulla
 ferme linea interposita dixerat, remissionem peccatorū præ-
 cedere iustificationem, quod quomodo possit esse, si sunt
 idem

Philippus
 sibi contra-
 dicit.

idem viderint eius affectatores. Nos quid hac de re sentia- Philip. i.
mus superius exposuimus: Ex hac itaq; vt ita loquar, identi- ca argu-
tate tanquam sibi concessa sic argumentatur: Remissio pec- mentatio.
catorum & iustificatio sunt idem, & sola fide sine charitate
& operibus bonis, quanuis sint fidei fructus, consequimur
peccatorum remissionem, ergo sola fide sine charitate & o-
peribus iustificamur: Et addit, intelligendo iustificationem,
ex iniusto fieri iustum. Quibus verbis declarat, nos non ita
sola fide iustificari, vt sola fides iustificationem præcesserit,
aut promeruerit, sed ita vt iustificatio nostra sola sit fides, qua
sola ex iniustis iusti simus. Hoc nimirum est quod totius di- Totius di-
sputationis controversiam habet. Sunt in huius argumenta- sputationis
tionis antecedente duæ partes, quas maiorem & minorē dia- thema.
lecticis appellat nominibus. Maior est, peccatorum remissio
nem & iustificationem esse idem. Minor, peccata sola sine fi-
de charitate & quibus suis operibus bonis dimitti. Ex his le-
gitima collectione infert conclusionem, perinde veram atq;
fuit hypothesis: nempe, q; sola fide sine charitate & eius ope-
ribus iustificemur. Antecedentis priorem partem non pro-
bat, quia neminem dubitatur existimat, quanuis ipse maxi-
mam dubitandi causam paulo ante remissionem peccatorū
priorem faciens iustificatione prebuerit. Posteriorem ita ex-
ponit, & probat. Expositionē prius audite, nam bona fide e-
ius verba transcribam. In remissione, inquit, peccatorū, opor-
tet in cordibus vinci terrores peccati & mortis æternę. Sicut
Paulus testatur, dicens: Aculeus mortis peccatum est, poena Expositio
vero peccati lex. Gratia autem Deo, qui dat nobis victoriā per minoris.
i. Cor. 5.

O. domi-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

dominū nostrū Iesum Christum. Id est, peccatum per terrena
cit conscientias, id sit per legem, q̄ ostēdit iram Dei aduersus
peccatum, sed vincimus per Christum. Quōd? Fide, cum eri-
gimus nos fiducia promissæ misericordiæ per Christū. Ha-
betis expositionem minoris vsc̄adeo lucidam et perspicuā,
vt non plus ex toto libro, atq̄ ex illa possitis intelligere. Vo-
bis o germani non dubito quin facilius sit intellectu, vt pote
versatis in eius & Lutheri doctrina, quibusq; notæ iam du-
dum fuere illorum phrases atq; periphrases. Mihi vero cum
gymnasticus sim et sophista, apertior erat minor propositio,
priusq; exponeretur. Siquidem de expositione hoc tantum
intelligo (si quicq; habet intellectu dignū) quod cum lex da-
mnet, & iram operetur, oportet nos aduersus illā fortiter in-
surgere, & concepta fiducia misericordiæ Dei, quæ saluat, q̄c
qd lex fuerit in nobis operata prorsus abiçere, hoc est, quod
difficulter quidem & allucinando (q̄ mea est h̄betudo) po-
tui ex verbis expositionis colligere. Quod si ver̄ est, nulli
sunt iustificatores, vt ita loquar, q̄ adulteri, homicidæ, fures,
sacrilegi, qui omnes egregie insurgunt aduersus legem, quin
& plurimi eorum fiducia misericordiæ Dei, & promissio-
num abutentes (nihil enim illis tam versatur in ore) firmissi-
me credunt se fore seruandos: & erūt fortassis, sed si fidei ad-
iecerint legis obseruationem, hoc est, Dei & proximi dilecti-
onem, alioquin dæmones credunt & cōtremiscunt. Sed iam
minoris expositione dimissa, ad probationē accedamus: nā
hoc opus hic labor est, in quo summa totius cōtrouersiæ sta-
tuitur, Philippo asseuerante, solam fidē sufficere ad peccator̄
remis-

Acobi 3

remissionem, nobis vero charitatem ut necessariam addentibus, vel propter id, quod Christus ait: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Hac in re qui vicerit, causam obtinuit: Adeste igitur animis viri germani, adeste, inquam, omnes obsecro, quibus cordi est Christiana philosophia, & huc omnes ingenij neroos intendite, nam hactenus loquiuti sunt principes & populi, qui Lutherano dogmati nomen dederunt, quorum nulla aut praeuulgaris solet esse sapientia, nunc solus loquitur Philippus, & loquitur mysteria de arcanis Lutheri thesauris exprompta: nos vero nihil aduersus ea nouum, nihil reconditum, & nunc demum post tot seculorum volumina reuelatum proferemus: sed simplicem veritatem, sacris tantum literis innixam. Vtrorumque iudices oes viri boni, atque adeo ecclesiæ membra sunt. Duo bus medijs innititur tota Philippicæ argumentationis energia: alterum sumit a ratione mediatoris & propiciatoris, qui est Christus Iesus, alterum a ratione propiciationis: quod tamen in idem recedit, nec est aliud quam prioris repetitio & explicatio, qua res non dilucidior, sed prolixior fiat. Idcirco nos vna respōsione vtriusque vim declinabimus, nam mediationis rationem inferius repetemus. Et priori itaque medio, ut non solum se theogum, verè & dialecticum ostendat, argumentis primo colligit, deinde multis collectionem testimonijs confirmat. Collectionem ad hunc modum exorditur. Sic igitur probamus minorem: Ira Dei non potest placari Probatio minoris.

O n̄ Chri-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Christus autem non apprehenditur tanquam mediator, ni-
si fide. Igitur sola fide consequimur remissionem peccatorū.
Hæc summa collectiōis est, ipsius Philippi verbis proposita,
ad cuius examen dialecticos omnes & rhetores appello, ut
mecum expendant huius argumentationis vim, an scilicet
quicquam efficiat eorum, quæ colligenda proposuerat, &
an periodi finis apte reddat, quæ pollicita sunt principia. Di-
cet verborum has esse nugas, se serio & de rebus grauissimis
argumentari, & ideo r̄es potius quam verba esse metiendas.
Ego vero q̄ possum res nisi verbis intelligere, aut verba nisi
verbis refellere, nec aduersus tantum dialecticum qui per
gradus procedit, & maiorem se iungit a minori, quas dia-
lecticis nominibus appellat, scio nisi dialectice agere: Per di-
ialecticæ ergo certissimas regulas respondeo in argumento,
si ad aliquem ordinem redigatur, committi fallaciam conse-
quentis, nam vt dispositum est a Philippo, nulla responsione
videtur esse dignum. Cæterum esto quod in forma nō pec-
casset, animaduertamus an defecerit in materia, hoc est, vtrū
vera sint omnia, quæ proponuntur ad colligendum, quod si
non sunt, poterit conclusio esse falsa, etiam cum optime colle-
gerit in argumento. Ira Dei non potest, inquit, placari: si op-
ponamus nostra opera, &c. Si nostra vocat ea, quæ nos sine
peculiari Christi gratia perpetramus, quæ sunt propriissime
nostra, verum est pronunciatum, si vero opera nostra in-
telligat, illa etiam quæ nos Christi gratia adiuti facimus, fal-
sum & vanum. Nam hæc possunt iræ Dei opponi, quādo-
quidem in illis, tametsi humana opera negare non possunt,

quate

quatenus tamen bona sunt, opponitur Christus, in quo iusti
 manent, & quem tamdiu manentem in se habent, quandiu
 bonorum operum retulerint fructus. Qui manet in me & e- ^{Iohann. 15}
 go in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis
 facere. Quemadmodum igitur si iudicis iræ opposueris di- <sup>Opera hu-
 mana op-
 ponere pos-
 sumus iræ
 Dei.</sup>
 ploma tua manu confectum, subscriptum, tamen principis
 manu & eius sigillo firmatum, non tuum, sed principis opus
 iudici opposuisti ita & viri iusti, non modo noui, verum &
 veteris testamenti, quibus fide & experimētis nota erat Chri-
 sti tametsi venturi virtus, humana opera ausi sunt opponere
 iræ Dei, ut hic: Memento domine David & omnis mansue- ^{Psalm. 1. 2}
 tudinis eius. Et hic: Memēto domine, inquit Ezechias, quod ^{4. Reg. 10}
 ambulauerim coram te in veritate & in corde perfecto, & qd
 placitum est coram te fecerim. Et Hier. Attende domine ad ^{Hier. 18}
 me, & audi voces aduersariorum meorum. Nunquid reddi-
 tur pro bono: malum, quia foderunt foueam animæ meæ?
 Recordare quod steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro
 eis bonum, & ut auerterem indignationem tuā ab eis: Rur-
 sus David; Dixit ut disperderet eos, si non Moyses electus ei- ^{Psalm. 109}
 us stetisset in confractione in cōspectu eius, ut auerteret iram
 eius ne disperderet eos. Et multa id genus, quæ in sacris lite-
 ris extant, quæ eti mystice dicta sint de Christo, verissime
 tamen ijs, de quibus dicta sunt, euenerunt per Christum, ut
 ex illorum apparelt historijs. Deniqz David, Nabuchodonosor, Niniuitæ, Petrus apostolus, Maria Magdalena, & alij
 multi quorum poenitentia describitur in sacris literis, lachry-
 mas, eleemosynas, preces, ieiunia opponebant iræ Dei. Quid
 O iij aut

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Gen. 19 aūt mirum si homines irato Deo humana opposuerint opera, cū ipse Deus Sodomæ & cæteris ciuitatibus iratus pollitus sit fore, vt vel propter decem iustos ciuitatem non euerteret? Quin & seruata est Segor ciuitas, ad quā Loth iustus confugerat, idq; propter Abraam. Cum em̄ subuerteret dñs (aī scriptura) ciuitates regionis illius recordatus est Abrae, & liberauit Loth de subuersione vrbium, in quibus habitauerat: Vanum est igitur quod prior pars antecedentis proposuerat, non posse scilicet nos humana opera iræ Dei oppondere, opposuerunt enim multi cum sua tum aliena: Est etiam falsum, quod in minore dicitur, nempe quod Christus non apprehenditur tanq; mediator, nisi per fidem. Mediatorem em̄ fides & desiderium apprehendunt, quod idipsum etiam exemplo monstremus. Si qua in rebus humanis controuersia transigenda est mediatore, oportet vt dissidentium vterque velit controuersiam finire, nec velit, modo verum statuat, intra se quicq; reiçere eorum que mediator & interpres iudicauerit alterutri necessaria ad litem dirimendam. Hæc omnia voluntatis opera sunt, quibus accedat necesse est fides, qua vterque fidat illi quem sibi delegerint mediatorem, & credant tam bonum esse iudicem, tam æquum & iustum, vt neutrum sit grauaturus. Hæc notissima sunt experientia, ex quibus constat quod mediatorem non sola fides apprehendit, sed fides & amor finiendi litem, & propositum una exequendi, quicquid mediator iudicauerit necessariū. Quod cum ita sit, facile colligitur iustificationem mediatoris, fide, & eorum qui iustificandi sunt operibus obtineri, & non sola fide,

Fidem &
amorem
apprehen-
dit media-
tor.

la fide, quod Philippus conatus est astruxisse. Dicet tamen ea quæ nos fidei addidimus necessaria esse vbi mediator non est per se sufficiens ad leniendum alterum illorum, quos reconciliat, nec ad placandum, vt ignoscat alteri, a quo est offensus. Christus autem mediator Dei & hominum a patre nobis propositus, non ab hominibus electus, potens est, in eo in quo passus est ipse & tentatus, & eis qui tentantur ^{Hebr. 2} auxiliari: idqz, vt ait Paulus, vt repropiciaret delicta populi. Idcirco non est opus ad huiusmodi reconciliationem operibus nostris aut electione. Verum ait. Non fuit opus nostris operibus, vt ipse pro nobis intercederet, aut mediator fieret & pontifex, quemadmodum opus est inter homines, vt quem mediatorem aut arbitrum opponere in causa volueris, bonis antea operibus præuenias, & illum promerearis officijs: nec est etiam opus vt illum prece aut prelio ad intercedendum inuites, quod fieri solet inter homines, nihil horum opus fuit nobis, vt Christus pro nobis non solum mediator, verum & propiciator intercederet: Quis enim prior dedit illi vt retribuatur ei: Quis sibi talem potuit promeruisse mediatorem: Quis illum vel prece vel affectu saltem interpellasset ad intercedendum pro nobis nisi Deus illum vltro proposuisset, vt ait Paulus, propiciatorem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiae suæ: Totum hoc, iuxta eundem Paulum, donum Dei est, non ex operibus, vt ne quis glorietur: ipsius enim sumus factura, creati in CHRISTO IESV in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.

Pul-

^{Roma. 3}^{Ephe. 3}

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Ephe. 2 Pulchre Apostolus iustificationem nostram creationem appellauit: quia sicut nemo mereri potuit ut crearetur, nemo præuenire valuit officio creatorem, ita nemo potuit mereri ut iustificaretur, hoc est, nemo propiciatorem officio præuenire: sed ipse sua sponte propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, dignatus est causam nostram agere apud patrem, (cuius etiam voluntate fiebat) iuxta iuslurandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum daturum se nobis. Nec semel duntaxat Christus hoc fecit, absit enim, ut hoc tantum crimen, quod Philippus aduersus nos comminiscitur, agnoscamus. Semel quidem pro peccatis nostris mortuus est: at quotidie interpellat pro nobis. Est enim propiciatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Veruntamen cum eius reconciliatio conuersio & iustificatio nostra sit, ut Philippus non negabit, non reconciliat nisi conuertamur: tametsi gratiae sit eius quod conuertimur: non reconciliat nisi volentes, quanvis ipse dederit ut velimus. Iam conuerti non tantum credere est, quoniam auersio non tantum est incredulitas, sed (quod vos optime confessi estis) peccatum, quo voluntas malorum non adiuuante Deo auertit se ab eo. Ad eundem modum iustificatio non est tantum fides, sicut nec in iustitia tantum est infidelitas, sed omnis iniustitia, quod & ipsa ratio nominis praese fert. Intercedit ergo mediator noster pro ipsis quorum nulla opera praecesserunt, ut reconciliarentur, quicquid non priores dilexerant, ut redamarentur: sed eius intercessio facit, ut amemus: & hac maxime ratione reconciliatio dicitur. Conciliatio enim mutuus

nus voluntatum solet esse complexus. Hæc nostra conuer- Reconciliatio.
 sio est: hæc nostra iustificatio, hoc est, ex iniustis fieri iustos, ex
 inimicis amicos. An audebit Philippus iustificationem se-
 jungere ab amicitia: aut erit qui neget, nihil aliud nobis esse
 iustificari, quam ex inimicis amicos fieri? Porro amicitia non
 fidei tantum, sed præcipue charitatis est, a qua, sola nominis
 varietate, discernitur: quamobrem ut iustificatio sine amici-
 tia ita sine charitate fieri nequit: charitatem vero affectus con-
 tinet, opera præstant. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego Iohann. 15.
 præcipio vobis. Et iterum, Si præcepta mea seruaueritis, ma- Ibidem.
 nebitis in dilectione mea. Quod si Philippus velit, ut ea quæ
 libera oratione digesta sunt, nos quoque dialectice colliga-
 mus, & argumentationis nostræ (quod ipse fecit) maiorem
 distinguamus a minore, facile (ut ille per identitatem remis-
 sionis peccatorum & iustificationis conatus est iustificatio-
 nem soli fidei ne quicquam tribuere) nos ab eo, quod iustifi-
 catio & reconciliatio sunt idem, iustificationem sine charita-
 te fieri non posse demonstrabimus. Sit autem hæc argumen- Catholica
collectio.
 torum dispositio. Iustificatio & reconciliatio sunt idem: &
 reconciliatio non potest fieri sine dilectione: ergo nec iustifi-
 catio. Maior nota est: minorem probo a diffinitione ad dif-
 finitum. Est enim reconciliatio mutuæ dilectionis restitutio,
 ut conciliari cuiquam est illum mutuo diligere. Nunc rur-
 sus colligo. Iustificatio non potest esse sine dilectione: & di-
 lectio & charitas sunt idem: non ergo potest esse sine chari-
 tate. Maior est præcedenti argumentatione probata: minor
 simplici vocum significatione nota. Iam ut manifestius ap-
 pareat,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

pareat, nos oppositum Philippicæ assertionis demonstrasse
tertia nobis est repetenda collectio. Iustificatio non potest fieri
sine charitate: ergo non sit sola fide, quod Philippus de-
monstrandum proposuerat: Hæc pueriliter Philippi diale-
ctice data sint. Nunc ad ea quæ grauiori stylo ex sacris literis
deduximus hoc addamus. Quod etsi potuit Christus pro
ijs, qui iniusti fuerant intercedere, atq; adeo hac illos ratione
beneficio prouenisse, non tamen potest iniustos, quandiu
sunt iniusti, iustificare: sed oportet ut ille conferat iustitiam,
ipsi vero aut operibus aut saltem affectu præuenientis gra-
tiæ munera comitentur, et ita largiente Christo, ipsis vero, de
adultis loquor, cooperantibus, ex iniustis iusti fiant. Alioqui
cur non iustificet dormientes: si nihil agentes iustificare con-
suevit. Iam iustitia, ne rursus contendat Philippus esse solam
fidem: superius diximus quid significet, & habemus eius cō-
fessionem in apologia, quod continet vitamque legis tabu-
lam. Quod si iustitia vtramque continet, aut quod proprius
dixerim, vtracq; continetur, & non iustificamur nisi iustitia:
qui poterit, nisi a seipso dissentiat, iustificationem ab vtracq;
tabula separare? Quod tamen tandem facit, quandiu illam so-
li fidei conatur tribuere: Dixerit tamen aliquis: nihil horum,
tametsi videntur verissima, potest constare cum ijs, quæ pas-
sim ecclesia docet, & exercet: Nam pueri citra infantiam iu-
stificantur non charitate, non dei & proximi dilectione, nul-
lis denique meritis aut operibus, nisi sola baptismi suscepti-
one, cui non videtur, quid cooperari possit puerus recens
natus, nisi frigidæ, quod carnis est, reluctari. Latro etiam in

Iustitia
continet
vtramque
gis tabu-
lam.

lxxviii 23

ADVERSVS LVTH. DOGMATA. Fol. 58.

in cruce sola videtur fide iustificatus, nullis (quod constet) decalogi operibus exhibitis: Huius obiectionis prius exemplum non magis aduersus nos, quam aduersus Philip-
pum produci videtur: ut enim puer opera, ita nec fidem habere potest, qua iustificetur in sacramento: cui tamen sacramento suscepto, nec Philippus nec Lutherus iustifica-
tionem negant, nec quisquam alius Christianorum, præ-
ter minutulos quosdam hæreticos diuinæ virtutis ignaros,
qui fastidio nominis Lutherani hoc cæteris erroribus ad-
diderunt, quo se noui dogmatis insolentia pauci a multis,
aliteratis idiotæ seiungerent: Non igitur habet hic Philip-
pus fidem magis quam nos charitatem, cuius interuentu dicat, puerum in baptismi susceptione iustificari: Quod si ad communem ecclesiæ fidem recurrat, eodem iure &
nos ad ecclesiæ communem charitatem & cæteras virtutes recurremus, quibus puerum ecclesia amplectitur, & Christo regenerandum sacramenti beneficio offert: in qua regen-
eratione non communis fides & charitas tantum interce-
dit, verum & proprijs harunce & aliarum virtutum mune-
ribus infans donatur, ita ut nullo modo sine fide & chari-
tate habitu saltem si non exhibitis actu, quisquam iustifice-
tur: Infans ergo admotus sacramento habet charitatem &
cæteras virtutes, quibus præstanda est lex: eo modo quo
habet fidem, hoc est, habitu, quem vocamus infusum, &
hoc ei sufficit, propter illam præventionem mediatoris, de
qua modo diximus, qua præoccupat immerentes, ut eos
Deo patri reddat gratos & charos, quod ut sine gratia ita

P ij sine

F. ALFONSVS VIRVESIVS

sine charitate fieri nequit, quod ipsa nominum simplex intelligentia declarat. Hæc de priori obiectionis exemplo. Posteriori vero respondeo latronem haud sola fide iustificatum, sed etiam charitate & tolerantia instantium cruciatuū, quos si nō pro Christo, cum Christo tamen est passus, ita ut quod hic patientiam nō amiserit, quam aliter amisit, non sola fides, verum & charitas esse videatur in causa, de qua Paulus prædicat, quod patiens sit & omnia ferens, hanc, præter eam quā habuit in Christum, exhibuit etiam proximo, pia illum obiurgatione corripiendo. Siue igitur argumentationibus, siue exemplis nobiscum agant aduersarij, nunquam euincit hominem sola fide iustificari, quia contra rationem est iustitiae, a qua sumitur iustificatio. Hæc ad Philippicas collectiones & argumenta satis sit respondisse. Nam cætera omnia, haud possum animum inducere, ut tam prolixe discutiam cum eiusdem sint farinæ cum præcedentibus, nec quicquam in eis multiplicat nisi verba. Quod si quid habent virium, a testimonijs habent scripturarum, quibus innitūtur, ipsa vero testimonia plus multo valerē simpliciter proposita, quā in disputationis aciem per Philippum ordinata: Quod id ipsum nō ideo dico, ut artis usum in eo vituperem: est enim omnis humanæ ratiocinationis vis ad diuinam certitudinem collata inutilis prorsus & inualida, sed ne quis me existimet cætera argumenta metu declinare. Haud enim ut contendarem, aut gloriolæ quicquam humanæ captarem, hunc laborem suscepi, sed ut mihi & cæteris quibus opus est admonitio nostra, prodeſſet: Quare si quid me Philippus cogeret scri-

scripturis aut solidis rationibus credere, quod antea ignorassem, ingenue illi, ita me Deus amet, ac libentissime crederem, sed nihil huiusmodi sum hactenus eius lectione librorū expertus: Testimonia igitur, prætermissis argumentis quæ pro sententia sua producit bona fide recensebo. Illorum plura sunt ex epistola ad Rom. cap. præcipue III. & IIII, quæ inter Rom. 3. & Rom. 4.

gra citat, sed nos illis paulo ante respondimus copiosius, exponentes quid Paulus his duobus capitibus, quid tota epistola tractet. Quamobrem tam illa quam reliqua omnia quibus respōsum est, consulto, ne repetitio fastidium vobis affeat, præteribo. Cætera sunt hæc:

Per ipsum habemus accessum ad patrem per fidem, Iustificati ex fide pacem habeamus erga Deum. Rom. 5. Rom. 10.

Nos in Christo Iesu credimus, ut iustificemur ex fide Christi & non ex operibus legis. Galat. 2.

Dedit potestatem filios Dei fieri, ijs qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Iohann. 1.

Sicut Moyses exaltauit serpentē in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum non pereat. Iohann. 3. Ibidem.

Nō misit Deus filiū suum in mundū, ut iudicet mundū, sed ut saluetur mundus per ipsum. Qui credit in eū nō iudicatur.

Notum igitur sit vobis, viri fratres, q̄ per hunc vobis remissio peccatorum annunciatur, & ab omnibus quibus nō potuitis in lege iustificari, in hoc omnis qui credit iustificatur. Acto. 13.

Hic est lapis qui reprobatus est a nobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli, & non est in aliquo alio salus: Nec

P. iij. enim

F. ALFONSVS VIRVESIVS

enim aliud nomen est sub cœlo datum hominibus, in quo
oportet nos saluos fieri.

Acto. 15 Fide purificans corda eorum.

Abac. 5 Iustus ex fide sua viuet.

Isaie. 53 Notitia eius iustificauit multos.

Post hæc addit etiam testimonia quorundam procerum ec-
clesiæ, ne quid nouum docere videatur.

Ambroſi. Ambrosius in epistola ad Irenæum: Subditus autem mun-
dus eo per legem factus est, quia ex preſcripto omnes conue-

Rom. 3 niūtur, & ex operibus legis nemo iustificatur, id est, quia per
legem peccatum agnoscitur, sed culpa non relaxatur. Vide-

batur lex nocuisse, quæ omnes fecerat peccatores, sed venies
dominus Iesu peccatum omnibus, quod nemo poterat eui-

Col. 2 tare, donauit: & chirographū nostrum sui sanguinis effusi-
one deleuit: Hoc est quod ait, superabundauit peccatum per

legem, superabundauit autem gratia per Iesum: quia post-
quam totus mundus subditus factus est, totius mundi pec-

catum abstulit, sicut testificatus est Iohannes dicens: Ecce a-
gnus Dei ecce qui tollit peccata mundi: & ideo nemo glorie-

Iohann. 3 tur in operibus, quia nemo factis suis iustificabitur, sed q iu-
stus est, donatum habet, quia post lauacrum iustificatus est.

Fides ergo est, quæ liberat per sanguinem Christi, quia bea-
tus ille cui peccatum remittitur, & venia donatur.

Augustin. Augustinus de spiritu & litera, Ideo quippe proponitur iu-

stitia legis, quod qui fecerit eam, viuet in illa, ut cum quisque
infirmitatem suam cognouerit, non per suas vires neque per

literam ipsius legis, quod fieri non potest, sed per fidem con-

ciliis

cilians iustificatorē, perueniat, & faciat, & viuat in ea: Opus Heb. 11
 enim quod qui fecerit, viuet in eo, non fit nisi iustificato. Iu-
 stificatio autem **ex** fide impetratur, &c. Et paulo post: Ex **le** Hebreus
 get timemus Deum: ex fide speramus Deum: sed timētibus
 pœnam, absconditur gratia. Sub quo timore anima labo-
 rans, &c. Per fidem confugiat ad misericordiam Dei, ut det,
 quod iubet: Hæc ex patribus. Pollicetur autem se recitatu-
 rum esse paulo post alia quædam: sed, quod ait ille. Pollicitis
 diues quilibet esse potest: Post catalogum tam multorum
 testimoniis miratur Philippus aduersarios suos tot locis scriptu-
 ræ nihil moueri, quæ aperte, inquit, tribuant iustificationem
 fidei, & quidem detrahunt operibus: & quasi perorans his
 verbis, post alia multa concludit. Hactenus satis copiose o-
 stendimus & testimonijs scripturæ et argumentis ex scriptu-
 ra sumptis, ut res magis fieret perspicua, quod sola fide con-
 sequimur remissionem peccatorum propter Christum, &
 quod sola fide iustificemur, &c.

Rom. 3

Nos vero, etsi ad Philippi argumenta respondimus, testi-
 monia tamen non mouent solum, verum etenim promo-
 uent, ut fateamur, quod fide conferatur nobis peccatorum Per fidem
in Christo
remissio
peccatorum.
 remissio & iustificatio propter Christum: quodque fidem Opera ex
parte no-
stra nullia
præcessi-
runt meri-
toria fides
 nihil operis boni præcessit in nobis, quo meremur eandem si-
 dem, quæ donum Dei gratuitum est, & per eam peccatorū omnium
remissionem accipere: hæc, inquā, fateamur, q̄ om-
nia ista scripturæ loca, aut eorum plura pronunciant: Quod
vero sola nobis hoc fide contingat, non fatemur, quia nec
ista nec alia testimonia dicunt: Nunquam enim scriptura
charia

F. ALFONSVS VIRVESIVS

charitatem exclusit a iustificatione: nec vox exclusiva, etiam si fidei adderetur, (quæ tamen nunquam est addita) cætera omnia excluderet: quando non potest excludere gratiam. Sed cum operibus iustificari negamur, excluduntur cū precedentia merita: tum iudaicæ legis opera, illa etiam, quibus sine fide videbatur obtemperari decalogo: ipsa vero iustificatione dum fit, vt non sine fide, ita nec sine charitate fieri potest. Iam aduersus testimonia quæ producta sunt a Philippo nunquam committam, vt alia, quod ordo disputationis

Spiritus s. contradi- cit scipm si dicta Phi- lippi fuit vera. videtur exigere, me producturum esse pollicear: impium enim esset, credere: sancti spiritus oracula sibi vicissim esse cōtraria. Eadem autem, quæ citata sunt a Philippo, nobis sufficien- tis, si recte intelligantur, & non illis inferatur, sed ab illis au-

Rom. 10 feratur vestra sententia: Siquidem Paulus dicens, corde creditur ad iustitiam, non soli fidei tribuit iustificationem, hoc est, non pronunciat, hoc duntaxat hominem esse iustum, qd

Cor. 11 credit, etiam si tam solide vt possit etiam sua fide montes transferre: tantum dicit, opus esse fide, ad hoc vt iustifice- mur vera legis obseruatione, quæ sine fide nec seruari potest: nec seruata, quod Iudæi pertinacissime contendebant, iustifi- care. Hoc non magis est iustificationis summam soli fidei tribuere: quam si dixeris, armari aliquem ad victoriam, esse victorie summam in arma sola conferre. Fit autem Pauli in- tentio perspicua, ex eo quo addit: Ore autem confessio fit ad salutem: Oris confessionem non tantum eam quæ lingua profertur, sed quodlibet signum, quo pietatem exterius pro- fitemur, appellavit. Inter quæ præstant proculdubio ver- bis

bis opera: quoniam qui dicit se nosse Deum, & mādata eius non custodit, mendax est. Expressius ergo & vt ita dixerim, ineffabilius opera fidem cōfītentur quam verba, tametsi oris confessio specialiter ad sacramenta referatur, quibus, fidei adiunctis, gratia nobis aut datur primo, aut semel accepta prouehitur: qua gratia, si tamen ociosa desidia nostra non fuerit, æternam felicitatem assequimur: Illud igitur Pauli: Corde creditur ad iustitiam, fidei necessitatem significat, non tamen eius solius sufficientiam. Ad eundem modum, quod Iohannes I. dicitur: dedit potestatem filios Dei fieri, his qui credūt in nomine eius, aperte docet, fide nobis aditum fieri ad filiorum Dei adoptionem, non sola fide filios Dei esse, ac perinde nec sola fide iustificari. Non omnes iusti sunt filii Dei. Per fidem igitur potestas datur credentibus, vt filii fiant charitate, quæ sola, vt inquit Augustinus, diuidit inter filios regni & filios carceris.

Si Deus pater vester esset diligenteris vtique me. Iohannes 3.

Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: o= Matth. 5. rate pro persequentibus & calumniantibus vos, vt sitis filii patris vestri, q̄ in cœlis est. Charitas ergo est qua filii Dei atq; adeo iusti sumus, cuius rei potestatem, nullis præcedentibus meritis, sed fidei tñ priuilegio accepimus. Neq; quicq; aliud verba Iohannis Euāgelistæ significant. Locis igitur istis que citantur a Philippo, ne per omnia nunc euagetur oratio, addenda sunt alia, vt vtrisque collatis, facilius intelligantur alterutra. Non omnia hic, sed quædam ex multis subiiciemus.

De peccatorum remissione.

Q

Di-

F. ALFONSVS VIR VESIVS

- Luce 7. *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.*
 Luce 11. *Qđ supereft date eleemosynā, & ecce oīa mūda sunt vobis,*
 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinē peccatorum.*
 Luce 16. *Et ego dico vobis, facite vobis amicos de mammona iniqui-
tatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*
 Dani. 4. *Peccata tua eleemosynis redime.*
 Ecc 13. *Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna resistit peccato.*
 Tob. 12. *Eleemosyna a morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata,
& facit inuenire vitam æternam.*
*De iustificatione quod non sola fide, sed etiam legis obser-
uatione, hoc est, charitate, a qua lex pendet & pro-
phetæ, homini contingat,*
 March. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.*
 Psalm. 13. *Lex domini immaculata conuertens animas.*
 Psalm. 118. *Legem pone mihi domine viam iustificationum tuarum.*
 Eodem. *Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc forte perīssem in
humilitate mea. In eternum nō obliuiscar iustificationes tu-
as, quia in ipsis viuificasti me.*
 Rom. 2. *Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed facto-
res legis iustificabuntur.*
 Eodem. *Si igitur præpucium iusticias legis custodiat, nonne præpu-
cium illius in circuncisionem reputabitur, & iudicabit id
quod ex natura est præpucium legem consummans, te qui
per literam & circuncisionem præuaricator es legis?*
 Rom. 3. *Legem non destruimus per fidem, sed magis statuimus.*
Quomodo?
 Gal. 5. *Quia fides per dilectionem operatur. Nempe iustificationē.*
 Quod

Quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnē ^{Rom. 8}
Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati,
& de peccato damnauit peccatum in carne, ut iustificatio le-
gis impleretur in nobis: qui nō secundum carnem ambula-
mus, sed secundum sp̄ritum.

Gloria honor & pax omni operanti bonum. ^{Rom. 2}

Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferām, charita ^{1. Cor. 13}
tem autem non habuero, nihil sum.

Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera ^{Iacobi 2}
ra autem non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum?
Fides si non habeat opera, mortua est in semetipsa. ^{Eodem.}

Ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum. ^{Eodem.}

Sicut enim corpus sine sp̄itu mortuum est, ita fides sine o- ^{Eodem.}
peribus mortua est.

Qui facit iustitiam iustus est. ^{1. Iohann. 3}

Quanq̄ Iohannes non contentus iustitiam facienti tribuere,
credenti, si nihil habeat nisi fidem, negare, vsp̄adeo charitatē
extollit ut in illam solam salutis humanę summam videatur
contulisse, quippe quod sicut Iudæi de sola diuina lege, ita
Christianorum quidam iam cœpissent inter voluptates &
facinora de sola sibi fide blandiri. Quos Iacobus, Petrus et Io-
hannes quasi ex condicō integris epistolis insectantur: Nā
Petrus etiam apostolus epistola præsertim secunda multus
est in amouendo hoc errore, aduersus quem non suam tan-
tum ait esse doctrinam, quod fides sine charitate hominē ser-
vare non possit, verum & Paulū citat, cuius maxime verbis
perperā intellectis (quod nunc Lutherus facit et Philippus)

Q ij bo-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

bonorum operum contemptores videbantur abuti. Facturum me operæ premium existimo, si, quo minori negotio hæc omnia comprehendantur, epistolæ secundæ principium & finem ipsius apostoli verbis protulero. Declarat se primo ad eos scribere, qui fidem Christi apostolica communione suscepérant, quos salutat & admonet accepisse a Deo ingentia munera, sed esse maiora multo promissa etiam usq; ad naturæ diuinæ consortium, ijs qui mundi huius cupiditates declinauerint. Atq; hoc exordio fidelium animis erectis, mox ad exhortationes & præcepta se confert: Vos, inquit, curam omnem subinferentes ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiæ, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem: Hæc enim si vobis adhuc, & superent, non vacuos, nec sine fructu vos constituent in domini nostri Iesu Christi cognitione: Cui enim non præsto sunt hæc, cæcus est, & manu tentans, obliuionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum: Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis, &c. Hæc in epistole principio, ubi vacuam significat fructus, atq; adeo inutilem cognitionem Christi, q; fidei est, nisi, quas commendauerat, virtutes adhuc, quibus superetur cupiditas, porro ut adhuc, fides proculdibio est in causa, quippe quod primū gratiæ munus sit, cæterisq; virtutibus aditū aperiat, cū q;bus profecto iustificat, sine eis vero iustitiæ fructus expers omnino remanet: Nā charitati ac cæterar; virtutum

in operibus tantum Apostolus tribuit, vt per ea non fidei ^{1. Pet. 1} vocationem modo, verum & electionem nostram (quæ votatis ad fidem sufficere videretur) robur & certitudinem ad ipsi pronunciet. Satagite, inquit, vt per bona opera, certam vestram vocationem & electionem faciatis: Iam postrema eiusdem epistolæ verba videamus: Cum igitur hæc omnia ^{2. Petri 3} dissoluenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conseruationibus & pietatibus expectantes & properantes in aduentum diei domini, per quæ coeli ardentes soluentur, & elementa, ignis ardore tabescunt: nouos vero coelos & nouam terram, & promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat. Propter quod charissimi hæc expectantes, satagite immaculati & inuolati ei inueniri in pace, & domini nostri Iesu Christi longanimitatem salutem arbitramini, sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut & in omnibus epistolis, loquens in ijs de his, in quibus sunt quædam difficultia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Vos igitur fratres præscientes custodite, ne insipientium errore traducti, excidatis a propria firmitate: Crescite vero in gratia & in cognitione domini nostri et salutis Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc & in diem æternitatis: Amen. Vsczadeo Petrus vehementer increpauerat vitiæ, vsczadeo virtutes extulerat, vt veritus sit demum, ne (vt ægre se homines in medio sistunt) essent, qui eius doctrina crederent suis se meritis, suis viribus esse seruandos, quod quidem tali virtutibus fidei præsertim & charitati sit mercedis no-

Q. iij mine

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Gratia ab mine promissum, gratiæ tamen prærogatiua (quam Christi operibus nunq̄ sepa longanimitatem Petrus appellat) credēdum est homini contingere. Nusquam enim ita separanda est ab operibus gratia ut sine illis, saltem interioribus, hominem seruare possit, aut quenq̄ facere beatum, quem prius non reddiderit bonum & iustum. Porro ut beatitudo non solius est intellectus, sed etiā voluntatis, ita bonitas & iustitia non solius est fidei, sed etiam charitatis. Quas virtutes apostolica doctrina non Petri solū

verum & Pauli epistolis semper coniungit. Etenq; quod Paulus quædam pro fidei virtute magnificentius differit aduersus Iudeos, necessitatis fuit illorum tempor, in quibus Iudei carnales & crassi vana legis nec obseruatæ nec intellectæ psumptio Christi gratiam & fidem, ut rem minime necessariā aspernabantur. Dum igitur in eorum stolidam perfidiam Paulus inuehit, quædam admiscet aduersus opera, quo fidei necessitatem ostendat: quæ sunt ut Petrus ait, difficultia intellectu, & quæ indocti & instabiles depravant, sicut & ceteras scripturas ad suam ipsorum perditionem. Prædicat certe non minus vere quam confidenter, neminem iustificari posse, nisi per fidem Iesu Christi, nō quod sola iustificet fides, quæ etiam si maxima fuerit, nihil esse hominē sine charitate pronunciat: sed quod fidei sit, nō meritorum nostrorum, aptos nos reddere, ad hoc ut iustificatio legis impleatur in Ihs, qui non secundum carnem ambulant, sed secundū spiritum. Iustificatio ergo, legis est: fidei vero: quod legē præstare possimus, ut iustificemur. Deniq; nihil est in sacris literis frequentius, quæ iustos appellari eos, qui per gratiā mediatoris adiuti, legē de calogi

Rom. 3

Cur Paulus multus sit in commendanda fide.

catalogi seruauerūt. Huiusmodi iusti ex fide, aut in fide sua dicatur viuere non quod sola fides conferat vitā, quā sola non habet: sed quod nulla possit inueniri via, ad bene beateq; viuēdum, licet multoties multisq; sit laborib; quæsita, præter fidem, cuius est ad charitatis viam perducere, alioquin qui nō dilit, etiam si credat, manet in morte. Est huius expositionis autor Augustinus de ciuitate dei ad Marcellinum lib. XIX. ^{August.} cap. IIII. his verbis: Si ergo quæritur a nobis, quid ciuitas dei de his singulis interrogata respondeat, ac primum de finibus bonorum malorumq; quid sentiat, respondebit æternam vitā esse summum bonū: æternā vero mortē summū malū, propter illā proinde adipiscendā istamq; vitandam recte nobis esse viuendum: propter quod scriptum est: Iustus ex fide videtur. ^{Abac. 5} Quoniā nec bonum nostrum iā videmus, vnde oportet ut credendo quæramus, nec ipsum recte viuere nobis ex nobis est, nisi credentes adiuuet & orantes, qui & ipsam fidem dedit, qua nos ab illo adiuuandos esse credamus, & cætera. Illuminat igitur fides quo peruenire possimus ad vitā, non ipsa est vita: neque ea sola viuimus, tametsi ex ea proficiamur ad vitam charitatis, ut a charitate proficiamur ad vitam æternitatis, quos profectionis nostræ gratus a litera incipiens, Ambrosius describit ad Irenæum. Lex ^{Ambrosius.} pædagogus est, inquit, Pædagogus ad magistrum dicit, magister noster solus est Christus. Pædagogus timetur, magister viam salutis ostendit. Timor ergo ad libertatem perducit, libertas ad fidem, fides ad charitatem, charitas acquirit adoptionem, adoptio hæreditatem. Possunt & illa

F. ALFONSVS VIRVESIVS

illa prophetæ verba, quæ citantur ab Apostolo, eundem sensum habere, quem habent alia eiusdem Pauli. Quod autem viuo in carne, in fide filij Dei viuo. Alioquin in tantis versabatur laboribus supra modum, ut ait, grauatus supra virtutem, ut tæderet illum viuere. Collatis igitur, ut iam proferendi testimonia finem faciamus, utrisque locis, facile constat hanc esse totius scripturæ sententiam, quod non fide sola, ut Philippus vellet, nec solis operibus, ut credebant Iudæi, homo iustificetur, aut illi peccata remittantur, sed utraque: fide scilicet, et charitate, per quam fides operatur, hoc in nobis fiat, idque per Christum, cuius dona sunt fides & charitas, & vniuersa bonorum operum proles, quæ oritur ex eis, cuius etiam meritis, hæc omnia pacem nobis & veniam a patre conciliant, qui ad hoc filium proposuit propiciatorem pro nobis in sanguine ipsius, cum alioqui non iustificaretur in conspectu eius omnis viuens. Porro quoties apostolus Paulus de fide loquens,

illa nos iustificari sine operibus, ait, semper addit legis, ut non charitatis opera excludat, quæ potius libertas videtur esse, quam lex, sed vel opera quædam externa, quibus humana præsumptio decalogi literam seruare se credit, vel Mosaicas illas obseruationes sabbathismos & sacrificia, sine quibus procul dubio iustificabitur homo fidelis, infidelis vero nec cum illis quidem. Id minime dubium existimo fore cuiusvis, vel mediocriter in apostolica doctrina versato. Bis enim hanc exclusionem addidit Paulus: ubi de lege Mosaica differit, inquam, Galatae a pseudoapostolis seducti reciderant, cuius etiam extimam obseruationem in ciborum delectu & cæteris huiuscem

2. Cor. 1
Collectio
ex collati-
one loco
rum.

Rom. 3

Psal. 142

Paulina
caurio in
excluden-
dis operi-
bus.

Galat. 2

huncmodi eodem capite Petro se exprobrasse cōmemorat.
 Et ad Rom. vbi qua de lege fuerit loquutus verbis immedī-
 ate sequentibus exponit dicens: An Iudæorum tantum De-
 us, id quod & superius latius exposuimus: Quanquam ho-
 minem sine operibus iustificari nō negamus, si de præceden-
 tibus intelligatur, quibus iustificari meruerit. Hoc enim vt
 alias dictum est, nullis operibus, nec fide quidem mereri vs-
 quequaq; potuimus, sed gratis vt fide ita & iustitia dona-
 mur: Iustificamur autem fide simul & operibus, quia, hoc est
 homini iustum esse, fidem habere, & charitatis opera saltem
 interna. Iam ad patrum testimonia priusquam accedamus,
 est operæ premium animaduertere Philippicam æquitatem
 in disputando. Non vult humanæ sapientiæ præscriptione
 teneri, mox vt illi patrum aut conciliorum etiam testimonia
 opponuntur, clamat homines esse, prouocat ad verbum dei,
 alterutrius testamenti testimonium requirit. Eo demum in-
 saniæ in libello de locis theologis prorumpit, vt omnes vete-
 rum sententias quibus recentiores vtuntur irrideat, doctri-
 nas explodat, Lutherana nimirum blasphemia fretus, qui ec-
 clesiā a tempore concilij Niceni lapsam, a veritate semper
 aberrasse, ausus est pronunciare: Nunc vero suæ causæ diffi-
 sus Philippus, ad patres, qui Nicenam synodū sequuti sunt,
 atq; adeo cum illi cum Luthero toties damnati, confugit. In-
 ter hos tamen, cum permulti sint, multaque de hac materia,
 vtpote qua nulla est maiore studio in ecclesia discussa, per-
 tractauerunt, duos tantum citat, horumque singula tantum
 loca producit, cætera reiecturus, vt credo. Nam & Augu-
 stinum

F. ALFONSVS VIRVESIVS

August. stinum in opere duntaxat de spiritu et litera regnare alias d-
Ambrosius. xerat: cæteris in libris vbiq; fugere: Ambrosius vscadeo ni-
hili iuuat Philippum, vt sententiam nostram luculēter expo-
nat: declarauit enim in commentarijs non vno loco, quam le-
gem & quæ opera excludat a iustificatione Paulus, legem v-
tique Sabbathi & Neomeniæ & cæterorum huiuscmodi:
addimus etiā nos legē decalogi, quatenus literis est deforma-
talapideis, non quatenus spiritu reformatur in cordibus, quo
modo sacramentum diuinitatis continere dicit Ambrosius:
Eandem igitur legem & eadem opera ipse nunc excludit, &
nos plusculum, vt videri possemus, ausi, omnia a merito iu-
stificationis exclusimus. Quod vero per legem etiam mora-
lem peccatum agnoscebatur, sed culpa non relaxetur, millies
sumus confessi. Non enim lex iustificat, sed legis obseruatio,
nec obseruatio quidem sine Christo, si singatur posse contin-
gere: Solius est Christi auferre peccata, relaxare debita, iusti-
tiam donare. Hæc quis neget? Quid vero aliud continent lo-
cū Ambrosij? Quid igitur discriminis est (dixerit quispiā)
inter Ambrosium & Philippum? Hoc nimirum, quod Phi-
lippus iustitiam, qua donamur a Christo, quaque ex iniustis
iusti simus, soli contendat inesse fidei, aut solam esse fidem, nā
cætera donat iustificatis fide, non vt per illa iustificet, quando
nihil est aliud iustum esse, quam credere: Ambrosius vero
id minime ferret, qui charitati adoptionis priuilegium, atq;
adeo iustificationis summam tribuit. An est aliud esse iu-
stum, quam esse filium, aut est aliud iustitiae munus, quam
ius adoptionis? Fides, inquit, perducit ad charitatem, cha-
ritas

ritas acquirit adoptionem, adoptio hæreditatem: Rogo Roma. 8 vos, o Germani, an fides illa quæ perducit ad charitatem, sola sine charitate iustificet: Annuitis, vt credo, ne doctribus vestris deesse videamini. Erit igitur homo iustus, priusquam sit adoptione filius: erit iustus, cui hæreditatis æternæ ius nondum est acquisitum. Hæc non modo impossibilia factu sunt, verum & cogitatu difficillima: nam intelligi non magis possunt quam fieri. Quid igitur est, quod fidei toties in iustificatione celebratæ relinquamus, si hæc omnia charitati tribuimus, aut cur eius mentio tam frequens est Paulo & interpretibus eius? Recte interrogas. Fidei relinquimus, ducere ad charitatem, ad iustitiam, ad adoptionem, atque dare, quod Iohannes ait, credentibus potestatem vt filij Iohan. 1 Dei fiant, quod charitatis est. Est autem frequens fidei prædicatio, vt omnis gloriandi nobis occasio adimatur: dum Cur fidei mencio tam frequens. consideramus, nullis nos præcedentibus meritis nullis nostris operibus: sed sola Christi gratia per fidem, addo etiam, per solam fidem ad iustitiam esse perductos. Iustitia vero non sola est fides, nec ei soli inest, alioquin iustitia perducetur ad iustitiam: sed est pietas, quæ fidem præcipue continet & charitatem. Harum virtutum prior est fides, major charitas fidei vita, virtus, & energiæ: ideo Ambrosius fidem dixit ducere ad charitatem: Siquidem ita comparatum est hominis naturæ, vt ab imperfecto (quod quidem sapienter animaduersum est etiam a philosophis) progressiatur ad perfectius: Perfectionis autem vinculum est charitas. Usque adeo vt & ipsam perficiat fidem, vt una Colos. 3

R ij cum

F. ALFONSVS VIRVESIVS

August.

Ad Augu-
stini.

Argumen-
tum ope-
ris de spi-
ritu & li-
tera.

z. Cor. 3.

cum illa iustificet: Nullum est Dei donum, Augustinus inquit, dilectionis dono excellentius: Solum est quod diuidit inter filios regni æterni, & filios perditionis æternæ. Et hæc ad Ambrosium. Iam Augustinus haud minus noster est, quam Ambrosius, in ipso etiam opere, quod nunc citat, & alias vnicē commendat Philippus: nam cætera, metuens illorum infinitis pene locis vrgeri: tempestiis reiecerat criminationibus. Nos vero, quo victoria sit illustrior, eius operis duntaxat verbis vtemur, cuius testimonio Philippus doctrinam suam visus est confirmare. Primo totius libri argumentum & scopus, est legis literæ, vt mortuæ, negare iustificationem: spiritui vero, hoc est, charitati tribuere, idcirco de spiritu & litera titulum fecit, quo intelligamus Pauli verba, Litera occidit, spiritus autem viuiscitat: ad legis decalogi literā & spiritum debere referri: vt cuius legis litera damnauerat humanum genus, & occiderat: eiusdem spiritum saluare, viuiscare, & iustificare declarat. Hæc est geminæ charitatis lex, lapideæ illius & crassæ legis, qua sola gloriabantur Iudei, velut animus & vita, quam spiritum viuiscantem appellat Apostolus. Hæc de totius operis materia generatim: eadem vero aliquot singularibus eiusdem libri dictis sunt confirmanda. Declarat primum se non aduersus illos disputare, qui humanæ voluntati tribuunt iustificationis nostræ opus, sed aduersus eos, qui hoc humanarū esse virium, gratia contempta, præsumunt. Illis, inquit, acerrime ac vehementissime resistendum est, qui putant, sine adiutorio Dei per seipsum vim voluntatis humanæ vel iustitiam posse perficere, vel ad eam

et tenendam proficere: Et paulo inferius. A iunt, ideo ista sine ope diuina non fieri, quia & hominem Deus creauit cum libero voluntatis arbitrio, & dando præcepta ipse docet quæ admodum homini sit viuendum, & in eo utique adiuuat, quod docendo aufert ignoratiā, ut sciat homo in operibus suis, quid euitare, quid appetere debeat: quo per liberum arbitriū naturaliter insitum viam demonstratam ingrediens, continent & iuste & pie viuendo, ad beatam eandemque æternam vitam peruenire mereatur. Hæc secundi capitū sunt, quibus ostendit non se velle operibus nostris iustificationē adimere, ut tribuat soli fidei: sed viribus negare, ut afferat gratiæ: Interim dum resistendum censet ijs, qui humanæ voluntatis sine speciali Dei ope vim iustificandi tribuunt, significat eandem voluntatem posse per diuinam opem iustificare: sed apertius infra cap. V: Hoc, inquit, frustra dici satis elucebit (proposuerat aduersæ partis obiectionem) cum & ipsam humanam iustitiam operationi Dei tribuendam esse claruerit, quanvis non fiat sine hominis voluntate, & ideo eius perfectionem etiam in hac vita esse possibilem, negare non possumus: quia omnia possibilia sunt Deo, siue quæ facit sola sua voluntate, siue quæ, cooperantibus creaturæ suæ voluntibus, a se fieri posse constituit. Et capite VII. Prætendit Mar. 10. Psalm. 35 misericordiam suam scientibus eum, & iustitiam suam his qui recto sunt corde: Neque enim quia sciunt, sed etiam ut sciant eum, prætendit misericordiam suam, neque quia recti sunt corde, sed etiam ut recti sint corde, prætendit iustitiam suam, quia iustificat impium. Hæc cogitatio non affert su-

R. ij per

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Quidiuſſi perbiā, quod viciū oritūr, cum ſibi quiſcq; p̄fedit, ſeq; ſibi ad viuendum caput facit: Quo motu recedit ab illo fonte vitæ, cuius ſoliuſ hauiſtu iuſtitia bibitur, bona ſcilicet vita. Et cap. IX. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius: Non itaque iuſtificati per legem, non iuſtificati per propriam voluntatem, ſed iuſtificati gratis per gratiam ipſius: non quod ſine voluntate noſtra fiat, ſed volūtaſ oſtēditur infirma per legē, ut ſanet gratia voluntatem: & ſana voluntas impleat legem, non conſtituta ſub lege, nec indigens lege. Et cap. X. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius. In iuſtus ergo legitime lege vtitur, ut iuſtus fiat, quod cum factus fuerit ea iam non vtaur tanq; vehiculo, cum peruererit: vel potius, ut ſupradicta ſimilitudine Apoſtoli utar, tanquam pedagogi, cum eruditus fuerit. Et cap. XIII. Declarat eundem decaſogum legē eſſe factor̄, quæ reum fecerat hominem: & legem fidei, quæ feruat atque iuſtificat. Sed alterum fuit Iudaeis, literam dunataxat ſequentibus, alterum eſt fidelibus ſpiritus sancti gratiā aſſequutis. Quod operum lex, inquit, minādo imperat: hoc fidei lex credendo impetrat. Et infra. His igitur conſideratis pertractatiſque, pro viribus quas dñs donare dignatur: colligimus non iuſtificari hominem p̄ceptis bonæ vitæ, niſi per fidem Iefu Christi: hoc eſt, nō lege operum, ſed lege fidei, non litera ſed ſpiritu: non factorum meritis, ſed gratuita gratia. Et cap. XVI. Litera prohibens peccatum non iuſtificat hominem, ſed potius occidit, augendo concupiſcentiā & iniquitatem, p̄euaricationem cumulando: niſi liberet gratia per legem fidei, quæ eſt in Christo Iefu: cum diffunditur charitas in cor.

Quidiuſſi
tia Augu-
ſtino nēpe
non ſola
fides, ſed
bona vi-
ta.
Rom. 3

Homo fit
iuſtus legi
time vten-
do lege.

Gala. 3

Rom. 3

Rom. 7

Roma. 5

in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Et cap. XVII. Ibi ergo lex (nempe in veteri testamento) extrinsecus posita est, qua iniusti terneretur. Hic (in novo scilicet) intrinsecus data est qua iustificantur. Nam non adulterabis: non homicidium facies: non concupisces: & si quod est aliud mandatum, quod utique in illis tabulis scriptum est, in hoc, inquit, sermone recapitulatur, in eo quod diliges proximum tuum tanquam te ipsum. Dilectio proximi malum non operatur: Plenius Rom. 5. tudo autem legis charitas. Haec non in tabulis conscripta lapideis, sed diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Lex ergo Dei est charitas. Huic Rom. 8. prudentia carnis non est subiecta, neque enim potest, sed ad hanc prudentiam carnis terrendam, cum in tabulis scribuntur opera charitatis, lex est opera, et litera occidens praeuaricatorem. Cum autem ipsa charitas diffunditur in cordibus credentium, lex est fidei & spiritus, iustificans dilectorem. Et cap. XVIII. Proinde quia lex, sicut alibi dicit, praeuaricatiois Rom. 4. gratia posita est, id est, litera ista extra hominem scripta: propter ea & ministracionem mortis & ministracionem dannatiois Cor. 2. onis appellat: Hanc autem, id est, noui testamenti, ministracionem spiritus & ministracionem iustitiae dicit: qua per dominum spiritus operamur iustitiam, & a praeuaricationis damnatione liberamur. Videor mihi, non ad confirmando quae superius dicta sunt a nobis contra Philippum, aliena testimonia producere, sed nostra ipsius verba quasi recapitulatione colligere. Proposuerat Philippus, sola nos fide iustificari: declarauit solius fidei iustificationem esse: ex iniustis iustos fieri, ut folia

F. ALFONSVS VIRVESIVS

vt sola sit fides nostra iustitia: execratus est eos, qui per legem per opera sua iustificari se credunt. Opposuimus illi charitatem, quae vna cum fide iustificat, non iustitiam merendo, sed per Christi gratiam, cuius donum ipsa est, secum afferendo. Legem etiam illi opposuimus, non crassam illa veterem atque lapideam, cui soli fidebant Iudæi, sed legem spiritus nouam: qua, iniquitate in peccatorum remissione depulsa, iustitiam amplectimur, vt iusti simus. Si hæc eadem non productis locis confirmat Augustinus: si non pro his ostendis, suadendis, defendendis, summis ingenij viribus, vberima scripturarum sanctorum copia, aptissima earundē intelligentia & expositione contendit, fateor me causa excidisse. Ante hac iustitiam nostram charitatis legi tribuerat: opera legis ita sine fide iustificare negauerat, vt cum fide cōcederet: peccatorum remissionem, quanq̄ idem sit, proprio nomine nōdum attigerat: hoc vero loco, quem modo citauimus,

Charitatis est a dāna
tione libe
rare.

operari iustitiam, & a præuaricationis damnatione liberare, quod remissio peccatorum est, charitatis legi tribuit, non tabulis inscriptæ lapideis, sed cordibus spiritus sancto diffusæ.

Videamus tamen & alia quædam his non dissimilia, ne dicam apertiora. Cap. XX. agēs de discriminē vtriusq; testamēti ex Hieremia. Vnde igitur illud vetus, inquit, hoc nouum, cū lex eadē impleatur per testamētū nouū: quia dixit in veteri: Non concupisces. Quia ipsi, inquit, non perseverauerunt in testamēto nouo, et ego neglexi eos dicit dominus. Non ergo rerum est hæc nouitas, sed animorum, quos vetus testamētū non innouabat, nouū vero per gratiam noui hominis

Exodi 10

minis Christi Iesu vsc̄ adeo immutat, & afficit, vt eandem legem a lapidibus transferat in corda, quæ translatio iustificatio nostra est per fidem inchoata, sed lege charitatis, cuius est ipsa iustitia, consummata: Hoc est enim quod paulo ante dixerat cap. IX. iustitiam esse bonam vitam. Et hoc eodem cap: XX. Dabo leges meas in mente eorum, & in cordi ^{Hiere. 11} bus eorum scribā eas. Vnde significauit, eos non forinsecus terrentem legem formidaturos, sed intrinsecus habitantem ipsam legis iustitiam dilecturos. Et cap. XXV. Cū igitur hæc appareat distantia veteris & noui testamenti, quod lex ibi in tabulis, hic in cordibus scribitur, vt quod ibi forinsecus terret, hic delectet intrinsecus: ibiç fiat præuaricator per occidentem literā, hic dilector per viuificantē sp̄iritum, non ideo dicendū est, q̄ Deus adiuuet nos ad operandā iustitiā, atq̄ operetur in nobis & velle & operari pro bona voluntate ^{Philip. 2} te: quia preceptis iustitiae forinsecus insonat sensibus nostris, sed quia intrinsecus incrementum dat, diffundendo charitatem ^{Rom. 5} in cordibus nostris p̄ sp̄iritum sanctū, q̄ datus est nobis. Et cap. XXIX. Declarat eandem esse iustificationē legis & fidei his verbis, Sic enim gentes quæ nō sectabantur iustitiā apprehenderunt iustitiam. Iustitiam autem quæ ex fide est, imperando eam ex Deo, non ex seipsis præsumendo: Israel ^{Rom. 9} vero persequens legē iustitiae, in legem non peruenit. Quare: Quia non ex fide, sed tanquam ex operibus: id est, tanquam eam per semetipſos operantes, nō in se credentes operari Deum. Et mox pauculis interiectis, & adhuc dubitamus, inquit, quæ sint opera legis, quibus homo non iustificatur, si ea tanq̄

S sua

F. ALFONSVS VIRVESIVS

sua crediderit sine adiutorio & dono Dei, quod est ex fidele
su Christi: Quid ego frustratim hæc aut illa verba quasi
vellicando produco: Nihil est in hoc toto opere frequenter
Augustino, quam charitatem & eius opera fidei in iustifica-
tione nostra coniungere: tantumq; abest ab eius intentione
hoc Lutheri dogma, quo iustitiae summam refert in solam si-
dem, vt etiam in earum rer; collectione, quibus homo quasi
per gradus ad verā iustitiam ascendit: fidem nō iustitiae pro-
ximā, sed quartā a iustitiae dilectione posuerit. Cap. XXX.
Rom. 3. Necq; em lex impletur nisi libero arbitrio: sed per legē cogni-
tio peccati: per fidem impletatio gratiæ contra peccatum: per
gratiam sanatio animæ a vicio peccati: per animæ sanitatem
libertas arbitrij: per liber; arbitriū iustitiae dilectio: per iusti-
tiae dilectionē legis operatio. Si sola fides, quod Philippus
astruit iustificare potest, eur non Augustinus in exquiren-
da iustitia ad fidei gradum inuestigatiōis suæ cursum sistic:.
Quid illi opus erat vsc; ad liber; arbitrium et iustitiae dilecti-
onem progredi: Quo in loco non ita distinguit iustitiae dilec-
tionē a legis opere, vt intelligat, eandem iustitiae dilectionē
nō esse legis opus & obseruationē. Quid est em qd ipsa lex
demū velit, atc; præcipiat, nisi vt iustitiam diligamus: Sed
hæc iustitiae dilectio, quasi generalis quædam affectio est, ex
qua velut ex fonte, iustitiae singularia opera iusta temporis ne-
cessitatis aut decoris oportunitate procedunt: Quod quidē
obseruandum est in verbis Augustini, ne illum temere incon-
stantiæ arguamus. Alioquin dixerat superius, in iustum lege
legitime vti, vt iustus fiat, & mox eodē ferme periodo eius es-
se dia-

sedixit legitime uti lege, qui iustus iam fuerit, quæ duo dicta videntur in specie pugnare. Sed soluitur nodus intelligēdo (quod loco quem modo citauimus dictum est) legis dilecti onem esse veram iustitiam, eandemq; totius iustitiae radicē, quo supposito, nulla est pugnantia. Nam legitimus legis v-
sus, qui iustum facit, dilectio iustitiae est, qua cōcepta facescit ipsa quodam modo lex, cuius coertione non est iam opus di-
ligenti iustitiam, atq; adeo huiusmodi dilectione iusto: sed
rursus cum hac iustitiae dilectione seruat legē, iam iustus legi-
time vtitur lege, & ita fit, quod postremo loco citauimus, vt
per iustitiae dilectionem fiat legis operatio. Necq; hac solū no-
minis varietate vtitur Augustinus in exponenda iustitia, vt
nunc charitatem, nūc omnia bona opera iustitiam appelle, verum & gratiam aliquando vocat iustitiam: cum tamē di-
xerit nō semel, iustitiam ita fieri a Deo in nobis, vttū sine vo-
luntate nostra non fiat. Est autem locus omnium manifestis-
simus q̄ gratiam vocavit iustitiā cap. XXVII. id quod tam
diserte animaduertendum esse duximus: quod ab hoc iusti-
tiae nomine profiscatur, quod alicubi dicit, bona opera nō
fierinisi a iustificato. Iam enim ad locum accedimus, quē ci-
tauit Philippus, cuius citationem nō vido qd illum iuuare
queat, nisi hoc, ex quo videtur sibi posse colligere: bona ope-
ra non iustificare: sed ab his, qui iam iustificata sunt, fieri. Nō
dubito tamen, quin prudens lector & integer iamdudum
intellexerit, quam multa respōdere possimus: sunt enim bo-
na opera ab eo qui iam charitate ac iustitiae dilectione, quod
legis summa est, fuerit iustificatus: aut ab eo, qui gratia

S ij præ-

præuentus, vim perficiendæ legis acceperit: Quod si Philip-
pus hac sententia, qua dictum est, bona opera a iustificatis
fieri, suam doctrinam confirmari credebat, miror, quod il-
lam ab altero apertiore loco non petierit, in quo non perfun-
ctorie attingitur, sed plusculis verbis explanatur: Nisi for-
te hoc ipsum veritus est, ne quo facilius Augustini percipe-
retur intentio, eo difficilius ipse suam doctrinam Augusti-
ni roboraret autoritate, id quod productis verbis facile
quisque deprehendet. Sic intelligendum est, inquit, facto-
res legis iustificabuntur: ut sciamus, aliter eos non esse facto-
res legis, nisi iustificantur: ut non iustificatio factoribus acce-
dat, sed factores legis iustificatio præcedat. Quid est enim a-
liud iustificati, quam iusti facti: ab illo, scilicet, qui iustificat
impium, ut ex impio fiat iustus. Si enim ita loqueremur, ut
diceremus, homines liberabuntur, hoc vtique intelligeretur,
eis qui iam homines essent, accedere liberationem. Si autem
diceremus, homines creabuntur: non vtique intelligeretur
creari, qui iam homines erant: sed ipsa creatione homines
fieri. Ita si dictum esset, factores legis honorabuntur: re-
cte non acciperemus, nisi honorem illis, qui iam essent fa-
ctores legis, accedere: cum vero dictum est: factores legis
iustificantur: quid aliud dictum est, quam iusti iustifica-
buntur, factores enim legis vt iusti sunt. Ac per hoc tātu-
dem est, ac si diceretur, factores legis creabuntur: non quia e-
rant, sed vt sint, vt sic intelligerent etiā Iudæi legis auditores,
indigere se gratia iusti iustificatoris, ut possint esse factores.
Hæc Augustinus cap. XXVI. quo in loco hoc agit, vt ex-
ponat

Exponit
sentennā
suam au-
gustinus.

Rom. 10.

ponat quomodo gratis iustificemur, cum alias dixerit Paulus, factores legis esse iustificandos: Idcirco Augustinus præcedenti periodo quæstionem exorsus ait. Nec enim contra seipsum diceret (nempe Paulus) quod ait, factores legis iustificabuntur, tanquam per opera, non per gratiam iustificetur, cum dicat, gratis iustificari hominem per fidem sine operibus legis: nihilque aliud velit, intelligi, in eo quod dicit gratis, nisi quia iustificationem opera non præcedunt, &c. Vtriusque igitur loci intelligentiam ita attemperat Augustinus, ut in summa dicat: ita homines operibus iustificari, ut non tam propter opera iustificantur, sed gratis: Quæ expositio nō adimit iustificationi opera nostra, sed merita, hoc est, præmissionem, quod est causæ efficientis, nō comitationem, quod est causæ formalis. Si enim propter opera legis iustificaretur, iam iustificatio accederet operantibus, essetque quasi merces operis retributa, non im meritis gratuito data, quod verbis Apostoli posterioribus aduersaretur. Si vero sine nostris prorsus operibus iustificaremur, quomodo verè esset, quod priora verba habent, factores legis iustificari? Hanc vtriusque loci contemplationem exemplo exponit, & confirmat, ad apostolicam doctrinam per quam apposito. Ita enim dicuntur factores legis iustificari, non ut diceretur honorari, quod esset conferre meritis præmia, sed ut homines dicuntur creari, quia ut homo non potest esse homo sine creatione, ita iustus non potest esse iustus sine legis obseruatiōe, saltem illa quam appellauit iustitiae dilectionem, charitatem, spiritum legis iustificantem, et si que sunt alia id genus nomina. Hoc est quod

S. iij. dixi=

Conciliat
Augusti-
nus verba
Pauli, que
pugnare
videtur
minus at-
tentis.

diximus, non opera nostra, aut vlla merita, præcedere iustificationem, vt propter ea iustificemur, quod esset causæ efficiens, sed comitari, quod est causæ formalis. Ab hac autem iustificatione quæ legis opere, nempe charitate ac dilectione iustitiae fit, proueniunt cætera opera, quæ dicuntur accedere iustificatis: Tolle hanc Augustini expositionem, & iam iustificatio nostra sine nobis, sine voluntate nostra, sine libero arbitrio fiet, quæ toties negauit Augustinus. Non igitur vno loco, vt Philippus citat, sed toto opere de spiritu & litera hoc agit Augustinus, vt doceat ex Paulo, ita nos non propter opera nostra iustificari, vt per ea tamē iustificemur, solius autem fidei iustificationem nec attingit quidem, nec meminit unquam, nec inter tam multas iustitiae acceptiones, quibus gratiam, legem, charitatem, opera bona iustitiam appellauit, obrepit illi, vt fidem appellaret iustitiam. Nempe quod illa in sacris literis inueniebat, hoc nunquam inuenerat.

Philippica VIII. Qua solutiones argumentorum, quibus Philippus respondet catholicis confutatur.

Poste aquam Philippus conatus est ne quicquam fidei solius iustificationem scripturæ testimonij stabilisse, nostrorum etiam argumentis respondet, illorum quoque responsiones interdum refellit, idq; multis adeo verbis, vt si omnia essent recensenda, sola transcriptio volumen huius disputationis in immensum augeret, sed nos assumpti operis modum sequentes ad cibrum, quod aiunt, omnia secernemus, ne pulueris sui copia

fan

Pri

me

per

dit

vna

qua

seri

resp

pec

fide

gis

Au

sion

mu

trad

diff

duc

rit,

cati

spo

me

sanctarum scripturarum luci tenebras offundat Philippus.
 Primo quasi breuiter ac simplicibus verbis sit singulis argu-
 mentis & locis responsurus hoc statuit, quod ambiguæ &
 periculose causæ multas & varias solutiones gignunt & ad-
 dit poetæ testimonium. Sed in bonis, inquit, & firmis causis
 vna atq; altera solutio sumpta ex fontibus, corrigit omnia
 quæ videntur offendere. Nos quidem hanc Philippi regulā
 seruauimus, qui oībus locis ab eo productis, simplicissime
 respondimus, iustificari quidem hominem fide, eidemque
 peccata remitti, quod illa testimonia dicunt, non tamen sola
 fide, quia illa non dicunt: Duobus vero locis, quæ opera le-
 gis excludunt a iustificatione, copiosius cum Ambrosij tum
 Augustini authoritate & expositione respondimus, respon-
 sionisq; veritatem ipsius Apostoli verbis perspicuam feci-
 mus. Atqui Philippus qui hanc respondēdi regulam nobis
 tradit, postquam de solius fidei iustificatiōe iusto pene libro
 differuerat, aggressus nostrorum refellere argumenta, plusq;
 duodecim chartis de dilectione & legis impletione disse-
 rit, huc semper intentus, ut charitatem & legis opera a iustifi-
 catione secludat. Atq; hinc viam sibi maxime aperit, ad re-
 spondendum omnibus quæ potuerint obiici. Singulis ta-
 men postea scripturæ locis per multa capita, nisi mauult para-
 graphos appellari, respondet. Et quomodo responderet? Non
 per tropos aut distinctiōes, ut sophistæ, sed lucidissime osten-
 dendo, in quo argumenta deficiant, vel si testimonia sunt,
 quem sensum habeant loca, vnde petuntur: Vnū exemplum
 proponam, ut ex eo cæterorum possit fieri cōiectura. Propo-
 nit.

Argumen-
 tum catho-
 licum.

nit sibi hoc argumentum. Iustitiam necesse est in voluntate esse, ergo cum fides sit in intellectu, non iustificat. Certe non sola iustificat, ut argumentum optime probat, si luculentius aliquanto proponatur, sed noluit, credo, homo suavis & elegans in scholastico (quod ipse vocat) argumento scholasticu seruare ordinem, ne aliqua barbarie latinu contaminaret candorem. At solutionem videamus. Hoc argumentum, inquit, ideo recitamus ut tota res magis fiat perspicua. Prius tamen quam de tota re prolixius differat propter morosos quosdā technologicos, ut ipse verbulo greco nos vocat, dicit, argumento respondere se velle. Hic quis non aliquam argutam & prorsus irrefragabilem responcionem expectet, qua dialecticorum technae vnico prosternantur ariete. Constat ex

Responsio
Philippica

Ethnicis, inquit, iustitiam obediētiam appellari erga superiorem, quam is approbat, quare fides recte dicitur iustitia, nam obedientia erga Euangelium imputatur pro iustitia a Deo, ut obedientia erga legem tantum propterea placeat, quia credimus nobis Deum gratis propicium esse propter Christū.

Nec enim legi satisfacimus. Quanquam hæc fides est in voluntate, est enim velle, & accipere promissionem, &c. Obscro bone vir, quo ruis, quo temet ipsum tāto verborum profluui præcipitas. Statueras velle te respondere technologis, quare non dialectice negasti, aut concessisti præmissas, quas illi vocant, quare non probasti, aut improbasti collectiō nem. Dicis fidem esse in voluntate, falsa ergo erat minor in argumento, vide quam facile posses respondere, si responde re velles, & non verborum turbine omnia cōfundere, ne veritatis

Altera solutio argu
menti.
Fidem esse
in volun
tate asserit
Philippus.

ritatis splendor queat in tam densa fumi caligine dignosci.
 Quid quod in causa Euangelicæ iustitiae philosophorꝝ Ethi
 ca citas? Vbi est verbum Dei, præ quo cætera omnia fastidi-
 resoles, & contemnere? Si nos rerum diuinarꝝ perscrutatio-
 nem a philosophis ordiremur, qd tu nobis occineres? Qui-
 bus nominibus nos ornares? Nunquid iustitiæ diuinæ, toti-
 es in sacris literis prædicatæ, desunt testimonia, vnde queat
 sciri quid sit, & intelligi? Quale vero est, quod diuinæ legis
 obedientiam ita distinguis ab obedientia Euangeli, quasi E-
 uangelium non præcipiat nisi fidem, lex charitatem & ope-
 ra charitatis? In quo tibi Euangelium ipsum nihil obscure
 contradicit. Hoc est præceptum meum (ait Christus) vt di-
 ligatis inuicem sicut dilexi vos. Meminit huius præcepti tam
 mult oties Iohannes, vt hoc vnum videatur fuisse eius episto-
 læ argumentum. Hoc est mandatum, inquit, eius, nempe dei, 1. Iohan. 3
 vt credamus in nomine filij eius Iesu Christi, & diligamus
 alterutrum, sicut dedit mandatum, filius scilicet, nobis. Euan-
 gelio igitur, nō credendo solum, verum & diligendo obedi-
 tur, quia ita charitas finis est legis, vt Christi nihilominus sit
 peculiare præceptum: Probas præterea per philosophum (si
 diuīs placet) fidem recte dici iustitiam, fac tibi esse cōcessum
 a nobis, quid ad summam nostræ disputationis, quæ erat, an
 ipsa sola esset nostra iustitia; Intellectus recte dicitur vita; So-
 lus ergo viuet aut solus vituificauit intellectus? Adhæc, obe-
 dentiam erga legem dicis tantum placere propter fidem, fa-
 temur, & teipso etiā si nolis, authore addimus, iustificare pro-
 pter fidem. Audebis ex hoc tuo axiomate colligere. Ergo

T non

Philippos
destitus
verbō dei,
confugit
ad philo-
sophos.

Confuta-
tio prioris
solutiōis.
Iohan. 15

1. Tim. 1

F. ALFONSVS VIRVESIVS

non placet. Ergo non iustificat: Tantum colliges non solam iustificare, non solam placere, quod Iudæi credebant. At nos vicissim ex tuis verbis colligemus, fidem nō solam per se placere, sed per obedientiam legis, non se sola iustificare: sed per charitatem, per quam operatur. Vides quam multa peccaveris dum peccare nos in scholastico, quod appellas, argumento conaris ostendere. Iam fides, ut ad alteram argumenti solutionem descendamus, qui potest inesse voluntati, cum sit notitia certa non tñ euidens rerum diuinarum, ut a theologis omnibus describitur, & ab Apostolo, quem quidem sequuntur, significatur: id & tu non potes inficias ire, qui non semel dixeris fidem esse notitiam, motus Isaæ verbis, quibus ait: notitia Christi multos esse iustificandos, nunc argumentatione coactus negas illam esse in intellectu, cui omnes notitiae insunt: Haud enim minoris est dementiæ, spirituales cognitio-nes cuiuscunq; sint gradus & ordinis intellectui negare, quā oculis visiones. Si res tibi esset cum technologicis: obijcerent tibi metam contradictionis, ut illi loquuntur, aut faltem contenti essent, adduxisse te in tam apertum inconueniens, ut contra omnium cum philosophorum tum theologorum sententiam dicas fidem esse in voluntate. Quid obsecro reliquum facis intellectui, vnde perfici queat, si fidem illi adi- mis? Vbi est illud Pauli: De ecclesia captiuante omnem intellectum in obsequium Christi: fide nimirum cogente credere quod non videtur: Et illud: de incredulis quod tenebris obscuratum habeant intellectum. An est aliud fides, quam sapientia illa, quæ toties in scripturis sanctis appella-

Galat. 3

Confuta-
tio poste-
rioris.

Malæ 4, 5
& 50, & 51

2. Cor. 10

Ephes. 4

tur
tas,
est
gma
Eta
teat
mu
bue
bue
asse
gat
ope
gig
Chi
dicr
phi
me
cui
ced
du
der
De
ver
tib
qu
bin
tur

tur panis intellectus, panis verbi, aqua sapientiae, lumen, veritas, & id genus alia, quae intellectu duntaxat percipiuntur. Hic est mentis oculus, quo videmus nunc per speculum in aeni-^{1. Cor. 13} gmate, qui ex parte cognoscimus & ex parte prophetamus. Et aduersus haec & alia huiuscmodi notiora, quam ut opere teat confirmari, audet Philippus dicere, fidem esse in voluntate, idque non semel. Quid iam non tribuet fidei? Quid miramur, quod iustificationem & peccatorum remissionem illi tribuerit? Facile est ei, etiam honoris operum remissionem tribuere. Quis illum argumento compescet, qui nihil moratur afferere, quod omnes negant: negare, quod omnes aiunt? Ne gat em (ut ad aliam eius responsionem iam accedamus) bona opera utilia esse facientibus. Responderant (ut dicit) theologi, q. Augustae causam ecclesiæ sustinebant, illud quod Lucæ ^{Lucæ 17} Christus ait: Cum feceritis omnia quae præcepta sunt vobis, dicite servi sumus inutiles, intelligendum esse per Psalmogra-^{Psalm. 15} phi verba. Dixi domino Deus meus es tu, quoniam honoris meorum non eges: & ita nos, cū benefacimus, inutiles esse Deo, cuī nihil commodi, nihil utilitatis, de nostris operibus potest accedere: eadem tamen opera utilia esse nobis, quibus secundum opera se Christus retributurum esse promittit. Addi-^{Rom. 2} derunt etiā, in fidem quoque posse competere, quod inutilis sit Deo, utilis vero nobis. Quid simplicius, quid breuius, quid verius dici potuit, quam bona opera inutilia esse Deo, facientibus utilia? Et tamen hic exclamat Philippus: Videte, inquit, quam delectet aduersarios puerile studium sophistices. V-
binam latet sophisma? Non est sophisma sacras literas inter-

T. n. cipere,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

cipere, euertere, atq; peruertere, & sophisma videtur exposi-
tio, per locorum collationem ab eadē scriptura sumpta: Vos
o Germani, vestrumq; appello candorem, vt conferatis hāc
nostrorum responcionem cum ea, quam paulo ante Philip-
pus primo dedit argumento, & iudicetis vtra simplicior, v-
tra breuior, vtra dilucidior sit, & a tergiuersandi studio om-
nino remotior. Est etiam operæ premium audire, quomodo
cæteris respondeat argumentis, qui responcionem nostram
queritur esse sophisticam. Cum videret se locis apertissimis
vrigeri, cumq; multis verborum inuolucris usus, non sibi vi-
sus esset satisfecisse, ad grammaticales tropos confugit, & di-
cit quædam esse accipienda per synecdochen, illud scilicet
quod habetur apud Lucam: Dimissa sunt ei peccata multa,
quoniam dilexit multum. Et illud: Si vis ad vitam ingredi,
serua mandata. Item illud: Factores legis iustificabuntur.
Quædam vero per hyperbolēn, vt est illud: Eleemosyna ab
omni peccato & a morte liberat. Quanquam diffisus huic
responcionī addit: eleemosynam prodesse, sed non sine Chri-
sto, quasi nos quæ sine Christo fiant, eleemosynas a peccatis
liberare dicamus. Quod si serio hæc & huiuscemodi alia re-
spondet Philippus, & non eo potius vt fucum faciat imperi-
tis: miror hominem eruditum & in primis rhetoricum non
obseruare, quid illi cum aduersario in causa conueniat, quid
sit quod in litis siue disputationis veniat controuersiam. Erat
enim optimi oratoris & peracuti dialectici, primum statue-
re, qua de re, aut quibus de rebus sibi suscipiendum esset cer-
tamen: vt pro eis tantum vel aduersus eas suos conatus,

Lucce 7

Matth. 19

Rom. 2
Thob. 4

argu-

argumenta, rationes, verba etiam, si fieri posset, omnia dirige
 ret: alioquin fieri non potest, quin more andabatarum cecus
 irruens, nunc pectus nudum exponat hosti, nunc ictus quā
 plures in cassum iaciat, & interdum se suo gladio iugulet, id
 quod frequenter vsuuenit Philippo. Nam synecdoche tro-
 pus, quid habet cum his locis, nisi dicere velit, Euangelicæ iu-
 stitiæ partem pro tota accipi, ut non sola charitate & obser-
 uatione mandatorum Dei iustificemur, sed etiam fide, quæ
 pars est iustitiæ Christianæ, & ad vitæ æternæ consequatio-
 nem apprime necessaria. Id nos libenter accipimus, & vltro
 fatemur. Atque utinam tam facile Philippus nobiscum in
 veritatis inuestigatione conueniret, quam sponte nos illi
 vbi pro veritate loquitur cederemus: Fatemur enim nem-
 nem iustificari sine fide, charitatemq; & eius opera non totā
 esse iustitiam, sed partem tametsi præcipuam, fateatur idem
 & ipse nobiscum, vt nolit tam insolenter, non modo nobis,
 verum & sibiipsci contradicere, iustitiæ summam soli fidei tri-
 buendo, quod synecdoche tropus non sinit. Significat enim
 aut totum a parte, aut partem a toto. Ita respondere, verba il-
 la per synecdochēn esse dicta, est nihil obscure, charitatē iu-
 stitiæ partem esse fateri. Hæc autem expositio quomodo cō-
 stare possit ei, qui totam iustitiam tribuit fidei, & charitatē a
 iustificatione & peccatorum remissione prorsus excludit, vi-
 derit Philippus: Iam cum quarto quoq; verbo tam multipli-
 citer peccet, quis tamen enumeret, quæ criminæ, quas blasphe-
 mias, quas hereses, nobis inter respondendum impingat, qd
 sine fide, sine gratia, sine Christo velimus hominem iustifica-

T ij re,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

re, quod ad hoc abutamur testimonij, quæ non modo nos non iuuant, verum pro suo dogmate maxime faciunt. Quod genus est illud Iac. III. Videtis igitur quod ex operibus iustificetur homo, et non ex fide tantum; Huius responsionem miro versat artificio, primo, quod facillimum est, paruifacit argumentum, consilio ac ratione destitutus commune præsidium occupat, nempe contumelias & maledicta, a quibus exorditur. Sed est facilis, inquit, & plena responsio: si non assuant aduersarij suas opiniones de meritis operum, Iacobi verba nihil habent incommodi. Sed ubi sit metio operum, aduersarij affingunt suas impias opiniones, quod per bona opera mereamur remissionem peccatorum, quod bona opera sint propiciatio, ac precium, propter quod Deus nobis reconcilietur, q̄ bona opera vincant terrores peccati, & mortis, quod opera coram Deo propter suam bonitatem sint accepta, nec egeant misericordia, & propiciatore Christo. Hanc rum nihil venit in mentem Iacobum, quæ tamen omnia nunc defendunt aduersarij prætextu sententiae Iacobi. Primum igitur hoc expendendum est, quod hic locus magis contra aduersarios facit, quam contra nos, &c. Immane, quantam impietatem ostentat Philippus quam hactenus nesciebamus, late inter Christianos: At quid interim respondet ad Iacobi verba, ut illa in aduersarios vibret, longum esset nunc omnia transcribere quæ comminiscitur, sic tamen inter dissendum colligit. Non igitur sentit Iacobus nos per bona opera mereri remissionem peccatorum & gratiam. Praeclaram vero collectionem, quasi nos ad hoc citemus Iacobum, ut eius

auto

Iacob. 3

Philippi
responsio
ad Iacobum.

autoritate credatur, posse homines mereri peccatorum remissionem & gratiam. De iustificatione & peccatorum remissione ita agimus, ut non operibus nostris aut meritis contingere nobis afferamus, nec nostrorum quisquam afferuit: Gratis iustificari nos credimus a Deo propter Christum, iustificationem vero non sola fide, sed etiam charitate & operibus bonis contineri defendimus, ita ut quanuis non propter charitatem & eius opera, charitate tñ & operibus eius, et non fide tantum iustificari nos afferamus. Ad hoc citatus est Iacobus, ab hoc erat eius autoritas auertenda, quod cum efficere non possit Philippus, ipse sibi comminiscitur, quod expugnet. Addit autem collectioni: Loquitur enim (Iacobus scilicet) de operibus iustificatorum, qui iam sunt reconciliati, & accepti & cōsequuti remissionem peccatorum. Quid ego audio: Iacobus dicit hominem operibus iustificari. Philippus opera illa non iustificare, sed ab eo qui iam dudum fuit sola fide iustificatus fieri. Vtrum eorum credemus? Nam haec duo dicta procul dubio sibi vicissim aduersantur, nec possunt quoquomodo simul esse vera. Eiusdem est farinæ altaria respōsio, quam paulo post comminiscitur. Oblitus nem per respondendi legem, qua dixerat in bonis & firmis causis vnam & alteram sufficere solutionem ex fontibus sumptu. Ex quibus fontibus? Ipsius nimirum causæ. Atqui huic argumento plures dat solutiones, quippe quod nulla sit sufficiens, & omnes extra causam. Sed hanc, de qua diximus, nunc demum audite. Iustificari, inquit, significat hic non ex impio iustū effici, sed vsu forensi iustū pronunciari, sicut hic:

Facto-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Factores legis iustificabūtur: Sicut igitur hēc verba nīhīl ha-
bent incōmodi: Factores legis iustificabunt ita de Iacobi ver-
bis sentimus. Iustificatur homo non solū ex fide, sed etiam ex
operibus, qā certe iusti pronunciarentur hoīes, habentes fidē
& bona opera: Quis non videat Philippum tanta varietate
solutionum latitanti, similem & lucem fugienti, huc atqz il-
luc discurrere, quo veritatem effugiant? Sed a quibus obse-
cro aut in quo iudicio pronunciant iusti factores legis quos
Paulus & Iacobus iustificari pronunciant: Ab hominibus
fortasse. Atqui apostoli Christi non de iustitia differebant
humana: quinimo Paulus confidenter clamat: Mihi pro
minimo est, vt a vobis iudicer, aut ab humano die, qui e-
nīm me iudicat, dominus est. A Christo ergo & in eius iu-
dicio pronunciantur iusti legis factores, id quod locus ipse
Pauli declarat, cuius verba sunt: Non enim auditores legis
iusti sunt, apud Deum, sed factores legis iustificabuntur.
Vides eodem loco iustificari non pro iustum pronunciari,
sed pro esse iustum accipi, idque apud Deum, ne interim
ad humanam iustitiam configrias, vt soles, quando sola con-
iunctione aduersatiua interposita, quod negatur auditori-
bus legis, factoribus tribuitur nempe esse iustos: Apud De-
um igitur & in diuino iudicio iusti pronunciantur & ha-
bentur, & sunt illi, qui non fidem habent solummodo, sed
& opera, vt Iacobus contendit, quos factores legis Paulus
appellat. Quod si verum est homines sola fide iustificari,
quod Philippus asserit: falsum igitur erit aut iniquum Dei
iudicium, quod factores legis iustificat, vt Paulus ait: & non
sola

Rom. 2

Rom. 10

1. Cor. 4

sola fide iustificat hominem, hoc est, iustū pronunciat (dō-
nemus interim hoc Philippo) sine operibus: quod Iacobus,
Philippo etiam inuito defendit. Tādem in quarto paragra-
pho postq̄ tentauit simplicia Apostoli verba varijs commē-
tis inuoluere, ad consuetam modestiam reuersus: ita, inquit,
videmus in his sententijs nihil esse vitij, sed aduersarij depra-
uant eas, q̄ de suo affingunt impias opiniones, &c. Nobis ni-
hil certius est, quam apostolicis sententijs nihil inesse vitij.
Vt inam tam persuasum sit omnibus, qui Lutherō credunt.
Animaduertitis reor viri Germani, quid hic dissimulem.
Eadem simplicitate qua cæteris locis & argumentis respon-
det quarto etiam capiti prioris epistolæ diui Petri, vbi dici-^{1. Pet. 4}
tur charitas operire multitudinem peccatorum. Summa re-
sponsionis eius est, quod peccata, quæ charitas operit, non
sunt illius, qui charitatem præstat. Sed alterius, cui per cha-
ritatem indulgetur, & ignoscitur. Non de proprijs, inquit,
delictis, sed de alienis loquitur cum ait. Dilectio tegit deli-
cta, videlicet aliena, & quidē inter homines: id est, etiā si quæ
offensiones incident, tamen dilectio dissimulat, ignoscit, ce-
dit, non agit omnia summo iure, &c. Hanc expositionem
probat per dissidia Cæsaris & Pompæi: confirmat vulga-
ris sententia. Mores amici noueris, non oderis. Conciliat ei
alium locum ex Paulo ad Colossenses, quasi qua semel de
charitatis officio erga proximum loquutus est Paulus, om-
nia quæ de charitate dicuntur, & de eisdem oporteat intel-
ligi. Citat tamen, quod grauioris est autoritatis, & proprius
accedit ad rem, eadem pene verba ex decimo capite Prover-

V biorum.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

biorum. Veruntamen vnde cuncti apostolus Petrus verba sumpserit, nihil refert ad sententiam, quae ex totius orationis apostolicæ contextu est colligenda, præsertim cum prouerbia non citauerit, quod consueuerunt apostoli facere, vbi veteris testamenti opus est verba produci. Hoc igitur in loco perspicuum est, non hoc agere Petrum, vt tradat ciuili-um officiorum regulas & præcepta: sed vt ostendat quibus pietatis operibus deprecari possent ij, quibus scribebat, multa ac varia peccata, quae antehac admiserant. Attigerat ea in tertio capite, in cuius fine de conscientiæ puritate incipit differere, ostendens qua potissimum ratione queant illam adipisci, nimirum per baptismum, quod non modo extime corpus intingat, verum & intime abluit mentem, ac mutet: addit Christi mortem & resurrectionem, quarum alteram familiare est apostolis peccatorum remissioni, alteram iustificationi & viræ nouitati referre. De his differit capite quarto, recensens primo catalogum peccatorum, quibus obnoxia erat mens sine Christo: addit autem remediu per fidem & charitatem. Fidem doctrina & oratione signifi-
cauit, quia fides ex auditu est, vt Paulus inquit: & oratio in fide postulat, vt postulata queat obtinere: nec ullum est fidentis animi signum expressius oratione. Charitatem ve-
ro proprio nomine descripsit, excellentiæ quoque notam illi addens. Ante omnia, inquit, mutuam in vobis meti-
psis charitatem continuam habentes: quia charitas ope-
rit multitudinem peccatorum. Quorum peccatorum: Il-
lorum profecto quorum reos ostenderat, ad quos scribe-
bat.

Rom. 10.

10. 1.

bat. Alioquin non continuativa coniunctione vtendum illi erat, qua posteriora referret superioribus, sed adiunctiva, qua viam sibi faceret ad inferiora, dicendumq; vt charitate operiatis, siue vt charitas operiat multitudinem peccato-
rum: Cum vero dicat. Quia charitas operit multitudinem peccatorum: quibus potuit verbis apertius ostendere, charitate nobis præterita peccata de quibus disserebat operiri? Vtus est autem operiendi verbo, ea phrasí qua Propheta pronuiciat, beatos quorum teæta sunt peccata, non homi-
num conniuentia, sed condonatione diuina. Atque hic est verus & germanus apostoli sensus apostolorum princi-
pedignus: non de Romanorum chronicis aut vulgi sen-
tentijs, sed ex ipsius Petri præcedentibus paulo ante verbis
ipsaque orationis contextura productus, quem sequutos es-
se patres cum Græcos tum Latinos, eorundem (quod infe-
rius est videre) verba declarant. Plura alia loca refert, con-
fessioni fuisse de scripturis obiecta: ad quæ cum hominem
charitatis ac pietatis operibus iustificari, eidemque pecca-
tadimitti, nihil obscure probent, vt probant ea quæ nos
citauimus, identidem respondet, verum esse, sed non sine
Christo. Qua responsione ita nobis assentitur, vt tamen se
victum fortiter dissimuleret: quinimo quo vitare possit cau-
sæ pudorem amissæ: non illum puderet execrandæ nos insi-
mulare blasphemiae. Hoc enim omnibus suis responsioni-
bus agit, vt omnes credant, nos sine Christo & eius fide pol-
liceri hominibus legis obseruationem, iustificationem, pecca-
torum remissionem, & id genus alia, quæ dona Dei esse nemo

V ij non

F. ALFONSVS VIRVESIVS

non credit. Ad has, inquit, sententias & similes de operibus primum hoc respondemus, quod supra dictum est, legem nō vere fieri sine fide, nec placere nisi per fidem in Christum, iuxta illud: Sine me nihil potestis facere. Item: Sine fide impossibile est placere Deo. Item: Per Christum habemus accessum per fidem. Itaque quoties requiruntur, & probantur opera, addendum est Euangelium de Christo, &c. Felix si sic omnia dixisset. Ego quidem non pedibus modo, verum manibus, capite toto, demum cum corpore tum animo in sententiam eius descenderem. Cum enim Euangelium addit operibus, proculdubio fatetur Euangelicam promissionem non apprehendi, nisi ab operantibus, ac perinde non solam fidem Euangelicam, verum & Euangelica opera iustificare. Quando enim ignavis aut desidiosis se promitteret fore propicium Christus, cum dicat arctam esse viam quae dicit ad vitam, regnumque cœlorum vim pati, & a violentis esse possidendum? Verissimum itaque fatetur esse quod Philippus dicit: Legem nō vere fieri sine fide, nec placere nisi propter fidem & Christum, cui credentes fidimus, fidei tamen adiuncta legis obseruatio placet, placat, atque adeo iustificat: hoc est, facit ut non imputentur nobis peccata, quae ante fidem per incredulitatem perpetrantur, vel post fidem humana fragilitate quotidie admittuntur, etiam ab ipsis quibus nihil est prius virtute, nihil antiquius, q̄ diuinis se per omnia præceptis accommodare, quibus fides multipliciter prodest. Primum, q̄ fide intercedere, Christus confert illis vim, ut legem, ad quam humanæ vires non attin

gebant

Iohann. 15
Heb. 11
Rom. 5
Philippus
vel inuitus
veritas
sem fate-
sur.

Matth. 7

Matth. 11

gebant, obseruent, ad hoc enim in similitudine carnis peccati ^{Roma. 3} venit, ut quod impossibile erat legi perficere, iustificatio ^{Roma. 8} gis impleretur in his, qui non secundum carnem ambulant, sed secundum spiritum. Secundo, quod ipsa legis obseruatio quantumlibet perfecta, qualis vix reperitur, inefficax esset ad æternam felicitatem, nisi per Christum, cuius membra nos facit fides, æternitatem quandam obtineret in merendo. Hinc ^{2. Cor. 4} enim fit, ut quod momentaneum ^{est} & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operetur in nobis. Tertio, quod cum capessentibus æternitatē hanc, in via, qua ambulamus (ut ait propheta) absconderint ^{Psalm. 141} superbi laqueum nobis tam multiplicem, ut nemo queat euadere, quin aut corruat, aut cadat, aut hæreat, aut cespitet. Christus semper credentibus adest, ut iacentes erigat, errantes dirigat, cadentes subleuet, labantes sustineat, hærentes expediat. Nam dominus soluit cōpeditos, dominus illuminat cæcos, erigit cōfisos, dominus diligit iustos. Quos iustos, nisi quos ^{Psalm. 145} soluendo, illuminando, erigendo, dirigendo, trahendo iustificat. Quarto, quod eadem fides, ut cadentes, collisi, & obrutifacinoribus, non desperemus de Christi misericordia, qui ut quotidie experimur, sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Quicq; per prophetas suos quotidie clamat: ^{Psalm. 146} Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Hæc gemina conuersio est quæ hominem iustificat, hoc est, quodam modo Deo componit & æquat. Quod si quæras, quomodo debeat fieri, in promptu est tibi forma, quam per Iohelem ^{Iohel. 2} minus tradit. Conuertimini, inquit, ad me in toto corde ve-

V iii stro,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

stro, in ieiunio & fletu & planctu: Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & cōuertimini ad dominum Deum vestrum, quia benignus & misericors est, patiens & multum misericors, præstabilis super malitiam. Habemus gratuitam promissionem diuinæ erga nos propiciatio[n]is & clementiæ, quæ sine vestium conci[us]ione, hoc est, veteris iudaismi ritibus hominem procul dubio semel apprehensa iustificat. Sed oportet animaduertere quibus legibus apprehendatur, totius nimirum cordis conuersione, quam externa opera, si facultas assit & oportunitas, profitemur. Fides itaque promissioni credit, sed vera legis obseruatio charitas, quæ fidem perficit, promissionis fructum apprehendit, peccatorum nempe remissionem, iustificationem, & horum omnium mercedem, æternam felicitatem: Hæc est catholica totius ecclesiæ doctrina, quam quosdam qui veniunt in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, humanis interdum traditionibus, priuatim ad quæstus & lucrum excogitatis, obscurasse, haud inficias imus, semper tamen pijs in libertatem, citra hæreses & scandala, veram pietatem licuit afferere, quod nostra mediocritas est non semel experta. Quare non iniuria Lutheri & Philippi excusationem rei[us]cimus, qua missarum nobis cauponationes, rosariorum, fraternitatum, imaguncularum, & cæterorum id genus præposteram vulgi fiduciam obi[us]ciunt, quam inuexit sane quorundam avaritia, qui quæstum existimant pietatem, ecclesia tamen minime probante, licet episcopis plus iusto fortasse conniuentibus. Rei[us]cimus, inquam, huiuscemodi excusationes, quia non decebat, bonis

Matth. 7

his Christi & ecclesiæ legibus peruersos hominū obesse mo-
res:nec erat prauæ voluntatis morbo intellectus deprauatio-
ne medendum. Maneat catholicis veritatibus sua fides: ma-
neat suus honos ecclesiæ cum legibus tum antiquis consue-
tudinibus. His reuerēter prætermissis & intactis, in uehamur
in vanos hominum abusus, exclamemus in vitia, excandesca-
mus, etiam si placet, in scelera, quæ longa consuetudine peccan-
tium, pastorum cessatione atq; socordia, quasi legum vim a-
pud viri usq; ordinis plæroscq; proceres sunt adepta, euange-
lica tñ modestia seruata in primis, de qua Christum nos ad-
monuisse reor cū dicit: Estote prudētes sicut serpentes & sim-
plices sicut columbae, id quod hac potissimum ratione præ-
stabimus, si cæterorū crima cū verbis tum motibus nostris
dānantes, nominibus, ybi correctionis aut cōmunis totius ec-
clésiae utilitatis spes non affuerit, pepercerimus. Fratres em &
conserui nostri sunt principes, pontifices, monachi, sacerdo-
tes & cæteri, quorum offendimur moribus. Domino suo Rōm. 14
stant aut cadunt, quin plures illorum credendi sunt stare, po-
tens est enim deus statuere illos. Iam si quis contendat in hac
doctrina de fide & operibus mihi & Philippo per oīa conue-
nire rebus, verbis tantum videri diuersos, ego non video qui
possint conuenire nobiscum illi, qui cum in responsionibus
argumentorum iustificationis partem charitati concesserint
dissentendi tamen studio non modo charitatem a iustifica-
tione differendo secludunt, hominem sola fide iustificari di-
cunt, verum quo magis videamur illis aduersari, fingunt
nos docere hominem solis operibus iustificari etiā fine fide,
qua

Matth. 10

Quantum
discrimi-
nis sit in-
ter Philip-
pica do-
gmata &
catholicā
sentētiā
de iustifi-
catione.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

qua nulla potest esse vanitas impudentior. Veruntamen nihil ego grauabor Philippo cedere, modo ingenue, quod facilimum est, & in primis necessarium, deserat verborum nouitatem, qua hactenus tot scādala sunt genita, tot hæresibus occasiones apertæ. Ad hæc dīnīnæ legis præcepta non contemnat, cuius finis est, non fides sola, sed charitas, inquit Paulus, de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta. Et addit: quod ab his quidam aberrantes conuersi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes, neque quæ loquuntur, neq; de quibus affirmant. Quid vero est ab his aberrare, nisi aut legem, hoc est, charitatē a fide, aut fidem a charitate in iustificatione seiungere, cum vtrāmq; semper apostolus in operatione coniungat? Nam quod nunc prorsus in doctrina de fide et operib; affectum aut errorum gentis ad quam scribebat, erat in causa. Cæterum cū vnum totius Euangelicæ doctrinæ prædicatorem instituit, quid illi præcipiat audiamus. Formam habet, inquit, sanorum verborum quæ a me audisti in fide, & in dilectione in Christo Iesu: Hic ostendit aperte quid siue per epistolas siue per sermones (nam vtrōq; modo perhibet se tradidisse præcepta) de fide & charitate docuerit, nec satis est ei, si bonam habeamus doctrinam, nisi & formam sanorum verborum in docendo seruemus, hoc est, ijs vtamur verbis, quæ nullum errorem, nullum scandalum, nullam deceptionem gignere possint in animis audientium. Hanc formam si Lutherus, si Philippus, si cæteri eiusdem classis seruare voluissent viri Germani, minime vobis nunc opus esset nostra

1. Timo. 1

Cur Apo-
stolus vi-
deatur va-
rius in do-
ctrina de
fide et ope-
ribus.

2. Timo. 1

nostra monitio, qui cæteros cum verbis tum exemplis olim
veræ atq; catholicæ pietatis admonere consueuistis. Vnde e-
nim tanta pietas, tanta probitas, tanta religio, quanta ex Ger-
mania, priusquam Lutherus illam fascinaret, multis a suscep-
pta Christi fide sæculis prodierat? Nunc vero: At præstat
verbum nullum addere, quando decreui quos causa vinco,
superare modestia: Apostolicis duntaxat verbis disputatio-
nem claudamus. Pax Dei quæ exuperat omnem sensum, cu- Philip. 4
stodiat corda vestra & intelligentias vestras in Christo Iesu.
De cætero fratres quæcunq; sunt vera, quæcunque pudica,
quæcunq; iusta, quæcunq; sancta, quæcunq; diligenda, quæ-
cunq; bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc co-
gitate, & Deus pacis erit vobiscum.

Philippica IX. De poenitentia & absolutione.

His quæ hactenus de iustificatione diximus, maxi-
me connexa sunt omnia, quæ de poenitentia &
absolutione differuntur, idcirco quanuis articu-
lis vndecimo & duodecimo confessionis vestræ
Germani tradantur, mihi visum est hic de poenitentia dispu-
tare, alioquin multa eorum quæ modo diximus, essent nobis
denuo repetenda. Hac de re vestra confessio ita sententiam
explicat, ut nostram damnent: etsi Christo placet, hereticorum
sententijs annumeret. Damnatis Anabaptistas, qui negat se-
meliuslificatos posse amittere spiritum sanctum. Damnatis
Nouatianos, qui nolebat absoluere lapsos post baptisma re-
deuentes ad poenitentiam. Post hos subiicitis eos qui non do-

Luthera-
norū sen-
tentia de
poenitentia.

X cent

F. ALFONSVS VIRVESIVS

cent remissionem peccatorum per fidem contingere, sed do-
cent remissionem peccatorum contingere propter nostram
dilectionem & opera. Si qui sunt, qui a remissione peccatorum
fidem excludant, tanquam non necessariam aut inefficacem,
merito rejiciuntur a vobis: nullos tamen credo hactenus ita
desipuisse, sed doctores vestri, ut ingenue dicā, in hoc & alijs
huiuscemodi vobis imponunt, falsa dogmata ex vera theo-
logorū doctrina confingentes, quo nos vobis reddant suspe-
ctos & inuisos, & ipsi habeant aduersus quos insurrexisse vi-
deantur, dum in fictas opiniones maximo conatu, uti somni-
antes in propria simulachra inuehuntur, & fingētes sibi mon-
stra quae vincant, meras umbras ducunt in triumphum. Fu-
erunt hactenus nostri fateor propensiōres in charitatem &
charitatis opera commendāda, quam in fidem. Sed hoc non
eo s̄iebat, quod ignorarent fidem ante omnia necessariam es-
se sine qua impossibile est placere deo, sed quod viderent ad-
esse tempora de quibus Christus ait futurum, ut iniquitate
superabundante multorum charitas refrigesceret. Id quod
experimenta non pauca docent, totus enim mundus iniqui-
tibus abundat, a quo charitas propemodum exulavit.
Quamobrem hoc opus, hic labor est, huc totis viribus ad-
nitendum, ac velis remisque (quod aiunt) incumbendum,
ut homines ab iniquitatibus arceantur: studeant charitati.
Fidem enim, quatenus vulgus eam intelligit, & assequi po-
test, omnes sese credunt habere, quicunque sunt Christo per
baptismum initiati. Priuatas theologorum subtilitates de
fide non intelligunt, tantum absit, ut & Lutheri hyperbo-
les,

Hebre. 11

Math. 24

Vulg. 8-
des qualis
8t.

les, & paradoxa queant animo comprehendere. Siquidem, quod Cicero verissime dicit, alia est illa, cum veritas ipsa legitimatur, in disputatione subtilitas, alia cum ad opinionem communem omnis accommodatur oratio: In qua etsi nihil debet erroris inesse, veritatem tamen oportet vulgaris intelligentiae captui adaptari. Quare de fide differentibus non est opus Lutheranas aut Philippicas admiscere hyperboles, que vix in disputationibus explicantur, sed ex ipsa vulgari sententia genus quoddam infidelitatis, quod hodie fidelibus maxime nocet, exprobrare. Horum utrumque facillimum est, quando videmus fidem semel in baptismo suscepitam non amitti, nisi aut incredulitate, aut hæresi remitti tamen, & velut extingui, si charitas desit. Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum? Et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Fidei ergo virtus & energia cum sit charitas, quia fides per dilectionem operatur, certissimum est, eatenus fidem in nobis augeri quatenus charitatis operibus excitatur & accenditur. Ex his colligitur nostrorum doctrinam non modo piam, verum & utilem habetnus fuisse. Non de ijs loquor, qui superstitiones preculas aut inanis peregrinationes maximo venditant, & pro eis regnum coelorum, modo pecuniola intersit, confidentissime pollicentur, pseudologi, cauponatores, non theologi doctores. Sed de ijs, qui cum Paulo excellentiorem charitatis viam nobis demonstrant, beneficentiae & communicatio-

X ij nis

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Hebr. 13
 Lutheranū
 dogma
 quale.
 nis nos admonent, talibus enim hostijs promeretur Deus.
 At vestrorum doctrina, ut impia non sit, certe utilis esse non
 potest, quia maxime sibi vulgus per eam de nomine Christi-
 ano blanditur, cum audit, pœnitentiæ vim sitam esse in fide,
 qua sola peccatorum remissionem consequantur: modo fir-
 missime credant, prolata duntaxat absolutione, etiam si cœ-
 tra omnia neglexerint, se consequutos: Et hac doctrina usque-
 adeo insolevit Philippus, ut dicat se & cœteros, qui Lutherū
 sunt sequuti, beneficium absolutionis & potestatem clau-
 um ita illustrasse & ornasse, ut multæ afflictæ conscientiæ ex
 doctrina eorum consolationem acceperint: postquam au-
 dierunt, inquit, mandatum Dei esse: imo propriam Euange-
 lis vocem, ut absolutioni credamus, & certo statuamus, nobis
 gratis donari remissionem peccatorum propter Christum,
 & sentiamus vere nos hac fide recōciliari Deo. Et addit: Hæc
 sententia multas pias mentes erexit, & initio commendatio-
 nem maximam apud omnes bonos viros attulit Lutherū,
 cum ostendit certam & firmam consolationem conscientiis,
 quia ante a tota vis absolutionis erat oppressa doctrinis ope-
 rum, cum de fide & gratuita remissione nihil docerent so-
 phistæ, & monachi: Liceat mihi, viri Germani, vestra o-
 mnium & eius obsecro pace id respondere Philippo, quod
 veteri proverbio vulgo iactatur: Oportet mendacem es-
 se memorem. Nam ut hic non fuerit studio mentitus,
 quod facile credam, certe memoria lapsus est, in com-
 memorando primam Lutheri doctrinam, de pœnitentia:
 Primam dixi, quia varie hac de re, sicut & de ceteris, quas

Primam
Lutheri do-

nouo

novo dogmate conuulsi, loquutus est aliquoties: Primo nā-
que non fidei, sed charitati pœnitentiae summam vimq; tri-
buerat, theologorum contritiones explodebat, irridebat at-
tritiones, timores damnabat, nec a terroribus istis, quos mo-
do incutit, sed a dilectione existimabat inchoādam esse pœ-
nitentiam: Hæc constant, tum ex conclusionibus quas
tunc temporis, cum a Germanis theologis vgeretur, misit
ad Leonem pontificem maximum, tum ex lucubrationibus
quibus mox, non proponendo iam vt prius, sed afferendo
cœpit ea contente defendere. Damnata vero ab eodem pon-
tifice, & sunt a Luthero, non modo non mutata, aut commo-
da quapiam expositione lenita, verum nouis aucta blasphe-
mjs procacius defensa. Nunc vestra confessio & Philippi
apologia contritionem & timorem, tametsi mutato in terro-
res nomine, exigit ad pœnitentiam, theologos & communē
ecclesiæ doctrinam in hoc etiam si nolit sequuta, charitatem
vero ab ea prorsus excludit. Rejicitis enim, & inter hæreti-
cos annumeratis eos, qui docent remissionem peccatorum
contingere propter nostram dilectionē, aut crasse nimis obli-
tia, aut impie damnantes, quod Christus ait: Lucæ VII. Di-
missa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Sed de
hīs hactenus satis superque diximus. Reliquum est, quæ spe-
cialius de pœnitentia cōtinet vestra confessio, in mediū pro-
ducere. Nō satis est vobis confessionem simpliciter profer-
re, verum & doctrinā additis de partibus pœnitentiae, quasi
necessarium sit, vt qua de re, nec firmam quidem & commu-
nem omnibus opinionem sapientes sunt assequuti, de eadē

X iij vul-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Pœnitentia necessaria multa requirit q̄ non sunt ipsius pœnitentiae partes.

vulgaris fidem habeat explicatam, quam conceptis verbis profiteatur. Pœnitentiam omnes catholici credunt, de partibus eius non perinde conueniunt, q̄ multa sint ad pœnitentiam necessaria, quæ tamen non sunt ipsius pœnitentiae partes. Sicut multa sunt ad politicam iustitiam necessaria, quæ iustitiae partes non sunt. Quam ob rem, sicut satis est vulgo vitare libidinem, & absq; eo quod eius omnes partes & species intelligat distincte, aut possit enunciare diserte: ita satis est ei, si sacramenta suscipiat a Christo, ut symbola essent gratiæ instituta, absq; eo quod distincte intelligat vniuersitatem sacramenti definitiones & partes. Quando enim agricolare & opilionum vulgus hoc assequetur? An omnes hos & id genus alios ab æternæ vitæ iure secludemus, quia non valeret

Vulgaris non condonantur si argutias fidei Lutheranæ non sallet.

Lutheranæ fidei argutias, & sacramentorum partes, de quibus inter eruditos minime conuenit, intelligere: Cæterum ut necessario ista (quod nunq; concesserim) in vestra confessione sint posita, dispiciamus, an vere, confessionis verba sic habent: Constat autem pœnitentia propriis duabus partibus, altera est contritio, scilicet terroris incussi conscientiæ agnito peccato: altera est fides quæ concipiatur ex Euangeliō seu absolutione, & credit propter Christum remitti peccata, & consolatur conscientiæ, & ex terroribus liberat. Istam pœnitentia vestre consolationem Philippus auget in apologia, præscindens (ut dicit) a contritione illas otiosas & infinitas disputationes: quādo ex dilectione Dei, quādo ex timore pœnæ doleamus.

Contritio quid est secundū Philippum.

Sed dicimus, inquit, contritione esse veros terrores conscientiæ, quæ Deū sentit irasci peccato, & dolet se peccasse. Quam vellem,

vellem, vt Philippus istos veros terrores, quibus serio conscientia (sic enim illos exponit) dolere consuevit, a falsis mihi distingueret, quibus ioco dolere possit: vt, sublatis disputationibus nostris otiosis de duplii contritionis origine, aliquid lucidius ipse, quod nulla indigeret quæstione, pro nostris disputationibus substitueret. Nobis vera contritio verus timor est, qui iure dicitur filialis, etiam si non sit usque quaque perfectus, cum animus nollet Deum offendisse, quæ se tamē offendisse recolit. Nam tristitiam ita diffinit Augustinus: vt

Augustin.
Contrito
catholica
quid sit.

animi commotio de ijs rebus, quæ nobis nolentibus accidunt: idcirco qualis fuerit res ipsa, propter quam tristitia afficitur aut timore, talis erit timor noster & tristitia, siue vera siue falsa. Hoc discrimen non potest dignosci per affectus ipsos quatenus sunt qualitates animum immutantes, quoniam hoc modo æque vera est una tristitia, sicut alia, etiam si non sint squales: sed dignoscitur ipsa radice perturbationis, quam appellamus obiectum: ita ut tristitia quæ oritur ex vero malo, vera tristitia sit, quæ vero ex malo apparenti, dicatur appa-rens aut falsa tristitia, tametsi quandiu obiectum animo apprehenditur ut malum, æque vere contristat & mœrore afficit animum, vt si vero malo esset commotus. Ita, quod ad ipsas affectiones attinet, nulla tristitia non est vera tristitia, atque adeo nullus dolor, nullus terror non est verus: nec unquam anima non serio dolet, quandiu quoquomodo dolet. Idem iudicandum est de timore: utriusque enim affectus radix & obiectum est malum, sed tristitiae, re aut recordatione præsens, timoris vero, re aut opinione saltem futurum.

Tris

Differēcia
inter tristi-
tiā verā
& falsam
quō di-
gnoscitur

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Tristitia ergo si sit de peccato præterito, quod quisq; nolle admisisse, vera tristitia est dicenda: quoniam de vero malo adeoq; digno quod mœrore animum afficiat, oritur: si vero ita sit de futuræ poenæ, cuius reus iam tenetur animus, cōsideratione, ut secluso reatu nihil alioqui moraretur ipsa peccata, non vera tristitia est, aut saltem non est vera poenitentia, quando non illum poenitet, offendisse Deum, sed seipsum reatus incōmodo læsisse: Et hæc poenitentia atque tristitia est quæ proprie ex timore seruili oritur: seruorum est enim, non dominorum suorum offensiones, sed proprias timere poenas. Philippus hæc omnia velut otiosas disputationes floccipendens, tantum exigit a nobis veros terrores, quibus anima serio doleat, quos tamē terrores qui possit a falsis discernere sine his disputationibus, non video. Et sunt, qui specie duntaxat verborum commoti, re vero minime intellecta, nec animaduersa quidem, pecudum instar sequantur voces, quæ ipsis etiam a quibus excogitate sunt, nihil nisi classicū celeuma significant. Nos vero verbis prætermis, rem persequamur. His veris terroribus præcipit Philippus succedere fidem, qua conscientia terroribus contrita ad consolationem erigatur. Et hæc dicit esse doctrinam, qua illustravit & ornauit beneficium absolutionis & potestatem clavium, & quæ multas piæ mentes erexit, & initio commendatione maximam apud omnes bonos viros attulit Luther. Quid Lutherus initio sui dogmatis de poenitentia docuerit, attigimus modo, quod valde diuersum fuit ab hac doctrina, qua piæ mentes erectæ, maximam cepisse cōsolationem, iactantur;

tur. Cæterum consolari conscientias facillimum esset etiā nobis, nisi esset pax quædam & consolatio animæ perniciosa, q̄ concipitur erroris persuasione semel suscepta, de qua Hiero= ^{Hiere. 6} mias. Curabant (ait dominus) contritionem filiæ populi cum ignominia, dicentes pax pax, & non erat pax. Vera conscientiæ pax & securitas, & si non possit esse sine fide, nō tamē possidetur per solā fidem, nisi adsit charitas, per quam operatur. Gloria honor & pax omni operati bonum. Nam ^{Rom. 1} quæ per Deum, pax poterit esse animæ, quæ ita credit se per verbum Dei a peccatis præteritis absoluī: vt tamen futura non habeat in animo vitare. Dicetis, (scio) hoc esse impossibile: Imo nihil frequentius vulgo vestratum. Ita enim sibi persuaserunt, nihil opus esse ad perfectam venie cōsequutionem, nisi vt firmissime credant se absolutos, cum audiunt solutionem, quæ innititur Euangelio. Rursum dicetis, istā fidem perseverationem in peccatis minime ferre: quia cum præcesserint veri terrores, serio dolet se peccasse, quod est impossibile ei, quia adhuc peccare decreuit. At cum veros terrores exigatis, tacite fatemini esse falsos, quibus posset anima decipi: qui poterit ergo nosse pœnitens veros se habere terrores, & serio dolere: vt fide succedente pacatione & securitatem accipiat, præsertim cum hos terrores ita depingat Lutherus & Philippus, vt dicant non illos posse animam sustinere, quin rueret in desperationem, nisi sustentaretur verbo Dei. Atque hinc colligunt discrimen inter pœnitentiam Petri & Iudæ, quorum vtruncq; volunt habuisse veros terrores. Sed alter, hoc est, Petrus, erectus est verbo Dei, alter ve-

Discrimen
inter pœni
tētiām Iu
de & Petri
secundum
Lutherū &
Philippū.

Y ro de-

ro desperauit: quia veri terrores sustineri non possunt sine verbo Dei. Cum ergo tales describantur a vestrīs doctoribus veri terrores, sine quibus mens non erigitur fide, quosq; partem faciunt veræ pœnitentiæ, quis poterit scire se veros habuisse terrores, aut vnde dignoscet illos a falsis, ne illudatur? Dicent hos terrores concipi verbo Dei, cum per illud arguuntur peccata. Audio, sed interim nullam video notam discriminis, qua possim veros terrores distinguere a falsis, nisi præter hoc quod Iudas, quos dicitur habuisse veros terrores non videtur concepisse verbo Dei. Idem verbum Dei audiunt, qui vere conuertuntur, & quos falso pœnitent, nec omnes qui verbi comminationes audiunt, dolent: quod peccauerint, sed quod æternæ mortis reos se fieri pœcando vident. Et sentiunt quidem vehementes atque terribiles animi cruciatus, qui tamen non huc animum inducunt, vt doleat, quod ipse tam iniquus fuerit, sed quod Deus tam æquus sit, aut quod ipsi iudicant, sæuerus: Fac huiusmodi hominem quod genus multi sunt, vrgentibus hisce animi terroribus, audita Philippi doctrina, misericordiæ fiducia erigi, leuamen absolutionis quærere, ita tamen vt sibi (quando nihil ab eo nisi fides exigitur) persuaserit, cum primum absoluentis verba audierit, & absolui se etiam non confessum crediderit, absolutum esse, hoc est, pœnas illas, quas timuerat, euasisse: etenim talem quærebat misericordiam, quale de sua miseria iudicium habuerat, existimans se miserum, non quod peccauerat, sed quod vltionis se fecerat reum, & ideo eius concepit securitatem ex absolutione, cuius

præ-

praeceperat metum in comminatione. Dicetis ne hūc hominem veros habuisse terrores, serio doluisse, veram adhibuisse absolutioni fidem, postremo veram pacem & securitatem animi consequutum? Quod si dixeritis, ut dicturos vos esse reor, nihil eorum, quae huiuscmodi homines aut agunt, aut patiuntur, vera esse: superest nobis integra quæstio, ut quo veram animi securitatem possidere valeamus, ostendatis nobis modum, quo possimus dignoscere veros terrores, & ceteros affectus, a falsis discernere, quandoquidem utriusque concipiūtur externa verbi Dei perceptione. Eadem est nobis quæstio de fide, quoniam si quancunque probatis, et sufficere dicitis in pœnitentia, ad peccatorum remissionem obtinendam, quid iudicabimus de ihs, qui ita credunt se a præteritis peccatis absoluī, ut a futuris tamen abstinere non possint, imo qui fiducia ista, quam de remissionis facilitate, simul atque absoluētis verbo crediderint, conceperunt: proprieores fiunt ad flagitia. Dicetis ne hanc fidem illis sufficere ad iustitiam & absolutionem a peccatis, qua fide, quod ad certitudinem attinet ita firmissime credunt absolutioni, ut nulli firmius? Quod si responderitis, haud quancunq; sufficere fidem, sed vitiadam quādam ac minime otiosam, qualē etiam ante charitatem doctores vestri cōminiscuntur, ut potest q; sine charitate iustificat, quā obsecro securitatem concipiēt illi, qui post conscientiæ terrores, quos misericordiæ fiducia atq; fides excipit, absoluti, nihilo minus experiūtur sese affectibus impugnari, interdum & expugnari, q; antea. Etenim per pauci sunt in quibus tanta fiat repente mutatio, ut per

Y iij eam

F. ALFONSVS VIRVESIVS

eam possint cognoscere præterita sibi peccata dimissa: Vnde ergo cæteri tam multi scient se habuisse fidem illam veram & efficacem, quæ opus est, & sufficit absolutioni: Quid quod terrores isti, quos oportet præcedere fidem tam graves, ut nequeat illos anima sustinere, quin desperet, & caliginis barathro obruatur, nemo est vñquam nec in vobis expertus, nec Lutherus quidem ipse nec Philippus: Quid igitur opus est magnificis verbis fumos offundere, in re, quam maxime oportet esse perspicuum: Cum itaque tantas tamque difficiles habeat doctrina vestra quæstiones, in quibus hærere, ac cespitare possit conscientia, & scrupulis inextricabilibus implicari, quam consolationem potest pijs mentibus afferre: Objicitis mihi fortassis experimentum, quod pluri moræ conscientiæ videntur erectæ ad Lutheri doctrinæ, quæ (ut Philippus ait) illustrauit & ornauit beneficium absolutionis. Obscero bone viri, qui potest misellus homuntio Dei beneficium ornare & illustrare: Quis nisi prorsus impius & impudens sibi audeat arrogare, aut hominum cuiquam tribuere ista, quæ vos Lutheranis tribuitis adiumentis: At vitabit scio Philippus (quod est eius ad omnia dexteritas) hanc inuidiam dicens, non esse illustrare & ornare quicquam ipsi rei contulisse virtutis, aut addidisse decoris, sed sapientiæ Lutheranæ splendorem, quo facilius hæc possent intelligi, admouisse. De verbis nihil moror, neque nunc volo quid significant ea, neque quam modesta sint, discutere: quibus post tot ecclesiæ concilia, post tot orthodoxos patres, post tot pontificum decreta, quasi cornicu oculi cōfinguntur.

ur. Tantum per cōmunem salutem de qua differimus vos
contistor, & admoneo, viri Germani: vt animaduertatis
quantas & quales potius tenebras offundat pijs mentibus
dogma Lutheri, modo non perfunctorie, vt vulgo periculo-
fissime fit, sed pressius ac diligentius excutiantur. Nam vt ad
experimenta reuertar, facile mihi erit, multis aliorum: atcq; cer-
tioribus experimentis refellere. Deprehendi, cum essem in
Germania, omnes ferme qui Lutheru credunt, nihil aliud in-
telligere de verbis eius, quam fidem illam vulgarem, qua se se
Christianos existimant, sufficere eis ad iustitiam, & peccato-
rum remissionem, modo firmissime credant: se se quales qua-
les fuerint, mox vt absolutionis verba proferuntur, ab vni-
uersis peccatis absolutos euadere: Quem vulgi errorem, nisi
communis esset, & quasi populariter receptus, nunq; Eraſ-
mus vir doctus & probus, sed Lutheranis dogmatibus non
perinde infensus atcq; furori, in colloquijs, quae vulgo scripsit,
irrisione peracuta dānaret. Porro huic persuasiōni cum ad-
iuncta sit alia, qua Lutherus docet, non esse opus, peccata fa-
serdotibus confiteri, mirum ni maximam ex vtracq; consola-
tionem conceperit vulgus: cuius semper fuit, jugum Christi
detrectare, & veram cordis mortificationem exhorrescere.
Nam apud eos, qui in vobis sunt doctiores & cordatiiores, ni-
hil aliud fecit Lutheri doctrina, quam vt vtrincq; perplexi &
ancipites, nec illi, nec nobis credant. Evidem animaduertūt
nostrorum mores, & sacrificiorum (quod negandum non
est) quosdam abusus, ex quibus, occasione accepta. Lutherus
catholicam doctrinam vehementer sit infectatus, & omni-

Y iij bus

F. ALFONSVS VIRVESIVS

bus propter quorundam crimina negotiū exhibuerit. Rur-
sus vident uestrorum mores nostris (vt modeste loquar) ni-
hilo meliores: quibus adiungunt, quam varie, quam perple-
xe sua dogmata prodat Lutherus, quam frigide probet, quā
multa magnificis verbis polliceatur: quam nulla solidis argu-
mentationibus præstet, qui fit, vt ita nobis aduersentur exte-
rius, vt tamen interius Lutherο minus quam nobis credant.
Nihil inexpertum loquor, multis congressibus, varijs collo-
quijs explorata mihi sunt, quæ scribo. Sed interim, ne istorū
claudicationem probare videar, identidem mihi repetendū
est: non debere, sacras & pias ecclesiæ doctrinas ac leges, pro-
pter iniquitatem eorum qui abutuntur illis, in ius vocari, aut
quoquo modo contemni. Haud ergo, vt ad Philippi verba
reuertar, apud bonos & sapientes viros noua doctrina com-
mendationem attulit Lutherο. Sed apud ineptas muliercu-
las, apud rudis & vulgaris ingenij homines, animales, non
percipientes, quæ sunt spiritus Dei, quos peccare iuuat, con-
fiteri pudet, emendari tædet, & aduersus hæc omnia vni-
se clipeo protexerunt, Lutherana fide, qua in medijs sibi fa-
cinoribus blandiuntur: quippe quod credunt (quid ni cum
sit facillimum) auditō verbo absolutionis, & a se peccatis o-
mnibus absolui recepto, hac sola fide iustificari. Hi sunt, qui
bus Lutheri doctrina probatur: quod illorum libidini tam
indecore seruiat, vt non sit veritus, primam sententiam, quo
vulgi cederet affectibus, identidem, quod superius osten-
sum est, mutare. Haec tenus de uestra confessione, Germani,
& Philippica defensione: nunc quibus eam fundamentis

Funda-
menta Phi-
lippica in
confessione.

con,

confirmet audiamus. Primo, quam vocamus sacramētalem confessionem reīcit, tanquam p̄c̄nitentiæ m̄nime necessariam, tametsi quandam speciem eius permittit arbitrio sacerdotum, quo facilius possint doceri rudes. Hanc doctrinam, qua vetustissimam ecclesiæ consuetudinem (vt nihil aliud addam) conuellit, nulla firmat authoritate: tantum irridet nostros theologos, qui vestræ confessioni obiecerunt caput cuius initium. Omnis vtriusque sexus quod habetur. Tit. de p̄coni. & remiss. libro quinto dec. de quo iudicat sicut de ceteris humanis constitutionibus, quod non sint cultus ad iustificationem necessarij. Probat vero iudicium, ne temere pronunciasse videatur, per Panormitanum & alios iuris consultos, qui modo sunt illi eruditi, cum alias sint Luther ac Lutheranis omnibus prorsus graculi ad fides. Attamen si probatio nostrorum per commune totius ecclesiæ decretum visa est vobis imbecilla, qualis erit Philippi probatio per Panormitanum & Canonistas, qui tantam humana iura profitentur: diuinum aut ignorant omnino, aut perfumctorie, dum taxat, attingunt. Hoccine est ornasse beneficium absolutionis, & potestatem clauium illustrasse, in re quæ tota pendet ab archanis literis Panormitani testimoniū afferre: Nos vero potestatem clauium nec illustrare, nec ornare, pollicemur: qualis tamen & quanta sit hæc potestas, in lucem ex sacris literis dare conabimur, nihil nouum afferentes, sed quod patres orthodoxi tradiderunt, & ecclesia sequuta est, comprobantes. Quanta sit hæc potestas attingemus inferius, cum fuerit de ecclesia differendum:

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Qualis sit
clauium
potestas.
Match.16

Iohann.20

Sacerdos
potest ab-
soluere sed
non dam-
nare.

dum: qualis sit, declarant Christi verba cum dicit Petro: Tibi dabo claves regni cœlorum: & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcumq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Generalius vero omnibus si mul apostolis: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retentae runt. Vt ergo locus præ se fert, potestatem hanc, de qua loquimur, esse iudicialem: aut, quod elegatius expressit Maximus, esse iudicandi potestatem, Ad iudices enim expectat, reum aut absoluere, aut damnare, quod scriptura propria phrasidxit soluere, & ligare, remittere, & retinere. Remittuntur peccata, cum peccator absoluatur, retinentur cum ei non conferatur absolutio, non enim ut remittere est absoluere, ita retinere est damnare. Potest sacerdos autoritate clavium absoluere reum a peccatis: damnare non potest, nisi quatenus absolutiōne iudicat indignum: idcirco non dixit Christus apostolis: Quos absoluueritis erunt absoluti, quos dānaueritis damniati, sed loco absolutionis posita est remissio, quæ idem facit: pro damnatione vero posita est retentio, quæ non est damnatio, sed iudicium, quo peccator pronunciatur indignus absolutione: Hunc sensum verba Christi, vt dixi, simplicissime accepta faciūt, necq; quisquam est illi hactenus refragatus, Quam ob rem nulla coactione aut humano commento, sed simplici ac perspicua collectione ex verbis Christi deducitur, necessariam esse confessionem pœnitentiæ, sicut causæ cognitio necessaria est iudicii, ad absoluendum aut damnandum reum. Nec propterea quod nomen cōfessionis, vt nunc accipimus,

non

non est expressum in Euangelio, est negandū, confessionem esse iure diuino necessariam: quando nulla sermonis consuetudo habet, nec intelligentiae ordo exigit, ut cui commissum fuerit, sententiam in causa ferre: eidem causae cognitio a posterioribus verbis committatur. Etenim satis est si princeps magistratui dicat: Esto iudex huius vel illius causae, aut penes te sit potestas in alterutram huius causae partem pronunciandi, absq; eo quod superstitione præcipiat, audiri reos adhiberi testes: interrogari, examinari, & cætera fieri, q; iudicialis processus, ut vocant, requirit. Nam cuius principis potestate de totius rei summa sententiam est prolaturus, eiusdem auctoritate faciet omnia illa, etiam si præcepta non fuerint, sine quibus legitime pronunciare non potest. Et ut iuribus utamur aduersus iurisconsultos, præter hoc quod nihil diximus, cui communis animi conceptio, modo libera sit, non assentiatur, nihil est in iure compertius quam cui maiora committuntur, eidem & minora, quæ cōmissis inferuant, esse mandata. Est iuris regula hoc expresse continens in digestis: & Paulus antiquorum omnium celeberrimus iurisconsultus, notat in prima lege tituli de officio eius cui mandata est iurisdictio. Negat nihilominus Philippus, potestatem qua sacerdos absolvit esse iudiciale, qui tamē improbat, quod ipsa verborum facies ostentat. Non hic habet Panormitanum & Canonistas illos doctissimos quibus iuuari possit. At quod testimonijs & authoritate nequit aliorum, sua ratiocinatione confirmat. Quia non est, inquit, nisi potestas alieni beneficij: Ego ut sum parum latinus, vix intelligo quid sibi velit, potestas alieni

Z alieni

alieni beneficij. Quicquid tamen sit, vnde probat? Nusq; est sed vt donemus ei esse verum, quid tum postea; num statim sequitur, quod non sit iudicandi potestas? Imo omnis potestas iudicandi, & secernendi iustos ab iniustis ab altero accepta est potestas alieni beneficij, nempe principis, cuius vices in iudicando geruntur, qui princeps, & per eum qui principis fungitur officio, non illis modo, qui absoluuntur, est beneficus, verum toti reipublice in qua æquis legibus & legitimis magistratibus indignos secernit a dignis, iustos ab iniustis. Haud ergo etiā si alieni beneficij potestas dicatur absoluendi facultas, consequens est, vt non sit iudicialis, presertim cū non remittendi tantum peccata verum & retinendi vim habeat, quod non est solūmodo beneficium conferentis, sed & seuerissime indignatis fungi potestate. Intellexerunt hæc & prodiderunt literis sanctissimi iuxta atq; doctissimi proceres ecclæ, ne quis causetur neothericorum hoc esse cōmentum.

Sanctus
Maximus
de potestia
se clauis. Nam diuus Maximus, perinde maximus atq; vetustus, catholicæ pietatis antistes, vt cæteros prætermittam, quos nostri citarunt, ita exponit Christi verba illa: Tibi dabo claves regni cœlorum, &c. Ne quos nos fratres, de creditis Petro clavis regni, more nostrarum clavium cogitatio terrena permoueat. Claves enim cœli lingua est Petri, quia singulorum merita censendo apostolus, vnicuiq; regnum cœlorum aut claudit aut aperit. Non est ergo clavis ista mortalis artificis aptata manu, sed data a Christo potestas est iudicandi: Denique ait eis: Quorum remiseritis peccata remissa erunt, & quorum detinueritis detenta erunt. Non igitur recētiorum

com-

commentum, sed cum antiquorū patrum tūm ecclesiæ totius
sententia est, potestatem clauīum esse iudicandi facultatē. Ex
quo perspicuū sit, quo iure necessaria est absolutio saluti, eo-
dem iure, nempe diuīno, necessariam esse cōfessionem abso-
lutioni. Siquidem peccatoris causæ iudicandæ necessario co-
gnitio est, quando nullis alijs agendum est testibus, nisi singu^{Roma}
lorum conscientijs. Testimonium illis reddente conscientia
iporum et inter se inuicem cogitationibus accusantibus, aut
etiam defendantibus in die cum iudicabit Deus occulta ho-
minum, &c. Illic sufficiet cogitationis accusatio aut defensio,
vbi is erit iudex cui perspecta est hominis cogitatio, nempe
Christus, hic aut̄ opus est etiam verbis, sine quibus nō potest
(quod Maximus clauībus tribuit) homo hominis merita
censere. Neminem existimo vsc̄adeo proterium, aut impu-
dentem fore, qui ambigere audeat, uter melius intellexerit ver-
ba Christi diuus Maximus, an Panormitanus, etiam si Phi-
lippus illi accedat, cum ille iuris humani, hic diuini fuerit pro-
fessor, & interpres, nempe theologus & theologorum omni-
um ætate, sapientia, pietate, tantum non maximus: Alioquin
dicant mili obsecro, Canonistæ illi eruditæ, quorum auto-
ritate fretus Philippus, negat confessionem esse iure diuī-
no necessariam, ante confessionem institutam a pontifici-
bus illis, quos primo volunt eam induxisse. Vnde Pe-
trus censere potuit singulorum merita, vt ait Maximus, si
non erant illi prius quoquomodo nota. Quod si dixerint il-
lum apostolum, potuisse arcaña hominum non facta modo,
verum & cogitata cognoscere: hoc certe vt aliquando da-

Z ij tum

tum sit apostolis, generatim solius est Dei, quod sibi potissimum in sacris literis consueuit sumere. Sed omittamus apostolos, neque enim cum illis extincta est haec censendi singulorum merita & iudicandi potestas, quando non tam illorum, quam totius est ecclesiae. Vnde rogo sacerdos ante confessionem institutam a pontificibus, aut nunc sine confessione sumere potest censuræ rationem atque delectus, quo ex peccatoribus quibusdam aperiat, quibusdam claudat regna cœlorum: hoc est, quosdam absoluat, quosdam vero sine absolutione prætereat: utrumque enim illi a Christo commissum, cum dicit: Quorum remiseritis peccata, remittentur: & quorum retinueritis, retenta erunt. Qui potest scire sacerdos duobus sibi peccatoribus propositis, utrum illorum sit absolutio confenda, utrum neganda, nisi utriusque conscientias fuerit diligenter per confessionem perscrutatus: Dicetis mihi fortasse, non hic agi de confessionis utilitate, quam vestrorum multi fatetur, sed an fuerit a Christo præcepta, quod et si afferamus, statim, ut præceptum ex sacris literis proferatur, exigitis. At qui nos (ne præcepti vox offendiculo sit inueniendæ veritati) non tantum utilem esse monstrauimus, verum & necessariam absolutioni, quæ est præcipua potestas clavium, idque eiusdem potestatis naturam per sacras literas perscrutati, eruimus in lucem: Quis autem vel mediocriter in illis versatus nescit esse quædam, quæ se scripturarum verba legentibus simplici apprehensione non afferunt, eadem tamen penitus indagata in eisdem scripturis retrusa inueniuntur: nec possunt simplici testimonio literali, ut vocant, probari: etiam

tamen facile est in eisdem literis ostendere, modo contentio-
nis affectum ad scripturarum intelligentiam, aut dogmatis
aliquius affectationem non afferas. Huius theorematis exem-
pla prætermitto, tum quod multa sint ab alijs producta, qui
hoc idem, vel docendi vel redarguendi hæreticos gratia: &
nunc demum aduersus Lutherum confirmauerunt: tum quod
sapienibus scribens nolim simplicibus, qui mordicus verba
lectantur, offendiculum in fide præbere. Scitis enim quales
tragædias & quam ingens negotium exhibuerint cui dicitā pri-
mi nominis theologo hæ voces: Hoc non habetur expresse;
illud aperte scriptura nō dicit: illud iterum aut tertio duntaxat
inuenies, & id genus aliæ, quæ minus essent intolerabiles, si
de hisce rebus quas nunc perscrutamur, & non de totius fi-
dei nostræ summa, essent prolatæ. Sed de quacunque re sus-
cepta sit cōtrouersia, hoc certe nullam habet, quod bifariam
possit per scripturam sacram finiri, aut testimonium produ-
cendo quod formaliter (vt dici solet) & expresse alterutram
partem contineat, aut ex contentis necessaria collectione de-
ducendo (quod dicitur virtualis continentia) id quod mō
de confessione fecimus: Hæc negare haud Christianæ sapi-
entiae est, sed Iudaicæ superstitionis. Quod si dubitetur, utro
sit potius assentiendum, contento ne formaliter, an ex cont-
entis legitima collectione deducto: mihi supervacanea videtur
huiuscemodi quæstio: Ea est enim sanctorum scripturarum
constantia, veritas, conuenientia, vt non sibi magis illa duo,
quam veritati veritas aduersari queant. Vt cunctum tamen cō-
ferantur, hoc citra difficultatem est in confessio, quod omnibus

Z ij illis

F. ALFONSVS VIRVESIVS

illis quæ necessaria deductione colliguntur est firmissime al-
sentiendum, nec possunt nisi impie dubitari, quandiu aper-
tius testimonium aduersus ea non profertur. Hæc cum ita
sint, ego vicissim a vobis & Philippo requiro testimonium
de scripturis, quo valeatis improbare, quod nos ex eisdē ra-
tiocinādo probauimus, & multis alijs locis est a doctoribus
confirmatum. Si non literalibus & expressis, certe talibus,
quales vos nunquam aduersus confessionem produxistis.
Nam quod Christus sine cōfessione quibusdam peccata re-
misit, non magis facit aduersus confessionem, quam aduer-
sus baptismū, quod nonnullos saluos fecerit sine baptismo.
Rem ergo utilem vt vestrōꝝ plurimi fatentur, necessariā, vt
noſtri probant, quorum argumentationes grauioribus non
refellitis, diuturna consuetudine & totius ecclesiæ cōſensu fir-
matam, temere proculdubio (ne quid acerbius dicā) abstuli-
ſtis, aut mutastis, ſola canonistarum quorundam autorita-
te, qui vt citat Philippus, dicunt non eſſe iure diuino neceſ-
ſariam. Iam quod Philippus addit, impossibile eſſe omnia
peccata confiteri, propter illud ex propheta: Delicta quis

Psalm. 18
Peccata
quo annis
confiteri
nō obſtar
ecclesiæ de-
creto.

intelligit: Nihil obſtar ecclesiæ decreto, quod omnia pecca-
ta quo annis confiteri, quod alias neceſſarium erat abſol-
uendis (vt probauimus) præcipit: ea videlicet quæ poſ-
ſunt mente recolit: poſſunt vero etiam ab obliuioſiſſimo
quoque quæ ſatiſ ſunt, ad hoc vt (quod præcipit ſapiens)
pastor pecoris ſui vultum diligenter agnoscat, & ita dignū
aut indignū iudicet abſolutione. Cæterum qui præcepti
huius occaſione anxiā ſingulorum operum, verborum,

cogita-

Prou. 27

cogitationum, locorum, temporum, vicissitudinum, innu-
merabilium deniqz circumstantiarum, in quibus perscrutan-
dis, computandis, recensendis, & velut fabulis enarrandis, cō-
scientiae cruciantur, interdum & refractione memoriae no-
uo vulnere sauciantur, inuexerunt: etiam si sint ex nostris,
mihi non possunt probari: Quinimo maxime ab illorū sen-
tentia discedo, qui pusillorum & imbecillium conscientias
huiusmodi sarcinis onerare, non veretur: quibus tum publi-
cetum priuatim pro mea virili populum Christianum sem-
per leuaui. Theologi vero illi, qui confutationem Augustæ
conscripterunt, cum dicunt necessariam esse integrum con-
fessionem, non intelligunt omnium peccatorum, etiam illo-
rum quæ memoriae non succurrunt enumerationem. Sed
integra confessio illis & omnibus catholicis recte cogitanti-
bus est, in qua poenitens nullū peccatum saltē mortale data
opera aut crassa nimis negligentia vel potius neglectu pter-
misit. Quia impiū est, vt ait August. dimidiā a Deo expe- Augustini
ctare veniā: Hec viris sapientibus ac liberis de cōfessione quā
reiecit Philippus sufficient: Nam cæteris qd sufficiet: Nunc
ad poenitentię partes, quas vos descripsistis & Philippus cō-
firmat accedamus. De cōtritione quam veros terrores & se-
rios dolores Philippus appellat, nulla vt ex verbis eius appa-
ret, sicut cōtrouersia inter illum & nostros theologos. Fidem
esse poenitentię partem nostri negauerunt. Quod idipsum
tam adominandum visum est Philippo, vt querulus & in-
dignans Cæsaris pietatem aduersus nos inuidiosis verbis Philippi
queremor
nia ad Cæ-
sarem.
imploret. Quid hic Carole Cæsar inuictissime, faciamus.

Hæc

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Hæc est propria Euangeliæ vox, quod fide consequamur remissionem peccatorum. Hanc vocem Euangeliæ damnant isti scriptores confutationis. Nos igitur nullo modo assentiari confutationi possumus: Non possumus saluberrimæ vocem Euangeliæ & plenam consolationis damnare. Quid est aliud, negare quod fide consequamur remissionem peccatorum, quam contumelia afficere sanguinem & mortem Christi. Rogamus igitur te Carole Cæsar invictissime, ut nos de hac re maxima, quæ præcipuum Euangeliæ locum, quæ veram Christi cognitionem, quæ verum cultum Dei continet, patienter ac diligenter audias, & cognoscas. Comperier enim omnes boni viri nos in hac re præcipue docuisse vera, pia, salubria, & necessaria vniuersæ ecclesiæ Christi. Comperient ex scriptis nostrorum plurimum lucis accessisse, Euangeliæ, & multos pernitosos errores emendatos esse, quibus antea obruta fuit doctrina de poenitentia per scholasticorum & canonistarum opiniones. Hæc Philippus in primo paragrapho: sed hoc exordio non contentus, quasi parum inuidiæ nobis, parum sibi gloriæ comparasset, addit in secundo: Omnes boni viri, omnium ac theologici ordinis etiam, haud dubie fatentur ante Lutheri scripta cōfusissimam fuisse doctrinam poenitentiæ, &c. Poenitentiæ doctrinam. (Videte Germani, quam facile veritati cedamus) per se quidem, ut a Christo & eius apostolis est tradita lucidam & aper tam, non negamus confusam fuisse hactenus, & aliquot inuolutam scrupulis per quosdā, quibus aut zelus Dei, sed non secundum scientiā, aut gloriæ affectus imposuit, qñ nul la im-

la imbecillitatis humanæ habita ratione, de alienis cruciati-
bus ingenium ostentare voluerunt, a physicis qualitatibus
ad animi affectiones & opera calculationes transferentes, &
imponentes pusillorum conscientijs onera grauia, quæ tamē
ipsi nec digito quidem attingere valuerūt: Sed quod has te-
nebras Lutherus discusserit, & pro eis lucem inuexerit veri-
tatis, hoc negamus. Tum quod veritas nunquia ecclesiæ Chri-
sti defuit, quam & ante Lutherum natum multi boni viri li-
teris & verbis professi sunt, & operibus executi, tum quod
Lutheri doctrina de pœnitentia, vt superius demonstrauis-
mus, confusissima est, & illa, quam in sophistis & canonistis
damnat, obscurior. Nec Philippus est in hac re dilucidior, quia
præter cæteras inconstantias, quos modo eruditionis com-
mendatione citauerat canonistas aduersus theologos, nunc
cum eis vt pœnitentiæ euersores & contaminatores conde-
mnat. Et quanquia de partibus pœnitentiæ varie licuit hactenus
opinari sapientibus, qui tamen nunquia ab ea confessione exclu-
serunt, quapropter ego nihil grauare cessissem Luthero, po-
nenti fidem esse pœnitentiæ partem: tamen vt appareat no-
stros theologos id iure nō admisisse, paucis Philippo respō-
endum duxi. Cogor aut̄ in eo desiderare rursus, quod supe-
rius illi deesse monstrauī, nempe rei, siue rerū de quibus cum
adversario disputat, tranquillam considerationem, & lucidā
suppositionem in primis rhetori necessariam, dialectico ve-
ro nō magis protermittendam, quia ipsa dialectica. Non de fidei
necessitate nostris aduersus Philippum suscepta erat contro-
versia, non querebatur, an fide nobis dimittantur peccata,

Vanitas
querela
Philippi.

a non

non ambigebatur, fidem esse vocem Euangelicam consolationis & salutis plenam. Hoc tantum vertebatur in quæstionem, an fides sit pars poenitentie, quod nullum Euangelium dicit, nihil ad salutem, nihil ad consolationem refert. Nā non est idem, aliquid esse necessarium virtuti, & esse partem virtutis. Prudētia necessaria est, ad habendam fortitudinē, non tamen est pars fortitudinis. Fides similiter necessaria est ad charitatem, non tamen est pars charitatis. Eadem est ratio in sacramentis quibus quædam sunt necessaria, quæ tamen nō sunt illorum partes, ut sacerdotium necessariū est ad Eucharistiam, cum non sit pars eius, voluntas consecrandi, necessaria est ad sacramentum, cuius non est pars. Ad eundem modum nostri non negant fidem necessariam esse ad poenitentiam, quod eis tragicis ac plane odiosis verbis obijcit Philippus, negant tamen partem esse poenitentie. Et quanq Philippus nunc ostentet, nunc despiciat, & exosam videatur habere dialecticā, haud verebor illi ignorantia eius exprobrare. Vnde enim valet consequentia ista, qua millies ita colligitur. Fides necessaria est ad poenitentiam. Sine fide non remittuntur peccata, fides ergo est poenitentiæ pars. Aut vnde valet ea qua in theologos nostros inuehitur. Theologinegauerūt fidem esse poenitentiæ partem: negant igitur fidem esse necessariam ad peccatorum remissionem, negant propriā Euangeliū vocē, quæ peccatorum remissionem fidei pollicetur. Non equidem plus valet prior collectio, q̄ si dicas: cognitio est necessaria ad diligendum, est igitur pars dilectionis: Posterior vero, haud plus valet, q̄ si dixeris: Theologi negant, fidem

Differētia
inter esse
necessariā
virtutis, et
esse partē
virtutis.

dem esse partem beatitudinis, negat ergo fidem esse necessariam ad beatitudinem, negant propriam Euangeli vocem, quae credentibus in Christo beatitudinem pollicetur. Quanto aptius nos colligere possemus aduersus Philippum ita: Philippus negat nobis per dilectionem peccata dimitti, negat igitur propriam Euangeli vocem: *Dimissa sunt ei peccata multa quoniam dilexit multum,* negat vocem consolationis & salutis plenam. *Quod superest date eleemosynam, & ecce oīa munera sunt vobis.* Et: *Facite vobis amicos de mammona iniqta* Lucas 16
ut cum defeceritis in via, racipient vos in eterna tabernacula. Quibus vocibus, quod potest esse dulcius, quid salubrius, dum intelligit animus, quod primum resipiscendo dilexerit, quem antea peccando neglexerat, quodquid aeternum amissum est, temporalibus officiis posse pensari. Sed haec alias suo loco discussa. Ceterum huius nunc satis sit meminisse, quod ut fide, quanuus necessariam ad peccatorum remissionem, non facimus poenitentiae partem, ita nec charitatem. Vrgebit nos tamen Philippus testimonij illis, quae superius adduxit profide, ex quibus ita poterit colligere: *Fructus poenitentiae est peccatorum remissio, & peccatorum remissionem consequimur sola fide,* ergo vis poenitentiae sita est in sola fide, atque adeo fides pars erit poenitentiae praecipua. Nihil huic argumentationi respondeo, ne videar studio non bene aduersarij causam protulisse, quo facile mihi esset improbare, tametsi nunc nulla se mihi offert ratio firmior, qua posset uti aduersus nostros. Huius autem multa sunt, quae non concedentur. Vnum est quod non preteribo. Minus aberrasse (mea
a ij qui-

quidem sententia) philippus si partes poenitentiae absolutio
nem & fidem posuisset, quam contritionem & fidem ponē-
do: Est enim poenitentia sacramentum, porro Lutheranos
omnes, si constare sibi velint in doctrina, oportet sacramenti
cuiuslibet partes distribuere in verba et fidē. Poenitentiae ver-
ba sunt absolutio, quibus verbis adiuncta fides efficit sacra-
mentum, nam terrores & contritio nō tam sacramenti pars
esse videntur, atque conditio aut dispositio quædam sacra-
mentum suscep̄turi. Sed de his viderint ipsi, nobis enim fi-
des necessaria est ad poenitentiam, non tamen est pars eius,
magis quam alterius sacramenti aut quam cuiusvis officij
Christiani, quibus tamen omnibus est necessaria, quia sine
ea impossibile est placere Deo. Testimonij vero quibus Phi-
lippus probat, sola fide remitti nobis peccata, & superius sit
responsum, nec pernitosia tamen confidentia (quando mul-
ta eorum nunc repetit) illis innixi simplices Christiani, cæte-
ra ad poenitentiam necessaria negligant, denuo mihi recen-
senda, si tamen prius nonnulla scitu necessaria de poenitentia
ipsius ratione monstrauero; sed ea alterius disputationis prin-
cipio reseruemus.

Heb. II

Philippica X. De veræ poenitentiae
ratione, & sacramento.

Poenitentia
quid signi-
ficiat.

Oenitentia, cuius nomen frequens est in sacris
literis, præsertim in nouo testamento, ut nomi-
nis tantum rationem nunc explicem, displicen-
tiam incepti operis aut consummati cum respi-
scentia significat, id quod Græce scientibus verbū *μετανοεῖτε*,
quo

quo Christus & eius apostoli semper vtuntur, præ se fert, pro quo vulgata æditio habet: pœnitentia & pœnitentiam agit: hoc est, resipiscite, tametsi pœnitentia aliquid videtur ad-
dere ad resipiscentiam. Resipit enim aut resipiscit, qui cum desipuerit, hoc est, quoquomodo a rectitudinis regula aber-
rauerit, tandem redit in viam. Pœnitent autem eum qui dolēs
damnat opus quod cooperat, aut patrarát. Non erit absurdū,
si in vera nominis latini ratione perscrutanda latinissimi poe-
tae, tametsi ethnici, verbis vtamur: Scelerum si bene pœnitent,
ait Flaccus, eradenda cupidinis praui sunt elementa: Sed sa-
cris literis, quod securius est, insistamus. Scriptura sacra de
diuinis operibus humana verba fabricans, quippe quod ho-
minibus loqueretur, pœnitentis animi speciem in Deo ipso,
tui homines displicebant, luculēter adumbravit. Videns, in-
quit, Deus quod multa malitia hominū esset in terra, & cun-
cta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore,
pœnituit eum, quod hominem fecisset in terra, & præcauens
in futurum, tactus dolore cordis intrinsecus. Delebo, inquit,
hominem, quem creavi a facie terræ: pœnitent enim me fecisse
eos. His verbis proprius & expressius, quam vllis alijs pœni-
tentis animi affectiones explicantur, & ob hoc, vt omittamus
nunc reconditiora mysteria, tam accurate, credo, a legislatore
fuisse descripta, vt quādo homines legis transgressione iden-
tidem pœnitenda designāt, sciāt quid pati, quid cauere, quid
præstare debeat vere pœnitens: ac per hoc, pœnitent ne illum
animo an verbis solummodo diligenter exploret. Etenim
quem rei alicuius pœnitent, primum res ipsa displicet, mox
a iiiij displi-

Gene. 6
Pœnitent-
tis animi
tropus in
Deo.

displacētiam proximo loco sequitur animi dolor, ut compla-
centiam voluptas, post hæc cui vere displacet opus, cessat ab
eo, quod latinis est resipiscere: necq; hoc tantum, sed apud se
metipsum, damnans quod fecerat, quātum in se est, vellet in-
fectum, quod si non pōt, præcauet in posterum, ne fiat ulteri-
us. Omnes hos gradus complexa sunt verba Moysi, quos pœ-
nitentiæ ratio & nomen includit, & res ipsa debet, si modo
vera sit, continere. Alioquin cui horum aliquid deest, haud se
existimet animo pœnitere, sed specie quadam & vmbra pœ-
nitentiæ cerebro conficta decipitur. Id quod Sauli primo Iu-
dæorum regi cōtigit, & Christianorum multis hodie contin-
git. Pœnitētia deniq; nihil aliud est, quā intima animi ad deū
conuersio, quæ nemini pōt contingere, nisi se simul auerterit &
creaturis, ad quas cōuersus peccauerat. Hanc auersionē a crea-
turis Paulus familiari sibi tropo mortem & mortificationem
appellat, conuersionem vero ad Deum vitam & resurrectio-
nem. Ad hęc omnia fides operatur, qua sumus insiti Christo,
sicut & ad vniuersa pietatis officia. Nam cōuersio animæ ad
Deum non sit nisi amicitiæ foedere, quo anima, quæ per pe-
ccatum Deo displacuerat, per nouam gratiā incipit illi placere,
& esse grata: id quod nemini datū est, nisi per Christum: qm̄
gratifi cauit nos pater, ait Paulus, in dilecto filio suo in gratia,
in quo habemus redēptionem per sanguinem eius in remis-
sionem peccatorū. In vno itaq; Christo Iesu patri complacēt,
quicunq; displacuerant extra illum. Hoc gratificationis opus
bonum illud est, quod iuxta prophetam nemo est qui faciat,
nemo vscq; ad vnum, scilicet Christum. Cæteri omnes decli-
naue-

1. Reg. 15

Pœniten-
tia quid ē.

Ephe. 1

nauerunt & inutiles facti sunt. Ecce seruus meus suscipiam
 eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea. Hic est
 filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Quid e-
 go scripturæ sanctæ loca enumerem, quibus hæc acceptio-
 nis gratia vni Christo tribuitur, & refertur accepta. Cum
 tota ferme clamet, & palam faciat hominibus legis aut phi-
 losophiæ doctrina confisis, non se magis posse reficere, post-
 quam semel peccando defecerint, quā se potuerant facere an-
 teq; essent, quin quemadmodum omnia per Christum facta
 sunt semel, ita per eundem quoties opus est, vniuersa reficiun-
 tur, per quem non modo tunc cum seipsum moriens obtulit
 patri, verū & quoties fuerit opus, habemus accessum per fidē
 in gratia. Filioli mei hæc scribo vobis, ut non peccetis, sed si
 quis peccauerit aduocatum habemus apud Patrem Iesum
 Christum iustum, et ipse est propiciatio pro peccatis nostris,
 non pro nostris aut tantum, sed etiam pro totius mundi. Hu-
 ius fidei professio suscipitur in baptismo, fructus vero est, nō
 modo gratia illa prima, quam in illo sacramento accipimus,
 verum quæcunq; alia gratia, quæ nobis vel pœnitentib; re-
 stituitur, cuius symbolum est absolutio, vel augetur profici-
 entibus. Haud tamen ex hoc sequitur, fidem esse pœnitentia
 partem, tametsi verissimū sit, quod sine fide pœnitentia effet
 inefficax, quemadmodum & oratio inefficax est sine fide,
 quia nihil promissum est nobis, nisi quod credentes petieri-
 mus; fides etiam diffinitur ab Apostolo quod sit sperandar; Rom. 5
1. Iohann. 2
 substantia rerum: non tamen propterea fides est pars oratio-
 nis nec spei, quanvis vtricq; vim conferat & fœcunditatem. Marth. 27
Hebr. 11

Hæc

Hæc obiter. Sed iam ad scripturarum loca, quorum occasio-
ne poenitentia nomen & virtutem exposuimus.

Poenitentia
varie pre-
dicata iu-
xta varie-
tatem sce-
lerum a
quibus e-
rat resipi-
scendum.

Duo sunt hominum genera, quos Christus, prophetæ &
apostoli ad poenitentiam inuitant, quibusq; peccatorum con-
donationem, si poenitentiam egerint, pollicentur: Alteri erant
infideles & impi, utpote qui pro Deo vero fictis numinibus
inseruiebant, & dæmoniorum colebant simulachra, quibus
annumerandi sunt etiam Iudæi, qui Christum non suscipi-
entes nec Deum verum, cuius filius erat, de cætero habuerūt,
sed pro eo proprium quoddam simulachrum dei cuiusdam
inertis & infœcundi, qui nusq; est nisi in illorum opinione.
Nullus est enim alius Deus, nisi pater dñi nostri Iesu Christi
cuius deitatis essentiali cōmunione isdem filius verus est De-
us: ita ut non duo aut tres sint dñi, sed unus Deus pater & fi-
lius & spiritus sanctus, essentiæ simplicitate idem, subsistendi
vero ratione discretus. Quamobrem Iudæi ex quo Christū
dominum abiecerunt, desierūt etiam verum habere Deum.
Omnis qui negat filium, nec patrem habet. Quis suscitauit o-
mnes terminos terræ? Quod nomen est eius & quod nomen
filij eius, si nosti: Alterum genus hominum, quibus poeniten-
tia prædicabatur, erant pi, quidem, quod ad veri Dei cultum
& fidei professionem attinet, sed moribus flagitosi, atq; scele-
sti. Horum utroq; prophetæ & apostoli admonent, suadent,
obsecrant, obtestantur, & tantum non cogunt, ut poenitentia
agentes resipiscant, præcedentium omnium delictorum ve-
niā promittentes poenitentibus, et ad Christum conuersis:
Erat tamen iuxta delinquentium varietatem diuersa pro-
missio.

1. Iohann. 2
Prouer. 10

Quid fide
libus.

Nam infideles, quorū maximum peccatum & cæterorū oīm caput esse videbatur incredulitas, tantum admonētur, vt ab eis resipiscant per fidē futurumq; promittitur eis, vt simulante ab infidelitate sua & impietate conuersi crediderint in Christum, oīm peccatorum remissionem accipiāt: Hinc illae voces apostolorum in Actis & epistolis: Credite & baptiza= Act. 8.15.16
mini. Et illud Isa. quod Petrus & Paulus apostoli citant: O= Rom. 10
mnis qui credit in illum non cōfundetur. Et omnis fere apo= Hebr. 11
stolica prædicatio circa fidei locum præcipue versatur, quia cōmune erat tunc temporis toto orbī peccatum infidelita= Isa ier. 18
tis, nō modo gentibus, verum & Iudæis veri Dei quondam cultoribus: Porro credentibus cum poenitentia prædicatur, Quid cre-
dētibus
sed flagiti-
osis prædi-
cetur. tantum præcipitur, vt resipiscant a peccatis, nec sibi de fidei nomine blandiātur, cum sint quodammodo infidelibus de= teriores. Melius enim erat illis viam iustitiae non cognouisse, quam post agnitionem retrorsum auerti ab eo, quod illis tra= ditum est sancto mandato. Hinc ille prophetarū voces: Con= 2. Petri e
uertimini ad me in toto corde vestro, &c. Item reuertatur v= Iohel. e
nusquisq; a via sua praua. Item: In quacunq; hora peccator ingemuerit, omnium iniquitatum eius non recordabor. Et Hier. 18
illud Hier. Si poenitentiam egerit gens illa a malo suo, quod Ezech. 18
loquutus sum aduersus eam, agam & ego poenitentiam su= per malo, quod cogitaui vt facerem ei. In his et id genus pro= pheticis obiurgationibus & promissionibus nulla sit men= tio fidei: quia illis siebant qui veri Dei cultum, & fidem pro= fitabantur, quinimo admonentur ne huiusmodi professio= nifidentes, præcipuam pietatis partem, quæ in charitate si=

b ta

F. ALFONSUS VIRVESIVS

Hier. v ta est, negligerent. Hinc illud Hier. Nolite confidere in verbis
 mendaci, dicentes: Templum domini, templum domini est,
 &c. Et illud Iohannis Baptistae: Facite fructus dignos poenitentiae, & ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abra-
 am. Sunt & in apostolica doctrina aliquot huiusmodi loca,
 tametsi rara, quia ut diximus, vniuersum orbem eo temporis
 obruerat infidelitatis obducta caligo, quam necesse erat, pri-
 mum lucis euangelicæ splendore depelli. Petrus tamen apo-
 stolus cum Simonem, qui iam crediderat, & baptisma suscep-
 perat, dura obiurgatione corriperet, & ad iniuritatis suæ poe-
 nitentiam hortaretur, non ab eo denuo fidem exigit, sed ut a
 scelere suo resipiscat, & veniam precetur a Deo. Poenitenti-
 am, inquit, age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si forte re-
 mittatur tibi haec cogitatio cordis tui. Paulus etiam creden-
 tium Corinthiorum, quos in priori epistola obiurgauerat,
 poenitentiam probans, & poenitentis affectus singulos quasi
 membratim distinguens nullam fidei admiscuit mentio-
 nem: Gaudeo, inquit, non quia contristati estis, sed quia con-
 tristati estis ad poenitentiam: Contristati enim estis secun-
 dum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex vobis.
 Quæ enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in sa-
 lutem stabilem operatur, seculi autem tristitia mortem ope-
 ratur. Ecce enim hoc ipsum secundum Deum contristari
 vos quantam in vobis operatur sollicitudinem, sed defensio-
 nem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed
 æmulatioem, sed vindictam & cætera. Hinc ut & hoc at-
 tingam, habemus discriminem tristitiae in poenitentia (quod
 Phi-
 Tristitia
 duplex a
 theologis
 obseruata
 quam Phi
 lippus ir-
 rideret

Philippus damnauerat) haud esse omnino inepte & sine
scripturarum autoritate a theologis obseruatum. Habe-
mus præterea varias pœnitentiæ partes, quarum præcipuae
sunt tristitia, & resipiscientia: has theologi contritionem &
satisfactionem appellant. Fidem tamen Apostolus cum tam
copiose, atq; distincte de pœnitentia differeret, non connu-
merauit. Quare hoc: Quia non cum infidelibus agebat, nec
incredulitatis sed incontinentiæ & prætermissæ charitatis cri-
mina illis exprobrabat. Alioq; cū Iudeos aut cæteros infide-
les hortatur ad pœnitentiam, ad fidem eos tanq; ad ianuam
pietatis et asilum inuitat, atq; ex huiusmodi cōtionibus sum-
pta sunt omnia loca, quæ Philippus pro suo dogmate citat,
pia quidem illa, & ab ipsis veræ pietatis fontibus hausta, sed
ad causam, qua de nunc agimus, aut minime pertinentia, aut
inconsideratius accommodata: Pertinent enim non ad pœ-
nitentiæ, sed ad baptismatis sacramentum, cuius virtus est fi-
des, quis ipsa prima fides non suscipitur, nisi ab ijs, quos prio-
ris pœnitentis infidelitatis & vitæ, vnde & pœnitentia simul &
fides illis proponitur ad conuersionem. Nunc autem de pœ-
nitentiæ sacramento disquirimus, quod sacramentum non
suscipitur nisi a fidelibus, nec adhibetur nisi peccatis, post fi-
dei professionem admissis, de quibus Philippica testimonia
non loquuntur, sed illa quæ nos in altero pœnitentium or-
dine produximus: At Philippus in omnibus his ostendit
subesse fidem, licet non explicetur, cum intercedat promis-
sio, & propterea negat pœnitentiam inueniri posse sine fide,
præsertim si pœnitentiæ affectui, accedat absolutionis, qua-

Contritio
& satisfa-
ctio a Fau
lo inter
pœnitentiæ
partes ad-
numeran-
tur, fides
vero nus-
quam.

b ij sacra-

Poenitentia sacramentum perficitur, effectus. Hæc nobis maxime probantur, & vltro fatemur poenitentiam esse nullam sine fide, quinimo addimus nullum pietatis opus a nobis fieri posse, absq; fide. Sunt omnino vires humanæ ad quodcunq; opus bonum prorsus inuailidæ, nisi illis diffisi fidamus Christi meritis & promissioni: Quis tamen ex hoc theoremate colligat, fidem esse cuiusvis boni operis partem? Hæc satis per se quidem sunt plana atq; perspicua, sed quo fieri queat apertiora, repetenda nobis est illa collatio dilectionis ad cognitionem, sine qua non potest esse cum tamen non sit pars eius. Quod si Philippus dixerit dilectionem & cognitionem esse diuersi generis affectiones, propterea non posse alteram alterius esse partem: hoc idem respondebimus ei de fide & poenitentia, quare fides est in intellectu, poenitentia vero in voluntate: tristitia enim voluntatis est affectio, resipiscientiam autem seu cessationem a peccato oportet etiam esse in voluntate, cui peccatum inerat, nam & gratia, quæ in absolutione cōfertur, aut quoq; modo iustificat, subiectū est voluntas. Quanq; vt illiustrior sit victoria, etiam si donemus in ea potentia et eiusdem generis esse poenitentiam & fidem, & hanc illi esse necessariam, vt proculdubio est, non tamen sequitur esse partem eius, quod sequens exemplum demonstrat. Species intelligibilis necessaria est ad intellectionem, & eiusdem generis affectio, puta cognitio, cuius est & intellectio, nec tñ species ipsa, nec actus, quo intellectum immutat & memoriam foecundam format, est pars intellectionis. Hic videor mihi videre vos o Germani quotquot Lutheranæ causæ fauetis, aut per con-
tem

temptum porrecto naso supercilium obducere, & hæc omnia fastidire, aut præ animi indignatione clamare: Philosophica sunt ista, Sophistica sunt, indigna quæ fidei causæ admisceantur. Euangelica doctrina verbis simplicibus & plaus non philosophorum est argutijs ex sacris literis expromenda. Vera sunt isthæc vniuersa, non diffiteor, insipiens factus sum sed vos me coegistis in tam scrupulosam disputationem descendere, qui in confessione vestra, non contēti poenitentiæ sacramentum probasse, quæ huic sacramento vide rentur indigna reiecssisse, quod satis erat, ijs qui simplicē confessionem non methodicas preceptiones instituebant poenitentiæ partes ad viuum (quod aiunt) resecare voluistis. Ad haec Philippus theologis nostris inuidiam conflare conatus est, quasi totius Euangelij euersoribus, quod partitionem vestram non probauerint. Rem ergo inutilem, aut certe nō necessariam a vobis suscepitam, coactus sum persequi: tametsi, vt superius dixi, ego haud grauate cessissem vobis & Philip po, assenseribus fidem esse poenitentiæ partem, non q̄ verū sit, sed q̄ illæsa possit pietate præteriri, modo sola fide contenti, non excluderetis confessionem illam possibilem & mode stam, sine qua poenitentiæ altera pars nempe absolutio vobis constare non potest, quamq; ecclesia sanctorum scripturarū auctoritate præcepit, nec satisfactionem quæ nihil aliud est, atque quatenus fieri valet, infectum reddere quod factū est perperam, & præcedentis vitæ studia in diuersum mutare. Qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret, o= Ephe. 4 perando manibus suis, quod bonum est, vt habeat vnde tri-

b iij buat

F. ALFONSVS. VIRVESIVS

buat necessitatē patienti. Non furari eum qui fuerat ante furatus, sed honestis se operibus alere, resipiscentiæ est, suis vero laboribus etiam indigentī victum parare, satisfactionis, non illius, qua dominis ablata redduntur, nam hæc restitutio specialius appellari consueuit, sed huius quam diximus veræ poenitentiæ esse partem. Vtranque complexus est & professus Zachæus ille vere poenitens. Domine, inquit, ecce dimidium honorum meorum do pauperibus, & si quid aliquem defraudaui reddo quadruplum. Et quanq Philippus sibi videatur in hac materia regnare, ita ut aduersus theologos, qui confutationem scripserunt, indignis Christiana modestia verbis insolescat, haud tamē omnia quæ theologi dicunt, sunt perinde leuiter et citra scripturarum autoritatem, atque videntur illi, prolata: Sunt quidem catholici nonnulli viri boni, qui tamē nihil præter summas confessionem & aniles fabulas didicerunt, a quibus nullus est circunstantiarum, nullus scrupulorum nodus nō obseruatus, atqui ecclesiæ catholicæ fides, & instituta in nullius horum verba iurarunt, nec illos in hoc certamine, quo receptas ab vniuerso populo Christiano satisfactiones damnare presumit Philippus, proponere sibi debuit ut antagonistas, sed egregios viros Augustinum, Hieronymum, Chrysostomum, Cyprianum, Hilarium, Gregorium, Ambrosium, & cæteros eiusdem classis, quos Christianorū greci in vniuersum sequitur, quosque suæ poenitentiæ & satisfactionum habet autores. Nam cætera, quæ Philippus infectatur, priuatæ sunt quorundam superstitiones aut certe opiniones, quibus fateor Christianorū

con-

conscientias, quarum salus non ab humanis traditionibus sed a diuinis legibus pendet, obligandas non esse. Porro humanæ traditiones nobis sunt, non omnia quæ nobis homines tradiderunt, nihil est enim ferme, quod non per homines Deus hominibus tradiderit: sed ritus quidam, lustrationes, & expiationes, non ad Dei gloriam sed ad propriam aut gloriam aut commodum excogitata, aut quod non raro accidit, vana pietatis opinione commenta. Cæteræ quæ sancti viri illi quorum modo meminimus, ad Dei gloriam et animarum utilitatē ex sacris literis de prompta: nobis tradiderunt: non humanæ sunt adiunctiones existimanda, sed ut diuina oracula, aut certe illis finitima suscipienda, ut suscepta sunt ab ecclesia. Quantumuis enim Lutherus & Philippus illos quasi homines contemnunt, ac præ se fastidiant, nunquam tamen obtinebunt, ut ab uniuerso populo Christiano non suscipiantur ut diui, utpote qui sanctorum scripturarū arcana sanctissime simul & religiosissime tractauerunt, non ex eis sua commoda & utilitates, non errorum latebras, aut nouorum dogmatum præsidia, sed solitus Dei gloriam aucupantes. Omnes omnino illorum conatus, uniuersa studia horum spectabant, ut Deus a cunctis hominibus & agnosceretur per fidem, & per charitatem amaretur. Quam ob rem verissimile est, quinimo pro verissimo haberi debet, purius illos atque simplicius scripturas sanctas intellexisse, quam isti, qui ad propriam gloriam & susceptas contentiones illis abutentes, cum omnia susque deque habeant, conuellant, euertant, se solos diuini verbi spiritum adeptos

nun-

nunquam non perstrepunt, nobisque quod huiusmodi spiritus expertes omnino simus, quoties eis noua docentibus non assentimur, exprobrant. Nos vero tantorum virorum præiudicio freti, fidenter audemus Lutheranos spiritus & Philippicos contemnere, vni totius ecclesiæ spiritui credere, & secundum illum afferere satisfactiones, non quidem illas canonicas, quæ iamdudum insolescere desierunt, sed tum solennes & communes, tum priuatas & peculiares, quibus etiam nunc ecclesia vtitur, esse diuina autoritate probandas & amplectendas. Superest nunc ut quando Christianæ satisfactionis autores veteres ecclesiæ sapientes esse diximus, aliquot eorum testimonia proferamus, ea tamen lege, ne quis a me satisfactionis nomen superstitione velit exigere, satis erit si peccatorum remissionem satisfactione, redemptione, ablutione, placatione, solutione & cæteris huiusmodi vocibus aut locutionibus per nostra bona opera ostenderimus, nobis posse contingere. Siquidem Philippus sola contentus fide, nullis nostris operibus, nec religionis quidem aut charitatis, locum in peccatorum remissione relinquit. Hæc est doctrina quam a catholica veritate diuersam ostendere nitimur idq; patr; ut polliciti sumus, testimonijs, paucis quidem (ne crescat in immensum opus) sed proprijs, et ad quā differimus causam omnino pertinentibus: Necq; em̄ omnia, quæ antiqui sancti de eleemosynis, ieunijs, vigilijs, lachrymis, & precibus præceperunt, quæ innumerabilia pene sunt, ad satisfactionē pertinent aut poenitentiā, quandoquidē illor; multa aut officij causa; aut pietatis debito, aut cohibēdæ libidins necessitas.

te præ-

te præstantur: Quæ, etiam si satisfactionis fructu non careant, secernenda tamen sunt ab ijs locis, quibus præcipue eis de operibus satisfacere & poenitere docemur, ne incidamus in vicium peculiare Philippo, parerga pertinentibus admisere, & specie tantum verborum mordicus arrepta, nullum discriminem causæ temporis, rationis, qua prolatæ sunt, obseruare. Hieronymus igitur latinorum omnium (quod cæterorum pace dixerim) in sacris literis eruditissimus, in commentarijs Isa. cap. XL. Et hoc notandum est, inquit, quod nō sol- Hierony. uantur peccata nostra, nisi de manu domini receperimus ea: Nec idem est solui peccata, atque dimitti. Cui enim dimittitur, solutione non indigeret, audiens in Euangeliō: Confide si- Matth. 9 lia, dimittitur tibi peccata tua. Curenim soluuntur, propter ea soluuntur, quia purgata sunt, & soluta per poenas. Huius discriminis, quod in remissiōe peccatorum obseruatum est a Hieronymo, ignorantia (ne quid sequerius iudicemus) Philippum auertit a consideratione verborum: tametsi multa sint in scripturis sanctis, quæ nos peccata, non solum futura vitare, verum & præterita luere pietatis operibus & corporis castigatione, docent, de quibus inferius: nunc rursus Hieronymum audiamus. Si rex, inquit, nesciens Deum, hoc facit pro altero, nempe iejunare, quanto magis nos pro peccatis proprijs inedia & vigilijs debemus Deum ad clementiam reflectere: Locus est in commentarijs Danielis. Nec docuisse Dani. 9 tantum hæc, verum & se fecisse declarat Hieronymus ad Pammachium scribens. Sed Iohannem Hierosolymitanum episcopum conueniens his verbis. Ob id & ego, inquit, An-

C tio-

F. ALFONSVS VIR VESIVS

tiochiam, & ille (Innocentius videlicet presbyter) Constantinopolim vrbes celeberrimas deseruimus, non vt te in populis prædicantem laudaremus, sed vt in agris & in solitudine adolescentiæ peccata deflentes, Christi in nos misericordiam deflecteremus, &c. Stulte quidem Hieronymus, si Philippus verus est autor, nam inter popinarum eructationes et puellares amplexus potuisset nullo labore, nullo negocio, sola tantummodo fide Christi misericordiam obtinere. Verè progreedi prestat, ne patribus qui semel loqui coeperunt obstreparamus. Succedat ergo Hieronymo Cyprianus loco, tametsi tempore dignitate atq; adeo autoritate illum antecesse rit. Dominus orandus est, inquit Cyprianus in sermone de lapsis, dominus nostra satisfactione placandus, qui negantem negare se dixit, qui omne iudicium de patre solus accepit, &c. Est quidem Christus Iesus propiciatio nostra, qui solus pro peccatis electorum patri satisfecit, eundemque placauit in cruce, quem tamē satisfactione nostra nobis esse placandum, admonet Cyprianus, ita tamē ut hæc satisfactio nostra sit opere, eius vero cui fit, & qui placatur, virtute. Quia sine me, inquit, nihil potestis facere. Rursus in eodem sermone Cyprianus: Confiteantur singuli, quæso vos fratres delictum suum dum adhuc qui deliquit in sæculo est, dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio & remissio facta per sacerdotes apud dominum grata est, &c. Et paulo inferius: Ad dominum toto corde redeamus, iram & offenditam eius ieunijs, fletibus, planetibus, sicut admonet ipse, placemus. Apertissima quidem omnia hæc, sed in instituto nostro

Cypria.

Math. 10.

Iohann. 5

3. Iohann. 2

Iohann. 15

Iohann. 2

stro proxima sunt, quæ ad Cornelium contra hæreticos iam
 nunc suborientes scribit, & queritur: Datur, inquit, opera
 ne satisfactionibus & lamentationibus iustis delicta redi-
 mantur, ne vulnera lachrymis abluantur, pax vera falsæ pa-
 cis mendacio tollitur, salutaris sinus matris nouerca interce-
 dente, præcluditur, ne de pectore atque ore lapsorum fle-
 tus et gemitus audiatur: Quibus obsecro coloribus Philippi
 temeritas proprius posset adumbrari: Iam Cypriano proxi-
 mus sit Augustinus, Afer Afro, Episcopus Episcopo: cuius ^{Augustina.}
 multa sunt hac de re testimonia, sed nos ut in cæteris pau-
 careferemus. Enchiridij ad Laurentium cap. septuagesimi
 verba sunt hæc: Sane cauēdum est, ne quisq; existimet infan-
 da illa crimina, qualia qui agunt, regnum Dei non posside-
 bunt, quotidie perpetranda, et eleemosynis quotidie redimē-
 da in melius quippe est vita mutanda, et per eleemosynas de
 peccatis præteritis est propiciandus Deus, non ad hoc emen-
 dus quodammodo, ut ea semper liceat impune committere.
 Nemini em dedit laxamentum peccandi, quanvis miseran-
 do deleat iam facta peccata, si non satisfactio congrua negli-
 gatur. De quotidianis autem breuibus leuibusque peccatis,
 sine quibus hæc vita non ducitur quotidiana oratio fidelium
 satisfacit. Item contra Cresconium grammaticum libro II.
 cap. XII. omnes in eo donatistas alloquens. Ideo vobis non
 videntur, inquit, mundari, cum ad nos a vobis transeunt,
 quia non denuo baptizantur, quasi solo baptismo, quem re-
 peti non oportet, cum idem atq; unus est, homines ab errore
 mundentur. Mundantur & verbo veritatis ab illo, qui ait:

c ij Iam

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Iohann. 13: Iam vos mundi estis, propter verbum quod loquutus sum vobis: mundantur & sacrificio contriti cordis ab illo de quo dictum est: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non spernit: Mundantur & eleemosynis, ab illo qui ait: Date eleemosynam & ecce omnia munda sunt vobis. Mundantur ipsa quæ supereminet omnibus charitate ab illo qui per apostolum Petrum dixit: Charitas cooperit multitudinem peccatorum, &c. Quid: Charitatem potest habere is cui opus est emundari peccata: Viderit Philippus cuiusmodi peccata sint, quæ, parta charitate, supersunt eadem charitate mundanda, nam Augustinus non asserit modo, verum & probat, interdum peccata charitate mundari. Sed de hoc paulo inferius differemus. Id ipsum quod nunc eleemosynæ, alias tribuere solet ieunio & orationi, quas in iustificationis nostræ societate coniungit. Hæc, inquit, iustitia hominis in hac vita: ieunium, eleemosyna, oratio. Vis orationem tuam volare ad Deum: Fac illi duas alas, ieunium & eleemosynam, &c. Iure quidem ieunio orationi & eleemosynæ iustitia nostra tribuitur, cum eisdem rebus & peccata remittantur, & peccatores iustificentur. Nec valet hic Philippus iustitiam quandam inualidam, & quæ solo nomine iustitia sit, comminisci, cum præter hoc, quod omnia hæc ad Deum quem respicit vera iustitia, retulit Augustinus, dixerit paulo superius. Ergo ex animo fac ut ille qui intus videt, adhuc loquente te dicat ecce assum, Non igitur extimam & politicam, sed spiritualē & intimam docet iustitiā, cū illam oratiōi, ieunio, & eleemosynæ tribuit.

Appel-

Appellat vero iustitiam huius vitæ, hoc est, gratiæ iustitiam, ut discernat ab alterius vitæ iustitia, de qua Petrus apostolus epistola secunda: Nouos, inquit, cœlos & nouam terram & ^{2. Pet. 3} promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat: Hæc iustitia gloriæ, cui non opus erunt ieunia, preces, & eleemosynæ, quæ hominis iustitiam in hac vita esse dicit Augustinus: Locus est in enarratione psalmi quadragesimæ secundi. Contra Julianum vero Pelagianum testimonio etiam ^{Basilius.} titut magistri Basili, ad cōmendationem ieunij, id quod non communis interpretis, sed eiusdem Augustini verbis ascribam, ut in uno testimonio duorum clarissimorum hominū complectar autoritatem. Sed audi, Augustinus ait, quod ad rem præsentem spectat, quid de peccato primi hominis ad nos etiam pertinente dicat iste sanctus sine vlla ambiguitate Basilius, quod etsi reperi interpretatum tamē propter di- ^{Basilius.} ligentiores veri fidem verbum e verbo maluī transferre de græco: In sermone de ieunio: Ieiunium, inquit, in paradiſo ^{lejunum in paradiſo constitutum.} lege constitutum est, primum enim mandatum accepit Adam. A ligno sciendi bonum & malum non manducabis. ^{Gene. 2} Non manducabis autem, ieiunium est & legis cōstitutionis initium. Si ieunasset a ligno Eua, non isto indigeremus ieunio: Non enim opus habent valētes medico, sed male habentes. Aegrotauimus per peccatum, sanemur per pœnitētiam. Pœnitentia vero sine ieunio vacua est, &c. Si ieiunium pœnitentiae non adiunxit. Basilius, posset ambigi utro de ieunio loqueretur, de illo ne quo vitare peccata futura, an de illo quo præterita luere consueuimus, verum cum pœnitentiam

c iij præ-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

præteritorum esse peccatorum nemo scit qui nesciat, quem
nisi satisfactionis locum potest in pœnitentia habere ieuni-
um, qui pœnitentia virtus asseritur, & de quo Basilius in eo-
dem sermone dixerat paulo superius. Satietas corporis ha-
bet hilaritatem, ieonium vero animæ lucrum atq; salutem.
Gaude, si sapi, quod tibi a medico pharmacum necans pe-
catum præbetur. Porro autem cū Augustinus a latinis nos
transtulerit ad græcos, iure Chrysostomus periclitanti pœni-
tentia nunc ferret suppetias, nisi tanta se copia verborum es-
funderet, ut periculum sit, ne semel admissus, omnia occupet,
neq; vñq; eleemosynas & ieunia cōmendandi finem faciat.
Idcirco aliquot loca carptim attingamus potius quam pro-
ducamus. Scripsit de pœnitentia eiusq; partibus & virtute
multoties, decem præsertim Homilias, in quar; prima sic ait:
Ieonium seruos existentes nos (peccati scilicet) atq; ligatos
inueniens, vincula remittit, & tyrannide liberat, pristinamq;
in libertatem reducit. Et paulo inferius: Quemadmodum ie-
junio spreto, mortem spernenti addidit. Sic iterum eodem
honorato, de morte reuocat. Nam & volens tibi ostendere
rei virtutem, potestatem ipsi dedit, post sententiam, post ab-
ductionem, abductos media rapere de via, atq; reducere ad
vitam, &c. Commemoratoq; Niniuitarum exemplo, quos
post sententiam damnationis dicit ieunio reductos ad vitā,
alijsque exemplis adiunctis ita colligit. Igitur ieonium mi-
rare pronisque manibus suscipe, quoniam quidem & in ca-
mino fert opem, atq; in leonum custodit lacu, dæmonesque
fugat, & Dei reuocat sententiam, &c. Fastidiat quantū velit

Phi

Chrysost.

Leon. 2

Philippus nostrorum ieuniorum satisfactiones, nos de voce
 nunqu contendemus, rem vero dicimus esse placare Deum,
 eiusqu pro peccatis nostris meritam mutare sententiam. Rur-
 sum Chrysostomus sermone de confessione super illud Psal-
 mi: Confitemini domino quim bonus, &c. Spiritus sanctus mede- Psalm. 17
 lam purgandi facinoris & curam admissi delicti obtulit: domino
 qualiter iram Dei placeremus ostendit. Non vult peccatori-
 bus inferre vindictam, qui dare quærit, confitentibus veniā.
 Et paulo inferius: Cōfessio enim p̄oenitentiam monstrat. Sa-
 tisfactio veniam sibi diuina pietate conciliat: Et in fine sermo-
 nis. Confessio reddat, quod peccatum detraherat: curet p̄o-
 nitētia, quod delictorum macula sordidauerat, serpentinum
 virus, satisfactionis antidoto recuretur, peccatorum venena,
 precum instantia depellantur, ut dominum: quem nobis de-
 licta fecerant iracundum, reddant obsequia digna placatum:
 & qui a nobis fuerat peccatis offensus, confessione nobis red-
 datur misericors, & pius. Quæ vero aut cuiusmodi sint hæc
 obsequia, innumerabilibus penelocis declarat isdem Chry-
 sostomus: sed nos breuitati studemus: Cōcione tamen quar-
 ta de Lazaro sic ait: Ut igitur neque puniamur, neque p̄o-
 nas demus in alio sæculo, in suam quisque conscientiam in-
 grediatur, vitamque explicet, cunctisque commissis diligenter
 excussis, condemnet animam, quæ hæc patrauit, puniatque
 cogitationem, affligat crucietque suam ipsius mentem, suppli-
 cium a seipso exigat a peccatis, per condemnationem, per di-
 ligenter actam p̄oenitentiam, per lachrymas, per confessio-
 nem, per ieunium, per eleemosynam, per continentiam, per
 cha-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

charitatē, ut possimus omnes, omni modo hic depositis peccatis, multa cum fiducia illuc proficisci. Et in opere de poenitentia, quod modo citauimus, Homelia quinta. Illic, nempe in vniuersali & postremo iudicio, magnum iudicem ars rhetoris nulla decipiet, & nullius potentia mitigatur, dignitati non condescendit, non veneratur personam, sed tremendum & implacabile iusti iudicium. Hic vero iudicem exorabimus, & placabimus, non pecunia, magis autem, si verum dicere oportet, clemens ipse piusq; pecunia suadetur, non ipse manus, sed p; inopē accipiens: Da inopi pecuniam, & iudicem mitigaueris. Hæc autem dico, fratres, alliciens vos, quoniām quidem poenitentia sine eleemosyna mortua est: & sine plumis nequit volare poenitentia, pennas eleemosynæ nō habens. Et paulo inferius alio tropo: Num negociationis alia est ratio, quam quod minori empta maiori precio vendat, atq; duplicitam sibi summam inueniat: Tales igitur nobis Deus nundinas proposuit, modico iustitias eme, quo multo vendas in seculo futuro, &c. Quam ergo satisfacit emptor venditori in legitima mercatura, tam fideles eleemosynæ & ieunia satisfaciunt Deo, sed meritis Christi, a quo nos eleemosynas dandi atq; ieunandi virtutem: ieunia vero & eleemosynæ vim satisfaciendi gratis accipiunt: Haud secus intelligenda sunt verba Cyrilli, quibus in Leui. lib. XV. ait, poenitentiae & honoris operum precio redimendam esse conscientiae domum, si nobis peccantibus venundari contingat. Citat illud Pauli. Domum habemus non manufactam æternam in cœlis, & addit: Hæc est ergo domus, quam ædificare nemo potest, nisi in sim-

z. Cor. 5

simplicitate mentis & puritate cordis. Sed quoniam accidere solet, ut etiam qui bene ædificauerit, & domum sibi cœlestem bene agendo, & bene viuendo ac recte credendo construxerit, incurrat alicuius peccati debitū, & hanc a crudelissimo foeneratore venundare cogatur, ac labores suos transfundere in aliū: pietas & clementia legislatoris occurrit, ut intra certum tempus redimi possit. Si tamen inuenerit, inquit, Leuit. 15 manus tua precium, quod restituat. Quale precium? Pœnitentia sine dubio lachrymis cōgregatum, & manibus, id est, labore boni operis inuentum, &c. Hæc lib. XV, Libro vero secundo eiusdē operis ita dixerat: Audisti quanta sint in lege sacrificia pro peccatis, audi nunc quantæ sint remissiones peccatorum in Euangelio. Est ista prima, qua baptizamur in remissionem peccatorū. Secunda, remissio est in passione martyrii. Tertia est, quæ per eleemosynam datur. Dicit enim Saluator, verunt̄ date quæ habetis, & ecce omnia munda sunt vobis. Quarta, nobis fit remissio peccatorum, quādo & nos remittimus peccata fratribus nostris: Sic enim dicit ipse dominus & saluator. Quia si remiseritis fratribus vestris ex corde peccata, & vobis remittet peccata vestra pater vester: Quod si non remiseritis fratribus vestris ex corde, nec vobis remittet pater vester. Et ipse in oratione nos dicere docuit. Remittete nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris. Quinta, peccatorum remissio, cum conuerterit quis peccatorem ab errore viæ suæ. Ita enim dicit scriptura diuina. Quia qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, Iacobi 5 saluat animam eius a morte, & cooperit multitudinem pec-

d cato=

Lucæ 11

Matth. 6

Ibidem.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

catorum. Sexta quoq; fit remissio, per abundantiam charita-
tis: sicut & ipse dominus dicit: Amen dico tibi, remittuntur
ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Et Apostolus di-
cit: Quoniam charitas operit multitudinem peccatorū. Est
adhuc & septima, licet dura & laboriosa, per poenitentiam
remissio peccatorum: cum lauat peccator lachrymis stratum
suum, & fiunt ei lachrymæ suæ panes die ac nocte: cum hon-
erubescit sacerdoti domini indicare peccatum & querere
medicinam, secundum eum qui ait: Dixi pronunciabo ad-
uersum me iniustitiam meam, & tu remisisti impietatem cor-
dis mei. Longum esset nunc, transcribere distributionem,
qua Cyrillus omnes has peccatorum remissiones refert ad le-
gis veteris sacrificia: satis sit, eius autoritate probasse, nostris
eleemosynis ac cæteris operibus bonis peccata remitti, condo-
nari: & cum debita sint, quæ nos diuinæ iustitiae reddunt
obnoxios, poenitentiae & bonorum operum satisfactione
solui. Quod id ipsum Irenæus etiam declarat, dicens: Doce-
bat (nempe Christus) ut facerent præcepta, quæ ab initio
præcepit Deus, & ut veterem cupiditatem per opera bona
soluerent, & sequerentur Christum. Quoniam autem ea,
quæ possidentur, pauperibus diuisa, solutionem faciunt præ-
teritæ cupiditatis, Zachæus facit manifestum. Ecce, dicens,
dimidium bonorum meorum do pauperibus, et si cuiusq; defraudaui, reddo quadruplum. Locus Irenæi est libro IIII.
aduersus hæreses Valentini cap. XXV. Sed iam ad Lat-
inos reuertamur, nempe ad Ambrosium, nam Augustini a
quo digressi sumus. testimonia vniuersa transcribere res ef-
set

Lucæ 7

2. Pet. 4

Psalm. 6

Psalm. 41

Psalm. 31

Irenæus.

Lucæ 19

Ambroſi.

set iusti voluminis. Ambrosius vero de pœnitentia lib. II. cap. VIII. sic ait: Plura soluendi habet subsidia, qui Deo, quam is qui homini debet. Homo pecuniā pro pecunia reposcit, quæ non semper debitori præsto est. Deus affectum exigit, qui in tua potestate est. Nemo pauper est, qui Deo debet, nisi qui se ipsum pauperem fecerit. Etsi non habet, quæ vendat, habet quæ soluat. Oratio, lachrymæ, ieunia, debitoris boni census est, multoq; vberior, quam si quis ex precijs fundorum pecuniam sine fide deferat. Denique pauper erat Ananias, cum ^{A&T. 5} vendito agro pecuniam deferret ad apostolos, vnde nec soluere se potuit, sed implicauit. Dives illa vidua, quæ duo æra ^{Marc. 12} ^{Lucæ 22} minuta in gazophylacium misit, de qua dictum est, Hæc vidua paupercula plus omnibus misit. Non enim pecuniam Deus sed fidem quærit. Nec ego abnuo, liberalitatibus in pauperes factis posse minui peccata: sed si fides commendet expensas. Quid enim prodest collatio patrimonij sine gratia charitatis: &c. Quid: Soluunt Deo, qui precantur, qui ieunant, qui lachrymas fundunt, & non satisfaciunt: An potest quisquam, creditori soluere, cui non satisficerit: Hæreat in vocabulis Philippus, mordicus verba teneat, nos rem ipsam quocunque vocabulo signetur (nam multis potest explicari) disquirimus. Iam quod Ambrosius iniidor est eleemosynæ, & parum illi videtur tribuere, propter eos facit, quos Augustinus (vt superius citauimus) dicit quotidie perpetrare crimina, & quotidie eleemosynis redimere: hi enim sine gratia charitatis, quam in eleemosynis requirit Ambrosius, conferunt patrimonia. Alioquin d; ij plures

F. ALFONSVS VIRVESIVS

plures habet eleemosyna promissiones, quam reliqua siue religionis siue pietatis opera, de qua vide, quid alibi dicat Ambrosius. Si tam graue peccatum fuerit ut minime solis fletibus abluatur: addamus misericordiae oleum, acrimoniamque ieunij. Nullum enim tam graue delictum est, quod non purgetur abstinencia, eleemosynis extinguitur. Ait enim sanctus propheta. Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. Magna ergo est eleemosyna, quae ardentium criminum globos benevolentiae suae fonte refrigerat: & quodam irriguo largitatis obruit incendia delictorum. Ut quauis offensus Deus, quauis criminibus prouocatus: cogatur liberare eleemosynis, quem disposuerat punire peccatis. Cogitur enim a nobis quodam modo, dum compellitur pro actibus nostris mutare sententiam: & in uno eodem homine nunc saeueritate iudicis promoueri, nunc patris pietate blandiri. Pater enim vobis Deus est, cum bene agimus: iudex noster est, cum peccamus, locus est in sermone de nativitate domini. Et

Ecc 3.

Lucce 11.

Iohan. 15.

Thob. 4

Ecc 19.

Hilarius.

</

lius. Nos, inquit, si semel ieiunamus, satisfecisse nos arbitramur: Si aliquid ex horreo domesticarum facultatum inopidamus, impleuisse nos iustitiam credimus, ieiunantes ut aut placeamus hominibus, aut corpora cibis fessa releuamus, & inter ipsa ieiunia, stupra, iniurias, odia cogitantes: donantes autem exiguum nescio quid dum pulsantem fores nostras inopem non sustinemus: aut dum bonitatis famam inani et ociosa hominum opinione sectamur, & deberi nobis ut audiatur, existimamus. En opera, quibus meriti fiduciam destraxerunt pietatis antistites: quorum verbis abusa Lutheranatemeritas vniuersis negare conatur. Obsecro per Deum, si nulla ieiunia, nullæ satisfaciunt eleemosynæ, aut quicquam merentur, quid opus erat illis dūtaxat tum ieunijs, tum eleemosynis satisfaciendi vim adimere, quæ parce, quæ maligne, quæ inaniter & humanis tantum affectibus assumuntur? Quanto simplicius erat & facilius quod Philippus facit vni co verbo cunctis operibus nostris, optimis etiam, meritum & satisfactionem detrahere? Sed hoc nemo sanctorum ausus est patrum. Prauos hominum corrigeant affectus, quo facilius bona opera merendi fructum assequeretur, inanem præterea confidentiam cohiebant, bona vero opera nunqudamnabant, neque ausi sunt illis satisfaciendi vsum, & Christi gratiæ promerendæ virtutem negare. Fidei quidem salutis nostræ summam ut pietatis basi & fundamenta tribuunt, qua sine fide impossibile est placere Deo, nemo tamen eorum hoc Heb. 11 asserit, quod sola sit fides, quæ placeat atque adeo sola placet & mereatur, quin fidenter pronunciant nostris bonis operi-

d iij bus

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Bus (vocant autem bona opera ieunia, preces, eleemosynas) satis fieri Deo, atque adeo placari nobis Deum et promereri: eiusque mutari sententiam. Nam his omnibus verbis vtuntur & alijs huiuscmodi. Iam vt oīa hæc hominum cōmenta singat esse Philippus, & velut humanas contemnat adiunctiones, quid dicturus est ad scripturar̃ testimonia, q̃bus luce clarius apparet, vtiles esse, ne dicam necessariās, ad placandum Deum, & peccator̃ veniam promerendam, huiusmodi satisfactiones; Apud Luc. Quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Item apud Mat. Tu autem cum ieunias, vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieunans, sed patri tuo, qui videt in abscondito, & pater tuus, qui videt in absconso, reddet tibi. Quid obsecro reddet pro ieunio? Bona fortassis tempora-
lia, quæ nequissimis quibusque nepotibus & heluonibus in-
terdū largius concedūtur? Praeclar̃ scilicet munus pro quo Christus ieunium commendarit, & ieunandi modum tan-
topere nobis tradiderit: Quid ergo dabit, nisi peccatorum
veniam viuentibus, & gloriā decedentibus? Nam gratiam & gloriā ut ait Propheta, dabit dominus: Hæc nimirum sunt dona quibus nos inuitat Christus, & allicit, quæ per seipsum & in abscondito reddit pater. Nam cætera per homi-
nes & elementa largitur, aut potius pene citra discrimē euul-
gat, qui facit oriri solem suum super bonos & malos, et pluit super iustos & iniustos. Porro gratia delictorum veniam continet, sine qua nemo potest gratus effici Deo. Quod per seipsum Christus hic de ieunio docet, per prophetas suos ante

Lucæ 11

Matth. 6

Psalm. 53

Matth. 9

os ante docuerat, iejuniorum faciens delectum, quorum legi
timā probat, notha condemnat, quēadmodum in Iona. Ni-^{lone,}
niuitæ ad prædicationem Iong credentes prædicauerunt so-
lenne iejunium, vestiti saccis a maiori vscp ad minimum; &
dicentes: Cōuertatur vir a via sua mala, & ab iniuitate, quæ
est in manib⁹ eorum. Quis scit, si conuertatur, & ignoscat
Deus, & reuertatur a furore ira sua? Et addit scriptura: Et vi-
dit Deus opera illorum quia conuersi sunt de via sua mala,
&c. Quod Niniuitæ crediderunt in Deum, quod conuer-
sisi sunt a via sua mala, & ab iniuitate, qui erat in manibus
eorum, necessitatis fuit. Oportet enim, vt superius diximus,
quem vere pœnitet, vt ab opere cesseret, & resipiscat, & quod
peccatum vscp adeo illi displiceat, vt nollet omnino peccas-
se, ex quo affectu, quando nō potest, quod semel factum est,
infectum reddi, procedit, vt ieunijs & lachrymis & afflictio-
nibus vltionem de suis facinoribus sumat, quod spontaneū
quidem est, nisi tamē esset vtile, & ad diuinam vltionem de-
precandam maxime conduceret, nunquam sacris literis pro-
baretur, nec ad pœnitendi exemplum esset nobis ab eisdem
propositum, vt est apud Isaiam. Nolite iejunare sicut vsque ^{Isaia, 8}
ad hanc diem, vt audiatur in excels⁹ clamor vester. Et addit
conditionem, qua legitimū sit iejunium nempe resipiscen-
tiā a peccatis præteritis, cui additum, misericordiam Dei
cum iejunium tum eleemosyna adipiscitur. Tunc inuoca-
bis, inquit, & dominus exaudiet, clamabis, & dicet, ecce as-
sum, quia misericors sum dominus Deus tuus.

Philip⁹

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Philippica XI. Confutat responsones Philippi, atq[ue] obiter de merito supererogationis agit, & gemina solutione peccati.

Philippus dicit iejunia, quæ in sacris literis probantur non esse satisfactiones: quia singuntur, ut inquit, a nobis: satisfactiones esse opera indebita, ille vero veras orationes, veras eleemosynas, vera iejunia, dicit habere præcepta. Atqui si quoties hæc & id genus alia opera probantur in scripturis, præcipiūtur ut necessario fiant, plura sunt in Euangelica lege præcepta, quam fuerint in Mosaica. Christi verba de iejunio nullam vocem præcipientis habent, sed probantis, & docentis quomodo iejunare debeamus. Non dicitur iejunare, sed cum iejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Præterea ut sint omnia hæc præcepta, quæ non esse, quis non videt? Philippus tamen non negat, a nobis interdum posse fieri sine Christi præcepto, & tunc dicit esse humanas traditiones de quibus Christus ait: Frustra colunt me mandatis hominum. Sed quid si incidat casus, ut fiant sine Christi præcepto, & hominum traditione; num etiam tunc tēporis Deo non erunt accepta, nihil ne huiusmodi operibus merebimur apud patrem, de quo filius ait: Et pater tuus qui videt in absenso, reddet tibi, idque non modo semel & iterum, verum & tertio repetit de iejunis, precibus, & eleemosynis, quæ legitime fiunt. An quæ gratuito & libere nemine cogente fiunt, non possunt recte fieri? Atqui mysticus ille samaritanus quocunque, inquit, supererogaueris, reddam tibi. Quid est

Matth. 6

Matth. 15

Lucæ 10

est obsecro supererogare, nisi aliquid in obsequium Christi conferre, quod ita sit illi acceptum dum exhibetur, ut tamen prætermittenti non succenseret, cuiusmodi sunt multæ eleemosynæ, ad quas procul dubio nullo præcepto tenemur, esse tamen bonas, ac pias, atque adeo de illarum numero, quas pater in abscondito videt, nemo potest nisi impie negare. Nam Paulus apostolus maxime de huiusmodi operibus gloriatur, & præter communem mercedem, quam cū cæteris, qui in cuncto Euangelizandi munere gnauiter fūcti essent, erat accepturus, aliam sperabat, velut auctuariam ex eo quod iuri suo, quo cæteri apostoli passim vtebantur sponte cedens sine sumptu, vt dicit, prædicabat Euangeliū. Quis neget, hoc supererogationis fuisse, ad quod cæteri apostoli non tenebantur, quodque solus Paulus libere præstabat? Nam quod huiusmodi erogatio propria mercede sit digna, eiusdem Pauli verbis apparet, hanc enim esse dicit suam mercedem, vt Euangelium prædicans, sine sumptu poneret Euangelium, & potestate sumendi stipendum, quo vtcunque in diem viueret, quam habebat cum cæteris communem, minime vteretur. Et ad Thessa. scribens. Cum possemus, inquit, vobis oneri esse, vt Christi apostoli, sed facti sumus paruuli in medio vestri. Et addit: Memores enim estis, fratres, laboris nostri & fatigationis, nocte & die operates, ne quem vestrum grauaremus, prædicauimus in vobis Euangelium. Quæ cum ita sint, vehementer admiror, qua fiducia Philippus audeat asserere, nulla bona opera posse fieri a nobis, quæ dicantur supererogationis, sed ad omnia,

e quæ

1. Thes. 109.
Supererogatio Pau.
li.

Autem in gen.
sup. misericordia.
ritus, aut pond.
1. Cor. 4. instum,

quæ sancti viri fecerunt, & nunc multi boni viri faciunt teneri præcepto: qua sententia nihil scrupulosius, nihil periculosius & pijs conscientijs magis in commodum doceri potest. Nam vos, Germani, rogo, si ad omnes preces & eleemosynas quas quotidie, nocta occasione, offertis Deo, præcepto tenemini, quam periculose eadem aut eis simillimæ subinde prætermittuntur a vobis, de quibus nullam potestis discriminis rationem afferre. An toties peccatis mortaliter, quoties ieunia, preces, eleemosynas, nullo præcepto destinatas, sed solo pietatis amore conceptas, occasione fortassis non perinde graui prætermittitis, aut differtis? Id tametsi absurdum concedendum est a Philippo, qui dicit huiusmodi opera, quatenus bona sunt, eatenus esse præcepta, quæ vero præcepta non sunt, mala esse & inania hominum mādata, etiam si vobis illa nemo mandauerit, sed studium suggererit pietatis. An quicquid animus concipit ut studiosum & pium, mox incipit esse præceptum? Videte in quas salebras, in quæ pericula vos coniçiat ista doctrina, qua negatur ullum opus bonum alieno concilio aut pietatis nostræ motu posse fieri a nobis absq; præcepto, nam hoc vocamus opus supererogationis, quod Philippus negat. Et hæc doctrina una est de præcipuis basibus, quæ sustinent Lutheranos errores, quam firma vero sit & constans, vosipso, viri Germani, conscientias vestras, pietatem, experimenta consulite. Nam si quicq; non præcipitur in sacris literis, est alienum a verbo Dei, atq; adeo inanis hominum traditio, qui potestis vitare, aut periculum superstitionis humanæ in multis huiuscmodi operibus,

Opus su-
pereroga-
tonis qd.

ribus, quæ vltro quotidie exhibetis, aut peccati mortalis
discrimen, in eisdem aut similibus, quoties a vobis leuioribus
causis (vt fit) prætermittuntur. Nos, si debitum large
intelligatur: scimus, nihil boni operis a nobis citra debitum
exhiberi: si vero debitum sit tantum illud, ad quod præce-
pto tenemur, firmissime credimus, multa bona opera a Deo
grata atq; probata posse a nobis fieri, quæ nulla aut minima
culpa prætermitterentur, quæ ita commendantur, proban-
tur, & consuluntur in sacris literis, vt non tamen semper, ne-
que vbiq; nec omnibus præcipiantur: quinimo sunt, q; nun
quam & nemini, & hæc sunt, quæ nobis patrum autoritate
appellantur, supererogatiōes. Multa sunt, ait Augustinus, fa- Augustin.
cienda non iubente lege, sed libera charitate, & ea sunt in no-
stris officijs gratiora, quæ cum liceret nobis etiam non impen-
dere, tamen causa dilectionis impendimus. Hæc verba Au-
gustini sunt, sententia vero totius ecclesiæ, celebris, vetusta,
communis, & omnium sanctorum literis prædicata: Vtris
vero potius credendum sit, illis, an vestris doctoribus nouis,
ne quid amarulentius dicam, & contētionis studio recepti-
sima quæq; euertentibus, viri Germani vos videritis: simul-
que vestræ prudentiæ erit, expendere, qualia sint dogmata,
quæ nequeunt defendi, nisi tam absurdæ sententia admittatur,
quinimo nisi negetur, quod catholici patres omnes ad vnu
aiunt, assueretur, quod negant. Nam si non omnium com-
munis est hæc nostra doctrina, proferte, vel vnum de tanta
caterua veterum sanctorum, qui Philippico isti dogmati fa-
ueat, & nec vnum quidem verbum preterea cōmutabimus.

e ij Phis

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Philippus vero tantæ lucis, quæ sese illi, ut reor, offerebat vltro splendorem non ferens, cum decreuisset, de sententia, cui maxima pars erroris sui innititur, non discedere, nullas non latebras quærit, non quo veritatem possit inuenire, sed quo tuto possit errare. Nemo, inquit, potest perfecte satisfacere legi Dei. Et citat totam scripturam. Ego vero vno tantum loco essem contentus, quia nullum hactenus me vidisse memini. Attamen ut hoc sit verum, quod tamen esse non credo: ut tamen verum sit, quod in ijs que lex præcipit, nemo illi hactenus præter Christum satisfecerit, qui consequitur, ut ego non possim facere aliqua bona opera, quæ nulla mihi sint legi præcepta? Quis hoc neget, nisi qui præter quotidianum experimentum apostolum Paulum velit negare, qui iuri suo, quod habebat ad sumendum ea, quæ in quotidianos usus erant illi necessaria, libere & gratuito cessit nullo cogente præcepto: id quod multis argumentis astruit, atque in hoc sitam quandam suam propriam mercedem esse, dicit. Iam ut ad humanas redeamus traditiones, si fieri potest, ut aliquoties præcepto diuino minime cogente quædam operemur, quæ non possunt negari, quin bona & pia sint, atque adeo grata Deo, cui bona cuncta placent. Quid impietatis accedat huiuscemodi operibus, si contingat per pontifices aut concilia institui, ut certis locis et temporibus fiant? Nulla, inquietus, sed Christiana libertas non fert, huiuscemodi onera imponi fidelibus, quos apostoli nullis voluerūt grauari, nec potest vlla, etiam totius ecclesiæ, autoritate propter huiuscmodi opera damnari anima, cum solus Christus, sicut et seruandi,

A&to.15.

ADVERSVS LVTH. DOGMATA. Fol. III.

uandi, ita & damnandi habeat potestatem. Audio, sed nunc ^{Opera cir-}
 nō de ecclesiæ potestate suscepta nobis est disputatio, quæ in- ^{tra diuinæ}
 ferius suum habebit locum: sed de operibus bonis, quæ citra ^{præceptū}
 diuinæ legis præceptum a nobis fieri contingit: de quibus ^{facta quāti}
 duo quæruntur: an scilicet, conferant ad placandum Deum, ^{valoris}
 & aliquid ab eo quoquomodo promerendum, puta pecca-
 torum veniam, gratiam, & gloriam: & an per pontifices com-
 munilege, aut quosuis sacerdotes priuato in poenitentia iudi-
 cio iniuncta, eandem vim habeant, quinimo maiorem. Ho-
 rum prius euidentibus astructum est scripturarum testimo-
 nijs: posterius indignum est, de quo dubitetur, nec illud ad-
 uersarij improbant ullo testimonio, præter verba Christi. Si-
 ne causa colunt me mandatis hominum: Quæ verba nihil
 nobis obsunt, quando mandata hominum, ut superius atti-
 gimus, appellat Christus iustificationes quasdam prorsus ex-
 ternas & inutiles, quæ sunt ab hominibus proprij commodi
 aut inanis gloriæ causa excogitatæ: non bona opera, quibus
 iamdudum autoritate publica aut priuato consilio tempus
 præfinitur. Porro quod eleemosynæ, quod ieiunia, quod pre-
 ces sint bona opera, probatur Christi ipsius verbis, qui de sin-
 gulis distincte ait: Et pater tuus qui videt in abscondito red-
 det tibi: Nec puto Philippum & aduersarios tam pertinaces
 fore, ut negent inter cætera quæ pro huiusmodi operibus pa-
 ter est redditurus peccatorum remissionem esse annumeran-
 dam, cum isdem Christus alibi dicat, Quod superest date e- ^{Matth. 11}
 leemosynam & ecce omnia munda sunt vobis, de peccatis
 nimis loquens: Et Nabuchodonosoro regi consulit Daniel,
 e iij vt

Daniel. 4 vt peccata sua eleemosynis redimat. Et nisi precibus dimitte
 rentur peccata. Christus non docuisset vt orates diceremus:
 Matth. 6 Dimitte nobis debita nostra, &c. Dicet Philippus (scio) his
 omnibus interesse fidem quādam specialem, sine qua pecca-
 ta nullo modo remitterentur. Quis hoc illi negabit, aut quis
 ignorat, in cunctis quae agimus fidem in primis esse necessa-
 riam: Ecquis vñquam accessit ad confessionem, nisi absolu-
 tionis fiducia duceretur: Ecquis eleemosynas largiretur, nisi
 Matth. 25 crederet Christo dicenti. Quotiescunq; vni de minimis me-
 is fecistis mihi fecistis: Quis ieunaret, nisi fidē haberet Chri-
 sto prædicanti, patrem relaturum esse gratiam pro ieunio,
 quod sit in abscondito: Quis oraret, nisi fiducia illius magni-
 ficæ promissionis. Quicquid petieritis patrem in nomine
 Matth. 7 meo dabit vobis: Hæc est fides illa specialis, quam tanto su-
 Iehan. 14 percilio prædicat Philippus, & tanta sæueritate exigit ut si-
 gnificet, a nemine ante Lutheri dogma esse agnitam: cum
 Fidē mo- nemo fuerit vñquam vsque adeo simplex Christianus, quin
 rofe Luthe- illam vltro præstiterit: tantum illam non ostentabant, & o-
 rus ostcn- diose inculcabant in quo nos a Luthero superari fatemur:
 tat. Estne aliud quod in nobis Philippus desideret: Annon est
 hæc fides in Christum, cum credamus, opera nostra peccata
 fore, tantum abest ut peccatorum remissionem mereantur
 nisi intercederet Christi gratia: qua iuuamur, & promissio
 cui innitimus: Haud ergo obest fidei probasse per sacras li-
 teras esse quædam opera, propter quæ fide intercedente di-
 mittantur peccata: Quod cum luce clarius sit demonstra-
 tum: nunc demum percunctor, quid peccati aut quæ pecca-

Quæ sunt
 peccata
 quæ nobis
 per bona
 opera con-
 donantur.

tahuiusmodi operibus remittantur: nam huiuscmodi disputationem, cui Augustini verba superius dederant occasionem in hunc locum, ne multa commisceretur, distulimus.

Catholici diuina veritate coacti distinxerunt inter culpam & pœnam seu pœnæ reatum; quarum vtraque in scriptu-

Discrimen
in:er cul-
pam & pœ-
nam.

ris, vt supra ostensum est, peccatum appellatur: culpam dicunt in sacramento pœnitentiæ, absolutionis virtute dimitti, plectuntur tamen nihilominus temporaliter interdum illi, quibus est in vniuersum culpa dimissa: non quod maligne.

Deus conferat sua dona (temporalis enim animaduersio nō psalm. 50)

excludit magnam illam misericordiam, quam implorabat propheta) sed quod pœnitentis animus a terrenis cupiditatibus non satis explicatus, necesse habeat in camino tribulationis excoqui, vt temporalis animaduersio suppleat, quod minus præstítit charitas pœnitentis: Nisi forte velit Philippus dicere, nihil deesse pœnitentium fidei & charitati, quod opus sit aliunde suppleri: quod certo scio illum minime dicturum: alioquin purgatoria pœna superflueret: quam tamen nec ipse nec Lutherus hactenus negauerunt.

Quinimo docent morientes cum imperfecta charitate secum afferre nō modo causam, verum & maximam partem purgatoriū cruciatus. Cum igitur vniuersi doctores vestri fateantur aliquid superesse morientibus in charitate, atque adeo ius æternæ felicitatis secum deferentibus, quod post hanc vitam diuina exigente iustitia plectatur: qui possunt receptæ totius ecclesiæ sententiæ refragari, qua docemur accedere quosdam ad pœnitentiæ sacramentum tam fra-

gili

F. ALFONSVS VIRVESIVS

gili fide & imperfecta charitate: ut etiam si absolutionis beneficio peccatorum remissionem, quatenus propter illa peccata ius æternæ felicitatis amiserant, fuerint consequuti: superstit tamen illis, quod per poenas vel sacerdotis arbitrio vel spontaneæ assumptas luere teneantur, plectendi alioqui in purgatorio, nisi viuentes præuenient cruciatus, qui manet illic imperfecta charitate decessuros: Respondebit quantum ex ipsis & Lutheri doctrina coniectare possum Philippus: superesse quidem non modo morientibus, verum & poenitentibus (vtruncq; enim potest homini in eadem animi dispositiōne contingere) quod poenarum inflictione perficiatur. Iuxta illud Iacobī apostoli: Omne gaudium existimare fratres mei cum in varias tentationes incideritis, scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet: ut sitis perfecti & integri in nullo deficiētes: fatebitur ergo Philippus Deum in nobis hanc integratē & perfectionem efficere, cum in hac vita varijs nos labōribus & cruciatibus exercendo, tum in alia purgatorio igne, velut in fornace, quod reliquum fuerit excoquendo. Hanc tamen expurgationem nullius hominis potestati subesse, cū solius sit Christi argentum examinare, atq; conflare, & purgare filios Leui. Et Isai. Conuertam, inquit dominus, manū meam ad te, & excoquam ad purgationem tuam, & auferā omne stagnum tuum, &c. Itaq; cum purgationis huiuscmodi ac perfectionis munus Christo soli tribuant sacræ literæ, non modo temere, verum & impie facere videntur Lutheri, quicunq; illam sibi ausi sunt arrogare. Quod si dixeris,

supre-

Malac.
Isaiæ 1

supremam potestatem Christi solius esse, ministerium tamē eius hominibus traditum ab eodem, scripturarum mox testimoniū efflagitant, nihil alioqui, quantumuis antiqua cōsuetudine ab ecclesia receptum, credituri. Nam prīscas sanctorum patrum satisfactiones, quas poenitentiales canones appellabant, ad politici iuris classem relegant, a Hierarchici prorsus excludunt. Si vero potestatem clauium allegare velis, negant huic potestati aliud subesse, quam vim absoluendi peccatorem etiam non confessum, modo supplex absolutiōnem petierit: & firmissime crediderit verbis absoluētis: Hic iam de scripturarum intelligentia agitur: nam cum Christus claves in plurali nominauerit, plures potestates aut plures modos remittēdi peccata visus est significare. Cum etiam sacerdos peccata non dimittat, nisi Christi fungens autoritate, credibile est, qui illi maximum commisit, hoc est, absolutiōnem a culpa, & minimum commisisse, quod est peccati reliquias posse mederi. Sed negant quicquam peccati superesse absoluto, quod vel sponte sua vel alterius iudicio luat, tamē si multum supersit, quo fide & charitate proficiat. Nec tamen hactenus, quod viderim, explicauerunt quae sint illa peccata, si ista non sunt, de quibus dicitur, quod mundentur eleemosyna, quandoquidem etiam iuxta illos opus est absolutione: qua neglecta nihil prodeſſent eleemosynæ: & illa accepta, nihil opus est eleemosynis ad remissionem peccatorum, quorū post absolutionem nihil supereſt remittendum. Quid igitur agas cum huiusmodi hominibus, qui tertio quoque verbo ad scripturas prouocant, & si illas non produxeris, nihil credunt,

Purgandi perficiendi suprema potestas Christi est, ministerium vero Hierarchis cōmissum.

Lutheri dogmatis & perplexitas et imprimitur.

F. ALPHONSVS VIRVESIVS

dunt, quasi ecclesia, quæ nobis potuit dare scripturas, quibus crederemus (nisi illi dicant se habere aliunde) non possit dare, quod sine scripturis etiam credamus. Sed ut donemus, nō esse credendum, nisi quod scripturis probari potuerit, quid remedij nobis reliquum erit, vbi de earundem scripturarum intelligentia fuerit dubitatum? Nihil, inquiunt, dubium, aut ambiguum nobis afferri volumus, nam scriptura sacra nihil ambiguatis continet, sed omnia sunt aperta & intellectu facilima. Atqui non talis visa est antiquis sapientibus, quin & Petro quidem visæ sunt epistolæ Pauli difficiles intellectu, cum tamen extra propheticam caliginem positæ, lucem euangelicam præ se ferant: Nec video quomodo scriptura sacra sit facilis intellectu, quæ quingentos & mille annos usque ad Lutheri tempora in aliquot suis locis, ut illi videtur, non est intellecta. Cæterum quando diuinæ veritati nunquam defuit scripturarum præsidium, opera & preium erit nobis ostendere huic etiam quam de satisfactionibus credimus, minime deesse. Etenim quantumlibet quidam proteruant, & oculos, suscepti semel dogmati errore præuenti, superbe a veritatis auertant splendore, bona tamen spes est, inter vos fore non paucos, qui (quæ est Germanorum ingenuitas) integri velint disputationem nostram suscipere.

Ex ijs quæ hactenus differendo coegimus, constat Deum in nobis misericorditer temporaneis corrigere disciplinis, quicquid æternis cruciatibus vlcisci, non decreuerit: Nam ob id peccantes tam multis exercemur afflictionibus, nec in alium

Scriptura-
rum obscu-
ritas.

2. Pet. 3

Purgato-
rius ignis
ad quid si
institutus.

alium usum purgatorius est ignis institutus, id quod apertissimis verbis propheta describit in eo Psalmo: Quia misericordia dñi in æternum cantandis exordium auspicatur: in quo posteaq; longiore sermone Christi magnitudinem, potentiam, ac celsitudinem vaticinatus fuerat, adiungit dñs, cuius personam propheta gerit in loquendo: Si autem dereliquerint filii eius legem meam, & in iudiciis meis non ambulauerint, si iusticias meas prophanauerint, & mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum: misericordiam autem meam non dispergam ab eo, neque nocebo in veritate mea, &c. Christi filios quis nescit esse ^{Psalm. 33} Iohann. 3 christianos haud quidem omnes, sed illos de quibus dicitur, quod non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt: De quibus etiam alibi Iohannes: Omnis qui natus est ex Deo, non peccat. Hi quantu[m]is dicantur non peccare, idcirco quod instituti sui ac professionis scopum tandem assequuntur, derelinquunt tamen interdum plurimi legem Dei & in iudiciis domini non semper ambulant, quorum iniquitates dominus visitat in virga, & in verberibus corrigit peccata eorum, quia quos dominus diligit, castigat: & flagellat omnem filium quem recipit. Hoc cum ita sit, quis credat, non posse filios apud ^{Hebr. 13} patrem huiuscemodi verbera, precibus, lachrymis, iejunijs, & eleemosynis vltro susceptis, deprecari, cum Niniuitæ precibus & iejunijs excidium & euersionem sint deprecati: ^{Ionat. 3} Ezechias prece ac fletibus deprecatus fuerit mortem. Achab ^{4. Reg. 22} fœtus ^{1. Reg. 11} verissimam in se domini sententiam, & multi cum improbi

fœtum

F. ALFONSVS VIRVESIVS

tum probi diuinam vltionem precibus, ieunijs, & eleemosynis depulerint: Denique fideles, qui erant Hierosolymis, Petri apostoli liberationem, cum in custodia ab Herode tenebantur, precibus impetrasse videntur. Oratio enim fiebat ab ecclesia sine intermissione ad Deum pro eo: & redditus est, ut narrat Lucas: multis orantibus in domo foeminae cuiusdam nomine Mariæ. Et Paulo ieunanti, & oranti, donata est a domino incolumentas omnium, qui cum eo naufragium passi fuerant. Quid opus est loco communissimo iuxta atque aperi-
tissimo immorari? Quid est in sacris literis frequentius hoc, quod quorundam exemplis confirmare volumus, diuinam scilicet maiestatem orantium precibus, lachrymis, ieunijs, & afflictione placari? His & id genus alijs supplicationibus multa bona leguntur a domino impetrata, innumera mala depulsa: & non poterunt fideles, qui filiorum Dei nomine honestantur, meritas poenitentia, quæ diuina iustitia peccantibus infert, etiam cum noxas condonat impetrare? Quod si possunt, quid iam superest quo satisfactiones negantur a Luther? Nos enim nihil aliud nomine satisfactionum intelligimus, quam huiusmodi supplicationes, quibus diuinæ iustitiae quadantenus satisfaciendo, eius sententiam immutamus. Cur iam Philippus ecclesiæ succenseat, quod id genus supplicationes certis temporibus, quando non possunt assiduo præstari, Christianis indicit? Aut cur sacerdos iuxta mensuram affectus, quem explorauerit in poenitente, non iniunget illi huiusmodi opera, quibus ut cunctis satisfaciat, quod minus prestat charitate? Vereor, ut Philippus, quæ

Act. 11:

Act. 27

quæ est eius in euadendo versutia, respondeat, nihil horum aduersus illum quicquam efficere: tum quod omnes illi, quorum adduximus exempla, non pro castigatiōe quam ad vtilitatem nostram assidue nobis dominus infert, sed pro quibusdam priuatis periculis precabantur, quæ nobis etiam licet, quoties ingruerint, deprecarī: tum quod poenæ illæ, de quibus nunc agimus, ita nobis pro peccatis infliguntur, non ut pro præteritis ac dimissis satisfaciant, sed ut præsentibus quæ semper adsunt, quandiu charitas est imperfecta, medantur. Quicquid enim imperfecta fides & fragilis charitas in animo destituit, occupant infidelitas & concupiscentia, quarum tyrānidem dominus varijs in nobis afflictionibus vlciscitur: & extinguit, atq; adeo indies fidem & charitatem huiusmodi poenis perficit, & auget: idcirco nemo potest id genus poenas siue absoluendo, siue commutando a nobis auferre. Quod si maxime quisquam posset, minime tamen expidiret. Idem reor de purgatorijs cruciatibus responsurum, in quibus Lutherus contra omnium sententiam, docet, charitatem perfici, & augeri. Quicquid hæc responsio continet, ut sit verum, ut esse de viuentium profectu atque perfectione, duntaxat ego non dubito, haud tamē obstat quin sint aliae poenæ, quæ pro peccatis, etiam quorum culpa remittitur, infligantur, & quas non sit inutile quoquomodo deprecari: Horum prius probant illa prophetæ verba: visitabo in Psalm. 88 virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum, misericordiam autem meam non dispergam ab eo, &c. Posterior vero, qn et vtruncq; simul, cōfirmat apostolus Paulus 1. Cor. 11

f ij rin=

F. ALFONSVS VIRVESIVS

rinthios obiurgans quod peccarent in Christum irreuerentia, in seipso crapula et voracitate, in proximos contemptu, dominici corporis & sanguinis mysterijs abutendo, & adiungit diuinam vltionem. Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, et dormiunt multi. Porro quid huiusmodi animaduersio deprecabilis esset, vt quæ non ad internacionem, sed ad correptionem peccantibus infligebatur, & de illarum numero erat, quas descripserat Propheta: Visitabo in virga iniuitates eorum, & in verberibus peccata eorum, misericordiam autem meam non dispergam ab eo, &c. declarant verba quæ subiungit Apostolus: Quod si nos metipso iudicaremus, non utique iudicaremur: cum autem iudicamur a domino, corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Iudicare scripturæ consuetudine dixit, pro vlcisci, quemadmodum Christus cum de iustis dicit. In iudicium non veniet. Et princeps huius mundi iam iudicatus est. Et isdem apostolus: Qui conturbat vos portabit iudicium. Docet itaque, modo sumendam esse a nobis metipso peccatorum vltionem, vt diuinam præueniendo vitemus. Loquitur autem de peccatis, quorum culpas dominus ita remittit, vt poenas, tantum ad illorum utilitatem qui plectuntur, exigat. Ad dit enim: Cum iudicamur autem a domino, corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Corripit ergo dominus poenarum irrogatione, quos non vult perpetuo damnari. Quod nō video, quid aliud sit, quam poenas exigere ab illis, quibus culpas cōdonat. Hoc est, quod Propheta dixerat, visitare in virga iniuitates filiorum, & in verberibus peccata eorum,

Iohann. 5
Iohann. 16
Gala. 5

corum, misericordiam autem non auferre a Christo, hoc est, ^{Psalm. 67} a filiis propter Christum, qui iuxta eundem Prophetam accepit dona in hominibus. Lutherus & Philippus non posse ferre hanc doctrinam, quod illis videatur Christi gloriam obscurare, cuius meritis innititur remissio peccatorum, ita ut si dicamus, in absolutione non conferri absolutam ac plenam omnium peccatorum, tam quo ad culpam quam quo ad pœnam, remissionem: videamus afferere, aut eius merita non sufficere, aut parce & maligne ab eo nobis esse communicata. Sane quod ex sententia nostra nihil gloriae Christi decedat, quin accedat plus multo quam ex aduersa apud omnes, quibus fuerit utraque libere & attente perspensa, abunde superius est demonstratum a nobis. Nunc vero respondemus Philippicæ obiectioni, de operibus Dei non esse nostrum iudicare: tantum scimus Dei perfecta esse opera, quomodo vero aut quibus modis illa prouehat, atque perficiat, scire non possumus: quoniam operatur omnia, non secundum animi nostri sententiam: sed secundum consilium voluntatis suæ. Porro consilium domini nemini ^{Ephe. 1} esse notum, Isaias afferit. Idcirco catholici in tanta rerum ^{Isaiæ 53} caligine id eligunt, quod maxime ex scripturis colligi potest, quibus frequens est pœnarum deprecatio, ieiunijs, ^{Peccatorum remissio} locus denuncius & va-
precibus, & eleemosynis impetrata. Quod si scripturæ san-
ctæ alicubi in specie sibi videntur aduersari, eligendum est sensum aliquod medium, in quo conueniant: alioqui cogemur ab infidelibus confiteri, sacras literas alicubi fefellerisse; id quod non posse fieri, ut nihil certius est habendum,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

vt nihil firmius credendum. Quamobrem cum videamus
Iohann. 21 scripturas, nunc potestati illi, quam Christus cōtulit aposto-
lis, peccatorum remissionem tribuere: quia quorum remis-
ritis, inquit, peccata remittuntur, & quorū retinueritis (hoc
est quorum vos non remiseritis) retenta erant: nūc vero pœ-
nitentiam exigere, hoc est, animi pœnitudinem cum resipis-
centia: nunc deniq; pœnas sumere ab ijs, quibus peccata con-
donat, & quas ipsi de se sumunt probare, interdum & præci-
pere, aut certe consulere, & quibusdam illarum condonare
peccata: preces ac gemitus frequentius attendere, si huius-
modi pœnis & afflictionibus offerantur: tandem quotquot
sanctorum veteris seu noui testamenti peccatorum suorum
noxas aut vltionē sunt deprecati, hisce supplicationibus vlos
fuisse. Cum, inquam, hæc & id genus alia pro satisfactioni-
bus videamus: libentius (etiam si nullo ecclesiæ præiudicio
teneremur) sententiam illam amplectimur, q; omnia hæc vti-
lia interdum & necessaria esse pœnitētibus asserit: q; quæ op-
positum docet, quando facilius in illa constātissima scriptu-
rarum sanctar; veritas & omnium suarū partiū syntagma,
& quasi concentus seruatur. Atq; hinc orta est solennis illa
pœnitentiæ partitio trimembris, in contritionem, confessio-
nem, et satisfactionem. Confessio absolutionem continet, cui
tia; partes
vnde orti. deseruit. Quod si quis contendat, has non esse pœnitentiæ
partes, substituat autem pro illis vel illarum aliqua fidē: ego
non magnopere illi aduersarer, modo necessarias esse non
neget, quando ipsa pœnitentiæ ratio, vt superius exposui-
mus, omnia ista complectitur. Nec satisfactio, quia sub hoc
nomine

nomine in sacris literis non præcipitur est a pœnitentia seiu-
genda: cum nihil aliud sit, quam conatus infectum reddedi,
quod factum est, qui conatus maxime indicat vere pœnitentis affectum, atq; adeo quasi summam manum pœnitentie
imponit. Ab hoc enim studio oritur restitutio, non quæcum-
que, sed tam locuplex, ut fœnus reddat pauperibus rerum, si
quas abstulerat, a diuitibus. Ecce, inquit *Zachæus* ille vere
pœnitens, dimidium bonorum meorum do pauperibus: &
si quem fraudavi, reddo quadruplum: huic pœnitentiæ sta-
tim salus: hoc est, peccatorum cōdonatio est promissa. Hinc
& Paulus: Qui furabatur, iam non furetur, magis autem ^{Ephe. 4}
laboret operando manibus suis quod bonum est, ut habeat
vnde tribuat necessitatem patienti. Quid opus est tanto la-
bore, si inutilis est satisfactio? An non satis est ei, qui resipuit
a peccato: si de cætero manum ab alieno contineat, & pro-
prio sibi labore victimum paret. Sed quem locum in pœnitentia
dabimus huiusmodi laboris? Dicemus ne esse terrores il-
los, quos Philippus exigit: Nequaquam. Nam illi præcedunt,
& inchoant pœnitentiam, hi vero sequuntur & perficiunt.
Erunt ne fides & absolutio? Minime. Nam absolutio in ver-
bis est, fides in mente, non in opere manuum, & pauperum
subuentione. Superest ut sit satisfactio, qua suas etiam res,
easdemque non sine labore partas vertat in alienos usus, qui
in suos fuerat alienis abusus, iuxta illud eiusdem Apostoli:
Sicut exhibuistis membra vestra seruire immūdiciæ & ini-^{Rom. 6}
quitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra ser-
uire iustitie in sanctificationem. Quibus verbis non tantum

g pecca-

F. ALFONSVS VIR VESIVS

peccatorum, quæ in proximum admittuntur, & ad iniquitatem pertinent, verum & illorum quæ cuiusvis voluptatis libidine perpetrantur, & immundos nos reddunt, satisfactionem nobis suadet Apostolus: satisfactionem, inquam, illam qua per quæ quis peccauerat, puta rei alienæ interceptionem luxum aut voluptatem per eadem etiam puniatur, hoc est, per largitionem, laborem & carnis castigationem. His & id genus alijs rebus, quis non videat saluberrimum esse, congruum tempus, locum & modum negligenteribus aut conniuentibus præscribit: Roget me fortasse

Obiectio
vehemens
per inter-
rogatio-
nem. quispiam: Quid ergo nobis contulit passio Christi, si pro nobis non satisfecit aut quomodo satisfecit, si adhuc nobis superest necessitas satisfaciendi: Vnde perfectissimo operi,

Passio
Christi qd
sotulit no
bis. hoc est, Christi passioni contingit ista imperfectio: An quia non sufficiebat pro tantis & tam multis peccatis satisfacere,

partem pœnæ nobis remisit & partem dimisit, ita ut nō sublata, sed diminuta videatur, ut ex æterna fieret temporalis:

Col. 2 Quis hoc sanus & Christianus dicat: Nemo equidem: sed ego illum, quem ex aduerso dicere feci, vicissim rogabo, qd sit illud quod passionibus Christi defuit: quod Paulus in carne sua supplebat pro corpore Christi, quod est ecclesia.

Lucæ 9 Aut quid nobis contulit Christi crux, quibus opus est assidue propriam portare crucem, carnem cum vicis & concupiscentijs crucifigere, quidve profuit Christum pro nobis mori, quibus non semel sed quotidie moriendum est, iuxta illud, quod ex Propheta Paulus adducit: Quoniam propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oves occisiōnis,

Lucæ 9
Lucæ 14
Gala. 3

Psalm. 43

nis. Respondeat mihi ad hæc omnia Philippus, qui se puerat multum tribuere Christi passioni, si Christianis detraherit poenitentiae onus, nobis siquidem in promptu est responsio huiuscmodi omnium difficultatum, nēpe Dei voluntas, & eius incomprehensibilis sapientiae arcana dispositio, cui visum est ita nobis expedire, ut diuersis identidem agitemur, & exerceamur laboribus, cruciatibus, & æruminis, quamdiu viuimus: vt, quod ait Paulus: destruatur in nobis corpus peccati, & veterem hominem prorsus exuimus, nouo & interiore ad perfectionem proiecto, qui renouatur de die in diem in agnitionem, secūdum imaginem eius qui creauit illum. Pulchre, inquieres, & catholice, sed isdē Paulus docuerat eundem veterem hominem simul cū Christo crucifixum fuisse & commortuum, vt videatur hac sententia nō esse opus de cætero alia mortificatione, quod si adhuc alia opus est, cur Christus, si potuit noluit, aut si voluit, quomodo non potuit semel in nobis perficere gratia, quod tam diu in nobis fecit labore tolerantia? Viderit Philippus quid responsurus sit, illum em̄ vrget argumentatio, qui oēs in Christo renatos onere poenitendi leuare conatur. Nos vero rursus agnoscimus ita nobis expedire, & ex hoc plus Christi gloriae accedere, quam decedere, dum ipse quotidie in membris suis triumphos celebrat victoriæ, quem aduersus principem mundi huius & rectores tenebrarum istarum subinde obtinet: post illam insignem qua semel illum expolians traduxit cōfidenter palam triumphans illum in semetipso. Ad hæc nos varijs temptationibus fragilitatis

Rom. 6
Ephes. 4
Col. 3

Col. 2

g. ij nostræ

F. ALFONSVS VIRVESIVS

1. Petris nostræ admoniti, humiliamur sub potēti manu Dei, vt sub:
 2. Cor. 4 limitas sit virtutis eius, & non ex nobis, ita vt ne nimia con-
 fidentia & securitate pereamus, quemadmodum non mo-
 do homines primi, verum & angeli perierunt. Hæc & alia
 fortassis meliora responderi possunt ihs, qui post Christi la-
 bores crucem & mortem mirantur, tot ac tantos nobis su-
 peresse labores, perpetuas cruces, quoti dianas mortes. Atq;
 ea ipsa nobis respondere posse videmur his, qui satisfactio-
 nis doctrinam vetustam, catholicam, piam, & exercendis
 fidelibus utilem ob hoc eleuare contendunt, quod Christus
 semel pro omnibus nobis satisfecerit. Eadem, inquam, respō-
 dere possumus, quoniam prorsus eadem est responsio utro-
 bicq; quatenus rerū, quæ humanæ rationis vim longa interca-
 pedine excellunt, potest ratio inueniri. Gesta sunt omnia hæc
 occulta dispensatione, quorū usus & utilitas tantummodo no-
 bis conceditur, concilij ratio penes illū est, q; fecit & eo mō fe-
 cit, quo magis illi visum est expedire nobis, qbus siebat. Nā
 alienū est opus eius ab eo. Verissimum ergo est utilius esse ele-
 ctis (quibus omnia cooperantur in bonū) per gradus quo-
 dam prouehi, & semper obnoxios esse diuine iustitie, vt eius
 misericordiā ardentius implorent, & poenarē oīm, quas pati
 untur, sese debitores semper agnoscant. Quæ persuasio vt ve-
 riſſima, ita & receptissima semper fuit apud oēs, qui pie vi-
 uere ab orbe condito studuere, non aut̄ effet vera, nisi Deus
 interdū cōdonaret culpas illis, a qbus exigit poenas. Huic ex-
 actioni per poenitentias satisfacimus, has poenas spontaneis
 satisfactionibus deprecamur, ab apostolo Paulo p̄moniti, q
 si nos

si nos met ipsos iudicauerimus, hoc est, supplicium de nobis
 legitime sum pserimus, non utiqz rursus a domino iudicabi-
 mur, quandoquidem, vt ait propheta, non confurget duplex
 tribulatio, vel quod alia translatio habet, non vindicabit De-
 us bis in id ipsum, Nostras vero satisfactiones omnino inua-
 lidas & inefficaces esse credimus, nisi Christi Iesu meritis in-
 nitantur: imo nisi eius essent præcipue merita, q hæc in mē-
 bris suis quotidie operatur. Hæc cum ita sint, bonos viros ad
 quos subinde prouocat Philippus nunc appello, vt mihi to-
 tis animi viribus adsint ad retinendam doctrinam, quæ scri-
 pturis sanctis non modo non aduersatur, verum eisdem lu-
 ce clarius innititur, quæ sanctorum omnium literis & exem-
 plis firmata, totius ecclesiæ perpetuo consensu roboratur, quæ
 Christianorum vulgo ad frugalitatem & modestiam maxi-
 me confert, nec patiantur se verborum illecebris abduci, pie-
 tatis quidem speciē habentium, fortassis & affectuum: sed nō ^{2. Timo. 3} i. Cor. 8
 secundum scientiam, nisi illa quæ inflat animum habentis, &
 in cæterorum omnium contemptum extollit. Sed iam satis-
 factionibus me fecisse satis existimo, qbus adiuncta q supe-
 rius de iustificatione dixeramus, vniuersis, quæ per Philippū
 maiori verborum copia quam necessitate coacta sunt, abun-
 derespondet: quamobrem operæ premium erit ad XIII. cap.
 &c. quæ vt iustificationi adnecteretur pœnitentia intermis-
 sa sunt, expedenda reuerti.

Philippica XII. De vi & numero sacramen-
torum.

g iij De

F. ALFONSVS VIRVESIVS

E sacramentorum numero virtute & vsu, quædam sunt ex sacris literis de prompta, & totius ecclesiæ consuetudine recepta, quædam vero priuata quo ruram opinione vulgata, quæ omnia Philippus miscet, ut illorum, qui citra scripture testimonium libere sunt opinati lapsus in vniuersorum inuidiam conuertat. Et primum quasi nihil referat quid quo nomine appelletur, nunc ijs, quæ vere sunt sacramenti nomen adimit, nunc rebus quæ non sunt, libere permittit. Nos, inquit, sentimus: præstandum esse, ne negligantur res & ceremoniæ in scripturis institutæ, quocunque sunt, nec multum referre putamus, etiam si descendì causa alij numerant aliter, &c. Et inferius quinto paragrapho: Si matrimonium propterea habebit appellationem sacramenti, quia habet mandatum Dei, etiam alij status seu officia quæ habent mandatum Dei, poterunt vocari sacramenta, & addit exemplum magistratus, orationem & elemosynam. Hoc modo de sacramenti nomine philosophatur, cui nos respondemus, utendum esse nominibus ab ecclesia receptis, ne prophanas vocum nouitates induxisse videamur, in quibus nouis vocibus non parua iuxta Paulum apostolum fidei pestis latet. Porro quod ad nominis rationem attinet, acceptationibus illis, quibus arcanum aliquid aut iusserandum sacramenti nomen significat, praetermissis, non quicquid habet Dei mandatum & promissionem est sacramentum, neque quod sine promissione traditur etiam in sacris literis est hoc nomine appellandum, quia sacramentum a patribus describitur sacræ rei efficax signum, vnde quatenus signum

1. Tim. 6

Vocibus
in nobis
fidei pestis
latet.

signum est omnia illa excludit, quæ non sunt a Christo instituta ut signa: sed ut virtutes aut officia approbata, & cœlestis premij promissionibus ornata. Quod genus sunt eleemosynæ, preces, iejunia, & magistratum functio legitima: quatenus vero dicitur efficax: excluduntur omnes ceremoniæ et ritus, qui non habent promissionem Christi, in qua vna sita est omnis sacramenti virtus & efficientia. Hæc apertiora sunt theologiæ quam ut probationibus indigeant, & de nominis ratione loquenti satis est ostendisse, quid apud probatores authores perpetuo significet. Nec vos aliter sacramenti nos-
 men accipitis, cum in confessione vestra, Germani, dixeritis, sacramenta non tantum esse notas Christianæ professionis inter homines, sed magis signa & testimonia voluntatis Dei erga nos, ad excitandam & confirmandam fidem, &c. Superest ut ostendamus quæ nam sint illa, quibus hac nominis descriptio conueniat. De Baptismo, Pœnitentia, & Eucharistia conuenit inter nos, de cæteris variat Philippus, distinguens illa a superioribus: cui distinctioni & nos quadamus assentimur, vel ob id quod nō sunt æque necessaria singularis membris, tametsi totius ecclesiæ corpus perficiatur eisdem, & prouehatur. Verum Philippus aliud etiam discrimen adiungit, dicens quatuor reliqua sacramenta non habere mandatum Dei, nec promissionem: quod si ita est, sequitur, apostolos sine Dei mandato baptizatos manuum impositione confirmasse. Nā in Actis missi sunt ab apostolis Petrus ^{Act. 8} & Iohannes, ut baptizatis in nomine Iesu manus imponeret. Quid obsecro erat huiusmodi manuū impositio, quam apostoli,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

stoli, ne prætermitteretur, tantopere fatagebant: Nos confirmationem (in gratia videlicet baptismali) appellamus: quia sequitur ibidem. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebāt spiritum sanctum. Et baptizatis Paulus manus imponebat, & accipiebāt spiritum sanctum. Hæc acceptio non erat primæ gratiæ, qua iustificantur ad vitam: sed acceptæ in baptismō augmentum & confirmatio. Alioqui sufficiebat ille ad iustificationem fides & baptismi perceptio: quoniam qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. Dicet fortassis **Marc. vii.** Philippus, Confirmationis nomen se nihil morari, modo sacramentorum numerus non augeatur, quia si sacramenta, inquit, vocamus ritus, qui habent mandatum Dei: & quibus addita est promissio gratiæ, facile est iudicare quæ sint proprie sacramenta: Nam ritus ab hominibus instituti non erunt hoc modo proprie dicta sacramenta: non est enim autoritas humanæ promittere gratiam: Quare signa sine mandato Dei instituta, non sunt certa signa gratiæ: etiam si fortasse rudes docent, aut admonet aliquid. Ex his dictis colligit in hunc modum: vere igitur sunt sacramenta baptismus, coena domini, absolutio, quæ est sacramentum poenitentiae, &c. Hæc in secundo paragraphe, quibus adiungit in tertio. Confirmationem & extremamunctionem esse ritus acceptos a patribus, qui mandatum Dei non habent, & sic ab eorum numero, quæ sunt proprie sacramenta illos prorsus excludit. Ego vero ex verbis eius & scripturæ locis, quæ modo citauis colligam: hæc duo esse vera sacramenta æque proprie ut tria illa, quæ ipse fatetur. Porro collectio potest in huc modum

dum ordinari. Quicquid potest conferre gratiam, vel ad cuius positionem regulariter confertur, habet promissionē diuinam: & manuum impositio erat huiusmodi, ergo habuit promissionem diuinam. Antecedentis priorem partem probat Philippica propositio, scilicet, non est potestatis humanae promittere gratiam: posteriorem vero continent apostolorum acta: collectio apertior est, quam ut queat dubitari. Nunc ex verbis etiam Philippi rursus argumentor. Manuum impositio habet gratiae promissionem: & non est de numero illorum, quae probantur ut bona, sed quae traduntur ut signa. Est ergo sacramentum: per locum a diffinitione. Pari argumentatione efficitur, extremam vunctionem esse sacramentum: si loco verborum quae citauimus ex actis apostolicis. Iacobi apostoli verba substituas. Infirmitur quis in vobis (ait Iacobus) Iacobis § inducat presbyteros ecclesiae, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum dominus, et si in peccatis fuerit remittentur ei. Hic promissionem gratiae nihil obscuram habemus, non aut humanam, quia non est authoritatis humanae, promittere gratiam: ergo diuinam: nisi forte dicas, apostolum Christi ecclesiam fefellerit, promissionem ei offerendo, quam non habebat a Christo, aut propria autoritate pollicendo, quod praestare non poterat: quia gratiam & gloriam dabit dominus, non homo, etiam si sit apostolus: Habet igitur vunctione Psalm. 83 promissionem Christi, quae vunctione cum non sit de numero illorum quae probantur ut bona, sed quae traduntur ut signa, sufficiet illam esse sacramentum. Ad hoc profecto sacramen-

h tum

Extrema
vunctione est
sacramen-
tum.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Marc. 6

tum prælusisse videntur apostoli, quando vt narrat Marcus, vngebant oleo multos ægros & sanabantur. Non erant medici apostoli, vt vunctionibus aut malagmis curarent, quos in nomine Iesu Christi poterant solo verbo sanare, quod & sa-
 piissime fecerunt, sed voluit Christus huiusmodi miraculis
 cōmendari hominibus vunctionem, quæ futura erat, postea
 symbolum gratiæ, quemadmodum Helizæi quondam mi-
 raculosa tintio in Jordane, & Iohannis in eodem flumine ba-
 ptizatio futurum Christi baptisma cœpit hominibus com-
 mendare, & linguarum cognitio, quæ per manus impositio-
 nem dabatur fidelibus, confirmationis dignitatem cōmenda-
 bat: simul et officijs sui admonebat confirmatos, Nam hoc fa-
 ciebat interius, fidem scilicet & gratiæ roborare, vnde & con-
 firmatio dicta est, ad quod linguarum vſus & cognitio quæ
 diu durauit in ecclesia seruiebat. Quanuis autem cessauerint
 vunctionis, confirmationis & omnium deniq; promissionum
 externa miracula, nunquam tamen deest interna eorundem
 operatio. Nam horæ prius dabatur ad tempus credendi dif-
 ficultati, quæ maxima tunc temporis erat. Lingue in signum
 non sunt fidelibus sed infidelibus, posterius vero perpetuo
 Math. 28 donatur fidei integrati, per quam Christus nobiscum est vſ
 que ad consummationem sæculi: quæ fides cum iam ad iu-
 stum robur & integras vires, ad veritatem adstruendam &
 destruendos errores peruerterit, nō sunt illi opus tam crebra
 miracula. Habemus itaq; quinq; sacramenta proprie dicta.
 Tria confessus est Philippus (nam vestra confessio nescio
 quomodo numerum praetermisserit cum partes pœnitentia-

tam

tam diserte connumerauerit) duo nos ex eiusdem Philippi verbis collegimus, & ad præscriptum eius per sacras literas demonstrauimus. Nunc sacramentum ordinis ad superiores regulas expendamus: Quanquam & hoc non grauatur Philippus appellare sacramentum modo inter illius functiones non adnumeretur oblatio: quia nullum vult, in novo testamento esse sacrificium, quod assidue per sacerdotes offeratur, cuius rei disputationem nos in posterum reseruamus, locum proprium in ordine vestræ confessionis habituram.

Cæterum quotquot & quales habeat sacerdotium functiones, constat tamen esse sacramentum proprio dictum, quia habet promissiones. Christus eucharistiae sacramentum & sacerdotium simul instituit. Eucharistiam his verbis. Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus. Sacerdotium vero, hoc est potestatem perpetuo faciendi, quod ille tunc inchoabat, sequentibus. Hoc facite quotiescumq; feceritis in meam cōmemorationem: quibus verbis consecrationē præcipit, & corpus suum & sanguinē consecratis pollicetur: alioquin nō possent facere idem quod ille fecit, & ita inane esset præceptū illud. Hoc facite quotiescumq; feceritis, &c. Itē apud Iohan. Iohan. 20 Christus spm sanctum discipulis dans, pollicitus est eis, fore, ut quorum remitterent peccata, essent remissa, et quorum retinerent, retenta: quæ promissio non est, apostolis morientibus, extincta. Sed manet in eorum successoribus: quia nō potest magis ecclesiæ deesse, quam remissio peccatorum. Ad haec bene videntibus hac dupli potestate, cuius promissio-nes cedunt in totius ecclesiæ commodum, non defunt etiam

h ij aliae

F. ALFONSVS VIRVESIVS

aliæ promissiones ipsorum propriæ & peculiares: quoniam qui bene ministrauerit (vt ait Paulus) bonum gradum sibi

1. Timo. 3

acquirit. Sed hoc de diaconibus: nam presbyteris copiosius

1. Timo. 5

infra pollicetur. Haud est opus hic immorari, quādo & Philippus fatetur, ecclesiam habere non solum promissiones ad ordinem pertinentes, verum & mandatum de cōstituendis ministris, quod episcopi munus est. Iuxta illud Pauli ad Ti-

1. Timo. 4

motheum, quem episcopum Ephesiorum ordinauerat. No-

li negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per pro-

1. Timo. 5

phetiam cum impositione manuum presbyteri: Et infra. Ma-
nus, inquit, cito nemini imposueris, neque communicaueris
peccatis alienis, quoniam episcopus temere sacris inicians in-
dignum, delictorum eius omnium, quæ admiserit in ministe-
rio, se participem facit. Habet ergo sacerdotiū suos ritus ex-
ternos: quibus confertur: habet suas promissiones vtriusque
gratiæ bonis: malis vero saltem alterius, nempe eius, quæ in
aliorum usus accipitur. Haud enim possent consecrare, vel
peccata remittere, nisi spiritum sanctum vtcuncq; haberent,
quem dominus simul tradidit cum potestate. Ex quibus col-
ligitur esse sacramentum propriæ dictum.

Iam matrimonio quis audeat adimere nomen sacra-
menti, quod illi tribuit Paulus. Veruntamen videamus, an sit sa-

Matrimo-
nium vtrū
sit sacre
rei signū
efficax.

Ephe. 5

cræ rei signum efficax. Si referatur ad mysterium Christi &
ecclesiæ: signum quidem est, non tamen efficax rei cuius im-
aginē gerit: Si vero ad politicam conuentionē verba illa cōtra-
hentium referātur, longe absunt a sacramēti ratione, tū quod
non sint sacre rei signum: tum quod sint de numero illorum,

quæ

quæ etiam si non sint signa, bona tamen sunt, & digna quæ Euangelio probarentur, utpote mutuo consensu conciliani-
tia, quæ sunt natura coniungibilia, virum scilicet & fœmi-
nam, inter quos coniugium contrahitur. Est tamen aliquid
in matrimonio Christiano, ad quod naturæ leges non attin-
gunt, nec Mosaica lex unquam præscripsit, & hoc est, pro-
pter quod matrimonium sacramenti rationem potest habere,
quia sola Christi institutione verba contrahentium illud
significant, & efficiunt. **Quid, inquies, hoc est?** Tam sacrum
foedus & arcta coniunctio, ut neutri coniugium liberum sit,
utroque viuente, alterum deserere, aut noui coniugij accessi-
one priorem coniugem, vel minima sui iuris (quod par est
utriusque) portione fraudare. Hoc est, quod nulla lex, quam-
diu matrimonium non fuit sacramentum, unquam præscri-
psit, quandoquidem patribus ante legem Mosaicam licuit
plura matrimonia contrahere, natura non refragante, quo
minus unus vir haberet plures fœminas, tametsi nunquam
tulerit, unam fœminam simul habere legitime plures viros.
Hoc, inquam, est, quod sola Christi Iesu institutione signifi-
cant & efficiunt, quod nunquam antea effecerunt. Sacrum
scilicet illud & prorsus inuiolabile foedus, quod ita verbis
contrahentium significatur, & fit, ut etiam mystice sublimio-
ra sacramenta significet, nempe unionem verbis ad naturam
humanam, qua unus Christus Deus & homo in duabus sub-
sistit naturis, & eiusdem Christi ad ecclesiam, qua unione ex
capite & membris unum corpus mystice constat, id quod
Paulus ad Ephesios sublimi sua philosophia est prosecutus. **Ephes.**

h iij Quæ

Quæ cum ita sint, constat matrimonium multis nominibus esse sacramentum. Superest tamen ut ostendamus illud suas habere promissiones, quas circa fecunditatem carnis Philip-
pus non negat, sed eis nihil efficitur, nisi etiam promissiones gratiæ ostendamus. Paulus apostolus: Saluabitur, inquit, mulier per filiorum generationem, si permanserint in fide, & dilectione, & sanctificatione. Hic rogo, an huiusmodi promissiones habuerit inquam naturale coniugium, quale fuit a primis coniugibus usque ad Christum? Nam quam magnifica sit ista promissio, non opus est nobis exponere aduersus Philippum, qui ea sola matrimonium non modo cœlibatui, verū & monasticæ professioni gloriosissimis verbis anteponit: hæc vero promissio, cum sit salutis, qui poterit efficax esse sine gratia? Adde quod apostolus matrimonii sanctificationem appellat, quod nunquam illi potuit continere, nisi Christi munere. Repetita igitur Philippi sententia illa: non est autoritatis humanæ promittere gratiæ, facile colligitur ex his quæ citauimus, matrimonium esse sacramentum, atque adeo non iniuria catholicos theologos exegisse, ut confessio vestra septem sacramenta numeraret, cuius ad numerationis prætermissio iure fuit illis suspecta in confessione, quæ tam scrupulose partes penitentiæ, quæ præteriri potuerant, connumerauit.

Superest nunc ut de sacramentorum usu & efficacia disseramus, quo in loco damnamus, inquit Philippus, totum populum scholasticorum doctorum, qui docent, quod sacramenta non ponenti obicem, conferant gratiam ex ope-

re

reoperato sine bono motu vtentis: Miraberis certe vt ex-
istimo lector, tam arrogantem Philippi censuram, ijs ver-
bis auspiciatam, quibus vix ecclesia tota in damnandis aper-
tis & conuictis hæresibus solet vt̄, sed audi nunc modesti-
ora: Hæc, inquit, simpliciter Iudaica opinio est, sentire quod
per ceremoniam iustificemur. Hæc Philippus & his similia
de vniuerso theologorum ordine: imo de totius ecclesiæ sen-
tentia, vt postea demonstrabimus. Ego vero nō dicam, qua-
les sint eius opinones, aut quale sit, extra ecclesiam damna-
re, quod a quibusdam theologis suis gymnaſticis verbis di-
ctum, & ab ipsa ecclesia catholice receptū, ab ijs qui dam-
nare sunt ausi, minime intelligitur: Verum hoc leue eſſet,
damnare scholasticos omnes aperte, tacite vero reliquos, si
quenquam reliquissent, quē non expreſſe damnarent. Nam
additur in apologia. Et tamen hæc impia et pernicioſa opi-
nio, magna autoritate docetur in toto regno pontificiō. Pon-
tificia potestas totam complectitur ecclesiam, in qua nihil li-
berum a Iudaica ſuperſtitione vult eſſe Philippus: Vt ſe ta-
men habeat religionis & fidei cauſa, quid obſecro, nūc opus
erat, theologos et vniuersos ecclesiæ ordines uſque ad ipsum
ſummu[m] pontificem, tragicis & contumeliosis verbis laces-
ſere: Si theologi pro veritatibus ſomnia quaedā aut cōmen-
ta, si Christiani pro pietate ſuperſtitionem, ſi pōtifex pro mi-
nisterio regnum inuexit, argumētorum robore & imprimis
verbi diuini gladio erant feriendi, concurriendi, & euertendi,
nō conuicijs irritandi. Nunquam enim ſuam virtutem & e-
nergiam vtentium modestia abstulit verbo Dei, neq; contu-
lit

Philippi
inſolēna.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

lit insolentia. Quanquam quid alienius potuit hic adduci, quam regnum pontificis, cui nihil lucri aut cuius suis alterius temporalis commodi accedit ex opinione, quam Philippus vult insectari. Neque pontificis interest, etiam si pro regno tyrannidem velit obtrudere, sacramenta conferre, aut non conferre gratiam ex opere operato. Sed suis conuicijs Philip po relictis, nos institutum prosequamur.

Sacra-
men-
ta confe-
runt grati-
am ex ope-
re opera-
to.

Est quorundam theologorum opinio quod sacramenta ex opere operato, ut dicunt, sine aliquo animi motu in suscipiente, conferant gratiam non ponenti obicem ipsi gratiae. Quid habet incommodi haec opinio? Primo in ipsis quibus datur sacramentum, ratione nondum utentibus, ut baptismus datur infantibus, verissima est opinio, haud enim hic admisso quæstiones de genere causalitatis, ut vocant, quam habet sacramentum ad gratiam, sit causa illa, quam gymnasti vocant, sine qua non, quam, cum nihil efficiat, necesse est tamen regulariter effectum præcedere. Confert ergo baptisma infantilis gratiam absque aliquo bono motu suscipientis. Occurret Philippus, & dicet: tunc temporis sacramenti virtutem inniti totius ecclesiæ fidei generali, & speciali suscipientium, quos patrinos appellamus, professioni. Respondebit Scotus ita esse, addet etiam, quinimo & præferet Christi Iesu promissionem & merita, nihilominus tamen obtinebit, infantem illum consequi gratiam sine aliquo bono motu suscipientis ex opere operato sacramenti, hoc est, non propterea quod suscipiens quicquam agat erga sacramentum, sed propter id quod sacramentum efficit in suscipiente. Quod si omnia

sacra-

sacramenta habeant eandem vim, idem poterunt omnia facere, citra bonum animi motum actualem in suscipiente, dum tamen habitualis non desit adulto, nec ei quicquam alioqui obsit. Nam ecclesiæ fides haud minus confert cæteris sacramentis acq[ui] baptismu. Præterea hæc opinio eatenus est ab ecclesia suscepta, quatenus, cum docet sacramenta conferre gratiam ex opere operato, omne meritum suscipiētis excludit ab efficiētia sacramenti. Ita enim intelligit nō yna theologorum secta, sed vniuersus ordo, gratiam sacramentalem (sive prima sit, qua renouamur et iustificamur, sive alia, qua prouehimur atq[ue] perficimur) non dari nobis propter nostra merita, sed propter pactum Dei, quod per Christum pepigit cum ecclesia, & in huiusmodi foedere atque pactione dicunt esse sitam sacramenti vim ad iustificandum, non in meritis suscipiētis. Hoc perspicuum est legenti eorum scripta. In hoc enim tam aperta sunt, ut etiam a Philippo queant intelligi, modo legere nō dedignetur. Quamobrem intēcio aut quiuis alius bonus animi motus etiam dum necessarius est, ad suscipientis potius dispositionem pertinet, aut qualitatem, quam ad sacramenti virtutem & efficaciam. Hæc opinio tantum abest, ut Philippo debeat improbari, quod nulla magis esset illi probanda, & amplectenda: Nam quam ipse vocat promissionem, eam scholastici, receptis inter se nominibus rerū de quibus disserunt, nec inepte neque improprie vocant pactum, seu pactio nem: habet enim omnis pactio promissionem, tametsi promissio possit esse sine pactione: & in foedere seu pactione ali quid ab utraque parte præstatur, seu in sacramentis, quibus

i hac

pactum &
 promissio
 in quo dif-
 ferant.

hac de causa aptius fortasse conuenit nomen pactionis, quā
 promissionis. At qui promissio, inquies, non apprehenditur
 sine fide, & hanc illi secludunt, cum dicunt, sacramenta cō-
 ferre gratiam absque bono motu animi. Quid si illi negent
 hanc hypothesim, qua subinde vtitur Philippus, & dicant
 promissionis vim non inesse fidei audientis, sed veritati pol-
 licentis, quandoquidem multa promissa præstantur etiam
 non credentibus? Quid quod multoties promittitur vni,
 quod est alteri exhibendum, vt si quis promittat patri insa-
 nientis filij sanitatem. Sed non negabunt theologi, quod il-
 lis negato non est opus, quodque ferme semper verum est,
 & in hisc rebus, de quibus differimus, semper verissimū.
 Attamen respondebunt se fidem secludere a præcedenti me-
 rito gratiæ sacramentalis, sed non ab actu aut certe non ab
 habitu. Nam quis vñquam adultus, modo sui cōpos esset, sa-
 cramentum sine fide suscepit? Quis baptizaretur, nisi crede-
 ret Deum redditum quod pollicitus est credentibus, &
 baptismus suscipientibus? Quis confiteretur, et absolutionem
 supplex imploraret a sacerdote, nisi absolutione crederet se
 peccatis liberum euasurum? Nam quod theologi fidem nō
 secludant ab actu suscipientis: cum dicunt sacramentum ex
 opere operato iustificare, vel ex hoc appareat, quod susceptio
 sacramenti in adultro & ratione vtente est, vt nihil aliud ha-
 beat virtutis, saltem actio humana, quando nemo nisi sciens
 & volens suscipit sacramentum, quoniam requiritur inten-
 tio in suscipiente. Quæ cum vera sint, colligitur ex eis, o-
 minem suscipientem propter finem aliquem suscipere. Por-
 10

ro sacramentorum finis cum sit gratia & gloria, non conci-
pitur nisi fide in Christum: cuius promissione scimus, ad
hoc esse huiuscemodi symbola instituta, ut suscepturis es-
sent signa & causae iustificationis & gratificationis, quam
promissionem scholastici ut diximus, pactum seu pactio-
nem appellant foederis, quod gratuito Deus in Christo pe-
pigit cum ecclesia. Iam fidem a merito Philippus etiam ex-
cludit, non solum in sacramentis, verum etiam in cunctis qui-
bus fide intercedente iustificamur, aut quoquomodo mere-
mur. Non enim dicit nos fide iustificari, quia fides quicquā
mereatur: alioqui non posset omne meritum nostrum sustu-
lisse cum Lutherō: sed quia promissio ipsa, qua iustificamur,
non potest esse efficax sine fide, ita ut fidelitas potius sit con-
ditio suscipientis, seu dispositio, quam eius rei, quae accipien-
da est, meritum aut hostimentum. Theologi vero quanuis
humana merita alias non euertunt, in sacramentorum tamē
efficacia quadam, quae est illis peculiaris & propria: nullum
locum nostris meritis relinquunt quantum ad necessitatem:
tametsi docent, gratiam maiorem vel minorem in ipsis etiā
sacramentis contingere posse suscipienti, quo maiore vel mi-
nore fide ac pietate accesserit ad sacramenta. Nec video qui
possint Lutherus, Philippus & ceteri doctores vestri, hoc
negare nostris, nisi dixerint, omnes qui sacramenta suscipi-
unt, parem gratiam in illis accipere. Quod usque adeo ab-
surdum est, ut hactenus quod meminerim, nemo dicere sit
ausus, tametsi ex ijs quae de meritis & iustificatiōe docet Phi-
lippus, apertissime colligatur. Nā si nihil tribuamus mēritis
i n suscipi

fusciplientium sacramenta, haud video, vnde possit illis contingere disparitas gratiæ, quam suscipiunt. Verū de hoc disseruimus abunde superius. De sacramentis vero cōmuniſ Augustin. est omnium fidelium sententia: quam Augustinus in expositione psal. XXXIII. ponit, sacramenta nouæ legis gratiā cōferre, quam veteris legis sacramenta promiserant. Huic doctrinæ, quæ catholica est, & omnium veterum consensu probata, recentiores innixi, varie sunt philosophati de sacramen torum efficientia, alijs dicentibus sacramēta ipsa causare gratiā, vt ipsi loquuntur: alijs, tantum dispositionem quandā in anima suscepturi: alijs, qđ ego verius existimo, nihil prorsus sacramentum efficere afferentibus, nisi quod est signum, eatenus efficax, quatenus nunquam illi deest effectus diuine propiciatioñis: idque habet non ex se, sed quia is qui promisit, fallere omnino non potest, nec committere, vt sacramenti pignore, quod ipse interposuit, exhibito, quicquid pollicitus est, non præstet. Quod si hæc displicent Philippo, visiderit ipse de suo iudicio, nobis satis est ecclesiæ fidem & sanctorum patrum quotquot præcesserunt doctrinam, in quæ creditu necessaria sunt sequi, etiam si in alijs non afferamur.

Philippica XIII. De ecclesiasticis munib⁹ & functione.

Rticulus quartus decimus vestre confessionis ita est a vobis positus, vt nihil in eo desiderari posse videatur: ita per Philippum explicatus, vt nihil pene habeat cum catholica veritate cōmune. Verba

ha vestra hæc sunt: De ordine ecclesiastico docent (ecclesiæ scilicet vestræ) quod nemo debeat in ecclesia publice docere, aut sacramenta administrare, nisi rite vocatus. Quæsierunt theologi, qui intererant conuentui Augustensi, quæ nam es- set vobis legitima vocatio, experti nimirum, quod in multis artificio verborum simularetis conuenire nobiscum, in quibus maxime dissidetis: nec vestræ sunt, hæc & id genus aliæ technæ: sed vestrorum doctorū, qui veritatis luce in arctum compulsi, illam simulare potius superbe volunt, quam inge- nue confiteri: id quod non semel aut nunc recens vñuenit dogmatistis. Respondet itaq; vestro omnium (vt ipse vult) nomine Philippus: vos summa voluntate cupere cōseruare politiam ecclesiasticam, & gradus in ecclesia factos etiam hu- mana autoritate: esse tamen causas quasdam, quæ impediūt, quomodo sacerdotes vestri agnoscant episcopos. Quænam obsecro sunt huiusmodi causæ: Quia episcopi, inquit, sacer- dotes nostros aut cogunt hoc doctrinæ genus, quod confes- si sumus, abijcere, ac damnare, aut noua & inaudita crudelita- te miseros innocentibus occidunt. Siccine nulli episcoporū po- tuit hactenus doctrina vestra probari: Et non pudet vos fa- teri doctrinam sequutos, quam episcoporum nemo, cum ta- men multi sint hodie doctissimi inter illos, nō improbauerit, sed igne & ferro, quod aiunt, eradicandam decreuerit, & vt facinoris genus sauerissime vlciscendam: Sed hac in re, inquit Philippus, nostræ conscientiæ nihil habent periculi: quia cū sciamus confessionem nostram, veram, piam, & catholicam esse: non debemus approbare sequiam istorum, qui hæc do-

i iij Ctrinam

F. ALFONSVS VIRVE SIVS

Et inam persequuntur. Et ecclesiam esse scimus apud hos qui verbum Dei recte docent, & recte ad ministrant sacramenta, non apud illos, qui verbum dei non solum edictis delere co-
nantur, sed etiā recta & vera docentes trucidant, &c. His ver-
bis quid aliud vult agere, nisi ut ostendat apud vos solos esse
ecclesiam, apud nos vero seūiciam & tyrannidem? Ita Carol-
stadius, O Ecolampadius, Zwinglius, Pellicanus, & cæteri ei-
usdem classis nec apud vos ecclesiam esse credunt, sed apud
se, & suos sectatores. Qui poterimus ergo dignoscere utri ve-
strum habeant veram ecclesiam, ut si qui forte sunt, quibus
nostra displicant, vobis possimus accedere? Nam utroque ve-
strum habere impossibile est, cum ab alteris alteri, non mo-
do pro hæreticis, verum pro furiosis, & phanaticis, & rursus
alteri ab alteris pro idololatrīs vicissim habeamini. Et tamen
utriq; iactatis Euangelium, utriq; vestra quidem sententia,
rite administratis sacramenta, utriq; verbo Dei nobis insul-
tatis, cui vobis inniti videmini, quod apud vos solos pure
doceri obstinatis animis deieratis: necq; hic morbus est vo-
bis peculiaris: eodem labore laborant Anabaptistæ, & reli-
qua hæresum portenta, quæ post Lutheri discessiōnem ab
ecclesia nata sunt in Germania. Eodem etiam morbo labora-
uerunt semper hæretici: qui morbus Arrianorum tempore
totum ferme orbem infecerat. Ecclesia tamen, quæ vera est,
nunq; multitudine hæreticorum obrui potuit, semper hære-
sibus alijs post alios succendentibus, manet eadem, quæ a Chri-
sto capite orta, & in apostolis ac martyribus propagata, per
varios gradus Christianorum eandem fidem profitentium

Ecclesia
vbi.

Ecclesia
dignoscen-
tia signū.

&

& obedientiam pontificibus & cæteris hierarchis præstans
tum hucusq; perseverat: Hæc nō pōt esse in ijs, qui noua do-
gmata cōminiscuntur, quibus vetera antiquentur & insole-
scant: Nam vt donemus esse veteribus vtiliora ecclesiæ certe
necessaria esse nō possunt: alioqui maiores nostri, qui huius-
cemodi dogmata nescierunt, haud habuissent ecclesiam. Ete-
niam ecclesia minime vocanda erat illa, cui aliquid tanto tem-
pore defuit ad salutem, nec si tātillo quidem defuisset. Quod
si dicatis, vos habere verbum Dei, cui soli innititur ecclesia, fa-
cile est verbum dei iactare verbotenus: & non semel est olim
ecclesia vera hoc temate ab hæreticis lacessita, quæ tamē Chri-
sti promissionibus fidenter innixa, illud ex propheta vsur-
pat, imo vt sibi proprio, refellendis simul ac propellendis ho-
stibus vtitur. Et respondebo, inquit, exprobrantibus mihi
verbum quia sperauit in sermonibus tuis. Et ego vehemen- Psalm.
ter admiror prudentiam vestram, cum videatis nos nihil vo-
bis obijcere nisi verbum domini, qua fronte nos tam impor-
tune ad verbum domini prouocetis, quasi nos scripturas i-
gnoremus, aut citra illarum autoritatem quicquam docea-
mus. Imo ignoratis, inquit Lutherus, quando verum illa-
rum sensum non estis assecuti, sed pro ea humana somnia in-
uexistis. Belle quidem ac satis censorie dictum, si dixisse satis
illi esset extra Germaniam. Veruntamen illi credere, qui
nemini præter se credit, quo iure tenetur orbis: Qui possu-
mus ergo scire vtri nostrum habeant verum scripturarum
intellectum, nisi ab ecclesia doceamur: Hanc dicitis vos ha- Perplexi-
tas Pi. 111. p.
pi.
bere: ynde probatis: Quia ecclesiam esse scimus, ait Philip-

pus,

F. ALFONSVS VIRVE SIVS

pus, apud hos, qui verbum Dei recte docent. Si dixerimus, nos recte docere verbum Dei, negatis: & nos etiā, quod verbum Dei recte doceatis, nō concedimus. Quis erit huius controvērsiæ iudex? Verbum dei, quod omnis controvērsiæ iudicem facit. Atqui modo non potest esse, quia de illo nobis est alteratio suscepta. Quorū igitur aut quousq; progediatur tam perplexa contentio? Ecquis erit iudex huius litis? Nos nullum alium agnoscimus, nisi ecclesiam, quæ in vobis iure suspecta nobis est propter nouitatem, in nobis vero scimus eandem esse, quæ fuit ante annos CCCCC. DCCC. M. & vltra usq; ab apostolis: eandem, inquam, perpetuo fidei tenore seruato, tametsi moribus post mille ferme annos in deterius prolapsis: Quod si dixeritis, quædam etiam nunc inter nos credi, quæ olim haud ita explicite credebantur, id nihil obstat, quando nihil noue creditur: cuius oppositum sit aliquando creditum a maioribus. Sed tantum quædam ab hæreticis in dubium vocata, apertioribus verbis sunt in synodis explicita. Et vos si ea proposuissetis, de quibus hactenus in neutram partem fuisset pronunciatum, haud grauaremur, quæ utilia viderentur, accipere: quæ vera, fateri: quæ verisimilia, ad scripturarum trutinam expendere: quæ falsa, boni consulere: quando non vni dat cuncta Deus: Verum enim uero cum omnia ferme quæ proponitis, sint olim a partibus aut concilijs per scripturas excusa, & improbata, non possumus credere in vobis esse ecclesiam, ne cogamur confiteri aliquando nusquam fuisse, tunc scilicet cum vos nō dum eratis, & omnes Christiani oppido diuersa a vobis credebāt.

Ecclesiam
Lutheranam
sine nobis
habere nō
possunt.

Jam

ADVERSVS LVTH. DOGMATA. Fol. 129.

iam cum ecclesiā sine nobis habere non possitis, qui potestis
 rectam ministrorum vocationem & ordinationem habere:
 Christus ex multis discipulis duodecim selegit, & ordinavit
 apostolos. His tradidit potestatem consecrandi, quia cum so- ^{Lucas 6}
 lis cœnabat, cū dixit: Hæc facite quotiescunq; biberis in meā ^{1. Cor. 11}
 cōmemorationem. Eisdem tradidit potestatem ligādi & sol- ^{Iohann. 20}
 uendi. Horum numerus cum esset (damnato Iuda) reficien-
 dus, non temere non humano iudicio aut populi rogatione
 duodecimus est subrogatus, sed oīm apostolorum suffragijs
 designati sunt duo, quorum alter^z Christus sorte probauit: ^{Act. 1}
 nec ad hanc dignitatem cuiq; patuit aditus, nisi Christi Iesu
 ordinatione, qui per spm sanctum iussit sibi segregari Paulū ^{Act. 13}
 & Barnabam ad apostolicum munus. Apostolis ordinatis a ^{Marc. 6}
 Christo, quemadmodum ille, crescente numero discipulor^z,
 adiecerat eis alios septuaginta duos, qui secundum locū post
 apostolos obtinerent, ita & apostoli in ecclesia, crescente nu-
 mero fidelium, ordinauerunt presbyteros diaconos & cæte-
 ros ministros, qui necessarij erant ad ecclesiasticā Hierarchiā. ^{Tit. 1}
 Quæ vt ex Dionysij, Clementis, Ignaciij, & cæteror^z qui apo-
 stolis successerunt scriptis & synodalibus actis apparet, per-
 petuo durauit hucusq; vtpote sine qua nec veros episcopos,
 nec veros presbyteros, nec veros ministros ecclesiæ habere-
 mus. Nec episcoporum criminia excusare quenq; possunt a
 schismate, qui illorum contempserit ordinationem: Nam vt
 quæ per homines sunt instituta, possint hominum abusu &
 insolentia aboleri, sive in melius aliquid commutari, non ta-
 men illa, quæ Christus instituit, a quo non tantum doctrina,

k verum

verum & opere quasi per manus tradita nobis est ecclesiastica ordinatio: hac contempta, vos videritis cuius ordinatione possitis habere verbi diuini & sacramentorum ministros, aut quam intelligatis vocationem in illis verbis confessionis vestrae: Nemo debet in ecclesia publice docere, aut sacramenta administrare nisi rite vocatus: Nam Philippus, ut dixi, verba vestra, pia quidem in specie atque catholica maxima schismatis onerauit suspicione.

Philippica XIII. De ecclesiastibus & cærementis, quas humanas traditiones appellat Philippus.

Humanæ traditiones duplices. Vicquid quintum decimum confessionis vestrae caput continet, & Philippus adducit in apologia in superioribus est a nobis excussum. Verum ne cubi deesse veritati videamur, oportet nos toties eadem respondere: quoties a vobis eadem obiectiuntur. Humanæ traditiones sunt duplices, alteræ quæ nihil nouum inducunt, sed tantum præscribunt tempus, locum & modum, quibus quædam pietatis & religionis opera a Christo probata & instituta, aut si mauctis præcepta commode & oportune fiant. Alteræ vero, quæ nouum aliquem cultum aut ritum alias non præscriptum inducunt. Prioris generis exempla sunt ieiunium, preces, eleemosynæ. Posterioris, vestium varietas, qua aliter clerici simplices, aliter episcopi, aliter cardinales, aliter monachi, aliter seculares, & inter ipsos monachos, aliter benedictenses, aliter franciscani, & ceteræ

exteri induuntur. Item varijs ritus sacrorum, quibus aliter quadragesimæ tempore, aliter resurrectionis, aliter festis, aliter profestis diebus celebratur: In neutro genere traditionum iustificat aut reddit nobis propicium Deum humana constitutio, sed diuina promissio: quamobrem iure damnata est altera pars huius articuli, quia dicitis, quod traditiones humanæ institutæ ad placandum Deum, ad promerendam gratiam, & ad satisfaciendum pro peccatis, aduersentur Euangelio. Nam qui potest Euangelio aduersari, quod eidem subinde probatur? Dicatis fortasse vos de humanis traditionibus loqui, non de ijs quæ probat aut instituit Euangelium. Si per humanas traditiones posterioris generis ordinationes intelligitis, libentissime accedimus vestræ confessioni. Nemo est enim inter catholicos tam stupidus aut supersticiosus, qui credat vestium colorem aut formam, & cæremonias alias huiuscemodi iustificare. Cum vero ex superioris dictis, & ijs quæ in huius capituli apologia Philippus respondet, appareat manifeste, vos de vtrisq; operibus loqui, haud possumus probare, aut præterire, quod aperte sacris literis improbat. Nam oratio, iejunium, & eleemosyna, quæ continentur primo generetraditionum, vtilia sunt ad placandum Deum, promerendam gratiam & satisfaciendum pro peccatis. Vtilia, inquam, sunt non quatenus illis ab hominibus tempus, locus aut modus præscribitur (tametsi huiusmodi præscriptionis obedientia sua mercede non careat) sed quatenus per sacras literas constat, huiuscemodi opera suas promissiones habe-

Vtilia quæ
sunt, ora-
tio, ieju-
num & elec-
mosyna.

k ij re.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

re. Nam Tobias ait: Bona est oratio cū iejunio & eleemosyna magis quam thesauros auri recondere, quoniam eleemosyna a morte liberat, & ipsa est quę purgat peccata, & facit inuenire vitam æternam. Item apud Matthæū: De iejunio oratione & eleemosyna dicit Christus. Et pater tuus qui videt in absconso, red det tibi. Quid, obsecro reddet, quibus non placatur? Similiter in Luca: Quod superest date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Quæ oīa: Peccata nimirū de quibus loquebatur Daniel. Placeat tibi rex, cōsilium meū, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum. Innumera sunt loca scripturarū, quibus nobis hæc tria magnificis promissionibus cōmendantur, iejunium, quo yniuersa corporis castigatio: eleemosyna, qua omnis beneficentie genus: & oratio, qua omnes religionis affectus & studia continentur. Sed videamus, quomodo hæc & id genus alia testimonia eludat Philippus. De mortificatione, inquit, carnis & disciplina corporis ita docemus, sicut narrat confessio, quod vera & non simulata mortificatio fiat per crucem & afflictiones, quibus Deus exercet nos. In his obediendum est voluntati Dei, sicut ait Paulus. Exhibitete corpora vestra, hostiam, &c. Et hæc sunt spiritualia exercitia timoris & fidei: Verum prater hæc mortificationem, quæ fit per crucem, est & voluntarium quoddā exercitij genus necessariū, de quo Christus ait: Cauete ne corda vestra grauenter crapula. Et Paulus: Castigo corpus meū, & in seruitutem redigo, &c. Et hæc exercitia suscipiēda sunt, nō quod sint cultus iustificantes, sed ut coerceant carnem, ne saturitas obruat nos,

March. 6

Luca 11

Daniel. 4

Rom. 12

Luca 21
2. Cor. 9

nos, & reddat securos & ociosos: qua ex re fit, vt affectibus carnis indulgeant & obtemperent homines. Hæc diligentia debet esse perpetua, quia habet perpetuum mandatum Del. Et illa præscripta forma certorum ciborum, ac temporum, nisi ille facit ad coercendam carnem. Est enim delicatior & sumptuosa, quam reliqua conuicia. Et ne aduersarij quidem obseruant formam in canonibus traditam. Nunc in primis operari precium est animaduertere hominis prudentiam: qui cum versaremur inter omnia, quæ sacris literis per spiritum sanctum probata, humanis vero traditionibus ordinata sunt in ecclesia, & per certa tempora locos & vicissitudines distributa: tantum respondet ad ea, quibus iejunium commendatur, cum superius a peccatorum remissione non minus eleemosynam & orationes, q̄ie ieiuniū excluderit: Adhæc cum vestra confessio habeat humanas traditiones contra Euāgelium instituit, ad placandum Deum: ad promerendam gratiam, & satisfacieh̄dum pro peccatis, nunc, cæteris prætermissis, tantum adimit iejunio peccatorum remissiōē, tametsi ne nihil profidetur, tribuit illi carnis mortificationem, necessario quodam exercitij gerere voluntarie assumptam: de q̄ Christus ait: Videte ne grauentur corda vestra crapula & ebrietate. Et Paulus: Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, &c. Hæc appellat exercitia, quæ dicit esse suscipienda, non vt sint cultus iustificantes, sed vt coerceant carnem, ne saturitas obruat nos, &c. Nullum ne alium usum habent ieiunia, nihil ne aliud nobis conferunt: nisi vt coerceant carnem ne saturitas obruat nos: Quid igitur est illud quod pater videt

k iii in

Lucæ 21
1. Cor. 8

in abscondito reddet ieunantibus: In quem vsum successiva
 Acto. 13
 ua ieunia ieunabant apostoli & cæteri fideles, qui spiritus
 sancti primitias acceperat, si nihil aliud debet esse ieunium,
 quam perpetua sobrietas: ieunantibus ecclesiæ primoribus,
 qui & prophetiæ munere præstabant, dixit illis spiritus san-
 ctus: segregate mihi Saulum et Barnabam in opus, ad quod
 assumpsi eos. Tunc ieunantes & orantes imponentesq; eis
 manus dimiserunt illos. Hi (autore Philippo) non ieunas-
 sent, quando nihil ieunium impetrare poterat apud Deum,
 quem orabant. Nisi forte apostolos dimissuri ieunauerunt
 ne grauarentur corda eorum crapula & ebrietate, quemad-
 modum accidere solet ihs, qui comportatiunculis aut iusto co-
 uiuio accipiunt amicos peregre profecturos: At qui nihil hu-
 iuscemodi timendum erat Christi apostolis, prophetis, et di-
 scipulis, qui iugi parsimonia & sobrietate carnem spiritui sub-
 diderant: Sed cum viderent ingentem messis farraginem,
 quam tam pauci operarij excolendo non erant, rogabat iux-
 ta Christi doctrinam dominum messis, ut mittat operarios
 in messem suam: has preces cum ieunis augerent, impetrar-
 erunt, ut spiritus sanctus illis apostolicam designationem
 Sauli & Barnabæ reuelaret, quinimo & committeret. Alio-
 qui, nisi hoc significare voluit Euangelista, quid illi opus
 fuit, tam diserte ascribere spiritum sanctum ieunantibus es-
 se loquutum? Cuius oraculo accepto, rursus ieunio & ora-
 tione felix faustumque nouis apostolis & ecclesiæ munus et
 iter precantur. Comminiscatur nunc Philippus præsidium
 aliquod, quo confugiat; nos simpliciter accipimus scriptu-

ras, quibus docemur ieunio & oratione apostolos suppli-
 casse. Qui si scirent, Deum nobis, ieunio non placari, aut
 promereri, nec ipsi priuatim incidete casu aliquo ieunassent,
 nec Euangelista tam diligenter, vbi numinis fauor alijs cō-
 memorandus erat, ieunia recenseret. Deniqz Paulus & Bar-
 nabas cum per singulas ecclesias Listri Iconiq & Antiochiae
 ordinassent presbyteros, discessuri cum ieunationibus oras-
 scribūtur. Si ieunia illa nihil aliud erant atqz assidua quæ-
 dam sobrietas, et nihil illis potuit promereri, quamobrē Euā-
 gelista priuatis casibus, vbi aliquid discriminis intererat, tam
 sedulo commemorat priuata ieunia, illorū præsertim, quos
 credendum est, iugi parsimonia cauisse, ne grauarentur cra-
 pula & ebrietate. Si nihil aliud debet esse ieunium, atqz iugis
 temperantia victus, quenam sunt multa illa ieunia que Pau-
 lus Corinthijs suadet. Quodnam est illud ieunium, quod 1. Cor. 6
 orationi adiunctum, genus quoddam dæmoniorum expel-
 lit. Cuius denique ieunij exēplum Christus nobis præbuit
 suo ieunio. Non certe assiduae sobrietatis. Nam hoc perpe-
 tua temperantia, rebus vniuersis modeste vtens, præbebat.
 Præterea si patres, vt Philippus dicit, nihil aliud existimau-
 runt esse Euangelicū ieunium, q̄ huiusmodi perpetua carnis
 castigatio, et nulla est ab illis traditio hoc cōsilio instituta, vt
 mereamur remissionē peccatorū aut iusticiā, sed propter bo-
 num ordinē in ecclesia & tranquillitatem: in quem, obsecro,
 vsum instituta est ab eis quadragesimæ ieunatio, q̄ nihil ad
 ordinē ecclesiasticæ Hierarchiæ, necqz ad tranquillitatē vide-
 batur attinere. Haec institutio patrum est antiquorum, non
 recentium

Matth. 9
Matth. 9

2. mo. 33

F. ALFONSVS VIRVESIVS

recentiorum pontificum, sed omnium qui ab ipso nascentis ecclesiae exordio cum sapientia tum sanctitate polluerunt cō sensu & obseruatione instituta, roborata, firmata. Vereor ne Philippus (vt est illi Lutherus semideus) respondeat illos homines fuisse. Dicit tamen (vt aliquid respondisse videatur) nunquam illos hoc consilio quadragesimam & ieunia quædam alia instituisse, vt per ea mereremur Deum nobis esse propicium, aut peccata remitti. Quo igitur consilio instituerunt: Nunquam explicabit. Nam illud de ordine & tranquillitate, quis non videt, esse prorsus alienum a proposito: Ad coercendam vero carnem Philippus negat ciboru & temporis præscriptionem quicq; conferre: præscripsisse vero patres negare non potest, cū vetustissima vna atq; religio sissima fuerit apud illos quadragesimalis ieunij obseruatio. Declarant hoc, præter annales & chronica, conciones sanctorum, habitæ in quadragesima. Quales sunt Chrysostomi in Genesim, ac cæterorū etiam antiquorū usq; ab apostolis. Porro consilium suū, in probandis instituēdisq; ieunijs, & quid de ieuniorum fructu et utilitate crediderint: ipsi suis verbis q; superius Philippica X. citauimus, aperte declarant: possemusq; multa eiusdē generis si opus esset testimonia producere. Sed quid Philippo satisfecerit, cui verba Christi & apostolorum eius, toties a nobis productā, non satisfaciunt: iam illud, quo toties nobis difficultatem facit, de Christi meritis & satisfactione, quæ videretur inanis, si nostra ieunia satisficerent, eandem habet in mortificatione carnis obiectionem: Ut enim semel Christus pro nobis omnibus satisfecit, ita semel

Rom. 6

semel vetus homo noster cum eo crucifixus est, nō em̄ com-
mortui modo sumus, verum et consepulti cum Christo per
baptismum in mortem. Quibus tamen verbis non obstan-
tibus (tametsi verissima sunt) isdem Apostolus, qui Christi ^{Col. 1}
Iesu gloriam in illis pr̄edicat, frequens est in admonendo, vt
nos m̄bra nostra ac nosmetipſos mortificemus. Haud igi-
tur, quod nostra ieunia ac cætera pœnitentiae opera satisfa-
ciunt pro peccatis, magis Christi gloriae, qui pro nobis satis-
fecit, decidere credendum est, quam eiusdem gloriae detra-
hit iugis nostra mortificatio, cum semel ipſe veterem homi-
nem nostrum extinxerit, & affixerit cruci. Satisfecit semel
Christus pro nobis, sed nondum desit satisfacere, quin quo-
tidie in membris suis satisfacit, ita vt sint ex illis, qui prædica-
re ausint, supplere se, quæ desunt passionum Christi, in car-
nes sua pro corpore eius, quod est ecclesia. Ad eundem mo-
dum extinxit Christus veterem hominem, sed nondum est
extinctio hæc & mortificatio consummata, quin quotidie
sit in ijs, qui non secundum carnem ambulant, sed secundum
spiritum. Hoc nimirum est quod Paulus ait: Quia vetus ho- ^{Rom. 6. 6}
mo noster simul cum eo crucifixus est, vt deſtruatur corpus
peccati, & iustificatio legis impleatur in nobis, qui non secundum
carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Roget
me fortasse quispiam, si hoc efficit Christus, cur nō assequun-
tur omnes, q̄ Christo credunt? Fortassis esſet hic potius hæ-
rendum, q̄ respondendum: sed fideriter respondeo, quia nō
ōes sequuntur, & conantur, vt deſtruatur corpus peccati. De- ^{Iohann. 3}
dit enim Christus potestatem, filios Dei fieri, ijs qui credunt

1 in

Christi
quotidie
in m̄bris
suis satis-
facit.
Col. 1

in nomine eius, penes illos autem est fungi hac potestate, et frumentum eius assequi. Porro quod attinet ad traditiones humanas, de quibus in uniuersum est orta disputatio, quasque per

4.10.
Legis iugum du-
plici causa
Christus
abstulit.

nos suscitari Philippus queritur, cum omnes has aboleuerit Christi gratia, duplice causa Christus abstulit iugum legis, quarum neutra cogit, ut nobis auferantur: Primo (ut praetermittam mysticas illas significaciones quae Christo adueniente cessarunt) veteres Hebræorum ritus Deus ipse tradiderat, qui pondus quoddam diuinæ saueritatis præse ferabant, atque adeo spiritum timoris potius quam amoris ginebant affectum, graue enim erat, & cui tolerando impares essent humanæ vires, illud subinde repetitum: Ego dominus: Hæc dicit dominus, & similia. Nostros vero ritus Christus ipse, tametsi verus homo, non ædidit, tantum tradidit auctoritatem ecclesiæ, ut ipsa sibi prescriberet ritus, quibus pietatem præstaret & religionem qui ab hominibus instituti, humanæ imbecillitatis rationem in primis haberent, ut habent, essentque humana prouidentia & autoritate mutabiles. Præterea veteris legis traditiones oblitæ erat præceptis & interminationibus, terribilesque contestationes saepius obtundebant, nisi mordicus seruarentur, nostræ vero traditiones nihil capitalis periculi afferunt transgressoribus, modo absit animus impius aut contemnens. In hac enim sententia sum, quādiu ecclesiæ non improbatur, cuius interim autores habeo gravissimos iuxta atque doctissimos. Hactenus de fidei & operum meritis, tertium sub diuersis titulis differuimus. In quibus sicubi forte, ut sum homo, lapsus sum, aut deceptus, in hoc

Amos,
Malachij
etiam
etiam
hinc
1.10.
1.10.
1.10.
1.10.

hoc certe scio, me nullo modo decipi posse, quod est totius
controversiae argumentum: Haud sola fide homines saluos
fieri sed etiam charitate, & operibus bonis, si per ætatem pre-
stari potuerint. Hoc quippe scripturæ oēs prædicant. Hoc
iudex ipse discrimen fore seruandorum a damnandis in iu-
dicio pollicetur: Hoc tota per orbē terrarē ecclesia hactenus
credidit, cuius iudicium semper est catholicis amplectendū:
id quod & me fecisse, & perpetuo facturæ profiteor: Quanq;
etiam si me in hac causa ecclesiæ præiudicium destituisset, scri-
pturarē testimonijs, quæ vtrinq; possunt adduci, perspectis,
libentius accederem huic sententiæ, qua bona opera ad salu-
tem requiri iudicantur, q; opposite, quādoquidem certo scio,
plura hanc cum antecedere, cum cōsequi, quæ ad cōmunem
utilitatem possint cōducere, q; istam. Qui sit, ut maiori cum
fructu asseratur, & minori periculo in ea, si forte contigisset
errare, decipiāmur. Nam ab operum fiducia nullum immi-
net nobis periculum, qui vni Christo fidimus, sine quo fate-
mur nihil boni operis a nobis posse consequi, nihil bona ope-
ra quod ad veram attinet felicitatem, in nobis posse facere.

Iam quod ad altera genus humanarē traditionum perti-
net, haud grauate fatemur illas nihil ad placandum D̄rum,
aut promerendam gratiam conferre, ut quib; immediate
nulla est in sacris literis merces promissa. Nā mediate, nihil
est a maioribus institutum, quod non cōplectatur illa Chri-
sti promissio. Qui vos audit, &c. Tametsi non ignoro, quicq;
quid mercedis hisce verbis promittit, non operibus alias in-
utilibus, sed obedientiæ deberi, q; vna cū fide præmiū huius,

Matth. 19

Lucr. 10

1 ij &

& aliarum id genus promissionum immediate apprehendit. Habent etiam praeter hoc, huiusmodi ritus alias utilitates, quæ diligentibus Deum cōferunt ad pietatem. Primum enim symbola sunt Christianæ societatis, deinde mysticas habent significationes, ab institutione sua ortas, vsu & consuetudine firmatas, quibus multa non modo rudes docent verum & admonent sapientes. Adhæc extima illa corporis supplicatio, supplicem animum haud raro efficit, & intime quodammodo ad orandum cōponit. Hinc cineres, hinc facci, hinc cilicia, hinc prostratiōes, quare rerum toties meminit sacra scriptura, & patrum antiquissima decreta nos admonent: Quamobrem mea qđem sententia temere Philippus (ne interim utar verbo grauiori) huiusmodi Christianorum ritibus æquat gentilium & Mahumetarum obseruationes, & Iudeorum, qui cū Hieroboam descivierunt a lege per impia commenta. Si licet, inquit, hominibus instituere cultus, et per hos cultus merentur gratiam, iam omnium gentium cultus erūt approbandi, cultus instituti Hieroboam & alijs extra legem erunt approbandi, &c. Et infra: Sicut regnum, inquit, Mahumetici habet cultus, habet opera, per quæ vult iustificari coram Deo, nec sentit homines corā Deo gratis iustificari fide propter Christum: ita et Papatus erit pars regni antichristi, sic defendit humanos cultus, quod iustificant: detrahitur enim honos Christo, cum docent quod non propter Christum gratis iustificemur per fidem, &c. Sunt qui huiusmodi floribus, quibus maxime vernant cum Philippi tum Lutheri vniuersa commentaria, vsque adeo irritentur ut iusto zelo,

Cāremo-
niarū vii-
līras.

3. Reg. 12

zelo, velut cæstro, perciti: suis illos coloribus pingant: Ego vero eo minus huiusmodi verbis commoueor, quo facilius etiam nobis tacentibus, scribētis animus proditur, arguitur, comprehenditur. Illud mē maxime mouet, cum Philippus solidis, ut videntur, rationibus & scripturarē validissimis, quod non raro facit, testimonijs catholicam veritatem lascessit & insectatur. Nunc enim quis non videat illum argumentorē presidio destitutum, ad acerbissima ista parerga confugere? Quem, priusquam ad collationem rituum, quos æquare co[n] natur, descendam, mansuete percunctor. Quid obsecro erit si ecclesia, quam inuidioso nomine Papatum vocas, doceat hominem gratis iustificari propter Christum, & tamen exigat ritus quosdā externos, a se eiusdem Christi autoritate institutos ad colendum Deum? Num erit tunc temporis regnum antichristi? Minime, inquier, sed tyramnicē exigitur a fidelibus, quod illos non iustificant coram Deo. At qui si hoc esset tyramnis, tyrannicum esset exigere, ut Christiani Dei & proximorum dilectionem externis operibus præstarent, quandoquidem nihil horum nos (si Philippo credimus) nec ipsa quidem charitas iustificat coram Deo: Iam collatione, quæ ecclesiæ ritus, præsertim cum neutros illorum quos nos distinximus exceperit, confert ritibus paganorum & pseudoiudaorum, quid ineptius, si penitus inspiciantur? Hieroboam instituit ritus contra Dei mandatum & religionem, quibus verum Dei cultum euerteret. Ecclesia tradit ritus, qui nullis diuinis aduersantur, & Christo permittente, ne dicam præcipiente sunt inducti, nisi forte dicamus (ut ieunia & preces

Ritus ecclie nul
lis diuinis
aduersant.

1 iij tandem

tandem omittam) apostolos, qui primi omnium ritus huius
cetodi, quod superius demonstratum est, sanxerunt Chri-
sto prohibente sciuisse. Ad hæc Hieroboam, vnius veri Dei
cultu sublatu, idolorum inuexit culturā, id quod verba pro-

Ezech. 20

phetæ aduersus ecclesiam a Philippo citata declarant. In præ-
ceptis patrum vestrorum nolite incedere, nec iudicia eorum
custodiatis, nec idolis eorum polluamini, ego dominus Deus
vester. In præceptis meis ambulate, & iudicia mea custodite,
& facite ea. Idem quod Hieroboam fecit facturus est anti-
christus iuxta aliud testimonium, quod etiam Philippus ex

Dan. 11

Daniele citat aduersus nos, ita enim animum induxit suum,
ut nullum conuiciorum genus prætermittat, nullum scriptu-
rarum locum non torqueat, quo ecclesiam & eius Hierarchi-
am, synagogam satanæ & regnum antichristi, esse persuade-
at. Danielis verba sunt: Deum Maosim in loco suo colet, &

1. Cor. 8

Deum quem non nouerunt patres eius, colet auro & argen-
to & lapidibus preciosis. Ecquid rogo simile sit a Christianis,
etiam si credant ecclesiæ ritus necessarios ad placandum
Deum, modo non sine Christo sentiat se posse iustificari: ut,
quatenus Christiani sunt, non assentiri non possunt: Num
Christiani suis ritibus Deum Maosim colunt, aut adorant
Deum aliquem quem patres non coluerunt: Minime genti-
um. Nam etsi sunt qui dicantur dij siue in cœlo siue in terra,
nobis tamen vnuis est Deus pater, ex quo omnia, & nos in il-
lo: & vnuis dominus Iesus Christus, per quem omnia & nos

Roma. 10

per illum. Sed non in omnibus est scientia, inquit Aposto-
lus: quod & modo accipit vniuerso ferme christianorum

vulgo:

vulgo: cuius superstitionem si Philippus sibi proponebat in-
 sectandam: opportebat illum bonam ecclesiæ doctrinam &
 leges a malis moribus & peruersis interpretationibus inter-
 dum & additionibus sciungere, & ita apostolica moderatio-
 ne in docenda vera iustificatione & cōmenticia dedocenda
 vti: Id quod nostro saeculo egregius vir Erasmus Rotero-
 damus, si quis aliis, conatus est obseruare, tametsi et ille (quod
 eius pace dixerim) fetuentior est interdum & acrior quam
 vulgari simplicitati & quorundam malicie expediret. Ha-
 ctenus tamen per illum ecclesiæ traditiones inconuulsæ per-
 manent, & suum locum retinēt in ministerio pietatis. Et nos
 non nihil ecclesiasticis concionibus Euangeli causam aduer-
 sus hominum commenta pro nostra virili iuuimus, ad inui-
 diam vscq; illorum qui adulterantes verbum Dei, quæstum ^{1. Timo. 6.}
 existimant pietatē, qui vbiq; velut lolium, bono semini sunt
 admixti, absit tamen vt vbiq; regnent, quod Lutherus no-
 bis exprobrat. Solus enim Christus in ecclesia regnat, & vin-
 cit in membris suis hostem, quem, a seipso devictum, ad exer-
 cendam fidem electorum quadantenus respirare, permittit,
 Mahumetici ritus, q; supersunt ex Philippica collatiōe, haud
 scio quales sint, neque quatenus aut quomodo illis vtantur
 Garraceni, quos eodem studio & pene eodem commento
 auertit Mahumetes a religione Christiana, quo Hieroboam
 auertit decem tribus a vera religione, vt tunc temporis erat
 Mosaica. Hoc vnum tantummodo omnes illi ritus mihi vi-
 dentur, quod cum multarum sint sectarum velut rapsodia,
 itidem olen, quasi cum una multa iura confundit coquus:
 quid

F. ALFONSVS. VIRVESIVS

quid oleas nescias, nisi id vnum male olere intelligas. Cæteræ
quæ potest esse collatio illorum, quicunq; sint, quos excogita
uit infidelitas, ad ecclesiæ ritus, quos instituit fides, pietas pro-
bat, religio seruat. Quibus, si incommodis interpretatiōibus
aut ineptis adinventionibus quidam fortassis inter nos abu-
tuntur, haud propterea succensendum est omnibus: Nec o-
mnes Germani concionatores tam sancte docent, quam fin-
git Philippus. De iustitia, inquit, fidei, de fide in Christum, de
consolatione conscientiarę nihil dicunt aduersarij, imo hanc
saluberrimam Euangeliij partem lacerant conuicijs. Econtra
in nostris ecclesijs omnes conciones in his locis cōsumuntur.

*Lutheri cō
cioas.* De poenitentia, de timore Dei, de fide in Christum, de iustitia
fidei, de consolatione conscientiarum per fidem, de exercitijs
fidei, de oratione qualis esse debeat & quod certo statuēdum
sit, quod sit efficax, quod exaudiatur. De cruce, de dignitate
magistratum & omnium ciuilium ordinationum. De di-
scrimine regni Christi, seu regni spiritualis et politicarum re-
rum. De coniugio, de educatione & institutione puerorum,
de castitate, de omnibus officijs charitatis, &c. Speciosa ver-
ba, & quibus dignum est, vt omnes applaudant catholici: at-
tamen vtri sint in causa concionatores an auditores, minime,
scio tamē quod re ipsa licuit experiri, nihil horum, de quibus
illi differunt pro cōcione, sanctius aut religiosius seruari post
Lutheri doctrinam, quam antea seruabantur: quinimo om-
nia sunt in deterius mutata: ita vt coactus sit ipse Lutherus,
pontificis et monachorum regnum, quod vocat, in vrbibus,
staates di- quæ maxime illi credūt, desiderare. Concionatores etiam ipsi
cat.

Non qua
de re, sed
quid Eccle-
sias di-
cat.

ita

ita de locis huiusmodi differunt, ut prestaret eos non attigisse. Concionabantur Arriani de trinitatis mysterio, de verbi Dei incarnatione. De eisdem etiam locis Sabelliani: interest tamen multum, quid aut quomodo de vnaquaque re differas, cum de eadem vere & false, impie & catholice possit haberis concio. Denique quod vestri concionatores de his locis prædicant, non potest non esse eiusdem farinæ cum eo, quod Lutherus docuit, & Philippus defendit: Quomodo autem audentium animos afficiant, aut quos affectus excitent in eis, appareat ex epistola illa Erasmi testis oculati & vobis non perinde multum infensi (cum Erasmus nomine honoris ac dignitatis, ut par est, causa nomino) quam epistolam ad quosdam Argentoratenses ecclesiastes misit. Porro nostri concionatores (de concionatoribus loquor, non de vendinugis cauponatoribus, quorum yticus magnus est numerus) nostri, inquam, concionatores de eisdem locis dicunt, quos Philippus recenset, varie tamen, & a vestris longe diuersa. Dicunt illi de penitentia diserte quidem & plausibiliter, quandoquidem habent expositum, quo spaciari possint, & suæ maledicentiae copiam ostentare, campum rugarum, quas tum quæstus, tū inepita deuotio quorundam sparsit in vulgum Christianorum: Hæc tamen ita lacerant, ita conuellunt, ut deteriora diffidem: ita locū explicant, ut satius esset non attigisse, quando populus ista doctrina de Christi vniuersi meritis sibi blandiens, ignauam quandam non fidem sed confidentiam ac præsumptionem concipiunt, esse penitentiam. At nostri penitentiam esse dicunt præteriorum scelerum detestatio-

Conciona
collatio.

Predicatio
nostra quā
& in quo a
Lutheranorū præ-
dicatione
differat.

m nem,

nem, quia etiam ad euāgelicā vltionem animus in ardescat
& futurorum resipiscētiam: id quod patres dixerunt, com-
missa lugere, & lugenda non cōmittere: Quæ omnia fide illa,
quam sacramento profitemur, perficiuntur, & fiunt efficacia.
Vestri timorem Dei quosdam Hiperbolicos terrores & ha-
ctenus minime intellectos nedum expertos esse dicunt, no-
stri ut animus summopere vereatur, & summam curam ad-
hibeat: ne quicquam prætermittat etiam minimum illorum
quæ diuinis oraculis sunt nobis præscripta, nam qui times
Deum nihil negligit. De fide, quod sola iustificet, & sufficiat
ad salutem, vestri docent. Fidei nostri primas tribuunt in
iustificatione, ita tamen ut minime sola sufficiat: quoniam si
habuero omnem fidem, ait Paulus, qua vel montes transfer-
re possim, charitatem autem non habuero nihil sum. Conso-
lantur vestri conscientias illorum, quos tædet affectus mor-
tificare, & crucem domini ferre: dicentes sufficere illam, quā
Christus pro nobis tulit: nec satis illi fidere, qui huius labo-
ribus & meritis alia conantur adiungere, & hanc vocant si-
dei cōsolationem, de qua maxime gloriatur Philippus, & Lu-
theri doctrinam cōmendat. Hanc gloriam non inuidemus,
quæ cōmuniſ est illi cum Epicureis, qui gloriabantur se suo
dogmate deorum metum ab animis hominum sustulisse:
Nam quo aliqua secta pernicioſior fuerit, & sordidior, eo pa-
catores reddet mentes eius persuasionē semel imbutas: Quā
obrem nostri tantummodo eos consolantur, qui iuxta Chri-
ſti doctrinam, suas crucis eius cruci nituntur adiungere: &
membrorum merita capit̄ fulc̄re meritis. Effent enim alio-
qui

Ecclesiastes

2 Cor. 11

qui prorsus inualida. Hæc cum tam sublimia sint, ut miracu-
lo, cum fiunt, potius quam virtuti tribuenda videantur, sub-
leuantur tamen ad aggrediendum nostra fragilitas Iesu Chri-
sti promissionibus nec obscuris nec infrequentibus: utpote
quæ maxima pars sunt euangelicæ doctrinæ. Venite, inquit,^{Mark. 10}
ad me omnes qui laboratis & onerati estis & ego reficiam
vos: tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiem
animabus vestris. Et rursus: Confidite quia ego vici mun-^{Iohann. 16}
dum, & alibi: Nolite timere pusillus gressus, quia complacuit
patri vestro dare vobis regnum. Et ego vobiscum sum usque
que ad consummationem sæculi. Et per Apostolum: Fidelis ^{1. Cor. 10}
est deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis:
sed faciet cum temptatione proiectum. Et propheta: Laudabit ^{Isaïæ 25}
te, inquit, populus fortis, ciuitas gentium robustarum time-
bit te, quia factus es fortitudo pauperi: fortitudo egeno in tri-
bulatione sua, spes a turbine, umbraculum ab æstu. Vestri
docent crucem esse, patienter ferre calamitates & incômoda
vniuersa, quæ nobis frequenter accidunt. Nostri addunt af-
fectuum mortificationem assiduam, de qua Paulus: Morti-^{Colos. 3}
ficate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem,
immundiciam, libidinem, concupiscentiam malam, &c. ad-^{1. Cor. 9}
dunt & labores quosdam pios, ad hoc suscepitos, ut iuxta e-
udem castigemus corpus nostrum & in seruitutē rediga-
mus. Exhibeamusque corpora nostra hostiam viuentem, ^{Roma. 12}
sanctam, Deo placentem, rationabile obsequiū nostrum. Fi-
dei fructum, charitatē & eius opera esse docent vestri: cui do-
ctrinæ (tametsi in sacrī literis non inueniatur) haud magno-
m ij pere

pere aduersaremur, nisi illa conaremini charitatem a iustifica-
tione secludere. Porro nostri, quid de hisce rebus docet, nem-
pe si ad fidem referantur, charitatem esse fidei non fructum,
sed vitam, vim, energiam, quoniam fides per dilectionem ope-
ratur. Et sine operibus mortua est. Cætera vero opera vtrius-
que fructus esse fidei scilicet & charitatis, qm̄ charitas patiens
est, benigna est, & innumera pene alia bona gignit, quæ Pau-
lus enumerat. Vestros de oratione docere, quod certo statu-
endū sit, quod sit efficax, & quod exaudiatur, ait Philippus, id
quod de nostris, ut sunt vestris timidiiores, nunq̄ audire me
memini, sed quod interdum maximo nostro bono iustas e-
tiam orationes Deus non exaudiat, cuius rei experimentum
in promptu est, vt cæteros omittamus, in Paulo ter domino
deprecante. Idem vsuuenit multis alijs bonis viris proph-
etis, apostolis, & martyribus. Quanq̄ quid opus est peccatorum
exemplis vti, ad confirmandam rem, cuius in semetipso no-
bis Christus exemplum exhibuit: De cruce haud video qd
docere possint, qui passionum tolerantiae omne meritum at-
que adeo mercedem omnem ademerunt, & iactant se sua do-
ctrina, si Christo placet, maximam cōsolationem attulisse, cū
nulla sit alia, consternandis animis, eneruādæ virtuti, & pror-
sus ab̄sciendo, accommodator ista, alioqui frustra nos Chri-
stus tam crebris tamq̄ magnificis promissionibus ad pietatem
capessendam hortaretur, nunq̄ adeo frequenter gloriae triu-
phum crucis ignominiae sacræ literæ adiunxit. A nostris
vero quid hoc de loco prædicetur superius exposuimus. Po-
stremo isti de discrimine regni Christi et regni politici ita lo-
quuntur

Iacobi 2:
1. Cor. 13

2. Cor. 12

quātūr, vt catholicos omnes papistas, Romanam ecclesiam Babylonem, Pontificem maximum Antichristum, non modo verbis pro concione, verum et libris æditis, vt neminem latere possint eorum blasphemiae, appellant: nos vero sumum Pontificem Christi vicarium, ecclesiam Romanā omnium supremam esse prædicamus, eius abusus & scelera, si quæ sunt, minime probamus, quinimo ubi opus est, nobis aperte damnantur, cauent tamē summopere quotquot sunt Euangelica prudentia prædicti, ne ad vulgum, suapte natura principibus & magistratibus cunctis infensum, principum mores, sacrorum præsertim, traducantur: hoc enim quam sit periculose, si hactenus ignorabatur, profecto sola Germania, ne dubitaremus, potuit efficere. Nihil est quod ad conti-
nendos vulgi animos in officio & pietate æque conferat, at-
que ut optime sentiant de vtriusque ordinis principibus vi-
ris, aut si hoc per illorum facinora assequi non possumus, sal-
tem vt Hierarchiam ipsam & ordinem magistratum, tan-
quam coeleste munus, in cuius obseruantia totius reip. salutis,
in violatione pernicies & euersio sita est vniuersi suspiciant.
His cum ex diametro (quod aiunt) dissidentia vestri doce-
ant, qui potest esse verum quod Philippus asseuerat, in eccl-
esiis disciplinam ecclesiasticam, & pias cæremonias, & bonos
mores ecclesiasticos propter tranquillitatem diligenter con-
seruari. Cuius oppositū nos proprijs oculis vidisse, & mul-
tis experimentis deprehendisse, libere testamur, et vos ipsi, vi-
ri Germani, nisi suscepti semel dogmatis immodicus amor
imponat, negare minime potestis.

m iij Phi-

polita & prouata, ut & finitudo recte poneatur quia omnes vniuersitatis
conuictus sunt, politus inuidus et omnis dux;

F. ALFONSUS VIRVESIVS

Philippica XV. De politicis magistratibus, & vsu
rerum ciuilium, de quibus capite XVI. confessio-
nis, ac de libero arbitrio & causa peccati, de quo
capite XVIII. & XIX.

Am multa sunt a me hactenus de confessione ve-
stra discussa, ut videar mihi posse de cætero plu-
ra confessionis & apologiæ capita, vna velitatiœ
transcurrere, presertim cum (ut a cap. XVI. inci-
piam) quicquid in eo a vobis est confessum, catholicum sit,
& a nostris theologis, ut appareat, Auguste probatū. Quam-
obrem nihil hic apologia opus erat, nisi ut Philippus vnde
captaret occasionem comminiscendi aliquid, quo nos tradu-
ceret, & in inuidiam traheret apud Germanos. Monachi, in-
quit, multas pernicioſas opiniones sparserunt in ecclesia, vo-
cauerunt Euangelicam politiam communionem rerū, dixe-
runt esse consilia non tenere proprium, non vlcisci, &c. Quo
in loco non tñ in monachos, verè & in apostolos ipsos pec-
cat. Nam monachi opinionem de rerū cōmunione nō spar-
serunt in ecclesia, sed a primis eisdemque optimis Christia-
nis inchoatam, & ab apostolis ipsis vsu probatam, & mira-
culis cōfirmatam, monachi amplexi sunt. Locus est apertior
in actis apostolicis, quam ut citari sit necesse. In monachos
vero solos peccat, dicens, ab eis doceri quod consilium sit in-
furias non vlcisci, cum nihil minus congruat illorum cum
doctrinæ, tum professioni, alioqui proferat locum Philip-
pus, quo fidem faciat amarulentissimæ delationi. Nec mi-
nus peccat inferius cum monachorum pernicioſas, ut illi vi-
dentur,

*Traditio. p. 2.
advers. infamia
affirme et vobis
in exemplu po-
nuntur,
polita latice in-
litas int'p. Ant
lib. 2. q. 5. s. polita
definit*

*Apostoli
cōmunita-
rem rerū
approba-
teruat &
nō Mon-
chi pri-
mo.
Acto. 2*

dentur, opiniones improbans dicit. Vanissimum & hoc est, quod sit perfectio Christiana non tenere proprium. Vanissimum profecto, sed aequo vanum, prope dixerim est im-
peritae multititudini sublinire os, ut credat monachos huius-
modi mendacia docere. Nullus vñquam monachorum ita
desipit ut diceret non habere proprium, esse Christianam
perfectionem, quam in sola vera pietate sitam esse sciunt, aiunt
tamen nihil possidere ut proprium, cuius curis & solicitudi-
ne animus ab assidua Euangelij meditatione auertatur, viā
esse satis compendiarium ad hoc ut perfectionem assequa-
mur. Quod si & hoc vanissimum esse dixerit. Christum Ie-
sum summam veritatem arguat vanitatis, ipsius enim est il-
lud: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quae habes,
& da pauperibus, &c. Sed quid ego Philippi calumnias scri-
pturarum verbis refello, cum ipsa se prodat vanitas, experi-
mentis rerum, quae ante XV. annos in Germania contige-
runt, adiuncta. Monachi, inquit, vocauerunt Euangelicam
politiam rerum communionem: scilicet monasticæ sectæ e-
rant rustici plusquam centies mille, qui Lutherano furore
correpti, aduersus diuites & nobiles in Germania pro rerū
communione arma sumpserunt, a quibus demum trucidati
sunt, & nō pudet Philippum, dogma, cuius autor Lutherus
fuit, & ipse fortassis patronus & asseuerator, in monachos
reijcere. An opus est argumento euidentiore, quo prodatur
eius vanitas, & studium calumniandi?

Possidere
nihil quo
ineli-
gar.

Matth. 19

Articulus decimus septimus qui iudicium vniuersale,
bonorum præmia, & malorum poenas continet, nihil ha-
buit

F. ALFONSVS VIRVESIVS

buit controuersiæ, neq; XVIII. ac XIX. vt ex Philippi ver-
bis apparet, quanquam de causa peccatorū & meriti hacte-
nus vobis haud per omnia nobiscum conueniebat. Luthe-
rus em̄ liber; arbitrium in vniuersum abstulerat, ita vt nega-
ret hominem quicq; boni aut mali posse facere, sed omnia fie-
ria Deo in nobis. Quæ impietas, a multis theologis impeti-
ta, tandem corruit: successit illi altera opinio aliquanto mo-
destior, tribuens hominis arbitrio vim ad peccandū ad me-
rendum vero negans. Totum enim opus bonum, non a no-
bis, sed a Deo fieri in nobis non modo Oecolampadius, ve-
rum & Philippus ipse aliquot locis operum suorum aperte
docuit, plus nimio vt credo, Christi gratiæ studiosus. Quo
nomine hoc in loco maxime veniam merebatur, tametsi libe-
rum arbitrium, vt a catholicis asseritur, nihil detrahit gloriæ
Christi. Est etenim apud omnes Christianos in confessio, hu-
manam voluntatem nihil prorsus boni efficere posse (omit-
to nunc ciuilia officia, & alia id genus, quæ etiam vt ab ethni-
cis præstabantur, quadam tenus dici bona poterant) sine gra-
tia, a qua tñ præuenta & adiuta potest & velle & efficere le-
gem Christi, haud quidem perfecte et absolute, quādo caro
nunq; non concupiscit aduersus spiritum, vt non quæcunq;
volumus faciamus, sed eatenus, quatenus eiusdem legis ob-
seruatio a nobis qd̄iu viuimus, præceptis exigitur. Iam quid
aut quantū in bono opere voluntas impendat, & quid gra-
tia efficiat, varie traditum est a doctoribus in diuersum salua
illa communi veritate abeuntibus. Mihi vero videtur, volū-
tas sola nihil facere boni: ac rursus nihil esse boni operis, qd̄ a
volun-

Gal. 5

voluntate non fiat. Idem & totidem verbis audeo pronunciare de gratia. Erunt fortassis, quibus hoc videri possit nisi mislaconice dictum: idcirco paucis & compendio locum a multis copiose simul & subtiliter expositum: nos pingui, quod aiunt, minerua tantummodo deliniemus, & vnicā similitudine complectamur. Similis videtur animi nostri imbecillitas Collatio voluntatis ad gratiam per similitudinem. infantiae puerorum gestientium ambulare, nondum tam valentium ingredi, quibus apponitur machinula quaedam lignea, curriculum appellant Hispani, rotulis quatuor ceu pedibus suffulta. Huic machinæ admotus infans, innititur ad ambulandum, ita ut quasi præcedentem machinæ sequi videatur, quæ tamen minime præcederet, nisi ab infantu lo impulsa, nec infans impellere posset nisi machinæ innixus, alioqui omnes eius conatus tantummodo conferunt, ut frequentius cadat. Quandiu infans ambulare vult, præcedente machina, potest: potest etiam, si velit, cessare: nec id tantum, verū & a machina, si libeat, discedere, accedere vero postea quam semel ceciderit, etiam si maxime conetur, suis viribus minime potest. Itaque quod admotus est machinæ in hunc usum illi præparatæ, quod stare potest, & ambulare, alieni munericis beneficio habet, tametsi non alius sed infans ipse vere dicendus sit, & stare, & ambulare: quoniam ipsius est aptare se machinæ, & pedes ubi opus est mouere, quorum tamen omnium nihil sine machina potest efficere. Porro quod cessat, quod vehiculum deserit, quod cadit, quod lus Analogia causarū. & puluere volutatur, solius infantuli est, cui nullus super est locus excusandæ infirmitatis, cum certū ac firmum præsDe gratia & libero arbitrio.

n dium

dium sua sponte deseruerit, quod vt illum non cogebat, vellet, ita volentem nunquam destituisset. Hæc similitudo, in qua machinula gratiæ, puer animæ speciem gerit, rem totam & vniuersa quæ ad illam pertinent sub oculos ponere non valet: facit tamen vt ut intelligibile, quod præmisimus de gratiæ & liberi arbitrii efficientia in merendo: quorum neutrum sine altero quicquam facit. Sola enim gratia aut sola humana voluntas nihil boni operis potest præstare, sed totum bonum opus ab utroque, totum ab alterutra proficitur. Est tamen discriminem quoddam inter hæc, in boni operis productione per quam simile illi, quod philosophi inter causas æquiuocam & vniuocam inuenerunt: cum enim redditurus sit in iudicio Christus vnicuique secundum opera sua, necesse est vt eorum opera qui eius misericordia seruandi & æternam felicitatem adepturi sumus, & nostra sint, & bona, atque adeo ab illo siant & a nobis. Nam si a nobis fierent sine illius gratia, essent quidem nostra, sed non essent bona: si vero ab illo sine nobis, etiam si in nobis, fierent, essent quidem bona, sed non essent nostra. Ut ergo & nostra sint, & bona, opus est, & a nobis fieri, & a Christo, cuius spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Nihil itaque boni operis soli libero arbitrio, nihil gratiæ soli potest ascribi, quando neutra res sine altera operatur, sed utraque simul. Quarum tamen prior rationem habet causæ vniuocæ, quæ sibi vendicat effectum, posterior vero rationem æquiuocæ, quæ non tam cooperatur, quam voluntatem humanam adiuuat operantem. Cum hæc sententia concordant omnia scriptura

rarum

Rom. 3

Rom. 3

rarum sanctorum testimonia, siue quæ nobis cuiusvis vel minimi boni adimunt facultatem, siue quæ tribuunt efficiendi operis libertatem: hoc est, potentiam operandi, cum adest gratia, & cessandi ab opere, etiam si maxime adest, nec id tantum, verum & in contrarium retinendi, cum volumus. Humanæ quippe naturæ, ut docet Bernardus, per gratiam restitutæ, ^{Bernard,} inest vis ad peccandum, & non peccandum, destitutæ vero, tantum ad peccandum: perfectæ autem & consummatæ, tantum ad non peccandum. Noster itaq; locus est medius, idcirco utriusq; extremi participatiæ nutamus, in alterutrā partem casuri. Porro ubi ceciderit lignum, ibi manebit. Ad ^{Ecclesiast.} de quod hæc nostra sententia nihil prorsus homini relinquit, vnde possit gloriari nisi in domino, in quo omnia se posse gloriabatur Paulus. Satis sit his paucis lineis, quid nobis de ^{Philip. 4.} gratia & libero arbitrio videretur significasse, magis quam exposuisse, quandoquidem haud erat opus iusta lucubratio tractare locum, tam docte, tam pie, tam ingeniose, tum a veteribus, tum a neothericis theologis explicatum.

Porro articulus vigesimus idem repetit, quod articulis quarto et duodecimo fuerat propositum, quamobrem sufficit lecto ribus pijs & solam veritatem experientibus quod Philippicis quarta & sequentibus ex sacris literis pro catholica veritate produximus. Querimonias Philippi, quibus huius articuli apologiam exorditur, nihil moramur. Reiecerunt, inquit, & improbarunt theologi in conuentu Augustensi, verba confessionis, quibus dicitur, quod non merentur homines remissionem peccatorum bonis operibus. Quid ni

nisi reijce-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

reijcerent & improbarent quod aduersatur prophetis & Eu-
angelio: Confessio enim cum negatiue pronunciet, nullū
discrimen operum, nullum meriti, nullum peccatorum aut
remissionis faciens, ita bona opera a peccatorum remissione
prorsus excludit, vt ne solis nec cum fide vim aliquam illis
tribuat ad peccatorum remissionem. Atqui scriptura sa-
cra sexcentis locis exigit opera, vt condonentur peccata: Da-
niel consulit Nabuchodonosoro, vt peccata sua eleemosy-
nis redimat. Tobias: Eleemosyna, ait, ab omni peccato & a
morte liberat. Item apud Lucam: Quod superest, date ele-
mosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Deinde expo-
nens Christus illud orationis: Dimitte nobis debita nostra,
&c. Si dimiseritis, inquit, hominibus peccata eorum, dimit-
tet et vobis pater vester coelestis delicta vestra. Rursus apud
Lucam: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit
multum. Haec omnia & id genus alia permulta, quae pas-
sim in sacris literis intueniuntur, perspicue, ac nullius coactae
interpretationis commento docent bona opera multum ad
peccatorum remissionem conferre: quibus cum aduersetur
generalis negatio confessionis, haud immerito a theologis
non est admissa. Verum quid fides faciat, quid & quatenus
conferant bona opera ad iustificationem, quando non uno
loco superius exposuimus, nunc ad articulum primum &
vigesimum accedamus.

Philippica X VI. De cultu & inuoca-
tione sanctorum.

Diu-

Diuorum cultum & inuocationem, frequenter ab
 hæreticis impetitam, ecclesia nūq̄ passa est anti-
 quari: cuius sententia sufficere debet catholicis, ad
 probandum & perpetuo retinēdum, quod sacrī
 literis non improbat. Nam quod vnuis est mediator Dei ^{1. Timo. 2.}
 & hominū homo Christus Iesuſ, nihil aduersatur sancto-
 rum inuocationi, quos non collāus ut mediatores, sed ut su-
 as preces nostris adiungant, postulamus, quod idipsum vi-
 cissim viri boni viuentes ambire solent. Cur, obsecro, non idē
 nobis liceat erga vita defunctos? Nam si idcirco non sunt in ^{Rom. 8.}
 uocandi sancti, ut orent pro nobis, quod Christus pro nobis ^{Hebr. 7.}
 assidue interpellat, nec viuentium orationes effent nobis im-
 plorandæ: Haud enim viri, quid impietatis contineat cœ-
 lites appellare sanctos, ut nos orationibus iuuent, quod non
 continet eos qui nobiscum in hoc mundo versantur. appel-
 lasse, quorum se Paulus apostolus precibus commendabat.
 Nisi forte quis dicat posse quidem nos ac debere sanctorum ^{Rom. 15.}
 viuentium preces implorare, quibus affectus nostros verbis
 aut literis possumus aperire, eos vero, qui iam vita deceſſe-
 runt, minime inuocandos esse: ut qui, longa intercedētē di-
 stantes a nobis, & in alio mundo positi, nos exaudire nō pos-
 sint: Verum hoc non iam esset agere de sanctorum inuocati-
 one, quatenus pia est, vel impia, sed quatenus utilis esset, aut
 inutilis. Nam ut sanctos inuocare, quo nobis suis precibus
 adiūt, surdis (quod veteri proverbio dictum est) canere sit,
 certe impietatis nihil potest habere, quando non aliud effla-
 gitamus ab illis, quos, extra vicissitudinis aleam constitutos,
 n. iij. numis

numinis fauore & amicitia felicissime frui, scimus, quā quod
a quibusuis homūculis licet exorare. Cur autē negabimus bea-
torum animis, quod illorum nec naturæ, nec sorti repugnat,
& nō potius tribucimus, quod perpetuo illis detulit vetustissima
pietas atq; religio? Nam si felicium animorum naturæ
aut statui repugnaret absentium preces audire, nec Christus
villas audiret ut homo, qui tamen, licet Deus sit pariter & ho-
mo, quatenus homo est, hominū preces quotidie audit, pro
quibus etiam patrem assiduo interpellat. Erit fortassis, qui
mihi respōdeat, Christum nostras preces & quicquid apud
nos geratur intueri quidem & audire, non tamen quatenus
homo purus, cuius anima assumpta est ad fastigium deita-
tis. Audio & probo, sed interim concedant mihi necesse est,
in eo quod assumpsi. Nam quod dicitur Christus adesse, &
audire nostras preces, propterea quod animus verbo dei cō-
iunctus, vniuersa non modo præsentia aut præterita, verū fu-
tura potest in illo contemplari, intelligendum est, nō de vniō
ne personali, quam græco vocabulo hypostaticam theologi
dicunt, sed de vniōne beatifica, quæ posterior est illa, quemad
modum in cunctis rebus prius est esse, quam operari: Porro
vniōne beatifica oēs animæ felices cōiunctæ sunt verbo Dei,
æque sicut & anima Christi, quis non æqualiter, alioqui non
possent esse beatæ. Ex qua coniunctione quantum lucis aut
cognitionis rerum quæ apud nos gerantur, accipiant singu-
li spiritus siue angeli, siue humani, non est nostrum adamus
sim pronunciare, tametsi dubitare nō debemus, quin illa co-
gnoscant quæ illis ad gloriam & nobis ad salutem expedit
nosse:

nosse: Hic est enim illa Christi doctrina, qua nos admoneret, ^{Matth. 18}
 ne contemnamus quenquam ex minimis, qui crediderint in
 illum, quandoquidem habent angelos Dei, in cœlum iustitiae sue
 vindices & patronos, quos non potest quicquam latere, quod
 dientibus suis etenerit, quoniam angeli eorum semper videt
 faciem patris qui in cœlis est. Hinc etiam est quod Raphael
 angelus dicit, se Tobiae preces & eleemosynas obtulisse do- ^{Tob. 12}
 mino, Et frequenter sunt huiusmodi oblationes in Apoc. fa- ^{Apoc. 5}
 ctæ, non modo per angelos, verum & per viros sanctos, qui
 iam Christo perpetuae felicitates participes astant: nam qua-
 tuor animalia & vigintiquatuor seniores hoc eos qui sub ^{Apoc. 5}
 troque testamento Deo seruierant, vident Iohannes cecidisse
 coram agno habentes singulos citharas & phialas aureas ple-
 nas odoramentorum, quæ ut isdem Iohann. interpretatur,
 sunt orationes sanctorum. Et nisi sancti pro nobis orarent,
 aut orantes exaudirentur, nequaquam dominus summam
 indignationis, quam habebat in populum Israel, his verbis
 explicasset: Si steterint, inquit, Moyses & Samuel coram me,
 non est anima mea ad populum istum. Adhaec Hieremiam ^{Hier. 15}
 ipsum, multis retro annis defunctum vita, Iudas Machabæ-
 us vident orantem pro populo & ciuitate sancta Hierusalem.
 Haec & id genus alia scripturæ loca etsi inualida videantur
 aduersarijs (quæ tamen nullis aprioribus possunt refelle-
 re) validissima tamen visa sunt hactenus ecclesiæ catholicæ,
 quæcum per perpetuo consensu, tum sanctorum ac sapientium
 doctrinis diuorum cultum & inuocationem probauit. Nam
 diuus Hieronymus in hac olim controversia Vigilantium ^{Hieronym.}
 hære-

hæreticum vicit, protriuit, atq; prostrauit, id quod theologi nostri in conuentu Augustensi, ut Philippus dicit, obiecerūt vestræ confessioni. Sed enim uero opera p̄cium est videre, quam modeste respondeat ille, qui sanctos non colendos aut inuocandos, sed imitandos esse prædicat. Hic triumphant, inquit, aduersarij quasi iam sit debellatum, nec vident isti asini apud Hieronymum contra Vigilantium nullam extare syllabam de inuocatione sanctorum, loquitur de honoribus sanctorum, non de inuocatione, &c. Ita nimis rūm Philippus colit imitatione, quos non vult colere inuocatione. Nam sancti similem modestiam præstiterunt erga illos, cum quibus de sacris dogmatibus conferebant. Sed nos eius contumelias nihil moramur: Illud autem quis ferat, quod ut nobis insulat, sanctum virum in sui erroris patrociniū videtur ascisse: re: Nam cum totius controuersiæ constitutio versaretur in hoc, quod Vigilantius dicebat, sanctos non esse religione aliqua colendos aut inuocādos, ut pro nobis orarent, si hoc Hieronymus non voluit improbare, procul dubio probatum reliquit: Veruntamen hac de re ipsum eundem audiamus:

Obiecerat Vigilantius sanctorum inuocationi, quæ siebat a catholicis, id quod & nobis hodie Philippus obiicit, non posse videlicet sanctos, præsenti luce defunctos, cultus videare, aut preces audire illorum, a quibus inuocantur. Ais (inquit Hieronymus Vigilantio) vel in sinu Abrahæ, vel in loco refrigerij, vel subter aram Dei, animas apostolor̄ & martyrum cōsedisse, nec posse suis tumulis, & ubi voluerint, adesse præsentes, &c. Et paulo inferius: Et post hæc de baratro pectoris

tui

cui cœnosam spurcitiam euomens audes dicere: Ergo cines
res suos amant animæ martyrum, & circunuolant eos, sem-
perq; præsentes sunt, ne forte si aliquis predicator aduenerit, ab-
sentes audire non possint, &c. Hactenus Hieronymi verba
declarant, qua de re disputaret aduersus Vigilantium, non
scilicet, de solis honoribus, vt Philippus cōminiscitur sed etiā
de inuocatione sanctorum, hoc est, de ea religionis parte, qua
diuos inuocamus, vt pro nobis precentur. Quod cum ita sit,
Philippi conuicia integra illi maneant, alias vt vti possit mi-
nus inepte. Vos autem, viri Germani, æquum est animad-
uertere cuius fidei viris pietatem vestram committatis. Nūc
quibus verbis has obiectiones Hieronymus refellat, videa-
mus: Tu, inquit, Deo leges pones? Tu apostolis vincula in-
içies, vt vsque ad diem iudicij teneantur custodia, nec sint
cum domino suo: de quibus scriptum est: Sequuntur ag-
num, quocunque vadit. Si agnus vbiique, ergo & hi qui cum
agno sunt, vbiq; esse credendi sunt. Et cum diabolus & dæ-
mones toto vagentur in orbe, & celeritate nimia vbiq; præ-
sentes sint, martyres post effusionem sanguinis sui arca ope-
rientur inclusi, & inde exire non poterunt: Dicis in libello
tuo, quod dum viuimus, mutuo pro nobis orare possumus,
postquam autem mortui fuerimus, nullius sit pro alio exau-
dienda oratio: præsertim cum martyres vltionem sui san-
guinis obsecrantes, impetrare non quiverunt. Si apostoli &
martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro cæ-
teris, quando pro se adhuc debent esse solliciti: quanto ma-
gis post coronas, victorias, & triumphos: Vnus homo
Moyses,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Exod. 11. Moyses, sexcentis millibus armatorum impetrata Deo veni-
am: & Stephanus imitator domini sui, & primus martyr in
Christo, pro persecutoribus veniam deprecatur, & postquam
cum Christo esse coeperint, minus valebunt. **Paulus apostolus**
ducentas sexuaginta sex sibi dicit in naui animas con-
natas: & postquam resolutus esse coeperit cum Christo, tunc
ora clausurus est, & pro his qui in toto orbe ad suum Eu-
angelium crediderunt, mutire non poterit. Eat nunc Philippus
& apud Hieronymum de sanctorum inuocatione ullam ex-
trare syllabam neget: nos totidem verbis illi de sanctorum pre-
cibus respondemus, quot Hieronymus respondet Vigilan-
tio, ex cuius dogmate constat Philippum etiam in eo esse fal-
suna (id enim suspicari placet potius quam fallacem) quod
ait ante Gregorij tempora non esse solitos inuocari sanctos. Si
enim hoc ita erat, qui sunt illi aduersum quos disputat Vigilantius, & inuehitur, & pro quibus Hieronymus illi obstat, eiusdem cultus, quem Vigilantius negabat, patrocinium su-
scipiens. Quinimo ante Hieronymi tempora & Vigilantij
eandem haeresim constat fidelium pietati exhibuisse negoti-
um, quod id ipsum inferius attingit Hieronymus, dicens: Ter-
tullianum aduersus haec haeresim olim scripsisse, qui et si alio-
qui ab ecclesia discesserit, vel hoc ipso habet autoritatem, quod
eius verba declarant antiquissimam ecclesiae fuisse consuetu-
dinem inuocandi sanctos. Quanquam id etiam quod autoritatis
Ambrosij. Tertulliano deest, supplere poterit Ambrosius, qui libro pri-
mo de viduis ait: Obsecrandi sunt angeli pro nobis, qui nos
bis ad praesidium dati sunt. Martyres obsecrandi sunt, quorum
videmur

videmur nobis quodā corporis pignore patrocinium venu-
dicare. Possunt pro peccatis orare nostris, q̄ proprio sanguine-
ne, si qua habuerunt peccata lauerunt: Iste enim sunt Dei mar-
tyres, nostri pr̄æsules, speculatorēs vitæ actuumque nostro-
rum. Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis
adhibere, quia ipsi infirmitatem cordis, etiam cum vincerent,
cognoverūt. Quid ego vnum aut alterum sanctor̄ patrum
allego: Nemo est eorum, qui sanctor̄ inuocationis religiosis-
sime non meminerit. Et vide quā antiquitus sit a patribus re-
cepta persuasio, quod sancti viri postq̄ fato concesserint, pro
his qui peregrinantur, adhuc orent quod diuus Cyprianus Cyprianus
scribens ad sanctum Cornelium, quasi paciscitur cum eo, vt
qui prior altero deceperit vita, pro fratribus & sororibus su-
perstitibus oret assiduo. Sed Philippus omnia hæc diluta exi-
st̄imans & inutilia, scripture locum exigit a nobis, quod præ-
cipiat, aut doceat inuocare sanctos, a quo nos vicissim regri-
mus locū, quo prohibeamur sanctor̄ preces implorare: Nos
quædam attulimus, ipse nulla potest adducere, nisi illa quæ
prædicant Christum orare pro nobis, ex quibus Lutherana
dialectica ex affirmatiuis colligēs negatiuas, infert qd propo-
suerat: Christus orat pro nobis, ergo sancti non orant pro no-
bis: Christus est inuocandus, sancti ergo nō sunt inuocandi:
Cur nō eadē consequitione colligit, nec nos debere vicissim
pro nobis orare, quia Christus orat pro nobis: Si nos sic ad-
uersus illum scripturas citaremus, quemadmodum ille citat
aduersus ecclesiam, in quos cachinos solueret orationem quæ-
bus non ornaret epithetis, quas technas, quas fraudes, quæ

o ij sophi-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

sophismata nobis obijceret: Sic olim hæretici colligebant: Spiritus sanctus procedit a patre, non ergo procedit a filio. Sed libet adhuc liberius agere cum illo, proferat ex patribus, quorum doctrinas recipit, & ad quos non semel prouocare solet, vel vnicam sententiam, quæ sanctorum cultum & inuocationem damnet, vt vel hac ratione persuadere nobis possit, se aduersus totius ecclesiæ consensum hanc disputationē non temere suscepisse. Atqui veteres, inquit, autores ante Gregorium nō fecerunt mentionem inuocationis sanctorum. Ecclesiæ exemplum quod allegant cōstat nouum in ecclesia eius.
 Consuetudo ecclesiæ sufficiebat ad rursus impingas ad lapidem, quo superius lapsus es in Hieronymo: Nam ecclesiæ mos in sanctorum inuocatione usque adeo vetus est, vt vix huiusce consuetudinis inueniri possit initium: id quod verba sanctorum, quos modo citauit, aperi- tissime probant: De sanctorum enim inuocatione loquuntur, non vt illam inducant (quāq; etiā ab illis instituta haud esset nouitatis nomine contemnenda) sed vt rem totius ec- clesiæ pietate receptam, & usu probatam, fidelibus illis, quos alloquuntur, cōmendent, atq; suadeat, & ab hæreticorum in- solentia defendant. Et tamen Philippum (quod eius pace di- xerim) nō pudet te de re usq; adeo graui, in qua totius populi Christiani pietas vocatur crimen, tam oscitanter agere, vt q; quid primum in buccā venerit, effundat: Siccine credis im- ponere te posse tot viris, cum dignitatis amplitudine conspi- cui, tum sapientiæ splendore præcedentibus: At imposue- rat tibi prius species ipsa rei, de qua differebas, quæ cum scri- pturis

pturis improbetur, & a verę pietatis ratione appareat aliena, non potuisti animum inducere, vt crederes a maioribus nostris obseruari solitam: Scripturarum testimonia quod nulla habeas, & ea quae profers, quanti sint ponderis, ad refragandum sanctorum inuocationi, iam exposuimus. Supereſt ut cæteras collectiones expendamus. Primum largitur angelos ^{Angelii o-}
^{ran: pre-}
^{nobis.} rare pro nobis, propter illud quod apud Zach. legitur: ange ^{Zacha. 1.} lum scilicet orasse pro Hierusalem. Sed quid si nō largiretur Philippus, nunquid nō sufficeret nobis oraculū prophetæ: Dialecticis largiri aut donari est, id fateri, quod negare posses, quasi in his que iuris tui sunt, alteri cedas. Quid hic habet Philippus, quod nobis largiri possit: Neq; qd mox etiā concedit, fatebimur ab illo nobis esse donatum, quandoquidem & illud facile erit exigere ab inuito, De sanctis, inquit, & si cōcedimus, qd sicut viui orant pro ecclesia vniuersa in genere, ita in coelis orent pro ecclesia in genere, tametsi nullū de mortuis orantibus testimonium extet in scripturis, &c. Hic videri posset aliquid nobis largiri, si verum esset, quod nullum de mortuis orantibus testimonium extet in scripturis, cæterum cum extent nonnulla, quid est quod in hac concessione illi debeamus acceptum referre: Quænam isthæc: In ^{Hiere. 15} primis quod scriptum est in Hiere. Dixit dominus ad me, si steterint Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. Cum Moyses & Samuel iam dudum ætates non paucas fato concessissent, quid aliud dñs hac asseveratione significat, quam placari se frequenter orationibus sanctorū, qui vita decesserant, tunc vero decreuisse, nullius viri

o. iij quan-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

quantumlibet sancti precibus cedere: Iam quod legitur in libro Machabæorum, quod viderit Iudas Hieremiā propheta orantem pro populo & ciuitate sancta Hierusalem, Philippo somnium esse videtur, mihi vero quid de Philippi iudicio videatur, non est animus pronunciare, agnosco tamen veterum dogmatistarum præsidium, quo confugere consueuerunt, quoties in angustum disputationis medijs tenerentur. Cæterum ex quatuor libris, qui Machabæorū historias continent, duos esse receptos ab ecclesia & pro canonicis habitos, testantur tum decreta pontificum, tum vetustissima patrum concilia, quorum non meminisse videtur Hieronymus, cum ad Chromatium et Heliodorum scribēs dicit, hos libros ab ecclesia legi, sed inter canonicas scripturas non recipi. Haud itaq; nobis opus est dono Philippi, vt pro vero statuatur sanctos orare pro nobis, quinimo id quod addidit, in genere, merito nobis debet esse suspectum, quando non modo in genere, verum & in specie pro certis causis, regionibus, atque personis nos vicissim sanctorum apostolorum exemplis & doctrina precamur, & eodem modo sanctos & angelos & homines in cœlis orare credimus. Nā apud Zachariam angelus tantum pro ciuitate Hierusalem orabat: & Tobiae preces & eleemosynæ offerebantur ab angelo, & varia sunt exempla, quibus pro priuatis, seu causis, siue personis orandum esse docemur. Nunc his de Philippi concessione suppositis, argumentationis vim expendamus. Porro, inquit, vt maxime pro ecclesia orent sancti, tamen non sequitur quod sint inuocandi. Qui sic: Quia cū neq;

neq; præceptum, necq; promissio, necq; exemplum ex scriptu-
ris de inuocandis sanctis afferri possit, sequitur cōscientiam
nihil posse certi de illa inuocatione habere. Et cum oratio de
beat ex fide fieri, quomodo scimus, quod Deus approbet illa-
lam inuocationem? Vnde scimus sine testimonio scripture,
quod sancti intelligat singulorū preces? Hactenus argute q-
dem & subtiliter: sed supereft, vt facete nos etiam irrideat.
Quidā, inquit, plane tribuūt diuinitatem sanctorū, videlicet,
q; tacitas cogitationes mentium in nobis cernant. Disputat
de matutina & vespertina cognitioē, fortassis quia dubitat,
vtr; mane an vespere audiant, &c. Videntis viri (ne quid inui-
diosius attingā) prudentissimi, quibus technis vobis insidi-
entur vestri doctores, quibus fucis veritatem, quae nuda est
inquirenda, illiniant. Interrogant, affingunt, subsannant,
& in omnes sese formas atque figurās inuolunt, vt videan-
tur euicisse, cum nihil minus efficiant. Sed quid ad nos? Er-
rant illi, fortassis non maliciose, sed quia ita illis videtur, &
arbitrantur obsequium se præstare Deo, si quibus potue-
rint modis & artibus, receptae in populo Christiano doctri-
nae aduersentur, nos veritatem pro nostra virili parte tute-
mur. Primum, vt eisdem gradibus, quibus ille descendit,
nos ascendamus, quod nobis exprobrat disputationem de
notitia matutina & vespertina in Augustini contumeliā po-
tius q; nostram commemoratur. Qui quarto libro super Ge-
nesim ad literam, & lib. XI. de ciuit. Dei de hac dupli-
cia disertissime tractat. Cogitationem rē in verbo, quā ha-
bēt sancti, appellat matutinam, nos illam superius attigimus,
carum.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

earundem rerum cognitionem in proprio genere vespertinam appellat. Augustinus ergo vocandus erit in ius, si quid impietatis habet huiusmodi doctrina: nos eius viri autoritate contenti sumus, quam diu grauior illi non opponitur, a quo scimus nihil doceri, quod non vel ex diuinis literis, vel ex arcans naturae penetralibus, quam solertissime est indagatus, produxerit in lucem. Porro in eo quod præmittit Philippus, nos tribuere sanctis diuinitatem, quod tacitas mentium cogitationes in nobis cernant, more suo colligit, hoc est, illegitime. Non enim sequitur: si vir sanctus cognoscat hominis alicuius cogitationes, quod statim sit Deus aut diuinitatem habeat: Cognovit enim Daniel cogitationes Nabuchodonosori regis, nec tamen habuit deitatem, & omnes ferme prophetæ non modo cogitationes, verū & abditissima quæque cognoscet interdum, ut quibus proprias etiam cogitationes dñs reuelabat, & tamen non erant dñj, nisi eo modo quo nō ad quos factus est sermo Dei, dñj quodammodo dici meruerunt. Denicq; in argumentatione ita exigit a nobis scripturæ locū, quo probentur sancti intelligere nostras preces, quasi quod non intelligent, ipse vllis aut rationibus, aut testimonijs monstrauerit, esse perspicuum. Cum interim nō defint viri sapientes, quibus videatur, nullo miraculo opus esse

Miraculo secundo animæ corporibus exutæ, præsertim felices, viuentium cogitationes intelligant. Nam quid, inquiunt, obstat: Localis intercapedo: Atqui ea quæ loco non circumscribuntur, nulli rei possunt esse propinqua, atque adeo nec distantia quidem, idcirco in alio mundo, ceu loco eminentiori, consti-

Dani. 2

Psalm. 81
Iohann. 10

constituta, vniuersa quæ geruntur apud nos ex equo prospiciunt. Obstat fortassis secessus interiorum sensuum, qui sunt quasi remotiores animæ officinæ. Sed hi haud minus cedunt animis iam felicibus, quam corporibus glorificatis vniuersis corpora sunt cesura. Cur enim obsit animæ corpus, quominus suas vires exerceat? Quinimo cur spiritus felix in cæteros spiritus non habeat eandem vim, quam corpora felicia in cætera corpora creduntur habere? Conferat nunc Philippus Lutheranam philosophiam cum his philosophis, nec indoctis, nec ineptis, aut si mauult, ad scripturas confugere, probet per eas quod spiritus beati preces non videant. Nam quod videre non possint nulla ratiocinatione probabit, nec validiora poterit argumenta producere, ad im probandum, quod hi non in ualidis certe confirmant: Quia quam ad hoc ut intelligent oës nostras preces, non est illis opus videre cogitationes, quandoquidem non sola cogitatione precamur. Postremo cum fidē exigit, quæ est illi velut pantomplia, non videt sufficere nobis dum cæteros rogamus, ut pro nobis orant, communem fidem quam habemus de Christo, quod quoties per nosipso vel per alios oramus, quæc quid petierimus si nobis accipere expedierit, proculdubio fiet, si minus, aliud saluti nostræ et Christi gloriæ magis expediens, pro illo reddetur: hoc tū Christi promissiones, tum sanctorum patrum exempla docent aperte. Nam David ^{1. Reg. 7. 11} pro templi constructione, quam pie quidem optauerat, ac religiose accepit, ut filius, quem maxime sibi cupiebat in regnum succedere, qui que aptior futurus erat illi functioni,

p tem-

Cor. 11. templum ædificaret. Paulus pro stimulo carnis, quem depre-
 cabatur, accepit vim, qua possent angelum satanæ superare.
 Matth. 16. Christus denique pro calice quem a se transferri prolixius
 orauit, obtinuit, ut prætereuntis & quasi momætaneæ mor-
 tis commertio suos posset, hoc est, electos, æternæ vitae mu-
 nere donare. Quam ergo fidem exigit in oratione Philip-
 pus: Qua credamus, ac certo statuamus, nos quicquid petie-
 rimus assequuturos: Hæc qui possunt habere, qui diuersum
 & in se & in alijs sunt experti: Id quod exemplis modo de-
 scriptis apparet. An qua credamus, aut fidamus illi, quæ obse-
 cramus ut pro nobis oret: Neq; hanc possunt habere, qui
 Psalm. 115. viuentium preces efflagitant: Omnis enim homo mendax.
 Vnde fieri potest, ut pro nobis non oret is qui promisit, &
 vt oret, fieri etiam possit, ut non exaudiatur. Sed exigit for-
 tassis fidem, qua credamus, non improbaria Deo huius-
 modi preces. Sic enim quærerit a nobis: cum oratio debeat
 ex fide fieri, quomodo scimus, quod Deus approbet illam
 inuocationem. Nunc ut argumentationem redargutio se-
 mel exhaustam, ego viciissim ab illo quero, cur dubitet pla-
 cere Deo, si sanctis deferamus honorem, quem peccatoribus
 deferri nunquam prohibuit: Si enim orare ut pro nobis o-
 rent, honorare est, hunc honorem ut sibi viciissim exhibeant
 peccatoribus præcipit Iacobus: Hunc honorem detulit Ro-
 manis Paulus. Denique si indigni sunt sancti, ut pro nobis
 orent, quomodo peccatores digni sumus, ut pro nobis in-
 uicem oremus: Si autem pro alijs orare, res est indigna, ut
 a sanctis petatur, quomodo Christus orat pro nobis: Sed

vnus est, inquit Philippus, mediator Dei et hominum homo Christus ^{1. Tim. 2}
 stus Iesus, idcirco non licet nobis plures opponere mediatores. Quid ait bone vir: Nunquid omnes illi sunt tibi mediatores, qui pro nobis orantur? Ergo ego sum mediator tuus, pro quo non semel (testis est mihi Christus) oraui, ut pietatis specimen quod hactenus dedisti, perficiatur: quod vero in te ad ecclesiæ sanctæ trutinam expensum, inuentum est minus habens, reficiatur ab eo, qui calamum cassatum non confringit, & linum sumigans non extinguit. Nec ego tantum, verum & universi quantumlibet peccatores mediatores esse poterimus, quibus præcipitur orare ut saluemur. Absit, ut tam vulgarem existimationem habeamus de me= diatore, cuius ratio sita est, non in eo quod pro cæteris potest orare, sed in eo quod cæterorum omnium preces & opera in illo tantum & per illum placent, ei qui dixit: Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui, & idcirco mediator est, hoc est, universis factus medium salutis æternæ, ut pote de cuius plenitudine nos omnes accepimus, in illo enim habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, & ideo noui testamenti mediator est, ut morte intercedente in redemtionem earum præuaricationum, quæ erant sub priori testamento, re promissionem accipiant, qui vocati sunt æternæ hæreditatis, & cætera. Vides hic Christum idcirco mediatorem esse pro nobis factum, ut sit via ad promissionum consequitionem, soluens, ut alibi dicitur, inimicitias in carne sua, legem mandatorum decretis euacuans, ut duos condat in semetipso, in uno nouo homine

Christus
 vnus me-
 diator
 quod intel-
 ligatur.
 Dani. §

Isaiae 43

Jacob. 3

Matth. 3

Iohan. 1
 Col. 1. & 2
 Heb. 9

Ephe. 2

p. ij facit

faciens pacem, ut reconciliet ambos in uno corpore Deo per
 crucem, interficiens inimicitias in semetipso, & Euangeli-
 zans pacem his qui longe erant: & pacem his qui prope.
 Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spi-
 ritu ad patrem. Hunc mediatorem vniuersalis agnoscit ec-
 clesia: cui soli acceptum fert, quicquid gratiae aut gloriae ha-
 ctenus collatum est, aut confertur hominibus: reliquos ve-
 ro quantumlibet sanctos colit, non ut mediatores, sed ut hu-
 ius mediatoris ministros, quinimo ut membra, per quae mul-
 toties nobis sua dona largitur. Quemadmodum vir pius
 solet indigentem denarium manu porrigit, lingua consilium,
 & caeteris sui corporis membris imbecillum necessitati fre-
 quenter adefesse: Itaque cum sanctorum merita (quod nobis
 Philippus obiicit pro religione) orando citamus & interpo-
 nimus, non ex sanctis facimus mediatores, sed Christum
 in membris suis agnoscimus, cui innixi illi Deo placuerunt.
 Id quod luce clarius apparet ex ordine, quem in solennibus
 precibus seruat ecclesia. Nam praeter hoc quod cum sanctos ipsos
 alloquimur in letanijs, nihil ab illis petimus, nisi ut orent pro
 nobis, quoties illorum merita patre deprecantes proponimus,
 semper ut per Christum Iesum oia illa a nobis contingant,
 peroramus: nimis aperte confitentes, neminem sanctorum esse
 idoneum ad placendum Deo, nedium ad nobis placandum, nisi
 Christus, in quo caetera sanctorum multitudo patri compla-
 cuit. Gratificauit enim nos in dilecto filio suo, in quo habemus
 redemptionem, &c. Vides nos ubique vnum profiteri media-
 torum, sine quo nec nos nec sancti ipsi, quorum meritis utimur,

vt a Christo profectis, placere Deo poteramus: Vides nos
 vbiq; per illum interpellare patrem, vbiq; ad illum vnum,
 velut ad sacram anchoram, quod aiunt, confugere, cuius me-
 rita fatemur esse, non tantum quæ in proprio ac naturali cor-
 pore gessit, sed & illa quæ in mystico quotidie operatur. Sup-
 plebat enim Paulus, quæ defunt passionum Christi in carne ^{Colos. 3}
 sua pro corpore eius, quod est ecclesia: hoc est, patiebat Chri-
 stus in Paulo, quæ iam in seipso pati non poterat: Quod for-
 tassis significavit vulnus illud Christi corpori iam emortuo
 infictum: Corpus nāq; Christi mortuū est ecclesia, cui dici-
 tur: Mortui estis & vita vestra abscondita est cum Christo
 in Deo, Quid aliud a nobis requiris? Testimonium, inquis,
 ex quo certo sciamus, quod Deus velit misereri, & exaudire
 inuocationes, per hūc vel illum propiciatorem, nam talis ex-
 tant de Christo promissio, de sanctis nulla extat talis promis-
 sio. Nobis non sunt opus alia testimonia, præter ea quæ de
 Christo mediatore & propiciatore tradūtur, cum fateamur
 omnia per Christum nobis a patre donari. Quod vero san-
 ctorum preces et merita, vt Christi membrorum, interponi-
 mus, non cogit noua testimonia proferre, cum nihil aliud ni-
 si Christum in illis agnoscamus. Quin potius oporteret Phi-
 lippum, qui ecclesiæ consuetudini & religioni temere recla-
 mat, ex scripturis probare esse impium, quod nos ex eisdem
 productum & expositum, nihil impietatis continere proba-
 uimus. Cum enim vniuersalis ecclesia ab origine mundi eun-
 dem semper habuerit mediatorem, haud magis fidei nostræ
 obest sanctorū inuocatio, quam Israelitico populo. Quod in

p. 151 Gene.

F. ALFONSVS VIRVE SIVS

Gene. 48 Gen. orabat Iacob vt inuocaretur super eos nomen eius, & nomina patrum suorum Abraam Isaac: quanq; nos nullius sancti nomen inuocamus, nec in ullius nomine petimus: tatum illos, qui Deo placuerunt oramus vt nobis eundem suis precibus placent. Idq; tam propheticis quam apostolicis doctrinis & exemplis. Cur enim tres amici Iob admonentur, vt illi cum septem tauris & totidem arietibus adirent, & pro eis sacrificium offerret, nisi quia ille aptior erat ad placandum holocaustis, cuius pietas magis placuerat? Aut quid saueritatis habent illa verba. Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum, si non consuevit placari Deus, illorum praecepue precibus, quorum opera illi maxime placuerunt. In Christo tamen, cuius membra sunt omnés sancti, electi in ipso (vt ait apostolus) ante mundi constitutionem, vt essent sancti & immaculati in conspectu Dei in charitate. Tantum igitur habentes impositam nubem testimoniū, quarto quoq; verbo prouocamur a Philippo, vt testimoniū ex scripturis proferamus de sanctorum inuocatione: cum ipse nullum haec tenus adduxerit ad probandum, quod sancti nō sint inuocandi, tantum enthemematisibus consuetis ex affirmatiuis colligit negatiuas, & accumulat exempla, quibus ecclesiæ proceres reddat odiosos, Nā vulgi superstitionem nō dignatur attingere. Quænam exempla? Quod ex sanctis facimus mediatores: quod sanctorum merita pro alijs applicemus, quod Christi gloriam in sanctos transferamus, quod fingamus Christū duriorem esse sanctis, & ideo magis confidamus misericordię sanctorum, quam misericordia

Iob 42

Aprior de
bet placar-
re holocau-
stis.
Hebre. 15

Ephe. 1

Hebr. 12

die Christi: denique quod Christum fugientes, confugiamus ad sanctos. Quis hec non exhorreat quis non execretur? Sed quam vera sint, ex proxime dictis apparent. Simile est quod inferius obiicit. Fortassis, inquit, ex aulis regum sumunt huc ordinem, vbi amicis intercessoribus videntur est. At si rex constituerit certum intercessorem, non vellet ad se causas per alios deferri: Ita cum Christus sit constitutus intercessor et pontifex, cur querimus alios? Passim usurpatur hac forma absolutionis. Passio domini nostri Iesu Christi, merita beatissimae virginis Mariam, & omnium sanctorum, sint tibi in remissionem peccatorum. Hic pronunciatur absolutione, quod non solum meritis Christi, sed meritis aliorum sanctorum reconciliemur, & iusti reputemur, &c. Querit a nobis Philippus cum Christus sit constitutus intercessor & pontifex, cur querimus alios? A quo vicissim ego quero: Si ita Christus constitutus est intercessor, ut alij omnes superfluant, & sint prorsus inutiles, cur Paulus fidelium Romanorum quererebat Rom. 15 intercessionem? cur Iacobus docet ut vicissim omnes pro nobis intercedamus? Cur angelus pro ciuitate Hierusalem in Iacob. 5 Hier. 1 tercedebat? An aliud est orare pro alio, quam pro illo intercedere? Si rex ita constituit certum intercessorem, ut non velet ad se causas per alios deferri, quomodo Raphael Tobiae preces & eleemosynas detulit ante Deum? Et si angeli fidelium causas non agunt apud Deum, quorsum spectant verba illa Christi: Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis, qui in me credunt, quia angelii eorum semper vident faciem patris. Respondeat Philippus suis proprijs obiectis, si non vult negare

F. ALFONSVS VIRVESIVS

negare scripturas, & quicquid pro illis responderit, pro nobis intelliget esse responsum: Acritus tamen vrgeret exemplum, quod afferit de absoluīōe, si ita se res haberet, ut ille narrat: Nam sacramentorum suscepīōe specialis quādam est fidei professio, qua soli Christo fidendum est, ut sacramenta sint efficacia, imo ut impia non sint. Sed quis nescit absoluīōnis formam nihil aliud necessario exigere, quam simplicem enunciationem, qua significetur peccator absolui, cuiusmodi est hæc: Ego te absoluō: cui sunt qui præmittant, Dominus

Absoluīō
gbus ve-
bis confi-
stat.

Iesus Christus te absoluat, alij: Dominus Iesus Christus qui plenam habet potestatem absoluendi, te absoluat, & ego auctoritate ipsius, &c. te absoluō: Verum hæc & alia ad ornatum verborum, aut excitandam deuotionem, eius qui absoluēdus est, pertinet: & non ad necessitatem sacramenti. Cæterū verba quæ producit Philippus, ut nos insimulet impietatis, haud absolutionis partes sunt, sed precum, quas nōnulli adiungunt absolutioni, In quibus precibus, quod nihil habeat periculi sanctorum allegare merita, et illorum implorare preces, hactenus exposuimus vtcuncꝝ, an sufficienter, iudicium sit penes pios & integros lectores, modo catholicæ veritatis, quam vniuersalis ecclesia vſu simul & doctrina retinet, integritas maneat semper incorrupta. Iam quod varijs diuīs variæ tribuantur procurrations, velut sortiones prouinciarū, &c. quæ vltimo & maximo huius articuli paragrapho Philippus enumerat, non de sapientium errore, quod nobis oprobrat, sed de vulgi simplicitate, & quorundam verbo Dei abutentium ad questum, procedunt iniquitate. Quæ omnia & si

et si pontificum ac sacerdotum socordia interdum & collusione hactenus creuerint, nunc Christi Iesu fauore primum, deinde verbi Dei sarculo indies quae impia sunt aut vana succiduntur, quae vero præter impietatem retineri possunt, aut purgantur, aut excoluntur, aut diriguntur: idq; citra tumultus & schismata, quae sunt maxime vitanda inter fideles, quādiu salua pietate vitari possumus, Quibus vitandis atq; sedandis nos vtcunque pro nostra virili parte laboramus: Quod si nobis plantātibus atq; rigantibus nondum visum est arcanæ Dei sapientiæ, vt pacis incrementum succedat, bona tamen spes est fore, vt affectus Christo probetur, cui sit honor & gloria in sæcula sæculorum.

Philippica XVII. De communione Eucharistiæ sub vtraque specie.

Communio sub vtraque specie, de qua Philippus oppido quam insolenter differit, bifariam protest a laicis usurpari: aut quia Christum non esse sub alterutra credunt: aut quia non existimant satisficeri Christi precepta, nisi sub vtracq; specie communicent: Horum prius nemo hactenus credidit, præter eos, qui usque adeo insaniunt, vt negent realem Christi præsentiam in sacramento. Quorum hæresim præsenti opere non attingimus: tantum cum illis agimus, qui de sacramento Eucharistiæ catholice credunt, sed non perinde (tametsi religionis causam suæ temeritati prætexunt) religiose & pacifice utuntur. Quo igitur nomine appellem nouum hunc ritum, quem priuato q consilio

F. ALFONSVS VIRVESIVS

consilio aduersus vniuersalem ecclesiam inuexistis? Creditis nobiscum Christum non diuidi specierum varietate, vt in altera solus sit sanguis, in altera sola sit caro, alioq; in neutra esset Christus, nec in vtracq; quidem, cum necq; caro sine sanguine viueret, necq; sanguis esset viuus extra carnem. Cum ergo nō estis vnius speciei communione contenti, quia creditis necessarium esse vnicuiq; fidelium ad æternæ vitæ consequuntionem, vt sub vtracq; specie communicet, sic enim habet vestra confessio: Laicis datur vtracq; species sacramenti in cœna domini, quia hic mos habet in auctoritate domini. Bibite ex hoc omnes, vbi manifeste præcipit Christus de poculo vt omnes bibant, &c. Falsa est igitur hactenus ecclesia, quæ tam multis sæculis hunc morem intermisit, non enim constat, vt vos ipsi in confessione vestra fatemini, quādo, aut quo auctore mutatus sit mos geminæ cōmuniōis, qđ proculdubio facile constaret, si nō esset iam vetustissima ista mutatio. Quod si admiserimus ecclesiam tot sæculis errasse, videtis quā multa infideles aduersum nos colligerent absurdia. Nā vt cætera p̄termittam, quonā autore errauit? Illa nimis, qui pollicitus est ei, se affuturum vscq; ad sæculi finem, quicq; spiritum sanctum illi promisit, a quo doceretur omnem veritatem. Quomodo vero hanc docuit, circa quam (cum tamen a vobis necessaria, ad salutis æternæ consequuntionem asseratur) vniuersa ecclesia tot sæculis errauit. Hāc obiectionem diluit Philip-
pus huiusmodi verbis: Nos, inquit, ecclesiam excusamus, quæ hanc iniuriam pertulit, cum vtraque pars ei contingere non posset, sed autores qui defendunt, recte prohiberi vsum integrum.

Math. 26

Math. 28

Iohann. 16

gri sacramenti, quiq; nunc non solum prohibent, sed etiam
 vtentes integro sacramento excommunicant, & vi persequuntur, non excusamus: ipsi viderint, quomodo Deo rationem
 suorum consiliorum reddituri sint. Nec statim iudicandum
 est ecclesiam constituere, aut probare, quicquid pontifices co-
 stituunt, præsertim cum scriptura de episcopis et pastoribus
 vaticinetur in hanc sententiam ut Ezechiel ait: Peribit lex a ^{Ezecl. 10} sacerdote. Philippus his verbis ita causam ecclesiæ agit, ut in
 ius trahat plures, non modo pontifices & episcopos, verum
 & viros non minus pietatis obseruatione quam sapientiæ
 fulgore conspicuos, quorum tempore constat intermissum
 fuisse morem cōmunicandi sub vtracq; specie: Est enim usq;
 adeo vetustus vnius speciei usus in communione, ut eius ini-
 tium nec aduersarij quidē inuenire potuerint. Est apud Eu-
 sebium Cæsariensem libro VI. Ecclesiasticæ historiæ cap.
 XXXIII. epistola Dionysij vetustioris aliquāto episcopi vi-
 ri pietate iuxta atq; eruditione insignis, qua non obscure si-
 gnificatur Eucharistiæ sacramentum vniqa specie iam tunc
 solitum tradi saltem infirmis. Eius verba ut interpretata sunt
 a Rufino transcribam: Dionysius vero ad hoc scribendo
 ad supradictum Fabianum intexit etiam quandam histori-
 am dignam memoria dicens: Serapionem quendam fuisse
 apud Alexandriam, vnum ex his qui lapsi sunt, eundemq; sae-
 pe deprecatus, ut susciperetur, nec tñ impetrasse. Oppressum
 deinde hūc esse ægritudine, ita ut triduo iam sine voce pror-
 sus iaceret. Paululum vero quarta die respirantem, vocasse
 ad se filiam suam, & dixisse: Quousq; me detinetis? Quæso
 q. ij vos,

vos,cito aliquis presbyterum roget,vt possim aliquando di-
mitti,& cum hoc dixisset,rursum sine voce permanxit: Abiit
cursu puer ad presbyterum noctis tempore. Infirmitabatur
presbyter,venire non potuit. Tamen quia præceptum fue-
rat a me,vt lapsis in exitu nemo consolationis solatia denega-
ret,& maxime his,quos prius id rogasse constaret,parum Eu-
charistie pueru dedit,qui ad se venerat: Quod infusum iussit
seni præberi. Regrediente adhuc pueru,antequam ingredie-
retur domum,rursus Serapion respiciens,redisti,inquit,fili:
& licet presbyter venire nō potueris,tu tamen imple quod ti-
bi præceptum est,vt possim discedere. Cumq; esset comple-
ta solennitas,velut catenis quibusdam vinculiscq; disru-
ptis:lætiorem iam spiritum reddidit,&c. Hæc Eusebius.
Vnde quod sacramentum commissum est pueru,quod pa-
rum Eucharistie datum,quod infundi iussum,vino scilicet
aut aqua,quo sumi posset ab ægroto,qui moribundus &
æstuans glutire nequibat,omnia hæc declarant in sola specie
panis accidisse. Nam si moris esset speciæ vini dari,nō fuisset
opus infusionis tā diserte meminisse: Sed vſa fuerit aliqñ ec-
clesia vtracq; specie. At eadem generali synodo mutauit hanc
cōsuetudinē: quinimo iamdudū ætates iustissimis causis mu-
tatā eisdē restitui vetauit. Nec autoritatem quam Philippus
detrahere pontificibus verbis prophetæ conatur,vniuersalis
synodi deeretis negare poterit,tametsi nihil sit tā firmum &
evidens,quod non possit apud ignaros eleuari: Vnde & ad-
uersus hæc & id genus alia argumenta obiicitur Christi præ-
ceptum quod nullis hominum cōsuetudinibus aut decretis
possit

possit labefactari: Bibite, inquit Christus, ex hoc omnes. Nos
 Christi præcepta labefactare non conamus, sed intelligere, nec
 animum inducere possumus ecclesiam vlo tempore Christi
 præceptum deseruisse, nendum aduersus illud quicquam
 publice decreuisse. Cum enim generalis cōcilij decreta pro-
 duixerim, non me existimo humanam consuetudinem, aut
 humanas allegasse leges, sed diuinis, quandoquidem eo loco
 habenda sunt omnia quæ generali synodo sanciuntur, maxi-
 me si totius ecclesiæ catholicæ consensus accesserit, non suf-
 fragiorum (quod fieri nequit) collatione declaratus, sed vni-
 uersorum, qui alias nunquam discesserant ab ecclesia, obedi-
 entia & approbatione processus. Consideremus tamē, si pla-
 cet, qui sint illi, quibus præcipitur ut bibant. Nempe apo-
 stoli Christi duodecim, cum quibus discumbebat ut nar-
 rat Matth. quibus succedunt episcopi & presbyteri: ita ut si
 ad homines illos verba Christi referas, nullos possint alias
 obligare, si vero ad ordinem et personas quas gerebant solos
 obligant sacerdotes. Alioqui cum æque generaliter dictum
 sit: Hoc facite in meam commemorationem, omnibus Chri-
 stianis esset præceptum ut consecrarent, aut si hæc verba non
 præcipientis sunt ut illa: sed potestatem tradentis, omnibus
 esset collata consecrandi potestas. Id quod tesi Lutherus olim
 docuerit, a nullis est Lutheranis hucusq; receptum: Soli em̄ sa-
 cerdotes consecrant, & nihil ab ecclesiæ consuetudine & do-
 ctrinæ in hoc differt vestra confessio. Quicquid igitur præ-
 scriptionis & præcepti habent illa verba, non ad oēs Christia-
 nos, sicut nec posteriora hæc referendū est, sed ad sacerdotes,

q. iij. qui

F. ALFONSVS VIRVESIVS

qui utriusque censuræ pondus sustinere debent. Est tamen aliquid in prioribus nempe illis: Bibite ex hoc omnes, quo potuerunt simplices Christiani aliquando uti, sanguinis scilicet potio, quod non est in posterioribus: quippe quod cum solam significant hierarchicæ potestatis collationem, nihil sit in eis quod simplicibus Christianis possit concedi. Et quamquam Philippus oblitus autoritatem quam una vobis cum Germani, se deferre synodis universalibus superius est professus, non existimet ab ecclesia fieri quod pontifices constituerunt. **Augustinus.** Augustinus tamen ecclesiam fecisse iudicat, quicquid pontifices & episcopi, ceteris Christianis non refragantibus faciunt. Et hinc assumit potissimum medium argumentationis aduersus Donatistas: Cum igitur tot secula pontifices & ceteri sacerdotes sanguinem Christi non ministraverint laicis, nisi quatenus ad corporis communionem sequitur sanguinis participatio & communis fidelium non refragantium consensu ista communio sit probata, tanquam quæ sufficeret ad æternam salutem, nemini dubium esse debet, quin proposit, & sufficiat, nec opus sit laicis communione populi, ne cogamur alioqui dicere, tam multos annos ecclesiam caruisse re, quæ necessaria illi erat ad salutem animarum. Imo nullam cogeremur credere toto illo tempore ecclesiam fuisse, si nemo erat in illa qui hanc veritatem auderet publice proficeri, & pro ea si opus esset mori. Quanquam quem per Deum vererentur, aut quem timerent: Principes: Horum nihil intererat, nec ad illos attinebat huius cause cognitio: Romanum pontificem: At qui ecclesiæ nunquam defuerunt aliquot viri boni,

boni, quorum tanta esset pietas & fidei virtus, ut vtriusque principibus etiam inuitis, quin & mortem intentantibus, veritatem, quae scitu necessaria videretur ecclesiæ, nunquam fuerint tacituri. Seruauerat sibi dominus in Israels plebecu- Rom. 11 la flagitijs & infidelitate corrupta septem milia virorum, & Christiana respublica, per vniuersum pene orbem diffusa, nullum tot saeculis habuit, qui staret a veritate, qui clamaret, & profiteretur, quod tantopere necessarium erat ei & caeteris vniuersis fidelibus: Ego quidem nequeo hactenus intellegere, quid conducat, aut quid emolumenti afferat pontificibus & caeteris sacerdotibus haec consuetudo, ut si in rem Christianorum esset vtriusque speciei communio, non illam perpetuo retinerent. Haud enim auget subtracta census ecclesiarum: neque quia lex est prohibitiua dispensationibus aut compositiōibus ditat Romanos, tantum prospicit fidelium pietati, ne circunducto calice & promiscuæ multitudini virorum, foeminarum, adolescentium, senum, sapientium, insipientium, ægrotantium, & valentium; decubentium, & ingredientium propinato, sinistrum aliquid accideret, eorum quibus tener ac fluidus liquor est obnoxius. Quia in re non conferimus Christi præceptum cum humanis traditiōnibus, nec humanam prouidentiam diuinō mandato præferri contendimus: sed hoc agimus, ut intelligantur Christi verba per Philippum aduersus nos producta, quorū optima interpres est cōsuetudo Christianorum, non quæcunq; sed cum sanctissimorum virorum, tum catholice synodi doctrina confirmata, & omnium fidelium roborata consensu.

Non

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Non satis assequi possum quid sibi velit Philippus, cum dic
it nostros theologos non hoc egisse Auguste, ut excusare
ecclesiam, cui adempta est, inquit, altera pars sacramenti: Et
addit: Id decuit bonos & religiosos viros. Erat quærenda
firma ratio excusandæ ecclesiæ, & docendarum conscienti-
arum, quibus non potest contingere, nisi pars sacramenti:
Nunc ipsis defendunt recte prohiberi alteram partem, & ve-
tant concedere usum utriusque, &c. Quid ego audio: An
non excusat ecclesiam a sumptione alterius partis, qui defen-
dit recte fidelibus prohiberi laicis: An aliter defendenda est,
quam docendo, astruendo, confutando: Scimus omnes quo-
modo sit actum de hisce rebus Augustæ: non armis, sed ver-
bis, non exercitibus, sed literis, non turbulentio vulgi præiudi-
cio, sed tranquillo sapientium congressu: ubi defendisse atque
probasse, recte prohiberi laicis alteram speciem communio-
nis, quid aliud est, quam ecclesiam excusasse: Si modo excu-
satione opus est ecclesiæ, quæ nihil excusandum statuere po-
test aut docere. Excuset ecclesiam Lutherus, qui illam toties
accusat, qui a tempore Niceni consiliij ecclesiam a veritate la-
psam ausus est blasphemare. Nos sola ecclesiæ consuetudine
& approbatiōe vniuersa, quæ nobis criminī dantur ab hæ-
reticis, excusamus: quæ sanctam & catholicam ecclesiam agno-
scimus, & in symbolo profitemur: quod neutiquam esset, si
quicquam accusandum admitteret. Erramus singuli fortas-
sis catholici, oēs tamen errare non possumus. Nam qualis fu-
isset ecclesia, in qua tot sœculis nemo fuerit, quæ pro re adeo ne-
cessaria nempe pro Christi præcepto (si Philippo credimus)
publia

publice deserto reclamaret, vscq; ad Hussem & Vwicklefum
nouellos hereticos Lutheri duces. Non vult recipere Philip
pus locos, quos nostri ex scripturis produxerunt, ostenden-
tes apostolorum tempore vlos fuisse fideles altera parte sa-
cramenti, idque significari, quoties de fractione panis calice
prætermisso fit mētio. Fortassis hic est tam superstitione dia-
lecticus, vt non admittat negatiuam collectionē ex affirma-
tiuis propositionibus, qua tamen nihil frequentius (quod su-
perius non vno loco monstrauimus) solet vti. Nos vt non
omnes huiuscemodi collectiones probamus, ita non omnes
reijcimus in disputatione, loquor theologica, in qua summo
iure agere, est interdū iniuria sacras literas afficere. Vbi præ-
termisso fuerit aliquid, quo maxime opus erat his quæ di-
cuntur, quodq; maxime cohærebat cum eis, videtur scriptu-
ra negare, qd nō asseuerat: atq; adeo tunc temporis nō pror-
sus inepit ex affirmatione vnius & alterius prætermissione
colligitur eius quod pretermisso est, quodq; nusquam est
alias in eisdem literis affirmatum, negatio. Cæterum causam
cur Philippo nō probetur huiusmodi collectio, audiamus:
Quanquam autem, inquit, non valde repugnamus quom-
nus aliqui (loci scilicet adducti) de sacramento accipiāntur,
tamen hoc non sequitur vnam partem tantum datam esse:
quia partis appellatione reliquum significatur communi cō-
suetudine sermonis. Pulchra, me Christo, responsio, per quā
sequitur non potuisse fideles corpus Christi sumere sine san-
guine, non tamen sequitur, non potuisse panis suscepisse spe-
ciam, sine specie vini. Quandoquidem regulariter vnius

r partis

F. ALFONSVS VIRVESIVS

partis intelligentia, tunc in alterius expressione concluditur, quando neutra potest esse sine altera, aut illud efficere quod totius narrationis summa complectitur. Ita animæ appellatio corporis, interdum etiam totius hominis significatione in sacris literis habet, & multi id genus tropi in eisdem inueniuntur. Corpus autem Christi vivum, quale continetur in sacramento, quanvis non posset esse sine sanguine, potest tamen sub specie panis contineri & fidelibus tradiri sine sanguinis seorsum consecrati participatione. Nam etiam tunc cum Apostoli Christo Iesu ministrante communicauerunt susceppta panis specie verum corporis Christi atque perfectam, calice etiam nondum hausto communionem susceperant, tametsi alijs mysterijs ante poculum nondum complectis: quæ mysteria non ad quosvis Christianorum, sed ad Hierarchas solummodo in ecclesia pertinēt. Haud igitur est opus ijs locis, quæ Philippus fatetur accipienda de sacramento, ut addamus de nostro, calicem in scriptura prætermissum, quando quod attinet ad veram corporis & sanguinis Christi communionem, æque perfecta est sine poculo atque cum eo. Et hæc de Philippi responsione per tropos: Est autem operæprecium animaduertere, quā æquus sit nobis Philippus antagonistes: Cū locū producit ex scripturis, contendit singula verba simpliciter esse accipienda: expositiones, si quæ afferuntur, clamat esse impias, esse sophismata, cū vero vicissim scripturæ locis vrgetur, tunc quid non comminiscitur, vt effugiat. Ibi omnis abscedit scripturæ simplicitas: accedunt tropi dialectici, grammatici, rhetorici, vt est in hac response videre: In.

Veri cor-
pus et san-
guis Chri-
sti fine po-
culo atque
cum eo.

In multitudine argumentorum quæ producuntur a nostris
haud possunt omnia esse paria. Philippus infirma quæque
carpit, inuadit, exagitat: & vsque ad sanguinem, quod aiūt,
emungit. Et singamus, inquit, liberum esse ut vna parte
aut ambabus, quomodo poterit prohibitio defendi? Quo-
mō? Quia si calicis cōmunio non est necessaria, non debet in-
periculum contumeliae Christi vulgo concedi. Postremo
ipse (quod nostros accusauerat non fecisse) ecclesiam excu-
sat, quæ hanc iniuriam pertulit. Imo vero, hoc est, ecclesiam
accusare. Nam (ut nos etiam pro nostris attigimus) qualis
esset ista ecclesia quæ prætulerit antiquari Christi præceptū,
quæ non stetit a Christo aduersus sacramenti diuiseores, non
clamauit, non totis viribus fategit, ut retineatur Christi man-
datus si de hac re vllum esse credebat. Pertulit, inquit Phi-
lippus, hanc iniuriam. Carnificum iniurias & tyrannorum
pertulit ecclesia, quæ & hodie illi non desunt. At quamob-
rem illas pertulit? Non ut conniueret & dissimularet verita-
tem, sed ut veritas regnaret, & aduersus mundi huius & in-
ferorum phalanges esset in propatulo, nec hostium peruica-
cia posset aboleri, aut obscurari Christi doctrina. Nam hoc
est quod ecclesia ferre nequit: alioqui non esset ecclesia.
Quinimo tantum ut hæc non ferat, omnia discrimina subi-
re decreuit, sciens quod portæ inferi non præualebunt ad-
uersus eam. Vnde & gloriatur in Psalmo: Propter ver-
ba, inquiens, labiorum tuorum ego custodiui vias du-
ras. Nos ergo illam duntaxat ecclesiam agnoscimus, quæ
Christi præcepta perpetuo retinet, nec vñquam passa est

r ij in

Matt. 16
Psal. 16

F. ALFONSVS VIRVESIVS

incercipi veritatem. Idcirco quāuis nouandarum rerum cū
pīdi, vt vulgi curam gerere videantur, fingūt vniuersis pī-
cipi, quod solis sacerdotibus est pīceptum, nos tamen
quicquid ecclesia ausa est intermittere, constanter afferimus,
non esse Christi mandatum. Sed vtīnam abscindantur, qui
vos conturbant.

Gala. 5

Philippica X VIII. De cōelibatu & matrimonio.

Vllibi magis sibi regnare videtur Philippus, quā
cum causam agit matrimonij, aduersus illorum
cōelibatum, qui sacrīs inīciantur. Sic in exordio
velut cēstro percitus furit, gestit, subsannat, in-
uehitur, contumelijs indulget, & maledictis theologos no-
stros insectatur, atque lacescit, vt nihil minus in Euangeli-
ca controuersia quam Euangeliū pīstet. Ita triumphat,
ac sublimis effertur, quasi in limine controuersiæ vicerit.
Mox ad artem conuersus, exorditur ab īsinuatiōne, quam
Cæsarīs laudibus amplificat, conatur aduersarios trahere
in inuidiam, & nullum non monet lapidem, quo lectoris
animum pīiudicio sibi conciliet. Nos oratoris partibus
Philippo concessis, vt de quibus optime pīcipiat, magni-
fice pīstet, Euangeliā modestia contenti, theologī par-
tes exequi conabimur, & ita exordijs pīteritis, ac Cæsarīs
nunquam satis pro merito celebrati laudibus pītermis-
sis, in rem ipsam omnes considerationis, & orationis nostræ
neruos intendamus. Et quoniam Philippus in pīfatione
iudicem ambit virum bonum, & timentem DEI, omnes

vos

vos obsecro, quotquot estis in Germania viri boni (neque
 enim dubito plures esse) adeste animis, & vtriusq; partis ar-
 gumenta simul expendite. Primum quoniam duplex homi-
 num genus cœlibatum in ecclesia profitetur, clerici scilicet &
 monachi, quorum non vtricq; eodem iure tenentur ad conti-
 nendum: nos primo de ipso cœlibatu indefinite, & sine per-
 sonarum designatione, mox de sacris initiatorum, vltimo de
 monachorū cœlibatu differemus: Cœlibatum fatemur ne-
 mini esse præceptum lege diuina, necq; coniugium quidem:
 id quod & Philippus ipse negare non potest, tametsi coniu-
 gium multis verbis, testimonij, & argumētis conetur astru-
 ere, vniuersis esse præceptum, qua tamen de re inferius sibi
 aduersatur, secumq; pugnat, nec sibi vñq; in hac materia con-
 stat. Sed vtcuncq; se habeant verba Philippi, hoc citra contro-
 uersiam est: Christianis non esse præceptum coniugium, qui
 bus non semel consulitur cœlibatus. Imo nec bonum quidē
 est coniugium, tantum abest ut sit præceptum, si Hieronymo
 credimus: Illi enim est minus malum in remedium maioris
 permisum. At iniquior fuit matrimonio Hieronymus, non
 negamus. Fortassis hanc sæueritatem illius temporis lasciuia
 & louiniiani hæretici petulantia requirebat, nos in neutram
 partem ab euangelica doctrina declinantes dicimus, bonum
 esse coniugium, sed meliorem cœlibatum. Qui matrimonio
 iungit virginem suam, benefacit, & qui non iungit melius
 facit, Quin & toto ferme capite de hoc discrimine Paulus
 differit. Præterea Christi doctrina tantum abest a præce-
 pto coniugij, ut cum de illo ageret, potius videatur præcipe-
Hieronym.
1. Cor. 7.
Matth. 19.
 r iij re

+ nō omnes capiunt rebū sicut i nō omnes apparetur nec omnia p̄ficiuntur, Jam 11.10
tūc capiunt, p̄i amputatiū et sapori, rebū sicut, sed q̄ p̄ nō expedit mōbiū, Sed q̄
datū ē: quib⁹ dñs p̄ ḡm F. ALFONSVS VIRVESIVS lat̄ s̄r̄ p̄t̄m
et opinari;

re ccelibatum, eis saltē qui possent capere verbum hoc, cum
tamen coniugium nemini præceperit. Qui sunt, inquies, qui
possunt capere? Nō admodum multi, vt reor, sunt tñ aliqui,
alias frustra dixisset Christus: Qui potest capere capiat. Con-
tendit tamen Philippus coniugium præceptum esse, si non
omnibus, certe ijs qui continere non possunt. Vnde probat:
Vniuersa bona diuini-
nis legib⁹
non p̄cipi-
guntur.
Ohe mille locis scripturæ, & est in specie verisimile. Sed quā-
do hic veritatem tantum inquirimus operæprecium factu-
ros nos credo si rem ipsam introrsum dispiciamus. Est qui-
dem coniugium, vt superius diximus, bonum: nō tñ vniuer-
sa bona diuiniis legibus p̄cipiuntur: sed illa, quorum oppo-
sita sunt in vniuersum mala, vt fides cuius oppositum est inſi-
delitas, pietatis impietas, modestiæ luxus, pudicitiæ libido,
&c. Hæc & id genus alia sunt bona, quæ sacræ literis p̄cipi-
untur, aut necessaria prædicantur, coniugio vero cum oppo-
natur ccelibatus, illo superior atq; perfectior non erit cōiugi-
um, de ijs quæ mandantur, vt fiant sed que volentibus facere
permittuntur, & probantur etiam si velis. Alioqui maximo
se piculo exposuissent multi viri boni, q̄ nesciētes an possent
continere, cœlibes tamen conati sunt viuere. Quis em̄ aut u-
de scire potest homo, quod continere non possit? An q̄a non
tentatur? Ego huiuscemodi homines, si qui sunt, non existi-
mo esse illos, qui se castrauerunt propter regnum cœlorum:
sed qui ex vtero matris nati sunt eunuchi, non orbitate mem-
brorum, quæ nemini aut quam paucissimis in vtero matris
contingit, sed singulari naturæ proprietate, quæ a quodam
corporis temperamento proficiscitur, Nam eos qui se castra-
uerunt

M. 11

1. vñ genitulū s̄t̄, voluntū submagis. om̄is ratiō vñm̄o

uerunt propter regnum cœlorum, legimus multis fuisse tentationibus obnoxios, quas etsi frequenter sentirent, nunq̄ tam consenserunt. Huius rei exempla non est opus in Hieronymo, Benedicto, & ceteris antiquissimis monachis requirere, cum Paulus apostolus abunde suppeditet, cui datus est ^{1. Cor. 11.} stimulus carnis, propter quem ter dominum deprecatus est. Et ad Rom. Fatetur se inuenire in membris suis legem quā ^{Rom. 7.} dam repugnantem legi mentis suæ, & captiuum ducentem in legem peccati, hoc est, concupiscentiam, quæ erat in membris eius. Addit tamen: Si autem quod nolo illud facio, consentio legi quoniam bona est. Et multa alia, quibus ostendit se non consensisse ihs, quæ per concupiscentiam sentiebat, de quorum numero erat stimulus ille carnis, quem tātōpere deprecabatur. Quibus ergo notis dignoscentur illi, qui continere non possunt: Certe difficile est, esse tamen nonnullos, negare non audeo cum Christus dicat: Non omnes capiunt + verbum istud. Et qui potest capere capiat. Cæterum ex his, quæ dicta sunt, apparet coniugium non esse præceptum omnibus, quia multis consulitur cœlibatus, nec eis q̄ continere nequeunt, possumus dicere coniugium præcipi, quoniā cum hos difficillimū sit dignoscere, ita ut de seipso vnuſquisq; nihil minus sciat, quam vtrum possit an non possit continere: huiusmodi præceptum aut omnes in matrimonium protruderet, cū in rebus ambiguis tutiorem non eligere, sit periculū amare, atq; in illo, sicut ait scriptura, p̄ire: aut difficillimis scrupulis conscientias irretiret. Quomodo ergo his malis occurrit diuina sapientia: Nempe neutrum præcipiendo, nec matria

F. ALFONSVS VIRVESIVS

matrimonium nec cœlibatum, sed vtruncq; permittendo, v^s
truncq; probando, semper tamen alterum, hoc est, cœlibatum
Marth. 15
1. Cor. 7
præferendo: & frequentissime consulendo. Qui potest cape-
re capiat. Bonum est homini mulierem non tangere. Et rur-
sum: Dico aut non nuptis & viduis, bonum est illis si sic per-
manserint sicut & ego. Et rursum: De virginibus præceptū
dñi non habeo, consilium aut do, tanq; misericordiam conse-
quutus a Deo: Et paulo inferius: Si acceperis vxore, non pec-
casti: & si nupserit virgo non peccauit: tribulationem tamen
carnis habebunt huiusmodi. Postremo totum caput, verbis
quæ supra citauimus, concludit: Qui matrimonio iungit vir-
ginem suam benefacit, & qui non iungit melius facit: Et, Mu-
lier alligata est legi: quāto tempore vir eius viuit, quod si dor-
mierit vir eius, liberata est a lege, cui autem vult nubat, tātum
in domino: beatior tamen erit si sic permanerit secundum
meum consilium. Vides vbiq; a Paulo matrimonium non
præcipi, sed indulgeri fragilibus, cœlibatum vero præferri, et
ad illum capescendum vniuersos subinde moneri.

Gene. 1
Aduersus hæc omnia plures locos ex sacris literis produ-
cit Philippus. Primum, inquit, Genesis docet, homines con-
ditos esse, ut sint fœcundi, & sexus recta ratione sexum appe-
rat: Digna profecto autore Philippo scripturarum interpre-
tatio: Scilicet hic erat finis tam magnifici operis, quod sex
diebus absolueret virtus diuina, ut homo totius opificij prin-
ceps & scopus lusitaret in aula mundi vernante floribus &
pratis, luminaribus & stellis ornata. Ego hominem me esse
scio, absit tamen ut credam, ad hoc conditum esse, ut gignen-
Finis crea-
tionis ho-
minis qd.
dis

dis liberis inseruiam neque quicquam huiusmodi in Genesi traditum inuenio: Superior finis propositus est homini, nem pe ut præcesset piscibus maris, volatilibus cœli, & bestijs terræ, & sic vniuersis hisce creaturis vtens solo frueretur creatore. Hic finis est, & ratio diuino prorsus opificio congruens: Genesios verba sunt: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram & præsit piscibus maris, &c. Vides hominis finem vsq; adeo sublimem, vt creaturis omnibus eminentior ipsum attingat creatorem? Hoc est enim ad imaginem dei factum esse, vt Augustinus exponit, vt eius capax ^{August.} sit, & particeps esse possit. Et Chaldæus paraphrastes interpretatur. Ut sit sicut similitudo nostra. Hic est finis noster, hic scopus, quo vniuersa præcepta diriguntur, quæ vere sunt, præcepta: Nam gignere quantum legitime filios conditione naturæ nostre sequitur, non assequitur finem, quod id ipsum ut donemus aliquando fuisse præceptum, erat fortassis cū orbi ita deerant homines, vt defectum videretur genus humanum, nisi illi qui supererant alios procrearent: vnde eadē verba quæ in exordio mūdi duobus hominibus dicta sunt, post diluuium paucissimis illis qui super fuerunt denuo repetuntur, vt intelligas præceptum illud totius orbis inseruire neces sitati, non vniuscuiusq; libidini, aut quantumuis honestæ voluptati: Nūc vero cum plenus hic mundus sit colonis, vniuersis consulitur cœlibatus, nemini præcipitur cōiugium. Roget tamen aliquis: Num si omnes quotquot sunt homines, essent cœlibes, nonne periret humanum genus, ita & tūc cum paucissimi erant? Huic quæstioni respondet Hierony- ^{Hierony.}

s mus

mus contra Vigilantium: Si omnes, inquit, virgines fuerint, nuptiae non erunt: interibit humanum genus, infantes in cunis non vagientur, obsterices absq; mercedibus mendicabunt, & grauissimo frigore solus atq; contractus dormitantius vigilabit in lectulo: Rara est virtus, nec a pluribus appetitur. Atq; utinam hoc omnes essent, quod pauci sunt, &c. In eandem sententiam respondet Augustinus huic quæstioni, quæ sibi etiam ipse proposuerat. Attamen verba illa, inquies, Crescite & multiplicamini mandatum Dei continent, præcipientis ut homines gignant, & terram impleant hominibus, quæ et si modo sit plena, cito tamen in desertum & solitudinem redigeretur, si homines a generatione cessarent: vnde & verba illa, Crescite & multiplicamini, non permittentis sunt sed præcipientis, id quod modus ipse loquendi præ se fert: Quatenus & quando præceptū sit homini generare (si modo præceptum est vñquam) modo exposuimus: idcirco nihil noui afferit hæc obiectio, præter hoc quod verba Dei, speciem videntur habere mandati: Quanquam & huic partini

Mandatum non specie verborum, sed re est expendendum.

Alioqui si quicquid imperatiue dicitur præcepti vim habet, nihil apertius præcipitur quam cœlibatus ijs qui possunt continere: qibus dicitur: Qui potest capere capiat. Hæc formula imperatiui modi est, secundum quam multi coniuges qui possent alioqui cœlibes vixisse, contrahendo peccassent: Nam vt sint multi cœlibes, qui continere nequeant, certe coniuges aliquos esse non dubito, qui continere possent, si cœlibes

August.

Matt. 19

bes permanere voluissent, quos peccare contrahendo dice-
mus, si quicquid imperatiue dicitur admiserimus, esse præ-
ceptum. Non ergo quia imperatiue dicitur, Crescite & mul-
tiplicamini, statim iudicandum est esse præceptum, sed ad
rem ipsam, de qua scriptura loquitur, est attendendum, an
videlicet ita sit bona, ut quæ illi ex aduerso fuerit opposita,
sit mala. Quanquam quid opus est tam prolixa disputatio-
ne, ad ostendendum verba illa non continere præceptum,
cum ex ijs quæ paulo ante scriptura commemorat, constet
non ideo esse dicta, ut aliquid præcipiant, sed ut fœcun-
ditatem quandam & propensionem ad gignendum ho-
minum naturæ conferrent: Cuius rei signum est euiden-
tissimum, quod eadem verba dicta fuerant paulo superi-
us piscibus vniuersis & volatilibus, quibus ut de præce-
pto nunc loquimur, constat nihil præcipi posse, cum sint
rationis atque adeo libertatis prorsus expertes: Verba ergo
ista, crescite & multiplicamini, non pro imperio dicta sunt,
sed pro beneficio, Contulit enim illis Deus non tantum ho-
minibus, verum & animalibus brutis naturalem illam gi-
gnendi vim atque propensionem, qua semel a Deo condi-
ta vnaquæcunque genus suum nemine etiam imperante proue-
hunc atque conseruant. Ita quod sicut dixisse Deum, fiat
lux, nihil aliud est quam fecisse ut esset lux, & dixisse, Ger-
minet terra, fecisse ut terra germinaret, ita dixisse: Crescite &
multiplicamini, nihil aliud esse videtur, quam fecisse ut ani-
malia crescerent & multiplicarentur. Sed quid hoc ad præ-
ceptū de quo loquimur? Certe non magis quam illud: Con-
s ij gregen-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

gregentur aquæ, quæ sub ccelo sunt in locum ynum, & appa-
reat arida, quod etiam sub formula dictum est imperandi.

Adduntur etiam apostoli verba, ad confirmandum præcep-
tum esse cōiugium. Propter fornicationem, inquit Paulus,
vnusquisq; vxorem suam habeat, & unaquæc; suum virum.
Et illud: Melius est nubere quam viri. Hic tamen locus nihil
præcipit, tantum permittit nobis cōiugium ne fornicemur:
Quod si mihi non habetur fides, consulantur omnes veteres
interpretes, quorum si vel unus fuerit inuentus, qui hæc ver-
ba interpretetur esse præcipientis, ut nunc præceptum acci-
pimus, fateor me causa excidisse. Nam de formula imperan-
di iam exposuimus, quod non quotiescunq; ponitur intelli-
genda est præcipere. Loquuntur imperatiue qui mandant,
qui vetant, qui suadent, qui precantur, qui docent, qui permit-
tunt, & ad multa alia usurpatur modis imperandi: Quod si
vbi cunq; positus est intelligitur præcipere, hoc iam conse-
quetur præceptum esse non potentibus continere ut vxores
ducant, potentibus vero, ut permaneant coelibes, ita enim
imperatiue dicitur: Qui potest capere capiat. Sicut unus-
quisq; propter fornicationem vxorem suam habeat. Iam si
hoc admiserimus, vides quam perplexa, quam ambigua redi-
derentur omnia, quæ ad cœlibatum pertinent & cōiugium,
quam multi coniuges deberent continuisse, quam multi coe-
libes cogerentur ad matrimonium, quod, ut cætera præter-
mittam, omnibus sapientibus dicitur onus. Sed quid homi-
nis ego sum, qui multis coner verbis & coniecturis astruc-
re, Pauli verba non esse præcipientis, quod per se perspi-
cuum

1. Cor. 7

Matth. 12

cuum est & euidentis: Etenim si Paulus hoc vellet, vt vnus-
 quisq; teneretur vxorem ducere, quomodo possent illi con-
 stare que toties repetit eodem capite: Bonum scilicet esse mu-
 lierem non tangere, virginitatem se non præcipere, consule-
 retamen, melius esse coelibem permanere, virginem matri-
 monio non iungere & id genus alia. Atqui nō omnibus, in-
 quiet Philippus, præcipitur coniugium, sed his quibus peri-
 culum est ne fornicentur. Propter fornicationē enim, ait Pau-
 lus, vnusquisq; suam vxorem habeat, quod & inferius con-
 firmat, inquiens: Melius est enim nubere quam vri: quæ ver-
 ba superiora explicant, & quasi præcepti causam reddunt.
 Facile igitur possunt dinosci qui sint idonei ad coelibatū, et
 qui sint qui teneantur ad matrimonium: Qui non vritur, nō
 ducat, si nolit, qui vritur, non potest ab apostoli præcepto
 excusari. Optime quidem, videris rem (quod aiunt) acu-
 tetigisse, sed expone mihi obsecro, quid sit vri. Nam si vri
 est vtcunq; tentari, neminem credo esse aut fuisse vñquam,
 Christo Iesu & eius matre virgine exceptis, qui non aliquan-
 do vreretur, & ita neminem alloqueretur Christus cum di-
 cit: Qui potest capere capiat, & Paulus cum dicit: Qui ma-
 trimonio iungit virginem suam bene facit, & qui non iun-
 git melius facit. Dices tamen non esse vri vtcunque tentari,
 sed cum quis vehementer tentatur, tunc dicendus est vri.
 Atqui vehementer tentabatur Hieronymus, vt cæteros nūc <sup>vri quid
fit.</sup>

prætermittam, cum inter deserti algores & æstus, inter ardo-
 res & brumas, fame, siti, situ & squalore confectus, cadauer
 potius quam homo videretur, tamen sibi interesse choris

s iij fœmi

F. ALFONSVS VIR VESIVS

foeminarum, idque multoties illi vſuueniebat: Quid com-
memorem Paulos, Antonios, Hilariones, Benedictos? Vi-
des quod sanctorum miriades hac breuitate p̄aestringam.
An audebis dicere, quod omnes hi vrerentur quos legimus
vehementer fuisse tentatos? Quod si vrebantur, melius erat
illis nubere, quam sic vri, quin & peccabant in Pauli p̄ace-
ptum: Miseri, qui tot labores, inedias, vigilias, tot denique
truces pertulerunt, vt peccarent. Quis hoc dicat? Quis hoc
ferat? Quomodo ergo nos explicabimus hos labyrinthos?
Ego vero facile hunc nodum dissoluo: quia intelligo, nihil
ab apostolo de matrimonio aut ccelibatu esse p̄ceptū, sed
omnia relinquī arbitrio vniuersitatisque, ita vt nec peccent
coniuges etiam si continere possent, nec ccelibes in hoc quod
celibes sunt, etiam si forte non contineant: quorum incon-
tinentia erit peccatum, non tamen ccelibatus. Alioqui cur
potius ccelibatus huius qui non continet erit peccatum, quā
celibatus Antonij aut Hieronymi? An quia illi haud tenta-
bantur, vt caderent? Ego vero non paucos existimo viros
alioqui bonos & virtutis studiosos leuioribus tentationi-
bus cecidisse, quam Antonius aut Hieronymus pertulerūt.
Nō igitur lapsus vnius vel alterius, nec multorum quidem,
qui resistere temptationibus potuisset, faciet ccelibatū esse pec-
catum. Dices fortasse, Non omnes tenentur illam vim sibi
inferre, quam Hieronymus & Antonius intulerunt, vt non
cederent temptationi, quamobrem opus est illis alio remedio,
vt non peccent. Fateor tamen teneri omnes ad illa quae nō
nulli heroes p̄aestiterunt, idcirco illis qui lapsi sunt, melius
fuisset

fuisset illis cognouisse, quam concubinas, quia melius est nubere quam viri, hoc est, melius est coniugem habere quam illegitimo congressu aut foedis se cogitationibus polluere. Sed hic iam vides non praeferriri matrimonium coelibatui, etiam si multis & magnis temptationibus impetratur & concutitur, sed illegitimae voluptati, quae vel corpore expletur, vel mente concipitur. Hoc est viri. Haec est fornicatio illa, quae ut vitetur, consulit Paulus illi, qui aliter vitare aut non co[n]atur, ut vxorem suam habeat, nihil tamen praecepit. Rogabis fortasse, cur aegroto, & qui non valet alias euadere, non praecipiatur medicina. Quia difficilis cognitu est morbus & remedium non admodum expediens, nisi ijs quibus est necessarium, imo & ceteris obesset ne aggredentur sublimiora et innumerabilibus scrupulis obrueretur piorum hominum imbecillitas. Adhac tanta est omnium hominum aut plurimorum propensio ad coniugium, ut nihil sit illis, quatenus animalia sunt, magis naturale quam velle gignere, id quod maxime assequitur matrimonium, & sunt morbi quibus ostendisse remedium admonuisse est. Idcirco non est magis opus pracepto ad hoc ut matrimonia coeant, quam ad hoc ut homines comedant aut bibant.

Philippica XIX. De coelibatu clericorum.

Is de coelibatu indefinite praemissis, nunc de ecclesiæ decretis circa coelibatum differamus: Nam Philippus dignitatis collatione ac ceteris alijs inter coelibatum & matrimonium praetermissis, tan-

tum

Ecclesia ne tum de legibus negotium conatur exhibere catholicis. Pris
 minem co-
 git ad coe-
 libatum. Hob. 7
 mum omnium in cōfesso est apud omnes, quod ecclesia ne-
 minem cogat ad hoc vt sit cōeleans, tantum decreuit, vt quan-
 do negari nequit, quin nonnulli possint esse vna cōelibes &
 casti, illi nempe qui ex vtero matris prodierunt inepti coniu-
 gio, & qui postea vi aliqua aut ægrotatione facti sunt spado-
 nes, postremo qui possunt capere verbum Christi commen-
 dantis eos qui se castrauerunt propter regnum cōlorum.
 Decreuit, inquam, vt sacerdotes quorum munus est orare
 primum pro se, vt ait Paulus, deinde pro populo, & totius
 ecclesiæ in hoc personam gerere, sumerentur de illis qui pos-
 sint & velint esse cōelibes, et ita perpetuo cōelibatu astrinxit
 eos, qui sacris essent iniciandi: Hic video mihi videre Lu-
 therum, Philippum, & reliquos huius classis antesignanos,
 sannis & clamoribus obstrepentes. Qui possunt, inquiet,
 adolescentuli procerum ac diuitum filij, vicij, voluptati-
 bus, luxu, lasciuia enutrir, non in sapientiæ & pietatis gym-
 nasijs vt olim, sed in principum aulis vel in foris perpetuo
 versati, cuiusmodi sunt fere omnes qui sacerdotia obtinent,
 castum præstare cōelibatum: Aut quis credat fore, vel legi-
 time contineat vulgus istud sacrificiorum, quos ex meris
 nebulonibus episcopi prece aut precio quotidie faciunt sa-
 cerdotes: Quotusquisq; hominum sacris iniciatur vt Chri-
 sto seruiat, & non potius ignauo, quod illis videtur, vitæ
 genere sine labore victum sibi paret, & qua datum fuerit
 per fas & nefas ad sacerdotia graffetur: Quos alios nunc
 sacerdotes habemus: Quos spadones propter regnum cōe-
 lorum

lorum nobis occinis: Nam his qui vi aut naturæ defectu facti sunt spadones, nihil fidimus, tum quod paucissimi sint ad tantam messem ecclesiæ, tum quod multi eorum parum apti ob alios defectus tanto muneri inueniantur. Consequitur enim frequenter animi quædam imbecillitas & ægritudo ad corporis tam insignem orbitatem. Quamobrē & ecclesia huiuscmodi multis hominibus sacerdotia interdixit. Hæc & alia id genus multa vtinam non tam vere quam pertulanter obijcerentur ab aduersarijs. Sed nos, si quando calamitates id genus incidunt catholicis rebus et sacris, non semel respondimus, non defendi a nobis episcoporum & sacerdotum mores, sed ecclesiæ decreta, quæ experta non expere dire, vt qui Deo militant implicit se negotijs secularibus, ^{2. Tm. 8.} præcepit ne sacerdotes mariti & patres familias essent. Alioqui quomodo possent sæcularia vitare negotia, qbus opus esset vxori, liberis, & familiæ prospicere: illis præsertim qui bus tenuis esset res: Ad hæc cum sacerdotis munus, vt diximus, sit orare subinde pro populo, ecclesiæ preces, vota, oblationes Deo offerre, esse denique ministrum & angelum, vt Malachias ait, de cuius ore populus legem requirat, qui ^{Mal. ch. 1.} potest hæc omnia præstare maritus, vxoris amplexibus, filiorum blandicij, rei familiaris & totius ceconomiae curis implicitus: Paulus apostolus consulit coniugibus, vt interdum secedant ab sese, quo possint orationi vacare, nec audet illis præcipere, tametsi iam coniugio obligatis, vt ad pristinā vitæ consuetudinem reuertamur, tantum hoc illis indulget ne propter incontinentiā tententur a satana. Quid igitur facien-

t

cien-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

ciēdum erit illi cui semper est orandum idq; nō priuata, sed
publica oratione: Isdem Apostolus matrimonia dissuadēs
omnibus Christianis causam annexit, quia vellet illos sine
solicitudine esse, sine qua nō potest esse maritus. Quod si tan-
tum expedit omnibus Christianis sine solicitudine esse, vt
quod profitentur assequi valeant, quid iudicandum sit de sa-
cerdotibus, quorum est vsczadēo cæteris eminere, vt in colla-
tione isti vt homines nempe pastores, illi vt pecudes habeant
tur? Volo vos, inquit Apostolus, sine solicitudine esse: Qui
sine vxore est, solicitus est quæ domini sunt, quomodo pla-
ceat Deo: Qui autem cum vxore est, solicitus est quæ sunt
mundi, quomodo placeat vxori. Et mulier innupta & vir-
go cogitat quæ domini sunt, vt sit sancta corpore & spiritu.
Philippus citans illud eiusdem Apostoli, quod mulier sal-
uatur per filiorum generationem, immane quam insolenter
nobis insultat. Si talem, inquit, locum aduersarij de cœliba-
tu proferre possent, tum vero miros triumphos agerēt. Pau-
lus dicit saluari mulierem per filiorum generationem. Quid
potuit dici contra hypocrisim cœlibatus honorificentius, q
mulierem saluari ipsis coniugalibus operibus, vſu cōiugali,
pariendo, et reliquis œconomicis officijs: &c. Quid sibi vult
vſus coniugalis primus in ordine officiorum & partui pre-
latus? Cur non apertius dixit gignendo, pariēdo, &c. An pu-
dit suis verbis tametsi satis honestis nominare rem, cuius
merces (si diuis placet) est æterna salus & vita? Vbi est nūc
doctrina quæ vniuersis nostris operibus adimit merendi
virtutem etiam cū fide? Siccine quod hactenus negabatur
ieiu

ieitnijis, precibus, eleemosynis, ipsi denique charitati, hominem scilicet seruare ne Christi gloriæ videremur detrahere, nunc demum filiorum generationi, quod commune cum brutis est homini, tribuitur. Sed additur fides. Quasi hactenus quisq; merendi vim bonis operibus asseruerit sine fide. Iam vero ad insultationem reuertamur. Metitur, ut existimo, Philippus ingenium aliorum ex animo suo, qui vno verculo scripturæ pro suo dogmate reperto statim adornat triumphos. Ecce nos locum meliorem non mutilum aut perperam interpretatum produximus pro cœlibatu, & tamen nulla tropheæ erigimus, nullos canimus triumphos, tantum testimonia ipsa, in eodem sensu quo scripta sunt ab Apostolo, sub oculos ponimus, quia non hoc agimus, ut de fratribus nostris triumphemus, sed ne veritas, quorundam sceleribus, aliorum dogmatibus obruatur. Iam ut donemus verba Apostoli ad Timotheum ita & eodem sensu scripta fuisse, quo accipiuntur a Philippo, quantum interest inter foeminae esse saluam, & esse sanctam, quorum prius tribuitur coniugatæ, posterius virginis. Adde q; viris, in loco quæ citat Philippus, nihil iuuat matrimonium ad salutem, in nostro vero, virorum cœlibatui tribuitur placere Deo, matrimonio placere mundo. Philippus tñ, ut est ad colligendum ex arcans literis catholicas veritates ingenio solers, ad utrumque coniugem pertinere, quod Apostolus de foeminiis dixerat, confirmabit. Nec iniuria qdem, quippe qui coniugali usui viris iuxta ac foeminiis cōmuni salutem, non quancunq; sed eternam, verbis apostoli sit pollicitus. Obscro te bone vir, per Ve-

c. ij neris

F. ALFONSVS VIR VESIVS

neris cestum diuinum, & Lutheranæ coniugis sacrosanctos
amplexus, vt mihi bona fide respondeas. cum scripturae lo-
ca trunca, mutila, et aliorum, q̄ ipsa ferunt adducis, & his ar-
tibus propositum euicisse credis, an te sapientibus & in eis-
dem scripturis exercitatis scribere existimas, an quibusdam
duntaxat Germanis, quibus nihil aliud sonant scripturæ, q̄
Lutheri commenta dogmata? Nos h̄ic locum superius ex-
posuimus, tantum matrimonio tribuentes, quantum nec tu,
nec cæteri paranimphi vultis agnoscere. Sed opere premium
erit ipsum Apostolum hac de re prolixius audire, vt hoc in
loco ille se nobis, sicut in cæteris consuetuit, aperiat. Pauli ver-
ba sic habent: Mulier in silentio discat cum omni subiectio-
ne. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in
virum, sed esse in silentio. Adam enim primus formatus est,
deinde Eua. Et Adam non est seductus, mulier autem sedu-
cta in præuaricatione fuit. Saluabitur autem per filiorum ge-
nerationem si permanserit in fide, & dilectione, & sanctifica-
tione cum sobrietate. Hic prudens lector facile poterit ani-
maduertere, quam dissideant hæc verba ab intentione Phi-
lippi. Non hic nuptas mulieres innuptis confert apostolus,
sed vxores viris, quibus non permittit, vt dominantur vxo-
res, nec vt doceant quidē aut alio munere dignitatis fungan-
tur, causamque addit, quod prior conditus sit vir, quæ res
videtur illi primas in domo tribuere, ad hæc non seductus
quemadmodum mulier in prima illa præuaricatione, in qua
immane quantam perniciē attulit fœminæ consilium, & viri
obsecūdatio, vt ex hoc venire possit in suspicionem erroris:

quicq̄

quicquid domi suæ consuluerit, aut docuerit. Nullum ne igitur officium in Christiana republica vxoribus relinquunt ^{A-} postolus, quo sibi possint promereri Christū. Reliquit prorsus, sed ea quæ infirma sunt in cōiugio, nempe tedium, & laborem gestandi vterum, pariendi, educandi, & id genus alia quæ sunt mulieris propria, vniuersa demum illa quæ Deus quondam interminatus est Euæ. Quæ ita peccato etiam di- ^{Gene. 1.} misso remanent, vt tamen honestata sint & locupletata non mediocri gratiæ fructu, & velut inferiora mystici corporis membra sacramenti velamine cooperta. Alioqui tot curas, tantam solitudinem, tam multas carnis etiam molestias secum affert matrimonium, vt interdum videatur Apostolo malum (quod aiunt) necessarium, cui pro magno tribuit, non esse peccatum. Si acceperis vxorem, inquit, non pecca- ^{1. Cor. 7.} sti, et si nupserit virgo non peccat, tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco. Hæc omnia quantum dissident ab instituto sacerdotum, quos decet summa tranquillitas & quietudo. Quid opus est multis: Philippus ipse, veritate coactus, fatetur multa commoda quæ matrimonio desunt inesse cœlibatui, ait enim: Nec Christus aut Paulus laudant virginitatem ideo quod iustificet, sed quæ sit expeditior, & minus distrahitur domesticis occupationibus in orando, docendo, seruiendo. Ideo Paulus ait: Virgo curat ea quæ sunt domini: Laudatur igitur virginitas propter meditationem & studium. Sic Christus non simpliciter laudat hos, qui se castrant, sed addit, propter regnum cœlorum, hoc est, vt discere, aut docere Euangelium vacet. Re- ^{Matth. 19.} t. iii. cte.

F. ALFONSVS VIRVE SIVS

cte sane Philippus, tametsi non absolute ccelibatus cōmoda Christi & apostoli eius verbis exponit. Ob has igitur causas & alias huiuscmodi, quas longū esset nunc recensere, sancti patres decreuerunt, ut sacerdotio non fungerentur, nisi illiq̄ coelibes esse possent & vellēt. Dicat interim quispiam: Si hoc ita esset, vnde nobis suppeteret tanta sacerdotum multitudo quantam hodie habemus? Imo ob id etiam si aliae non essent causæ, expediret sacerdotes esse coelibes & pudicos, ut non esset illorum tanta colluuiæ, quæ inuidiam maximam, & contemptum conciliat ordini sanctissimo: Adhæc laicorum ordo minus grauaretur impensis, quas necesse est fieri non modicas, alendis tam multis ociosis. Quod si Germani episcoporum autoritate sacrificos omnes ineptos & impudicos arcuissent a sacerdotij functione, illis duntaxat relictis in ministerio, qui præstare possent quod profitentur (credo enim inueniri potuisse tot quot satis essent ecclesijs) non possent mihi nō probari. Nunc remedium inuenierunt (ut non dicam acerbius) insolens & indecorum. Nam quis ferat sacerdotem presbyterum, hoc est, senem, grauem, maturum, diuinis mancipatum mysterijs, cuius grauitas & modestia populi ineptias debet compescere, totos dies mulierculæ blandientem, dum agit proximum, dum sponsam ambit, & illi studet placere, dum domi se nouus maritus oblectat cum illa, & mores suos ad mores illius accommodat atq; demittit? An non hæc omnia imo & grauiora atq; ineptiora subeunda sunt illi, qui voluerit esse maritus? Quæ quam indecora sint, & quam pessime conueniat ille cum sacri munera functionibus, quis nō videat, quis non sens-

sentiat. Miror quibus præstigijs potuerit Lutherus totā ser-
 me alienare Germaniam, vt videntes non videant, audientes
 non intelligant, & noua temeritate ferāt, quod vix crederem
 ethnicos vnq̄ tulisse. Appage, inquies, imo apostoli ipsi & o-
 mnes ecclesiæ proceres tulerunt, de quorū doctrina & chroni-
 cis constat olim presbyteros fuisse maritos, nos nihil nouum
 inuenimus, veterem morem restituimus, qui Romanorū pō-
 tificum decretis, citra ecclesiæ totius autoritatem, est antiqua-
 tus: Ego haud inficias eo apostolorum tempore & aliquot
 post annis sacerdotes fuisse coniugatos, non quod vnq̄ lice-
 rit sacerdotibus vxores ducere, quod vos permisistis, sed qm̄
 pauci tunc temporis erant fideles, & ij qui sapientiæ & pro-
 bitatis merito erant sacrī præficiendī, omnes duxerant vxo-
 res, ut pote qui aetate integra venerant ad fidem, & senes aut
 proxime senium iniciabantur, vnde & presbyteri cooperunt
 appellari, necessitas ipsa coegit, vt ex coniugatis fierent sacer-
 dotes. Porro quod illi qui semel sacerdotij munus obierant,
 postea ducerent vxores, res est hactenus nunquam visa, atq;
 adeo nouo exemplo a vobis excogitata, quæ tantum abest ab
 apostolorum placitis & consuetudine, vt decretum tulerint
 inter alia, ne quis sacerdos post consecrationem posset vxo-
 rem ducere. Verba canonis sunt vt Latina fecit Haloander
 ex Græcis, quæ nobis summus ecclesiæ pontifex apostoli Pe-
 tri discipulus Clemens reliquit. Ex his qui coelibes in clerum
 peruererunt, iubemus, vt lectores tantum & cantores (si ve-
 lint) nuptias contrahant. Hunc sequutæ sunt synodi Arela-
 tensis & multorum pontificum ordinationes, quæ vetant

obli-

sacerdos
 post conse-
 crationem
 non potest
 vxorem
 ducere.
 Canon A-
 postolorū
 de nuptijs
 non con-
 trahendis
 post sacer-
 dotium.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

obligatum coniugio sacerdotem fieri. Licitum ergo fuit alia
quot annos ex coniugibus sumi presbyteros, nunquam tamē
presbyteris licuit subire coniugium. Quod si queratur, quæ
nam sit causa discriminis. In re de qua tam solenniter ab origi-
ne ecclesiæ perpetuo cautum est a maioribus sufficeret mihi
respondere, sic visum fuisse apostolis & cæteris sanctis patri-
bus, qui spiritu sancto illuminati ecclesiam docuerunt, gu-
bernarunt, & prouexerunt. Quicquid enim illi sciuerūt pro
oraculo nobis est habendum: quippe quod in eos maxime
competat illud quod a Salomone in huius operis præfatio-
ne mutuauimus: Verba sapientium sicut stimuli, & quasi

Ecces 11. clavi in altum defixi, quæ per magistrorum concilium data
sunt a pastore vno: his amplius fili mi ne requiras, vt illud

Lucce 10. quod Christus in eandem sententiam dicit: Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. Ex ijs tamen quæ
hactenus diximus, & inferius dicentur, perspicua satis fit cau-
sa discriminis: Nempe ad illud cogebat necessitas: hoc vero
nulla potest necessitate nec ratione quidem excusari: Aliam
tamen vel eādem alijs verbis perfuntorie saltem attingam.
Coniugium res est inferior sacerdotio: ita vt a toto genere, vt
aiunt, coniugium ordo profanus, sacerdotium vero sacer
beatur. Ab ordine ergo imo atq; profano licet ascendere ad
sacrum & sublimem: Quis vero non videat econuerso haud
æque decentem esse regressum: At interim sacerdotes nostri
omnes, inquiet Germani, erant vscq; adeo impudici, vt cum
concubinis designarent omnia illa, quæ vos cum vxoribus
admitti indigna sacerdotio iudicatis. Huic malo non potuit

meli-

potuit melius quam coniugibus mederi, quæ ut sint indecora presbyteris, minus tamen de honestant sacram ordinem, quod scortationes & adulteria. Si mederi malo est, quod illegitime fiebat & clam, lege permittere, ut publice fiat, fateor vos occurrisse sacerdotum vestrorum libidini, quibus permisisti palam facere & impune, quod hactenus occulte & legibus vindicantibus faciebant. Nisi forte existimatis aliud esse quod nunc sit, & uxores posse habere legitimas, quibus interdictum est ab apostolis, a cōcilijs, a pontificibus, ab uniuersa deum ecclesia, cuius nullum hactenus exemplum proferre potestis, quo insolitam istam licentiam addendi sacerdotibus coniugia tueamini. Quanuis enim subinde nobis occinat Philippus: quos Deus coniunxit, homo non separet: ego Matth. 19. non possum animum inducere coniuctos a Deo, quos ecclesia non coniungit. Quid, malum, non cōiungit? Imo quos perpetuo distraxit, atque disiunxit. Neque enim hic habet ecclesiam illam veterem, ad quam configiat, neque concilijs quæ tam magnifice non prædicat, potest iuuari: alioqui proferat ex illis vel unicum verbum, quod huiusmodi coniugia probet, & fatebimur nos causa excidisse. Quid? Separabuntur ne uxores a maritis? Quid non? Cum non sint uxores, sed concubinæ. Quid igitur facient tot myriades hominum in sacerdotium stulte obtrusi, qui continere nequeunt? Explorant primo si possint, postea ipss, qui omnino non potuerint, consulat ecclesia, cuius interest animarum saluti sine scandalo & schismate prospicere. Qui poterunt, inquies, explorare modo quid possint? Primum assiduis precibus petat a Deo

Sapien. 8 continentiam: quia nemo potest esse continens nisi cui dederit ipse. Deinde laboribus & inedia corpus extenuent, adhæc fœminarum consortia, nedum lusus & blandimenta, deuident. Nam inter comedationes & pocula, in crapula & ebrietate, in mulierctilarum consuetudine & convictu, etiā si marmoreus sit homo, difficile præstabit continentiam. Verissime enim usurpatum est ab adolescente illo apud comicum: Sine Cerere & Libero friget Venus. Hic Philippus responderet nostris, similia quædam admonentibus. Cur sibi quoq; non canunt hæc magnifica præcepta? vbi & addit. Sed ut supra diximus, tantum ludunt aduersarij, nihil agunt serio. Utinam non magis illuderet vobis Philippus, viri Germani, quā nos ludimus. An lusus est adhortari ad preces, iejunia, & cæteros pios labores, quibus continentiam promereris simul & obtinere valeamus? Si continentia, inqt, esset oībus possibilis, non requireret peculiare donum. At Christus ostendit eam peculiari dono opus habere: Quis negat? Hoc vere est ludere, ex professe modo nostris, quod preces exigant & iejunia, ut petatur a Deo continentia, & statim insimulare eos, quasi dicant sine Dei dono posse continere. Scimus neminem continere posse sine dono speciali, at hoc donum nō datur ebriosis, voracibus, ignauis, sed assidue orantibus, iejunantibus, aut certe abstinentibus: & ad hoc summo studio & rotis animi viribus incumbentibus, ut contineant. Ita demum datū est Paulo, ita Antonio, Hieronymo, Benedicto, Bernardo, & cæteris sanctis omnibus, aut multis contingit, & ita hodie aliquot bonis viris non paucis credendum est dari, de quorum numero

mero illos esse credo qibüs Philippus dicit: Cur sibi nō quo-
que canunt hæc magnifica præcepta: Verum vt hæc sint mā-
xime vera, non tenentur, inquies, cæteri eadem præstare, quæ
præstiterunt illi. Si de simplicibus loqueremur Christianis,
verum aīs, nūc cum de his, qui sua sponte sacerdotium expe-
tierunt, & sunt assequuti, loquamur, quibus apostoli, cōcilia,
pontifices, & sancti omnes asseuerant, non licere ducere vxo-
res, iure ab illis exigimus, vt summa vi nitantur ad id, etiam si
difficillimum sit, quod semel sunt vltro professi, & vt omnia
tum faciant, tum patientur, quibus coelibes queant euadere.
Hic Philippus nobis occinet illud apostoli: Propter fornicationem
vnusquisq; suam vxorem habeat. Et: Melius est nu-
bere quam vri, Quod remedium suauius est multo ijs, quæ
nos proposuimus: nec remedium tantum est, verum præce-
ptum, vt ipse vult, quod nullis humanis legibus, nullis votis
possit derogari: Nos superius ostendimus concessionem es-
se & indulgentiam, non præceptum. Verum vt sit tantum-
modo concessio, non minimam difficultatem faciunt verba
illa: Propter fornicationem vnusquisq; vxorem suam habe-
at: quibus vnicuiq; tribuitur ius vxorem ducendi, si aliter for-
nicationem vitare non potest. Quo iure ego, vt ingenue lo-
quar, non video quomodo se quisq; possit priuare illor; quib;
explorata fuerit propria fragilitas, quin simul se vita æ-
terna priuet: Displacet enim Deo infidelis & stulta promis-
sio. Et quid stultius quam id polliceri, quod præstare ne-
queas? Receptissimum vero est apud theologos, in via sa-
lutis humanæ nullam esse perplexitatem, hoc est, nemis

v ij nem

Eccēs 9

nem ita legibus aut votis posse teneri, quin aliqua pateat illi
 modus quo saluti sue consulere possit. Nam si daremus illum,
 qui temere se legibus aut votis continentiae astrinxit, nec posse
 ducere vxorem, quia cœlibatum promisit, aut saltem admisit,
 nec posse continere, quia non est de illis qui possunt capere ver-
Math.19 bum istud, quoniam quidem non oœs capiunt, ut Christus ait, huius-
 modi homini causa esse videretur vtrincq; salutis via (quod aut
 haec credat.) nam si duxerit, peccat in professionem & leges
 ecclesiæ, si non duxerit, peccabit, si continere nequeat, in ius di-
 uinum. Quid igitur faciet, quo se vertet misellus homo, quod pe-
 culiari illo continendi munere destitutus, mediis tenetur, &
 vtrincq; diris & inextricabilibus scrupulis constringitur? E-
 go autor illi essem, ut omnia tentaret, quo perfidere posset quod
 est pollicitus, nec id oneris illi imponerem, nisi seipse iure illo
 ducendi, quod habent omnes homines, sua sponte priuaf-
 set, ita ut nihil iuris sibi reliquerit, praeter id quod conferunt
 Apostoli verba: Propter fornicationem vnuſquisq; vxorem
 suam habeat, &c. quo non potest vti, nisi prius tentatis omni-
 bus deprehenderit se fornicationem aliter vitare non posse:
 Nam si potest aliter vitare, nullum supereſt ei ducendi ius, quo
 cessit in vniuersum cœlibatus professione. Cur non potest,
 inquires, quod concessum est omnibus vti? Quia libertatem
 illam communem sponte sua obtulit Deo, exhibens corpus
 suum hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem: si tamen,
 quod Apostolus addit, rationabile fuerit eius obsequiu. Haec
 oblatio cum possibilis sit, ut supponimus, tametsi difficultis, &
 piæ esse cum apostoli Pauli, tu Christi ipsius verba declarant,
Rom.12 quis.

quis dubitet, quin illum qui semel obtulerit, obliget ad redendum? Verum de hoc fusius infra, cum de votis monachorum differemus. Nunc ad illum quem legitimus scrupulus angit & excruciat, qui si omnibus quæ Christiana prudentia fert, serio ac fidei ardore tentatis, viderit se non posse continere, confidenter ego illi auderem consulere, ut nō propria autoritate quæ potius esset temeritas, sed summi pontificis indulgentia saluti suæ per matrimonium prospiceret. An non poterit hoc Pontifex indulgere? Quid ergo potest, si animas Christi sanguine redemptas de ipsis faucibus inferi, quo se incaute præcipitarunt, euadere conantes, non potest eripere? An tantum potest excommunicationum et anathematum fulmina vibrare, leges condere, & totius orbis litigies Romam transferre? Ego vero quicquid ituris illi Christi ana respublica tribuit, libenter agnosco, ita tamen ut animarum salutem præcipue intelligat sibi commissam, & ad hanc tuendam ac prouehendam sciat se plenitudinem potestatis accepisse. Hoc est enim esse Christi vicarium, cum casus necessitatis inciderit, posse facere id, quod Christus ipse ficeret, ne salus animarum discrimen aliquod magis subiret. Si quis 2. Cor. 10. confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se, quia sicut & ipse Christi est, ita & nos, nam etsi amplius aliquid gloriatus fuero, de potestate nostra quam dedit nobis dominus in ædificationem & non in destructionem vestram, non erubescam: Potest ergo Pontifex huiusmodi necessitatibus, modo veræ sint, per matrimonia occurrere. Alioqui si hanc potestatem summus Pontifex non habeat, qui potest

v iij rit

F. ALFONSVS VIRVESIVS

rit ecclesia membrorum suorum pericula omnia vitare, cum
in comperto sit plures nunc incidere passim necessitates di-
spensandi, & moderandi leges & iura, quam condendi. Hic
tamen aliquis roget: Quid opus est Pontificis indulgentia
ad prospiciendum animae saluti, vbi constat de periculo &
necessitate? Cui ego: Quid opus est medico ad prospicien-
dum corporis saluti, vbi constat de aduersa valetudine? Na-
ut me alias simili quæstioni respondisse memini, quis ægro
concedat facultatem abutendi pharmacis, etiam si sit medi-
cus. Potest quidem cognoscere quod necessaria sint ei medi-
camenta, quibus vero & quatenus sit vtendum, non pro-
prio iudicio, sed sapientis medici consilio definit. Ad eun-
dem modum censendum est de animi morbis, aut quibus-
uis alijs necessitatibus, nisi quod in his non quiuis potest esse
medicus, cuius censura sit saluti prospiciendum, sed (quod
Heb. 5 ait Paulus) qui vocatus fuerit a Deo tanquam Aaron. Hinc
2 Cor. 11 enim est illa potestas, quam isdem dicit sibi & cæteris apo-
stolis traditam ad ædificationem, alioqui periculum esset, ne
Gala. 5 quod ipse etiam alibi cauendum præcipit, Christiani (vt sunt
homines in deteriora proclives) libertatem hanc darent in
1. Petri 1 occasionem carnis. Quasi liberi, inquit Petrus apostolus, &
non quasi velamen, habentes maliciæ libertatem. Cum nos
liberos dicit, ostendit nulla constrictos esse lege, nisi quate-
nus charitati, quam Iacobus legem perfectæ libertatis appel-
lat, cæteræ leges inseruiunt, cum vero cauet, ne libertas hæc
velamen maliciæ sit nobis, priuatae indulgentiæ abusum pro-
hibet. Quis enim iustum indulgendi mensuram in propria
neces-

necessitate sibi arroget, cū & necessitas ipsa non facile dignoscatur, sit ne vera necessitas, an morbus animi ementitæ necessitatis specie obrepens? Cæterum cum legis alicuius coacentis libertas, pontificum autoritate conceditur, loquar for tassis audacius, in tuto est conscientia illius cui concessio indulget, etiam si minus attente, vt sunt humana, dum tamen non maliciose aut oscitanter rem ipsam expenderit. Nouit enim Christus figmentum nostrum & scit mortalium cogitationes semper esse timidas & incertas prouidentiæ humanae. Cum igitur, vt ad institutum redeamus, tot ac tamen rationabiles causæ coegerint ecclesiam, vt coniugium separaret a sacerdotio, quid est in hac ordinatione, quod Philippus possit in crimen vocare? Aut quid iniquius esse potest, quā propter prauos mores hominum sanctissimas ecclesiæ leges damnare, rescindere? Adhaec, cum constet nec apostolorum nec vlo iam inde ab apostolis tempore permisum est sacerdotibus ducere uxores, qua fronte defendi potest facinus istud Germanorum sacerdotum, qui tam impudenter, nulla ratione habita ecclesiasticæ potestatis, nulla Hierarchici ordinis, nulla Pontificiæ dignitatis, nulla demum apostolicæ disciplinæ atque censuræ, quia inter coniugia & Greas compotationes, in quibus totos dies interdum consumere, non videntur sibi posse a mulieribus abstinere, ausi sunt in ecclesiæ contemptū & totius populi Christiani scandalū ducere uxores? Et super hæc omnia (si diuīs placet) quibus hæc non probantur, sesquihæretici audiūt. Magis odio, inquit Philippus, digni sunt aduersarij nostri, q̄ Encratitæ, qui

qui quadam specie religionis lapsi videntur: Illi Sardanapali
consulto, abutuntur prætextu religionis: En noua hæresis
Sardanapalorū, peior hæresi Encratitarum. Agnoscis lector
Philippicos lepores, & Euangelicam modestiam eius, qui se
Euāgelium restituisse gloriatur: Sardanapalus, a quo nobis
nomen imponit, Assyriorum rex fuit, luxu, libidine, & volu-
ptatibus infamis. Qui sunt igitur veri Sardanapali? Nempe
q̄ toto dies potant in ganeis, certant sorbitiunculis, cyathor̄
numeris vincit, emortuā libidinem pipere, gariophyllo, gin-
gibere & id genus alijs falsamentis restituunt, nunquam fir-
mis gressibus surgunt a mensa, quorum ingluuies vtrunc̄
solem attingit, quorum Deus vēter est & gloria, quibus pro-
ludo est publice palpare mulierculas, amplecti, osculari, lusi-
tare, & a scenicor̄ ritu minimum aut parum abesse, quibus
virginitas non mundicia, coelibatus est hypocrisis, ieunium
superstitio, quibus, vt ventri liberius inseruirent & rei, Chri-
stus semel meruit regnū cœlorum, nec alijs bonis operibus
opus est illis, nisi vt credāt sese, vtcunc̄ vixerint, saluos fore.
Hi sunt mores, hæc placita Sardanapalorum. Attamen ope-
ræprecium est videre, pro quibus factis aut quibus meritis
iudicemur peiores Encratitis, & Sardanapali audiamus.
Multi, inquit, hæretici male intellecta lege Moysi, contume-
liose senserunt de coniugio, quales fuerunt Encratitæ, de qui
bus supradiximus: Et constat monachos passim solitos es-
se de coelibatu superstitiones sermōes serere, qui multas pias
conscientias propter legitimū vsum coniugij perturbaue-
runt. Nec difficile nobis esset exempla commemorare: Nam
et si

et si non damnabant coniugium in totum, propter procreationem, tamen vituperabat tanquam vitæ genus, quod vix unquam Deo placeret, aut certe non placeret, nisi propter procreationem: cœlibatum vero efferebant tanquam angelicum vitæ genus. Hunc prædicabant gratissimum Deo sacrificium esse, mereri remissionem peccatorum, mereri aureolas, ferre centesimum fructum & alia infinita. Has religiones angelorum Paulus ^{Col. 2} improbat ad Col. opprimunt enim cognitionem Christi, cum sentiunt homines, se iustos repatri propter tales obseruationes, non propter Christum. Deinde opprimunt cognitionem præceptorum Dei, cum præter Dei præcepta excogitantur noui cultus & præferuntur præceptis Dei. Quare sedulo aduersandum est in ecclesia his superstitionibus persuasionibus de cœlibatu, et ut pie conscientiae sciant coniugium Deo placere, & ut intelligent quales cultus approbet Deus. Sed aduersarij nostri non regrunt cœlibatum per superstitionem, sciunt enim non præstari castitate, verum prætexunt superstitiones opiniones, ut imperitis fucum faciant. Magis igitur odio digni sunt quam Encratitæ, qui quadam specie religionis lapsi videntur: Illi Sardanapali consulto abutuntur prætextu religionis. Hæc summa est criminum. Propter quæ Philippo visi sunt catholici magis odibiles Encratitis, & digni qui Sardanapali appellantur. Quæ crimina æquum est, ut membratim expendamus. Primum dicit monachos solitos esse de cœlibatu superstitiones sermones ferere. Quos sermones? Nempe quod cœlibatum commendet Christus, atç suadeat, quod Paulus cœlibes præferat

F. ALFONSVS VIRVESIVS

ferat coniugibus, quod prædicet melius esse non tradere virginem nuptui, quam locare, quod ingenue asseueret cœlibes placere Deo, maritos mundo, diuisas esse vxorem & virginem, virgines Christianas corpore & spiritu sanctas. Hi sunt superstitionis sermones quos monachi serunt, quorum sermonum superstitionis etiam apostolum Paulum in ius vocat, ipsius enim sunt. Sed additur, nescio quid, de aureolis, quarum non meminit Paulus. Et quod totius criminis caput est, fructus centesimus virginitati tribuitur. De aureolæ nomine, quæ solet virginitati ac theologis tribui, non est animus cum Philippo contendere. Hoc certe verissimum est, quoddam gloriæ decus ita peculiariter deberi virginibus, ut nemini aliorum quantumlibet perfecto contingat. Quod, inquires, est illud? Id nimirum de quo Iohannes apostolus in Apocalypsi: Vidi & ecce agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadragintaquatuor milia habentes nomen eius & nomē patris eius scriptum in frontibus suis. Et audiui vocem de cœlo tanq; vocē aquarū multarum, & tanq; vocem tonitruī magni, & vocem quam audiui, sicut cytharedorū cytharizantiū in cytharis suis, & cātabant canticum nouum ante sedē et ante quatuor animalia & seniores, & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadragintaquatuor milia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus nō sunt coinqüinati, virgines em̄ sunt. Hi sequuntur agnum quocunq; ierit. Habes summam cœlestis prærogatiæ, quæ solis est beatis cōcessa virginibus, utere nomine quod volueris ad illam significandam, si non placet.

Aureola
virgini-
bus da-
tur.

Apoca. 14

Cor. II

cet aureola. Si quis enim videtur contentiosus esse, nos talem
 cōsuetudinem non habemus, neq; ecclesia Dei. Porro quod
 monachi tribuunt virginitati fructum centesimum, vetu-
 stissima est sanctorum patrum interpretatio, ita ut si hac &
 huiusmodi occasionibus ad augendum huius disputationis
 nis volumē vellem vti, vel sola transcriptione possem vide-
 rialiqd magni fecisse. Sed quid ego in re non dubia, testibus
 yrar nō necessarijs. Satis sit Hieronymum recepta a vetustis
 ribus hac Euangelici seminis expositione & doctrina vsum
 fuisse non mō ad Lætam, ad Gerontiā, & Eustochium, ver
 & aduersus Iouinianū. Nam qua fronte audeat quis repre-
 hendere in nobis, quod a tali viro & antiquioribus illo factū
 accepimus. Hactenus de primo crimine. Proximum est, q
 monachi eti non damnant coniugiū in totum propter pro-
 creationem, tñ vituperant tanq; vitæ genus, quod vix vnq
 Deo placeret, aut certe non placeret nisi propter procreatio-
 nem. Quam responsonē mereatur tam manifesta calumnia,
 vos viri boni, ad quorū iudicium prouocauit Philippus, ob-
 secro iudicate. Quoties grauitatis vestræ ac prudentiæ venit
 in mentē, non possum non mirari, qui factum sit, vt tam per
 tinaciter ab ecclesia discesseritis, sed rursus cū ad doctorū ve-
 strorum artes & imposturas oculos conuerto, quos non pu-
 det tam aperte fallere, et qe quid sibi vīsum fuerit, quo nos vo-
 bis odiosos reddant & suspectos comminisci, mirari tantis-
 per desino. Ecquis est qui nesciat, vnum de capitibus contro-
 uersiae quam hactenus habuimus cum Lutherō fuisse ma-
 trimoniū dignitatem, cui Lutherus adimit sacramentum,

Virginita
ti fructus
centesimus
tribuitur.

Hierony.
Matt. 13

x ij nos

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Bona coniugij tria. nos tribuimus. Et nunc (si Christo placet) audimus nō prohibiri nobis coniugium, nisi propter procreationem. Est inter theologos receptissimum & solenne, tria esse coniugij bona, proles, fides, sacramētum. Horum meminit Augustinus super Genesim ad literam & alijs locis, ab eo accepit sententiarum magister. Hinc dimanauerunt per vniuersa gymnasia, ita ut nullus sit neque summarum, vt vocant, liber, imo nec puerorum villa chartula, in qua non inueniantur, explicata atque digesta. Horum Lutherus & eius asseclae prolem tantum reliquerunt. Nam fidem sustulerūt diuortio, quo ita separari permittunt coniuges, vt vtroq; viuo liceat alijs coniugi. Sacramentum non modo negant, verum irrident. Et interim occinitur nobis, quod doceamus nō placere Deo coniugium, nisi propter procreationē. Philippus vero inter hēc nondum explicat illud, quamobrem matrimonium placeat, quamquam nec placendi quidē vim illi deferet, si sibi constare velit. Certe Paulus videtur coniugibus negare plenam facultatem placendi Deo, cum dicat cōelibis studium esse, placere Deo: mariti vero quō placeat mundo. Hoc tamen haud matrimonij vitium est, sed nostrum: cui vitio vtcunq; mederi potest cōelibatus, nam coniugio videtur augeri. Sunt tamen alia bona in matrimonio, quae quotidie prædicantur a nostris, dum illi ex sacris literis & totius ecclesiæ traditione sacramenti gratiam et dignitatē tribuunt. Est namq; sacramentū gratiæ signum efficax, mō sit eius capax interius is, cui exteriorius sacramentū cōfertur. Quod idipsum cū matrimonio asseratur a nobis, quis non videat quantū bonum, imo q; multa bona

ta bona in hoc vno illi tribuamus: Cur ergo tanto bono sacerdotes vti non permittimus: Quia ipsi pro maiore bono sua se sponte priuarunt: Cur vero etiam non sacerdotibus et liberis suademus vt coelibes viuant: Ego vix crediderim me suasisse cuiq; tantum admoneo, vt vnuſquisq; cōſcientiam suam & vires consulat, & id sequatur, quod saluti ſue magis expedire iudicauerit. Pro his vero qui ſuadent respondebit Paulus, cuius exemplo faciunt. Aperte em̄ pronunciat, velle ſe omnes eſſe abſcq; ſollicitudine, quam ſecum afferat matrimonium, eſtq; multus in ſuadendo coelibatum, quā multis nominibus præfert coniugio. Mihi ſatis eſt oſtendiffe, q; abſit a vero, quod nobis obiectum eſt a Philippo: Tertium criminis caput eſt, quod commenticijs religionibus angelorum, vt vocat Paulus, opprimamus cognitionem Christi & cognitionem præceptor̄ Dei, cum præter Dei præcepta ex cogitantur noui cultus, & præferuntur præceptis: Quare aduersandum eſt, inquit, in ecclesia his ſuperſtitioſis perſuasionibus. Hoc ſi verum eſt, quis non videat, quā ſit horribile & detestandum: nedum auersandum: Sed qm̄ religiones angelorum vocat monaſticam professionem, de qua ſuo loco diſſeremus, tantum hic attingam quod ait has eſſe quas dānat Apostolus ad Col. vnde & nomen uſurpat, quod cōſtat Col. 2. eſſe vaniſſimum. Nā Apostolus tñ ibi loquitur de ſuperſtitioſibus Iudaicæ legis, quæ ſunt, inquit, vmbra futurorum. præſtat tamen integrum afferre periodum. Nemo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut ſabbatorum, quæ ſunt vmbra futurorum, corpus autem

x iij Chri-

F. ALFONSVS VIRVE SIVS

Christi. Nemo vos seducat volens in humilitate & religione
angelorum quæ non vidit, ambulans frustra inflatus sensu
carnis suæ, & non tenens caput ex quo totū corpus, &c. Hic
Paulus solis aduersatur cæremonijs Iudaicis, idq; hoc nomi-
ne præcipue, quod cum omnia illa signa essent & vmbra ve-
ritatis, que facta est in Christo Iesu, retinere mordicus & per-
tinaciter vmbram, nihil aliud erat quā negare veritatem. Si-
gnorum enim tam periculæ obseruatio, quid aliud erat quā
assertio, nondum aduenisse qui signis illis promittebatur. Id
erat Christum non obscurare modo, verum & negare. Hu-
iusmodi obseruationes Paulo dicuntur angelorum religio-
nes, non monastica professio, de qua nec meminit quidē Pau-
lus, nisi quatenus hortatur ad multa, quæ sequuntur mona-
chi, tametsi non omnia assequantur. Est autem nominis ratio
sumpta a beati Stephani verbis, qui legem acceptam esse di-
cit, ut narrat Lucas in dispositione angelorum, & isdem a-
postolus ad Gal. scribit legem esse per angelos ordinatā. Sunt
qui hoc nomen referant ad priuatas reuelationes, quas cōm-
niscebantur Iudæi, quo simplicibus facilitius imponerent, ne le-
gem Mosaicam pateretur antiquari: ita ut Paulus ironice no-
men usurpauerit. Verum vtcunc; accipiatur, luce clarius ap-
paret, nihil ad nos attinere, qui ritus quosdā & cæremoniæ ex-
diametro, qd aiunt, a Iudaicis dissidentes obseruamus, vel ad
corporis mortificationem, in qua est abstinentia continentia
fidissima custos, vel ut sacra certo ordine peragantur, iam qd
objicitur, a nobis opprimi cognitionem mandatorū dei, quia
nouos cultus mandatis præferimus. Si nouos cultus consilia
apfel-

appellet euangelica Christum Iesum in partem criminis vocare videtur: is enim interroganti iuueni respondit: Si vis ad vitam ingredi serua mandata, ad perfectionem vero, proposito consilio, quod nullis est hactenus comprehensum praecipuis, inuitauit: Si vis, inquit, perfectus esse, vade, vende omnia quae habes, & da pauperibus, & veni sequere me: Quanquam non ignoramus perfectionem Christianam solius esse charitatis, quae finis est mandatorum Dei, consilia vero eo plus videntur habere perfectionis, quo magis inseruiunt charitati. Verum de hoc copiosius infra. Nunc satis sit ostendisse qualia sint, et quid veritatis habeant crimina, propter quae vocamur a Philippo peiores Encratitis, & Sardanapalis: pro quibus meritam gratiam nunquam committet, ut referamus. Sed fortassis nos Sardanapalos appellat, ob facinora, quae paulo post ex Satyricis poetis commemorat aduersus Romanos: Nos verorum Sardanapalorum doctrinam & mores superius descripsimus, quibus illa conueniant iudicet lector. Nam ut veritatem tacere non possumus, ita contumelia quenquam afficeremus, ut Philippus, qui Romanis viuentibus, & Christianis obijcit crimina, poeticalicentia in defunctos & infideles quondam iactata. Peiores vero quam Encratitae, ob id vocari nos credo, quod ex Paulo citat Philippus aduersum nos. Spiritus autem manifeste dicit, quod in nouissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium & cauteriatam habentium conscientiam, prohibentium nubere & abstinere a cibis, quos Deus creauit ad percire.

percipiendum cū gratiarū actione fidelibus, & ijs qui cognoverunt veritatem. Hæc ex Paulo. Sed nos superius non semel respondimus, quod ecclesia neminem cogat ad cœlibatum: tantum decreuit, ut sacerdotes non fiant, nisi ex ihs, qui possint & velint esse cœlibes. Cur ergo, inquies, prohibet ne sacerdotes, qui continere nolunt, ducant uxores? An nō est hoc prohibere nuptias quod Apostolus dānat, & vocat dissensionē a fide? Si hoc esset quod Paulus dānat, nunquam apostolorum & totius ecclesiæ decreto sacerdotes arcerentur a coniugio. Non est prohibere nuptias, vetare, ne qui semel coelibatus votum suscepit, fiat maritus, & irritum faciat foedus, quod cum Christo pepigerat: Sed quod Manichæi & Encratitæ hæretici faciebant, docere quemcunq; congressum viri & foeminæ quantumuis legitime cohærentium esse illicitum, & immundum, hoc est, nuptias damnare, & prohibere, nullas credere esse licitas. Lex vero ecclesiæ nullas dānat aut prohibet: solum ostendit, quas credunt esse has, non veras esse nuptias. Quamobrem? Quia non magis qui se castrauerunt propter regnum cœlorum, hoc est, propter euangelicam pietatem, possunt pie gignere, quam naturaliter, qui naturæ defectu aut iniuria mutilantur. Vtricq; dicuntur eunuchi, quia vtriscq; perpetuo est adempta gignendi potestas: alteris legitima, alteris naturalis, atq; adeo neutri sunt apti coniugio, alioqui inepta videretur illa Christi collatio, quam afferat coelibatus professionem dupli spadonum generi adiungens & æquans: Episcopi ergo & cæteri ecclesiæ ministri, quorum interest satagere, ut ecclesiastica disciplina seruitur,

Ecclesiæ
lex in pro-
hibendo
nuptias fa-
cerdoti-
bus.
Matth. 19

Matth. 19

etur, huiusmodi societas sacerdotum & foeminarum iure dis-
soluunt, ac dirimunt. Cur enim non dirimant publicas scor-
tationes, & inhonesta contubernia, que nuptiarum fuso per-
petrantur? At occidunt, inquit, multos bonos viros tantum
propter coniugium: & cum canon iubeat suspendere sacer-
dotes, isti parum commodi interpretes suspendunt, non ab
officio, sed ab arboribus: Atque haec ipsa parricidia ostendunt
hanc legem doctrinam esse dæmoniorum, nam diabolus ^{cū Iohann. 5}
sit homicida, legem suam defendit his parricidijs. Omitto in
his verbis, quod legem quam ab apostolis superius ostēsum
est fuisse sanctam, & ab apostolicis viris perpetuo firmatam
atque seruatam, ne sacerdotes ducerent vxores (ea est enim pro-
pter quam facere nimis, ut sibi videtur dicit homines ab ar-
boribus suspendi) legem diaboli appellat, & doctrinam dæ-
moniorum. Hic enim maxime locum habet illud Hieronymi: ^{Hieronym.}
Perfidiam exposuisse, superasse est. Tantum expēdamus an
iure plectantur illi, qui sacris semel iniciati ducunt vxores. Sunt
qui velint modeste agi aduersus hæreticos, & omnia debere
tentari, priusquam veniatur ad ultimum discrimen. Quæ o-
mnia? Nempe ut verbis, solidis rationibus, conciliorum pla-
citis, scripturarum sanctorum & sacrorum interpretum testi-
monijs doceantur, & conuincantur: Omnis enim scriptura
diuinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum,
ad corripiendum, ad erudiendum. Quomodo autem erit ^{1. Timo. 3}
scriptura utilis nobis, nisi ea in his quæ recenset Apostolus
vtamur? Video enim usu receptum esse apud plerosque, ut
aduersus illos agant literis & verbis, in quos non possunt

y sœuire

F. ALFONSVS VIRVE SIVS *EVCA*

sæuire verberibus, aut necibus grassari: quod si quempiā misserum homuncionem naēti fuerint, in quem liberum sit illis animaduertere: mox arreptum infami iudicio sistunt, in quo ut celerrime absoluatur & ostendatur immunis a culpa, criminis tamen notam nunquam nō feret. Si vero aut aliorum consuetudine seductus, aut circūnuentus astutia, fortassis & incuria lapsus deprehenditur, statim non solida doctrina, nō blandæ suasiones & monita paterna (tametsi patres gaudent appellari) sed carceres, flagra, secures aut faces expedientur: quibus etsi corpus afficitur supplicio, animus tamen non potest immutari. Solus enim ad hoc est idoneus, sermo Dei vivus & efficax, penetrabilior omni gladio ancipiti, &c. Roget tamen aliquis: *Quid fiet ijs qui peruvicaci temeritate omnia ista contemnunt: scripturas non audiunt nisi perperam expositas & ad eorum dogma prætortas: vniuersalis ecclesiæ consuetudine & patrum autoritate non mouentur: conciliorum decretis tantis per obediunt, eatenus scilicet, quatenus illis fauere videntur: Quid, inquieris, fiet istis? Num permittebitur illis impune in simplicium animas grassari, & fidelium subuertere conscientias?* Absit. Ego huiusmodi mōstra, quæ cicurari nulla diligentia possunt, cum Augustino, Hieronymo, & cæteris patribus semper radicitus si fieri possit, amputanda iudicau. De qua re memini me olim ad Erasmū scripsisse. Hoc concilio fieri credo cædes illas & supplicia, quæ Philippus miris querimonij & tragicis verbis exaggerat. Haud enim plectuntur sacerdotes, quod vxores habeant solummodo, sed quod admoniti eas dimittere nolint, quæ fal-

Hebr. 4

sæ coniuges sunt, & veræ concubinæ: Neq; hoc solum, verum & ab altaris officio manus non continent, quod sanctorum patrum decretis Philippus non negat esse cautum. Hęc contumacia est, quæ a iudicibus animaduertitur, in qua Philippus ipse fatetur inesse schisma, nostris hærefis aperta videtur. Continet enim iudicium prorsus insanum, quo huiusmodi omnes credunt ecclesiam semper aberrasse, quæ hactenus prohibuit sacris iniciatos coniuges fieri.

Difficillimū est Philippi insolentiā & contumelias in hac materia ferre, nā si respondeas euangelica modestia nihil euiceris, si contēnas, causa videberis excidisse: oīa furiosis clamoribus & conuiciorum caligine obnubilat, & vel erroris fiducia, vel causæ diffidentia verbosis insultationibus conatur extorquere, quod firmis rationibus non potest euincere. Argumentationibus suis vtcuncq; congestis, transit ad nostra: illa duntaxat, quæ sibi dicit fuisse proposita, vt significet nobis non esse alia: Nos quædam hucusq; protulimus: grauiora et efficaciora credimus ab alijs esse producta, aut certe posse produci. Verum responsiones eius afferamus: Primum, inquit, dicunt a deo reuelata esse legem, Videlicet videtis extreamam impudentiam istorū nebulonū: Audent affirmare, quod diuinitus reuelata sit lex de ppetuo cœlibatu, cū adueretur manifestis scripturæ testimonijs, quæ iubent vt unusquiscq; habeat vxorem suam propter fornicationem: item q; vetat dissoluere contracta matrimonia. Paulus admonet quē autorem habitura fuerit ista lex, cum vocat eā doctrinam dæmoniorū. Et fructus indicat autore, tot monstrosæ libidines,

Y N tot

F. ALFONSVS VIRVESIVS

tot parricidia, quæ nunc suscipiuntur prætextu illius legis;

Quid scriptura sacra iubeat, quid ve permittat circa coelibatum & coniugia, superius exposuimus; nunc satis sit repertere, quod millies suppositum esse volumus. Ecclesia neminē cogit ad coelibatum, qui continere non possit, aut nolit, præcipit tantum ut illi tantum qui volunt, an possint ipsi viderint, qui onus vltro subeunt, presbyteri ordinent, & non alij. Quæ lex quā rationabilis fuerit, ex his quæ nobis sunt exposita, iudicari potest. Nec solis innitimus priuatis reuelationibus, qd genus argumentorum mihi in rebus serijs minime placet, sed euangelicis & apostolicis testimonijs & conciliorum decretis. Aduersus quæ omnia cū Philippus damnet coelibatum, quæ hypocrisim appellat, & illi aduersandum esse in ecclesia pronunciat, nunq tamen audiet a nobis, nebulō, asinus, Sardanapalus, & peior Encratitis, tñ pro his & id genus alij nomini bus aut potius ignominijs Christum precor, vt Philippus non sit, quod ab ecclesiæ principibus, iudicibus, & pontificibus audit. Iam quod de fructibus dicit facile est in contumeliam cuiusuis legis etiam diuinæ conuerti, si fructus legis vocentur abusus transgressorum. Lex enim quantumlibet bona nō potest perficere, vt omnia peccata vitentur, quin quodammodo peccata multiplicat, dum per occasionem auget concupiscentiam. Occasione accepta, peccatum per mandatum operatum est in me oēm concupiscentiā. Peccata igitur illa, quæ Philippus imputat legi, nō legis fructus sunt, sed carnis & cōcupiscentiæ, inter quos fructus omniū pessimus est morbus iste insurgendi aduersus bonas leges propter malos homijs

Rom. 7

hominum mores. Nam caro semper aduersus leges insur-
git, non modo transgrediendo, verum iudicando & dñan-
do quicquid legibus etiam diuinis cauetur. Sapientia carnis Rom. 8
inimi ca est Deo, legi enim Dei non est subiecta, nec enim po-
test. Hæc sapientia est, quæ cœlibatum damnat aduersus
Paulum, ut Hieronymum & cæteros ecclesiæ proceres præ-
termittam. Et optime dictum est ab apostolo, Sapientiam car-
nis inimicā esse Deo. Nihil est enim, quod magis carni De-
um reddat infensum & exosum, quam legis coercio, qua
prohibetur voluptatibus suis & concupiscentiæ inferuire.
Vnde non solum aduersus doctrinam cœlibatus, verum &
aduersus legem continentiæ, multi verbis, plurimi operibus
insurgunt, qui ita scortis vti licere sibi putant, quemadmo-
dum & cibis. Nam continere, inquiunt, quid aliud est, quā
naturæ inferre vim & eius motibus incitamento, quod illi
insitum est a Deo, auersari: Quod si illis coniugij remedi-
um afferas, optime, inquiunt, quasi mecum possim, miles,
mercator, aut quavis alia causa hospes, vxorculam circum-
ferre. Quid quod nec vxorem habere possum, quando in-
dotata me ad famem rediget Saguntinam & quę dotem ha-
buerit, mihi inopi & in diem viuenti non nubet. His & id Psal. 140
genus alijs verbis vtitur caro, ad excusandas excusationes in
peccatis. Quin & legis, quæ solutis mulieribus prohibet vti,
fructus esse dicunt cæteras monstrosas & horrendas libidi-
nes, ac Veneris mohumenta nefandæ. Vnde & omnes mœ-
chi & scortatores mire sibi placent, & de pudicitia blandiun-
tur, cum vident, aut audiunt quosdam in id genus sceleri-

y iij bus

bus deprehensos. Quid est hoc aliud, quam huiusmodi flagitia continentiae legibus imputare? Quid dicam de his, qui grauissima quapiam contumelia sunt affecti? Quam procaciter aduersantur legi, quae præcipit nobis remittere fratribus de cordibus nostris, quam audacter huic opponunt et preferunt illam viri boni descriptionem ex Cicerone: Vir bonus est qui multis prodest, nemini nocet (nisi lacesitus) quasi pro nisi, habuisset etiam, nihil potuit dici venustius, nihil elegantius, nihil verius, nihil Euangelicæ philosophiæ propinquius. Sed ad illam virtutis perfectionem carnis sapientia non potuit attingere. Spiritus enim & non carnis est percipere arcanum illud veræ pietatis fastigium, quod absconditum est sapientibus & prudentibus, & paruulis tantummodo reuelatum: Aduersatur ergo caro legi diuinae, quæ præcipit contumelias & damna patienter ferre, & noxam inferentibus condonare. Quin & fructus eius esse dicunt conuicia, probra, maledicta, interdum & verbera, quæ procacium furor contemptæ modestiæ solet inferre. Verè hec haud diuinæ legis, sed humanæ maliciæ fructus sunt: Ad eundem modum & illa quæ Philippus commémorat, non sunt cœlibatus fructus, sed humanæ libidinis, quandoquidem & in marris solent inueniri frequenter. Nam vltionis sequitur quā appellat parricidia, superius exposuimus esse malum (quod veteri proverbio dictum est) necessarium, quod inuitis, ut reor, magistratibus infligitur contumacibus. Cæterum si huius legis alios veriores fructus exiges, proferam tibi Nicolaum, Martinum, Gregorium, Hieronymum, Augustinum, Basiliū, & ali-

Math. 18

Aduersatur caro legi.

& alios Christi Pontifices ac sacerdotes, qui vel ab inenunte ^{Math. 12} pueritia, vel integra ætate se castrauerunt propter regnū cœlorū. Quibus cœlibatus afferuit Euangelicam libertatem, ut ecclesiæ Dei & promptius inferuiren, & creditis sibi gregibus expeditius ministrarent, ut omittam monachorū & virginū myriades: aduersus quos Philippus nec vnum quidē antistitem proferre poterit, q̄ coniugis simul & episcopi functus officio, miraculis, doctrina aut insigni quadam ac rara pietate in ecclesia enituerit. Nā scortatores, adulteri, aut præpostera libidine, infames carnis & concupiscentiae, ut diximus, fructus sunt, quos velut spinas & tribulos Christiana professio, colonorum stupore aut negligētia inulta, producit. Hos cœlibatus bonis & pudicis habet admixtos, quoniam ^{Math. 12} similis est quilibet Christianæ pietatis ordo sagenæ misse in mari, & ex omni genere piscium congreganti.

Secundo loco dicit sibi obiectū fuisse illud Isaiae: Mundamina qui fertis vasa dñi, & multa alia dicit esse citata in hanc sententiam: quibus omnibus respondet virginitatē sine fide non esse mundiciam coram Deo. Quis dubitat? Sed addit, coniugium propter hoc mundū esse, iuxta illud, omnia mūda mundis, & externas mundicias & cæremonias legis non esse huc transferendas. Quia Euangeliū, inquit, requirit mundiciam cordis, & subdit exempla, quibus concludit: Cū coniugium sit mundum, recte dici his qui in cœlibatu non continent, ut ducant vxores, ita ut eadem lex, mundamini, q̄ fertis vasa domini, præcipiat ut immundi cœlibes, fiant mundi coniuges. Nos aduersus hæc omnia quid obijcimus?

Nem.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Nempe quod Paulus ait, cœlibem esse sanctum corpore &
spiritu, quam sanctitatem apostolus Mosaicæ legis abroga-
tor inuictus, vt Euangelij vindex acerrimus vniuersis Chri-
stianis nedum sacerdotibus suadet, & parum abest quin pre-
cipiat. Nullum igitur periculum est a superstitione Iudaï-
ca, in his quæ autore Paulo sequimur, qui interpres vide-
tur esse prophetici testimonij, quod nostri citauerant. Nam
quod citat Philippus ex eodem, omnia munda mundis, de
cibis dictum est, quorum delectum abrogat Christiana li-
bertas. At cur non, inquies, locum habebit etiam in vsu con-
iugali? Paulum interroga, cuius vtracq; sententia est, quan-
quam ciborum mundicies ad idololatriæ suspicionem refer-
tur, qua prorsus caret omnis qui fideliter & citra supersticio-
nem cibis infidelium fuerit vsus, id quod de imparis matri-
monij vsu docet Apostolus: Sanctificatus est vir infidelis
per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per
virum fidelem. Itaque pars in hoc ratio vtriusque. Sed nō
hic agimus de hisce rebus, quatenus illarum delectum asse-
quitur supersticio, sed quatenus vsus refertur ad continen-
tiam, qua in re multum interest inter ciborum & coniugij
vsus. Nam cibis vtuntur parcissime qui maxime abstinent,
non tamen possunt prorsus non vti, vsu vero coniugali po-
tuerunt multi carere perpetuo. Adhæc, ciborum vsu non
comitatur carnis quædam intemperies & petulantia, cuius
naturaliter omnes homines pudet, qualis est in venereis acti-
bus quantumcuncq; legitimis, & in ea sitam esse reor immu-
diciem illam, propter quam coniuges non iudicauit Aposto-
lus

lus sanctos esse posse carne & spiritu. Denique non tantum corporis, verum & spiritus sanctificationi obesse monstratur huiusmodi vlus, quando cessandum ab eo censet Paus, ijs quibus vacandum est orationi. Eandem doctrinam significat Petrus apostolus: *Viri similiter, inquit, cohabitantes secundum scientiam quasi infirmiori vasculo muliebri impertientes honorem, tanquam & cohæredibus gratiæ virtutæ, ut non impedian tur orationes vestræ.* Quamobrem sacerdotes, quorum munus est semper orare, iure decreuit ecclesia maritos non fieri. Negare ergo castum cœlibatum esse mundiciem & sanctificationem Christianis, est Apostolo aduersari dicenti: *Bonum est homini, mulierem non tangere, & rursus: Volo autem vos omnes esse sicut me ipsum.* Et rursum: *Dico autem non nuptis & viduis bonum est illis si sic permanerint sicut & ego, & post multa quibus cœlibatum suadet: Mulier innupta & virgo cogitat quæ domini sunt, ut sit sancta corpore & spiritu: & in eadem epistola: Omne, inquit, peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus est, qui autem fornicatur in corpus suum peccat.* Quicquid habet fornicatio corporeæ functionis & immundiciæ, commune est illi cum legitimo congressu, a quo solo animo differre videtur, idcirco contagio illa, qua peccatum istud afficit corpus peccantis, eadem aut similis proximodum est in actu coniugij, propter quā Apostolus corporis sanctitatem negat coniugibus, quam virginibus tribuit. Quandam ergo veram sanctitatem atq; mundiciam Euangelio dignam possidet castus cœlibatus, quā coniuges qdū

z coniugis

coniugio vtuntur assequi non possunt, & hanc requirit in
 sacerdotibus suis ecclesia, quemadmodum & synagoga, dū
 eius typum gereret, suas mysticas mundicies & sanctificatio-
 nes exigebat. Ultimo dicit obiectum sibi fuisse, quod do-
 gma istud ecclesia damnarit in Iouiniano. Hoc argumētum
 Philippus librat in anthitetis doctus posuisse figurās. Nā ex
 orditur ab ironia, mox honesti nominis vmbra sibi fauore,
 nostris inuidiam conciliat, tandem erumpit in apertum con-
 uicium. Tertium, inquit, argumentum horribile est, q̄ h̄ere-
 sis Iouiniani sit coniugium sacerdotum. Bona verba. Nouū
 hoc crimen est, coniugium esse h̄eresim: Iouiniani tempore
 nondum norat mundus legem de perpetuo coelibatu, impu-
 dens igitur mendacium est, coniugium damnatum esse, &c.
 & post nonnulla alia subdit. Quod vero ad Iouiniani cau-
 fam attinet de collatione virginitatis & coniugij, supra dixi-
 mus quid sentiamus. Non em̄ aequamus coniugium & vir-
 ginitatem, et si nec virginitas neque coniugium mereatur iu-
 stificationem. Postremo iuxta rhetor̄ præcepta, verba cōmi-
 ferationis in peroratione multiplicat, nobis minatur dira,
 principes qui dogmati suo fauent, consolatur, quasi nos non
 legerimus illud Isaiæ: Et erunt qui beatificant populum
 istum seducentes & qui beatificantur præcipitati. Tædet
 me iam verborum, quæ in recensendis & confutandis Phi-
 lippi verbis expenduntur, idcirco ut ea quæ per singula es-
 sent animaduertenda, in compendium redigamus, tria præ-
 cipue continent responsio Philippi. Primum est, Iouiniani tē-
 pore nondum norat mundus legem de perpetuo coelibatu.

Proxi-

Proximum, Coniugium sacerdotū non est hæresis Iouinia-
ni. Tertium, quod sequitur ex præcedentibus, mentitos esse
noscnos in eo quod obiecerant argumentando. His tribus
dictis ordine præpostero respondendum duxi, ut eisdē gra-
dibus ascendamus, quibus Philippus descendit. Quod po-
stremo dicit obiectum illi fuisse a nostris impudens menda-
cium, non potest vsque quacq; refelli, quia nostrorum obiecti-
onem scire nō possumus, nisi verbis eius, q; ne fraudis aut va-
nitatis in referendo teneretur, præparat sibi aditum euaden-
di, dicens, non sibi fuisse factam a nostris copiam confutati-
onis, ne coargui possent vanitates & calumniæ in illa conten-
ta. Ego congressibus istis non interfui, idcirco horum om-
nium fides sit penes Philippum. Operæ premium tamen exi-
stimo fore, si dispiciamus an illi cum Iouiniano circa cœliba-
tum & coniugia saltem in cōmuni conueniat, vt ex hoc pru-
dens lector animaduertat, vtra fuerit yanior, nostrorū obie-
ctio, an Philippi responsio, qua dicit sibi cum Iouiniani do-
gmate non conuenire. Iouiniani dogmata mihi scire non cō-
tigit, nisi ex autoribus, qui eius vel obiter meminerunt, vel
confutarunt errores: haud enim, vt credo, extant illius com-
mentaria. Augustinus & alij tantum articulos hæresum re- Augustin.
censent, Hieronymus vero aduersus illum scripturus, asser- Hierom.
tionum capita distinguens, addit etiam argumenta, quibus
suam hæresim confirmabat. Hieronymi verba sunt: Pro-
ponam breuiter aduersarij sententias, & de tenebrosis li-
bris eius quasi de foueis serpentes protraham, neque sinam
venenosum caput sp̄iris maculosi corporis protegi, pateat
z ij quod

Error Iouiniani de
cœlibatu
& matri-
monio.

quod noxiū est, ut possit conteri, cum patuerit. Dicit vī-
gines viduas & maritatas, quāe semel in Christo lotāe sunt, si
non discrepant cæteris operibus, eiusdem esse meriti. Nit-
tur approbare eos, qui plena fide in baptisme renati sunt,
a diabolo non posse subuerti. Tertium proponit inter absti-
nentiam ciborum & cum gratiarum actione perceptionem
eorum, nullam esse distantiam. Quartum quod & extremū,
esse omnium, qui suum baptisma seruauerint, vñā in regno
cœlorū remunerationem. Hos quatuor errores in eo depre-
hendit Hieronymus, quorū probations mox etiam his ver-
bis producit. Audite patienter vīgines, audite quāe so volu-
ptuosissimum concionatorem, &c. Sunt & aliū loci quibus
Hieronymus perfunctorie attingit verba Iouiniani, cuius-
modi est ille in medio ferme prioris libri: Esto, inquit, nupti-
arum & virginitatis sit diuersa conditio, quid ad hoc potest
dicere: Si virgo & vidua fuerint baptizatae, & ita permane-
rint, quāe erit inter vtrancq; diuersitas: Et paulo inferius: Fru-
stra, inquit, hæc loqueris qā & Episcopi & presbyteri & di-
aconi vnius vxoris viri, & habentes filios ab Apostolo cōsti-
tuuntur. Pro his dictis & alijs, q̄ possent ex aliorū libris collis-
gi sufficiat nobis argumentum Erasmi, viri matrimonio nō
admodum iniqui, sed autoris, si quem alium habet aetas no-
stra, grauissimi. Iouinianus inquit in argumēto, ex mona-
cho clericus, homo obscurus sed diues, nec eruditus tamen,
nec eloquens. Iam olim extinctam Basiliidis h̄eresim conatus
est instaurare, aeditis super hac re commentarijs, quibus ex
diuinæ scripturæ testimonij perperam intellectis, probare
nīce-

Titum:

Erasmus.

nitebatur virgines viduas & maritatas eiusdem esse meriti, si
 cæteris vitæ operibus non discreparent. Deinde vere bapti-
 zatos non posse relabi in peccatum, quem errorem Augusti-
 nus ascribit & Pelagio. Ad hæc nihil interesse inter vescentem
 cibis & abstinentem, modo cum gratiarum actione sumat.
 Postremo par omnibus fore præmium in regno cælorum,
 quicunq; suum baptismum seruauerint. Hæc cum Romæ do-
 ceret neminem sacerdotum, aut alicuius nominis clericum
 in errorem potuit trahere, tantum mulierculas quasdā cor-
 rupit, adeo ut hoc auditio quædam virgines sacræ prouectæ
 iam ætatis nupserint viris. Porro quod ipse non duceret vx-
 orem, id negabat se facere, quod hinc præmium aliquod spe-
 raret, sed ne molestijs matrimoniorum irretiretur, hoc est, nō
 ut melior esset, sed liberior. Hactenus Iouiniani dogma circa
 matrimonium & coelibatum, autoribus Hieronymo, Augu-
 stino, Erasmo, perspicuum fecimus, nunc quid de hisce rebus
 Philippus sentiat, nequit nisi eiusdem verbis intelligi: Quæ
 vtinam ita possent interpretari, ut nullam damnati erroris su-
 spicionem simplicibus inferrēt: Alioqui quid proderit, si nos
 quātumuis quoquomodo coacta tamē interpretatione ve-
 limus excusare Philippum, & alius imo & alij omnes nolint
 credere, in scribendo sensisse, nisi quod verba ipsa præ se fe-
 rūt: Quibus si multū autoritatis detulerint, ut Germani defe-
 runterit illis occasio incidendi in hæresim ab ecclesia damna-
 tam, si nihil aut parum, iudicandi illum incidisse, & peribit in
 conscientia eius frater, pro quo Christus passus est. Sed for-
 tassis hæc nobis sine causa dicuntur, idcirco quædam eius di-
 1. Cor. 8.

z iij cta

cta Iouiniani dictis annexamus, ut ex vtrorumq; collatione
lector pronunciare de cōuenientia aut differētia facile possit.

Quinto loco suarꝝ probationum: Cœlibatum, inquit, ideo
prædicant aduersarij se requirere, qđ sit mundices, quasi coniugium sit immūdices, ac peccatum, aut quasi cœlibatus me-
reatur remissionem peccatorꝝ & reconciliationem, coniugiū
vero non mereatur remissionem peccatorꝝ, &c. Et huc alle-
gant cærimonias legis Mosaicæ, quod cū in lege, tempore mi-
nisterij sacerdotes separati fuerint ab vxoribus, in novo testa-
mento sacerdos, cum semper orare debeat, semper debet con-
tinere. Hæc inepta similitudo allegatur tanq; demonstratio, q
cogat sacerdotes ad perpetuum cœlibatum, cū quidē in ipsa
similitudine coniugium concedatur, tantum ministerij tem-
pore consuetudo interdicitur. Et aliud est orare, aliud mini-
strare. Orabant sancti tunc quoq; cū non exercebant publi-
cum ministeriū, nec cōsuetudo cum coniuge prohibebat, ne

*Coniugiū
et mandū
credētibus* orarēt: Sed respondebimus ordine ad hæc figmenta. Primū
hoc fateri necesse est aduersarios, quod coniugium sit mun-
dum in credētibus, qđ est sanctificatum verbo dei, hoc est, est
res licita & approbata verbo Dei, sicut copiose testatur scri-
ptura. Christus em̄ vocat cōiugium coniunctionē diuinam,
cum ait: Quos Deus cōiunxit. Et Paulus de cōiugio, de cibis
Matth.18
1. Timo.4
& similibus rebus, inquit, sanctificantur per verbū, & oratio-
nē, hoc est, per verbū, quo conscientia sit certa, quod Deus ap-
probet, & per orationē, hoc est, per fidem quæ cum gratiarē
actione tanq; dono Dei vtitur. Item: Sanctificatur vir infide-
lis per vxorem fidelē, &c. id est, usus coniugalis licitus & san-
ctus

1. Cor. 7

Etis est propter fidem in Christum, sicut licitum est uti cibo,
 &c. Item: Saluatur mulier per filiorum generationem, &c. Et pau-
 lo inferius: Si mundicies proprie opponitur concupiscentiae,
 significat mundiciem cordis, hoc est, mortificatam concupi-
 scientiam, quia lex non prohibet coniugium, sed concupis-
 ciam, adulterium, scortationem: Quare ccelibatus non est mun-
 dicies, potest enim maior esse mundicies cordis in coniuge, ve-
 lut in Abraham, aut Jacob, quam in plerisque etiam vere conti-
 nentibus. Postremo si ita intelligunt ccelibatum mundiciem
 esse, quod mereatur iustificationem magis quam coniugium,
 maxime reclamamus. Iustificamur enim neque propter virginia-
 tem, neque propter coniugium, sed gratis propter Christum,
 cum credimus nos propter eum habere Deum propicium.
 Hic exclamabunt fortassis Iouiniani more aequari coniugium
 virginitati, sed propter haec conuicia non abusciemus verita-
 tem, de iustitia fidei, quam supra exposuimus. Nec tamen
 aequamus coniugio virginitatem. Sicut enim donum dono pre-
 stat, prophetia praestat eloquentiae, scientia rei militaris praes-
 stat agriculturae, eloquentia praestat architectonicae, ita virgi-
 nitas donum est prestantius coniugio. Et tamen sicut orator
 non est magis iustus coram Deo propter eloquentiam, quam ar-
 chitectus propter architectonicam, ita virgo non meretur ma-
 gis iustificationem virginitatem, quam coniunx coniugalibus
 officijs, sed unusquisque in suo dono fideliter seruire debet, ac
 sentire, quod propter Christum fide consequatur remissio
 nem peccatorum, & fide iustus coram Deo reputetur: Nec
 Christus aut Paulus laudant virginitatem ideo, quod iustifi-
 cetur.

Virginitas cet: sed quia sit expeditior, & minus distrahit domesticis
 Laudatur non quia iustificer,
 sed quia minus distrahit a
 Deo.
 Matth. 19. 19

occupationibus in orando, docendo, seruiendo. Ideo Paulus
 ait: Virgo curat ea quae sunt domini. Laudatur igitur virginitas propter meditationem & studium. Sic Christus non
 simpliciter laudat hos qui se castrat, sed addit, propter regnum
 cœlorum, hoc est, ut discere aut docere Euangelium vacet.
 Non enim dicit, virginitatem mereri remissionem peccatorum
 aut salutem, &c. Longiorēm vereor me transcripsisse sermo-
 nem, quam solerti lectoris ingenium vellet. Iungatur tamen
 his aliis paragraphus, quo nos Encratitis confert, & quædā
 alia quæ superius ascripsimus, ex quibus omnibus haud e-
 rit operosum colligere, quam dissideat Philippus a Iouinian-
 o. Aequat Iouinianus matrimonium cœlibatui, dicens eius-
 dem esse meriti. Aequat Philippus, dicens, nullius esse meriti,
 Habes tamen hic disserimen quo possis alterum excusare ab
 hæresi alterius, sed cogita vtrum illi qui damnarunt Iouinianum,
 quod negaret virginitatem aut cœlibatum maioris esse
 meriti quam coniugium, probassent Philippum qui asseverat
 virginitati nullum inesse meritum. Iouinianus probat cœ-
 libatum, ut vitæ genus quam sibi sumpsit, & diuersam esse
 conditionem fatetur cœlibis & coniugis, ita tamen ut ista di-
 uersitas nō faciat cœlibem meliorem, sed liberiorem. Philip-
 pus putat se ab eius hæresi euasisse: quod dixerit varia esse do-
 na cœlibatus & coniugij. At qualia dona? Sicut prophetia
 præstat eloquentiæ, scientia rei militaris præstat agriculturæ:
 eloquentia præstat architectonicæ. Et tamen sicut orator nō
 est magis iustus coram deo propter eloquentiam, quæ archi-
 tectus,

tectus, ita virgo, &c. Agnoscis verba Philippi, nec em̄ quicq̄
 affingo, agnosce ergo & alia apertiora, vt nec iij quibus opus
 est pinguiore minerua, possint ignorare cōuenientiam. Nec
 Christus, inquit, aut Paulus laudant virginitatem ideo quod
 iustificet, sed quia sit expeditior. Non hic quārebatur an vir-
 ginitas sola iustificaret, quod nemo vnq̄ credidit, sed vtrum
 in Christiano sit maioris meriti quam coniugium, responde-
 bit ut supra nullius esse meriti, ut semper sit aliquid quo diffi-
 deat a Iouiniano. At quomodo differt? Non quidem erro-
 res eius corrigoendo, aut minuendo, sed augendo, nam & hic
 aliunde poterat sumi differentia, ab eo videlicet quod pœni-
 tentia ductus, quod tam modeste loquutus fuerat de cœli-
 batu, postea præfert illi coniugium, cum dicit, nos non habe-
 re tales locum pro hypocrisi cœlibatus, qualē pro coniugio
 ipse producit. Citat Iouinianus aduersus ecclesiā exordium
 Geneseos, & ex vtroq; testamento colligit matrimonij lau-
 des, donec perueniat ad Paulum, ex quo obiicit locum prio-
 ris epistol. ad Tim. quasi ecclesia prohiberet nubere. Eisdem
 testimonij vtitur Philippus, eadem obiicit, eadē colligit ad-
 uersus catholicos. Iouinianus tamen haud ægre fert si certo
 modo doceantur homines cœlibatum, quandoquidem ipse
 coelebs vixit. Lutherus autem, Pellicanus, Oecolampadius,
 Osiander, Philippus ac cæteri huius sectæ omnes sunt mari-
 ti: contempserunt enim cœlibatum, cuius votum ferme o-
 mnes suscepserant, & ceu rem ignauam & immundam ab-
 iecerunt. Et Philippus sedulo aduersandum esse pronunciat
 in ecclesia superstitionibus de cœlibatu: Quod si

Philippe
plus errat
q̄ Iouinianus
nus de vir-
ginitate.

^{1. Timo. 4}

Aa. a ver-

F. ALFONSVS VIRVE SIVS

a verbulo,superstitiosis,præsidium illi petas, vt nō quaslibet,
sed superstitiones persuasiones damnare videatur, vide obse-
cro quas appellet superstitiones. Prædicare cœlibatum & lau-
dibus efferre tanq; euangelicæ vitæ genus,dicere hunc,gratis-
simum esse sacrificiū, mereri remissionē peccatorū,mereri au-
reolas,ferre cœtesimum fructum. Horæ quædam affingit,quæ
nusq; sunt a nobis prædicata,vt est illud;mereri remissionem
peccatorum. Cetera haud nostra sunt,sed Hieronymi,Augu-
stini & cæterorum,qui olim damnarunt Iouinianum:apud
quos frequens est illa fructuum distributio,ab origine eccle-
siæ per sanctorum manus vscq; ad nostra tempora deducta:
item collatio cœlibatus & angelicæ vitæ, sumpta ex Christi
verbis,Non nubent necq; nubentur,sed sunt sicut angeli Dei
in cœlis. Has persuasiones,quibus plenī sunt veterum sancto-
rum libri,Philippus appellat superstitiones:& cum hoc (si di-
uis placet) blanditur sibi,quod Iouiniano nō consentiat. Sed
esto noui dogmatis autor Philippus,quādoquidem ita vult
nisi illi cum Iouiniano conueniat:omittamus eius dicta cum
Iouiniani doctrina conferre,conferamus tamen cum sacris
literis: Primum omnium virginitatem. nullius meriti esse
vult. At Iohannes in Apoca.singulare præmium virginibus
tribuit,cuius alij beati non sunt participes,quantacunq; fide
alioqui & charitate polluerint: quanuis enim sine fide nemo
mereatur,non tamen sola fides est quæ meretur: quod supe-
rius est a nobis abūde monstratum. Vocat Isaias eunuchos,
hoc est,cœlibes,ad singulare præmium,si modo cætera cu-
stodierint,sine quibus impossibile est placere Deo. Verba
pro-

Matth. 22

Apoc. 14

Isaiæ 56

prophetæ sunt: Hæc dicit dominus eunuchis, qui custodiunt sabbata mea, & elegerint quæ ego volui & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea & in muris meis locum, & nomen melius a filijs & filiabus, nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. Si hoc præmium commune est oībus iustis, cur eunuchi specialiter vocantur ad illud? Quanquam enim mox alienigenas etiam custodientes præcepta Dei vocet ad præmia, non tamen quicquam pollicetur, quo se cæteris prælatos intelligat. Concordat apostolus Paulus prophætæ, qui pollicetur magis beatam esse cœlibem quam coniugatam, si permanserit in cœlibatu: Magis igitur aduersatur catholicæ veritati Philippus: dicens virginitatem nullius esse meriti, quam Iouinianus, qui dixerat, non maioris esse meriti quam coniugium. Philippus cœlibatum secludit a pietate, conferens illud & æquans cum oratoria & architectonica, ac cæteris politicis artibus Paulus tribuit illi sanctitatem mentis & corporis, & placere Deo quod summa pietas est. Negat Philippus virginitatem esse mundiciem, aut sanctitatem magis quam cōiugium. Propterea quod dixerit Paulus: sanctificari viri infidelem in coniugio propter vxorem fidelem. At Paulus loquitur hic de illo genere sanctitatis, & mundiciei, quod securam reddit vxorem, ne infidelis & idololatræ viri cohabitatione se pollutâ & immundam existimet: Quæ sanctificatio per quod similis est Leuiticis & externis sanctificationibus: Isdem tñ apostolus eodem capite aliam sanctitatē veriorē, nēpe corporis & animi, tribuit virginibus & innuptis, quā coniugium, etiā cū summa fide, quod diu inter officia cōiuga

Aa ij lia

lia versatur, non potest assequi. Demū tota Philippi doctrīna si cum Paulo conferas, ex diametro dissidet a VII. cap. prioris epist. ad Cor. vt cætera loca prætermittam. Sed fortasse Philippus conabitur quo discriminē istud effugiat, apostoli dicta suo more interpretari, vbi dixerit Apostolus melius, interpretabitur expeditius, vbi sanctum, interpretabitur aut simpliciter iustum, vt non possit cœlibatus esse, aut licitum & approbatū verbo Dei, vt possit esse etiā matrimonij, vbi Christus regnū cœlorū, interpretabitur, scripturas discere & docere. At quid hoc tanto labore faciet, nisi vt non solū a sacris literis, verum ab ecclesia catholica suis interpretationibus se recessisse declareret. Et cū hæc ita se habeant, vñq; adeo nos oēs stupidos fore, Philippus existimat, vt ad cætera omnia cōniuentes, solo illo verbulo moueremur. Non æquamus coniugium virginitatis. Sed quid ego queror? Haud nostra hæc iniuria est o Germani, sed vestra (vt nunc tandem ad vos nostra cōueratur oratio) ad quos cū, ceu ad viros bonos, in exordio prouocasset, neminem vestrū putauit futurū, cui quicq; esset emunctæ naris aut integrī ac liberī iudicij, quo posset hæc omnia conferre, & Iouinianum in Philippo agnoscere. Iam q; legem perpetui cœlibatus ante Iouiniani tēpus nouerit mundus, vel ex ihs apostolorum & conciliorum decretis constat, quæ superius commemorauimus, in quibus ædita lege caueatur ne possit fieri maritus, qui semel se sacerdotio consecrari, quod si post coniugem ductam fuerit (vt quondam necessitate fiebat) sacerdos iniciatus, ab ea separari præcipitur, si modo sacerdos haberi voluerit, ita vt semper fuerit cœlibatus

tus sacerdotio indiuiduo connexus, id cum ipsa verba de-
cretorum tum Hieronymus palam facit aduersus Iouiniam Hierony-
num, qui pro suo dogmate Episcoporum ac cæterorū sacerdo-
tū matrimonia allegauerat ex Paulo, cui inter cætera hæc re-^{1. Tim.}
spondet Hieronymus. Sed & ipsa Episcopalis electio mecum
facit, non enim dicit eligatur Episcopus, qui vnam ducat vxo-
rem, & filios faciat, sed qui vnam habuerit vxorem, & filios
subditos in disciplina. Certe confiteris non posse esse Episco-
pum, qui in Episcopatu filios faciat, alioqui si deprehensus
fuerit, nō quasi vir tenebitur, sed quasi adulter damnabitur,
aut permitte sacerdotibus exercere opera nuptiarum, vt idē
sint virgines quod mariti, aut si sacerdotibus non licet vxo-
res tangere, in eo sancti sunt, quia imitantur pudicitiam vir-
ginalem. Et parum infra: Oportet episcopum irreprehen-
sibilem esse, vt nulli vitio mācipatus sit, vnius vxoris virum,
qui vnam vxorem habuerit, non habeat, & cætera. Ibidem
etiam obseruat Hieronymus, quod superius attigimus, eo
tempore apostolos permisisse, vt episcopus esset vnius v-
xoris vir: quando recenti adhuc ecclesia non poterant inue-
niri tot virgines nec cœlibes quidem, quot Episcopis & sa-
cerdotibus opus erat. Obseruemus & nos in verbis Hiero-
nymi, tanta sæueritate fuisse cautum, ne Episcopus, ne sa-
cerdos vxorem haberet, vt tunc cum non poterant ordi-
nari nisi mariti, cogerentur mox ab ordinatione dimittere
coniuges. Si deprehensus, inquit, fuerit: non quasi vir te-
nebitur, sed quasi adulter damnabitur. Non hic spectemus
Hieronymum, cuius verba sunt, tametsi habet, vt par est,

Aa ij mul-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

multum ponderis eius autoritas , sed attendamus tempora illa quibus hic erat mos totius ecclesiæ , tam vetustus, tam receptus : ut ex eo tanquam ex re quæ ab ipso etiam aduersario negari non poterat , colligat , ecclesiam semper cœlibatum coniugio prætulisse , adeoque decreuisse , ut sacerdotes aut eligerentur cœlibes , aut electi fierent . Si talem locum , imo si tales locos (nam Hieronymi verba non eius , sed sanctorum præcedentium & conciliorum sententias continent) posset proferre Philippus , ad confirmandum sacerdotes aliquando vxores duxisse , quas tragœdias nobis excitaret , quas querelas ; quas minas , quos terrores nobis inuiceret , quibus nos execrationibus deuoueret , quam diris , quam terribilibus , quam tumidum euge suis caneret principibus ? Quorum vicem , ita me Christus amet , vt vehe- menter doleo . Ecquid est magis dolendum , magisque lugendum , atque tot viros genere illustres , maiorum cum imaginibus tum insigni , vt fuerant non ita pridem omnes Germani , pietate claros , adhæc musarum , quod illorum pleriq; sunt alumnos & contubernales , ita fascinatos esse , & velut Circeis poculis dementatos a Lutheru , vt eius & cæterorum fraterculorum ac sacrificiorum libidini supplices inferuant . Hoccine est decus Germanicum & peculiaris illa animi celsitudo , qua cæteras nationes anteire dictuntur . Hæccine est antiqua illa Germanorum cum pietas tum grauitas , quæ semper a doctrina Christi suscepta , ecclesiam religionem coluit , fidei simplicitate sustinuit , armis prouexit . Itane Lutherus , Pellicanus , Oecolampadius & cæteri pro- fessio-

fectionis suæ desertores non poterat voluptatibus indulgere, obsequi Veneri, & libidinis suæ frena laxare, nisi tota pe-
ne Germania consentiente, probante, fauente. Quæ olim cū
ecclesia non ferebat legitimas sacerdotum vxores: cohabiti-
tare maritis, nunc aduersus ecclesiam pugnat ne monachi
& sacrificuli quidam separentur a concubinis. Hæc fierent,
si testiculi vena vlla paterni viueret in vobis. Siccine nō pu-
det Germaniā, quæ quondam Romanorū arma, tyrannorū
fauiciam, hæreticorum etiam Arrianorum furorem excelsa
quadam animi magnitudine & ingenuitate contempsit,
in cuius laudibus magnificis alioqui & opulentis semper cō-
stantia sibi primas obtinuit, nunc tam abiecte, tam effeminate,
tam indecore impudicis quibusdam fraterculis cessis-
se, vt patiatur se ab ecclesiæ totius communione diuelli, ne
illi diuellantur a scortis. Videntis quantus se campus aperiat,
quæ se nobis offerat copia perorandi, si rhetoricis schema-
tibus & Philippi coloribus vti vellem. Sed ea est causæ
quam defendendam suscepimus ratio, vt non tam splendi-
dae orationis ornamenta, quam solida argumenta desideret.
Quæ vter nostrum expeditius protulerit, & aptius quibus-
uis etiam Germanis, modo liberi sunt & integri, iudicare
permitto, ita tamen vt de totius causæ summa nemo homi-
num, nec angelus quidem de ccelo, secus ac iudicatum est
ab ecclesia, pronunciare præsumat.

Philippica XX. De monastica
professione.

Abfo-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Bsoluta causa coelibatus illorum, qui sacris ordinibus iniciati, ecclesiæ tantum legibus continent, reliquum est, ut quod in præcedentis disputationis polliciti sumus exordio, de ijs disseramus, qui non ecclesiasticis tantum decretis aut sacramenti necessaria conse quutione, sed voto, nulla lege, nulla loci gradus aut ordinis necessitate, sed sua tantummodo sponte suscepto, tenetur ad continentum, super quorum instituto prolixius olim conferentes scripsimus ad Erasmus virum quidem doctum simul & pium, sed in quo frequenter modum desideres: quæ ego honoris potius, quam contumeliæ causa nominatū volo, etenim ea dicam, quæ ille nonnunquam ioco, interdum et serio agnoscit. Hic cum tam aperte bellum mihi suscepisse videretur aduersus monachos, ut professionem interdum ipsam nedum mores, subinde traduceret, decreui admonitione consulere, & sus (quod aiunt) mineruam docere, non quæ illum crederem ignorare, sed quæ vel præcipiti scribendi libidine, vel immodico Christianæ pietatis zelo minus attente considerasse videbatur. Quamobrem quando veritas, cui soli nauamus operam, orationis aut verborum varietate non indiget, satis ad huius loci explicationem erit, quicquid ibi diximus, vel præcipua quædam transtulisse. Productis quibusdam verbis Erasmi ex epistola ad Paulum Volzium abbatem, & confutatis, adjicio. Hactenus de extensis observationibus & delectu. Nunc de votis, quæ nos interius attingunt, attentius aliquanto conferamus, in quorum contemptum ne repente aut sine causa incidisse videtur,

Monache
rum ori-
go anti-
qua nimis

ris de monachatus origine præloquutus, mille cum annorū
vetustate concludis atque in Benedictum atq; Bernardum
tibi primos monachos refers. At non ita vīsum est Basilio,
non Hieronymo, non Augustino, non demum religiosissi-
mo viro Iohanni Cassiano, qui quo propinquiores aposto-
lorū temporibus fuere, eo te melius verisimile est monacha-
tus originem prospexit. Hi omnes monachorum institu-
tum ab apostolorum temporibus repetūt & institutis, quos
nihil nisi pium credibile est homines docuisse: vtpote qui ni-
hil præcipiebant: quod prius a Christo non didicissent. Sed
tu cuius studium videtur monachorum professionē dei-
re, non admodum, inquis, desiderabimus tria illa vota ab
hominibus reperta. De votorum nomine, vtrum vota ne-
an pollicitationes, promissiones aut pacta appellanda sint, su-
perfluum esset nunc & puerile contendere. De re autem
ipsa, hoc est, de animæ, sese hostiam viuam Deo offerentis,
consecratione atque dedicatione, quæ fit primo quidem in
baptismo vitæ æternæ cunctis hominibus ianua, postea ve-
ro non uno modo & fieri potest, & refici, quorum omnium
arctissimus est professio cuiusdam Euangelicæ profectiōis, Matt. 19
cuius verbum non omnes capiunt, etiam illi qui eius institu-
to se verbis & extimo cultu tradiderunt, quam monachi
tribus illis votis exprimimus. De hac, inquam, audeo dicere,
quod non hominis cuiusvis adiuentio sit, sed Dei & homi-
nis Christi Iesu totius virtutis ac pietatis magistri traditio, q
multa solos docuit apostolos, quæ turbæ aures per animi
crassitudinem & curarum sæcularium strepitum ferre non
Bb potest

Monacho
rum vota
et Christi
traditio.

F. ALFONSVS VIRVESIVS

poterant. Hæc vt manifestiora fieri possint, vota singula se-
orsum conferamus.

Primum omnium cælibatus votum proferatur, quod
plerunq; sine alijs suscipi solet, iuxta consilium apostoli dicē-
tis: Bonum est homini mulierem non tangere, propter forni-
cationem autem vniusquisque vxorem suam habeat. Et rur-
sum: Igitur qui matrimonio iungit virginem suam bene fa-
cit, & qui non iungit melius facit. Et rursus de vidua: Cui au-
tem vult, inquit, nubat tantum in domino. Beator autem erit
si sic permanserit secundum meum cōsilium, puto autem q
ego spiritum Dei habeam. Hoc itaq; votum non tātum ab
apostolo, verum et ab ipsius Christi doctrina originē ducit.
Scribit enim Matthæus differenti Christo de matrimonij
foedere quod nulla posset ratione dissolui, respondisse disci-
pulos: Si ita est causa hominis cum vxore nō expedit nube-
re, quibus Christus ait: Non omnes capiunt verbum istud,
sed quibus datum est, sunt enim eunuchi, qui de vtero ma-
tris nati sunt: & sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus,
& sunt eunuchi qui seipso castrauerunt propter regnum
cælorum. Qui potest capere capiat. Ex his Christi verbis fa-
cile (vt reor) erit vnicuique colligere, cuius instituto cœliba-
tum amplectamur. Christus enim ipse hanc egregiam vir-
tutem commendans, ad eius nos contentionem inuitat, di-
cens: Qui potest capere capiat. Iure autem præceptioni addi-
dit temperamentum, quoniam, vt prius dixerat, non omnes
capiunt verbum hoc, id est, non omnes assequuntur hoc or-
dine perfectionis fastigium. Dixerit autem quispiam. Ego
cœli-

1. Cor. 7

Math. 19

celibatum a Christo commendatum haud nego, verum q̄
huic tam raræ difficulte virtuti se quisquam astringat vo-
to non Dei sed hominum esse traditionem confirmo. Hoc
opus, hic labor est, astraundi non cœlibatum sed necessitatē
perpetuo continendi, quæ proficiscitur ex voto, quam rati-
ocinatione prius, mox ipsius Christi verbis demonstremus.
Principio vouere res honestas, studiosas, pias, honestum
ipsum etiā esse ac Deo gratum, per sacras literas manifestius
quam ut dubitare possimus, apparet, si voto (inquit Deus Leuit. 19
Vouere res
honestas,
est deo gra-
tum.
ipse) vel sponte quispiam obtulerit hostiam eadem simili-
ter edetur die. Qui locus duobus modis pietatem præsta-
ri significat, sponte scilicet, cum quis nulla se astringit ne-
cessitate, & voti nuncupatione, quæ scilicet sponte suscipi-
atur, necessario tamen quod semel promissum est exhibe-
tur, vtrunque modum Deus probat, vtrunque commen-
dat, quod id ipsum eiusdem verbis aut similibus horū quæ
modo citauimus Moyses non semel declarat. Hinc est illud:
Lætatus est populus cum vota sponte promitterent, hoc est, 1 Para. 10
Ecces. 4
quod diximus, vota sponte offerri necessitate præstari. Ne
temere quid loquaris, inquit Salomon, neque cor tuum
sit velox ad proferendum sermonem coram D E O. Et pa-
rum infra: Si quid vouisti Deo ne moreris reddere, disipli-
cet enim isti infidelis & stulta promissio, sed quodcunque
voueris redde, multoque melius est non vouere, quam post
votum promissa non reddere. Apparet igitur his locis &
id genus alijs, quæ in eandem sententiam possent afferri vo-
ta quæ de rebus p̄s concipiuntur, & nuncupantur, & bona

Bb ij esse,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

esse, & placere Deo, cui bona cuncta placent. Cœlibatum vero rem esse non modo bonam verum & optimam palam faciunt Christi verba illa quæ produxeramus. Ex quibus efficitur, cœlibatus votum ipso Deo autore suscipi, cui gratum esse tum locis scripturarum, tum ratiocinatione monstrauimus. Quid quod Christus ipse (ut quod de verbis eius pollicitus sum non prætermittam) haud quaecunque cœlibatum, sed perpetuum & constantem, quemque nullo modo deseruisse liceat, spadonum illa distinctione commendat. Ipsa enim vox per triplex spadonum genus distributa de illis Christum differuisse significat, qui nullo modo aut iure usquequa generare possint. Hi sunt enim quos eunuchos & spadones appellamus, quorum duo genera Christus exposuit, quibusque tertium addidit, eorum videlicet quibus nec vis nec naturæ vitium, sed pietas dignandi protestatem subtraxit, ut quemadmodum utriusque illi non possint naturaliter dignere, ita & hi, q. sibi pietatis causa dignandi ius ademerunt, non possint nisi impie generare, quod id ipsum nequit, nisi his qui voti susceptione continent accidere. Alioqui coœlebs etiam si sit virgo, quotiescumque voluerit, pie tum nubit, tum dicit, si cœlibatum Deo non promisit. Quandoquidem non est eius cœlibatus castratio illa quam Christus commendat, & suaderet, dices: Qui potest capere capiat. Quibus ego verbis Paulina quædam adiungo. Et qui non potest capere non contenant: alioqui Christū ipsum non modo cœlibem sed et virginem spernit, quem virgines soli sequuntur quo cumque ierit, quique usque adeo cœlibes honeste

Apoc. 14

honestare decreuerit, ut matrē non elegerit, nisi eā quæ coeli-
batus votum perpetuo susceperebat. Alias qui posset virginis
illa responsio cū angelica legatione cōgruere: Quomodo fiet ^{Lucæ 1}
istud qm̄ virum non cognosco: Potuit nimirum illi ab ange-
lo responderi: Etsi hactenus non cognoueris, quid miraculi
habet conceptionis & pariendi promissio facta virginī, quæ
& adulescentula est, & desponsata viro, sed hanc responsionē
excludebat virginis animus, cui certum erat & pollicitatione
aut si maiis inuiolabili proposito (puerile est enim de nomi-
nibus contendere) fixum perpetuo coelibem fore. Hoc est,
quod nos votum ccelibatus appellamus, cuius autorem ha-
bemus Christum, exēplo vero eius matrem, hoc inter cætera
nomine super omnes fœminas benedictā, quod prima oīm
hoc se voto Deo totam dicauit & astrinxit, idq; non autoris-
bus Benedicto, Bernardo, aut antiquiore Basilio, sed Christo
ipso coelestis disciplinæ magistro, qui vernantis liliū cando-
rem, quem cunctis erat fidelibus commendaturus, in virgi-
ne matre sumptis primitijs consecravit. Hec prolixius quam
opus erat. Nunc aliud de tribus votis conferamus.

Hæc est voluntaria paupertas, cui promissum est regnum
cœlorum, diuitiis ingressu difficile, ne dicā impossibile, no-
ta sunt Christi verba apud Mat. quibus hæc oīa continētur,
quibusq; pronunciat rerū omnium abdicationē non quan-
cunq;, sed quæ voto concipitur, ad euangelicā perfectionem
multum conferre: Si vis, inquit, perfectus esse, vade vende o-
mnia quæ habes & da pauperibus & sequere me. Quo in lo-
co, eadem, qua superius, ratiocinatione colligere possumus,

Matth. 5
Matth. 19
Paupertas
voluntaria
ad perfecti-
onem euā
gelicam
multum
confert.

Bb ij per-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

perpetuæ paupertatis promissionē & piām esse, & Deo grātam: Sed maiora molimur, ostendere videlicet, non de qua-
cunq; paupertate Christum esse loquutū, sed de ea quæ voti
nuncupatione confirmatur, eamq; esse quæ nobis gradum
facit ad perfectionem. Hoc venditionis verbū significat, qd
spem adimit, quas semel abiecerimus facultates, rursus recu-
perandi. Cur enim vendere suadet, si non perpetuo deserend-
as docebat. Potuit profecto dixisse: Vade & omnium que
habes, seposita cura, eorū dispensationē alteri trade, aut penes
aliquem honorē tuorum facultates depone, ut me expeditior
sequi possis, sed hoc non esset illius summæ virtutis, quæ per-
fectionis aditum continet, disciplinam nobis tradidisse: quæ,
ut cœlibatus spadonis nomine nuptiarū ius adimit in perpe-
tuum, ita venditionis verbo omnem diuitias habendi spem
& affectum euangelicam perfectionem capessentibns subtra-
hit. Hoc igitur Christus hīc agit venditione, quod superius
castrationis verbō significauerat, utrobicq; perpetuam &
irreuuocabilem perfectionis aggressionem suadet, quam nos
voti nuncupationem appellamus, voce si non euangelicis li-
teris aut apostolicis expresse tradita, certe re quoq; eā ve-
lis appellare nomine, nō ab alio quā a Christo accepta, quanq;
& nomen ipsum sœpe alias est sacris literis usurpatum, quo-
ties aliquid firmum, constans & irreuuocabile Deo offerri de-
clarant, cuiusmodi cœlibatum aut paupertatē, quæ Christus
nobis cōmēdauit & docuit, esse debere probauimus. Sed hic
fortasse quispiā obiçiat, haud esse credibile Christianos oēs
apostolorum temporibus monachos fuisse, aut paupertatis
votum

votum suscepisse, cum tñ legantur oēs iuxta hunc, quem mo-
do produximus, euangelij locū vendidisse oīa quæ habebāt
& in pauperiæ vsum erogasse, fuisseq; oīa tam diuitibus quā^{Act. 11}
pauperibus cōmunia, distributa singulis prout erat opus v-
nicuiq; quod id p̄m si monachor̄ est institutum, necesse est
nos fateri oēs illius temporis Christianos monachos fuisse,
quod nec verisimile est, & ecclesiæ ratio, quæ multiplici con-
stet diuersor̄ ordinum professione, nequaq; id nos credere si-
nit. Huic ergo argumentationi respondeo, nō esse meum dis-
quirere a quibus, quā multis, quare, quot modis tēporalia bo-
na contemni & in pauperiæ vſus erogari possint, nā multa fi-
unt a monachis, quæ a quibus suis Christianis fieri posse, & in-
terdum fieri, sine monachatus ascriptione non ignoramus: q̄-
rum pietas peculiaris & temporanea nihil detrahit publicæ
pietatis professioni, qualis est monachor̄ institutio. Sed &
negari mihi posse, videor, vt aliter obiectioni respōdeā, quod
primo ad colligēdū proponit, oēs, scilicet Christianos aposto-
lor̄ tēporibus bona sua abiecisse, vēdiddisse, tradidisse paupe-
ribus. Fecerunt hoc multi in Hierosolymitana præsertim ec-
clesia, sed non omnes. Quotquot autem fecerunt, quid erit si
fateamur monachos fuisse, aut si nomine offendaris id fuisse,
quod monachi esse conantur, profitentur, tametsi multi non
assequantur: Extant apostolorum scita illa omnium prima
atq; celeberrima, quibus cauetur, vt conuersi de gentibus ab-^{Act. 11}
stinerent a sanguine & suffocato & fornicatione. Sanguinē,
& suffocata, quorum abstinentia data est ad tempus Iudæo-
rum neophytis, qbus conniuendum erat cæteris Christianis,
omit-

omittamus. De fornicatione, te rogo, an ne credis bona sua in
 fidei susceptione deseruisse, qui se nec a fœminis quidem non
 suis cōtinebant. Credo igitur omnes illos aut illorū plures de
 quibus scriptum est. Multitudinis credentiū erat cor vnum
 & anima vna, nec quisq; eorum quæ possidebat aliquid suū
 esse dicebat, sed erant illis omnia cōmunia, monachos fuisse, si
 nominis humilitatem non contemnas. Quandoquidem &
 illa facultatum abdicatio non sine publica siebat contestatio-
 ne quadam, quæ professionis & voti speciem videretur ha-
 bere. Alioqui haud intelligo in quo Ananias fuerit spiritui
 sancto mentitus, de quo scriptum sit: Anania cur tentauit sa-
 tanas cor tuum, mentiri te spiritui sancto, & fraudare de pre-
 cioso agris? Nōne manens tibi manebat, & venundatum in tua
 potestate erat? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Nō es
 mentitus hominibus sed Deo. Manebat ager Ananiæ Chri-
 stiano, ante venditionem agri, manebat et agri preciū illi post
 venditionem, nec mortuus fuisset, si agrum non vendidisset,
 nec si venditi se precio non abdicasset. Quid ergo abrenunci-
 ando facere voluit, si iam Christianus erat? Profecto mona-
 chus fieri decreuerat, aut si noīe offendaris, euangelicā se velle
 paupertatem amplecti conceptis verbis professus est, quibus
 spiritui sancto mentibus conuincitur, eo qđ non vere & sim-
 pliciter, quod cæteri eiusdem professionis consortes præsta-
 rent, fecisset perpetuā, scilicet integrā, perfectā paupertatē,
 cuius votū cōceperat, amplecti, & cuiuscunq; rei vel minime
 tanq; propriæ possidendæ sibi ius & spē prorsus adimere. E-
 rant igitur omnes illi, quorū meminit Lucas, quosq; describit

in cōmuni viuentes, euangelicæ paupertatis professores sub apostolorum & reliquorum Christi discipulorum pastorali ducatu viuentes. Postea vero quam apostoli & proceres discipulorum ob Euangelij negocium latius peragendum, per totum dispersi sunt orbem, iñ qui sub apostolorꝝ magisterio non modo fidem Christi, verum & euangelicam perfectiō- nem professi fuerant, quibusq; apostolicus adhuc inerat pie- tatis ardor, ne ceterorꝝ Christianorum, remissius viuentium, contagio & ipsi tepescerent, discendentes a ciuitatibus suis in locis suburbanis ac secretioribus cōmanere cōperunt, ac sub euangelica regula & aliquibus forte institutis haustis (vt ve- risimile est) ab ipsa apostolorum doctrina, verbo duntaxat tūc temporis tradita, agminatim viuere, qui propterea quod segregati a ceteris fidelium turbis naturales societates viri sci- licet, & vxoris, parentis & filij, domini et serui, sola euangelica cohabitatione contenti respuebāt, castrantes semetipſos propter regnum cōlorum, & propter æternæ hæreditatis the- fauros inenarrabiles in terra thesaurizare nolentes, monachi appellari a ceteris Christianis cōperunt. Horum itaq; studi um monachatus ille est, quem tu pietatem esse negas. Nā mo- nachorum hierarchæ Basilius, Benedictus, Bernardus, & re- liqui omnes, non tam monachatus exorientis institutores, at- que delabentis (vt hominum studia quantumlibet pia, tan- dem frigescunt) restitutores fuerunt: quemadmodum & de Antonio antiquiore etiam monacho Hieronymus prodit, quod non tam ipse ante omnes monachos fuit, quam ab eo omnia incitata sunt studia. Quorum omnium: Non certe

Cc Bene-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Benedictensium aut Franciscanorū qui nondū erant, sed eos
rum qui de apostolorum reliquijs adhuc perdurabant, quo-
rum temporibus proximus fuit Antonius. Et hi quidem pri-
mo cæteris Christianis minus cōmunicabant, non dēsigna-
tionis contemptu, sed propriæ vtilitatis intuitu, cui soli pro-
spicere licebat, & consulere, tunc cum publica vtilitas eorū o-
peram haud desiderabat. Nā episcopi & sacerdotes adeo sa-
lutis animarū cupidi erāt & studiosi, vt qui episcopatum ex-

^{1. Timo. 3} peteret, bono cuidā laborioso & operoso, vt Paulus ait, se mā-
ciparet, & presbyteri episcoporū vices pie & fideliter exequē-
bantur: neq; de decimis aut prædiorū iure erat eis contentio,
sed de euāgelici mūneris functione, in qua non solum pieta-

^{Philip. 1} te, verum & æmulatione quadam, vt significat Paulus, Chri-
stus annunciatatur, quod illi honoratores haberentur, non
qui ditiores essent aut satellitibus stipatiōres & exoletis, sed q
in Euāgelio prædicando & ardētiores & frequentiores.

Quamobrē nulla monachos tunc temporis cogebat necessi-
tas, vt cellularum recessus egredierentur, tam paucis credenti-
bus, vt potius vulgi multitudine infici possent & opprimi,
quam pauculis illis fidelibus, de quib; summa erat cura epi-
scopis & presbyteris, subuenire. Porro cum successu tempo-
rum credentium augeretur multitudo, & principum sequitā
in Christianos indies remitteretur, ita vt ecclesiā episcopi
& cæteri ministri fidelium oblationibus ditari iam incipe-
rent, cœpit abundare iniquitas, charitas frigescere, rerum tem-
poralium sollicitudo, episcoporum mentes ab euāgelico mu-
nere seducere, monachorum & quorumcunq; piorum ho-
minum

^{Matth. 24}

minum ac sapientium opera in ecclesia desiderari: cuius occa-
sionis pretextu monachi familiarius, & (vt ita dixerim) man-
suetius reliquis Christianis cōmunicabant: quibus salubria
consilia & æternæ vitæ impartiebantur præcepta: Huius rei
causa coeperunt in precio & veneratione maxima in populis
haberi: ita, vt sicut ex Dionysij, Hieronymi, & Augustini lite-
ris colligitur, magna esset episcopis & cæteris ecclesiæ proce-
ribus cura, de monachorū iudicio in separandis hæreticis a
cōmunione fidelium, qui tunc abundantius pullulabāt: Epi-
scopi etiam maxime vererentur monachorum offenditionem
ob sapientiam & sanctitatē, quam in eis populus venerabat,
& suspiciebat. Hac aut̄ omnium ordinū obseruantia, mona-
chorum nōnulli (vt est hominū ingenium inconstans) abu-
si, plus iusto cœperunt in sole scere & autoritatis arrogare sibi:
alijs extra cœnobia diutius euagari, quam necessitas exigebat,
& monastica ferebat disciplina. Vnde coacti sunt Episcopi,
synodicis actis ad quas dā eos regulas modestiæ & honestio-
ris vitæ instituta reuocare, & monasteriorum præpositis, vt
eos in pristina viuendi norma & quiete continerent præci-
pere: Cuius rei gratia obediētiæ votum siebat, vt omnis crea-
tura, iuxta doctrinā apostoli, potestatibus sublimioribus sub-
deretur: Monachorum igitur insolentia in causa fuit, vt obe-
dientiam conceptis verbis profiterentur, non quod eius vo-
tum tunc tēporis primo cœperit, sed quod non ante hac tan-
ta præstabatur circumspectione: Non erant prescripta verba
vouentibus, nec eius custodia tanta censura exigebatur a
præpositis. Alioqui monachi, cœnobitæ, prælertim qui sub

C. ij. hoc

F. ALFONSVS VIRVESIVS

hoc nomine, cōmunius intelligi solent, nunquam sine obedi-
entiae arctissimo vinculo fuerunt, nec esse quidem potuerūt,
cum hoc euangelicæ militiæ symbolum, sicut & alia duo, de
quibus hactenus differuimus, Christus ipse nobis tradide-
rit, quod idipsum nobis conferendum superest.

Obedien-
tia est finis
monasticæ
professio-
nis.

1. Reg. 15

Hebr. 5

March. 6

1. Cor. 7

Distulimus vero hactenus de obedientia conferre, qm̄ a-
ptius vltimo loco tractatur, quæ finis est & velut scopus toti-
us monasticæ professionis. Videntur hoc prophetæ verba
significare, quibus dicitur: Nunquid vult Deus holocausta
& victimas, & non potius vt obediatur voci dñi: Melior est
em̄ obedientia q̄ victimæ, & auscultare magis quā offerre adi-
pem arietum, qm̄ quasi peccatum ariolandi est repugnare, &
quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Apostolus quoq;
Patilus obedientiæ fastigium nobis in Christo cōmendaret,
incomprehensibili quodam mysterio eam didicisse prædi-
cat dicens: Evidem cū esset filius Dei, didicit ex ijs quæ pas-
sus est obedientiam & consummatus factus est oībus obte-
perantibus sibi causa salutis æternæ. Porro postremam esse
obedientiam in monastica professione, & caeterorum omni-
um quæ profitemur, quasi finē & scopum ideo dicimus, quia
ad eius absolutiorem perfectionē reliqua duo vota præcedere
oportet, & inseruire. Nam qui potest homo alterius se totum
voluntati & imperio mancipare, nisi prius ab omnium se re-
rum seruitute prorsus absoluerit: Nemo, inq; Christus, duo-
bus dominis seruire pot: Idcirco eum qui perfectæ obedien-
tiæ holocaustum offerre decreuerit, a coniugij primum vin-
culis liberum esse oportet: mulier siquidē (vt Apostolus ait)
non

non habet potestatem corporis sui, sed vir: similiter nec vir potestatem corporis sui habet, sed mulier. Necesse etiam illi est: ut a diuitiarum se & quarumcunq; temporalium facultatum tyrannide vendicet, quando non modo qui vxorem ^{Lucr. 14} duxerat, verum & qui villam, quiq; iuga boum emerat, cœlesti coniuicio rei familiaris curam causati non interfuerunt. A quo autem superatur, quis eius seruus constituitur. ^{1. Petri 1.} Asse-
rendus igitur primo est animus in libertatem duobus votis, paupertatis scilicet & coelibatus, ut ingenuæ Christi seruituti per obedientiam nos totos perfecte dedamus. Significa uit hoc Christus qui cœlibatu exposito & paupertate commendata addit adolescenti, quem ad paupertatem adhortabatur, Et sequere me. Sequimur illum, cuius gressus & ob-^{Matth. 19} seruamus & imitamur. Christus autem obedientiæ præser-
tim instituit via, ita ut Paulus ad hoc factum hominē (quod ^{Heb. 5} superius citauimus) prædicet, ut obedientiam ex ihs que pas-
sus est dicens, fieret obtemperantibus sibi causa salutis. Et quanquam est quædam obedientia, quæ vulgo creden-
tium satis sit, ad hoc ut illis prospicit Christus, non ad hanc ta-
men adolescentem adhortabatur, quæ rerum abdicatio-
ne non indiget, sed ad aliam arctiorem, quam ab altero exi-
git adolescenti, cui nec humanæ pietatis in parentes occasio-
ne, ab obedientiæ iugo semel suscepto recedere permittit. Si-
ne, inquit, mortuos sepelire mortuos suos. Qua censura & ^{Matth. 5} ^{Ibidem.} quasi iure pastorali noluit ut erga scribam, q; se etiam secutu-
rum offerebat: non quod pia quorumcunque hominum
vota despiciat, sed quia sciebat scribam onustum diuitij s,

Cc iij præ-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

præstare non posse, quod verbo tatum pollicebatur. Quod id ipsum utinam monasteriorum prepositi animaduerteret, & imitarentur: ne sine maximo ætatis, morum & ingeniorum delectu quenquam admitterent ad temere aggredendum, quod tam infeliciter a multis, postea magno religionis dedecore, maiori autem animarum periculo, deseritur. Respondit itaq; Christus scribæ sequuturum se polliceti: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet, vbi reclinet caput suum. Quorum verborū sententia est: non potes nudum sequi, diuitiarum & rei familiaris cura circumplexus. Hunc igitur respuit, tanquam Euangelicæ perfectioni, ob amorem diuitiarum, ineptum, illum vero tanta saueritate retinet, ut nec ad parentes sepelendos abscedere sinat. Iam quemadmodum per obedientiam nobis sequendus sit Christus alio loco manifestius ipse declarat: Si quis vult, inquit, post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me: Quid est seipsum abnegare, nisi nulla in re iuris sui esse velle, a seipso quodammodo desciscere, & alterius voluntatem in cunctis sequi? Ita Christus abnegauit se, dū (quod ait Paulus) semetipsum exinanivit, factus obediens usque ad mortem. Hanc exinanitionem seu humiliationem & obedientiam Christus in se nobis imitandam, vel teste ipso, ne remotiores quæramus, proposuit: & hortatus est apud Matthæum. Quem locū ita paraphræstice interpretaris: Discite a me, quod mitis sum & corde minime elato, &c. Totus ex patris nutu pendeo: ille poenas exigit ab improbis, ille præmia reponet benefactis: illi cedo totam

cam gloriam: illi committo omnium sollicitudinem: ego sim
pliciter illius voluntati per omnia morem gerēs, quod in me
est, studeo bene mereri de omnibus, nocere nemini. En tuis
ipsius verbis obedientię species & exemplar in Christo pro-
positum, totius vitae rationem ab alterius nutu & voluntate
pendentem continet, quam sola præceptorum Dei obserua-
tione minime præstamus. Nam quēadmodum de cœliba-
tu diximus & paupertate, esse quandam communem, ad
quam omnes homines tenentur, & assequi possunt, iustitiā:
qua a noxijs voluptatibus continent, permisis cum mode-
stia et gratiarum actione vtuntur:qua etiam ab alienis se cō-
tinent facultatibus, & de suis pauperum inopiae subueniūt,
reliqua vero in timore domini possident, & sine cuiusquam
augent nōumento: ita est etiam quēdam obedientia com-
munis,qua proprie voluntatis tumor legi Dei comprimen-
dus præceptorum obseruatione subiicitur: in cæteris autem,
quæ permulta sunt, libertatis suæ vtuntur iure, & propriæ
voluntati laxant habenas. Hæc, inquam, communis est via:
extra quam nemo peruenit ad vitam, & cui cæterā omnia
compendia deseruire debent. In ea tamen quo frequentior
est, eo plures, vt ait Propheta, absconderūt superbi laqueos Psa. 148
nobis. Nam qui onusti familia, coniuge, liberis, & rei fami-
liaris cura illam ingrediuntur, tribulationem, inquit Pau. 1. Cor. 7
Paulus, carnis habebunt: quandoquidem semen illud verbi
Dei, quod cecidit inter spinas ab huius sœculi sollicitudini-
bus suffocari solet: & qui vxorem duxerat inuitatus ad nu-
ptias, non vt cæteri rogat excusatus haberi, sed Matth. 10
Mat. 24 intrepide
falso

F. ALFONSVS VIRVESIVS

falso pronunciat, se non posse venire. Quamobrem proposita est a Christo altera sublimior & Euangelicæ perfectioni propinquior via, ad cuius ingressum nemo cogitur, tametsi semel ingressis non est liberum retrocedere. Nemo enim

Lucæ 9.
Matt. 19.
Quid ad-
dar mona-
stica pro-
fessio com-
muni vite
etiam ho-
nestæ.
1. Petri 1.
falso pronunciat, se non posse venire. Quamobrem proposita est a Christo altera sublimior & Euangelicæ perfectioni propinquior via, ad cuius ingressum nemo cogitur, tametsi semel ingressis non est liberum retrocedere. Nemo enim
regno Dei. Secundum hanc qui se castrauerunt propter re-
gnum cœlorum, nullius cupidinis voluptatem sibi licere
volunt, & qui semel omnia reliquerunt, vt ait Petrus, vt Chri-
stum sequerentur, nullius terrenæ hæreditatis dominatum
sibi contingere cupiunt: & qui se totos Dei tradiderunt ob-
sequio, vt pia Christi mancipia, Euangelicam seruitutem
ciuili præferentes libertati, nulla sui iuris esse patiuntur, quo-
niam non solum a cupiditatibus, verum & a voluntatibus
nostris vt auertamus nos Sapiens hortatur. Hanc si nescis
monachi ingredimur viam, imo hic est ille monachatus,
quem tu pietatem esse negas, & ad vitæ ciuilis genera, fabros
scilicet milites & iurisconsultos ac cæteros humanæ societa-
tis communes ordines rejcis. Nos vero illam absolutæ pie-
tatis culmen continere defendimus, cuius institutionem, do-
ctrinam & hortamenta saluberrima non a quouis homine,
Eccii 13.
sed ab ipso accepimus Christo, qui voluntarios probat spa-
dones, quique rerum omnium abdicationem pietatis con-
summationem suadet, postremo qui ad sui ipsius abnega-
tionem, quo facilius ipsum sequi valeat, hominem hortatur,
quod id ipsum obedientia non quæcunque, sed ea quæ mo-
do descripsimus, aut sola aut maxime præstat. Atqui vera
funto, inquies, hæc omnia, quorum tantopere fidem no-
bis

bis facere conaris. Esto Euangelicæ perfectionis virtus obedi-
dientia non quæcunque, sed quæ omnium etiam cogitatio-
num nedum operum et verborum ius adimat homini: eam
Christus citatis locis & pluribus alijs docuerit, sed quid hoc
ad monachorum placita, quæ hominibus obedire præcipi-
unt, & de re tam ancipiti anima dari ob sidem cogunt. Obe-
dientiam Christus docuit, præsttit, suasit, sed illa, qua mens
Deo subiicitur, eicp per cuncta obedire conatur, iuxta illud
apostoli: Patres quidem carnis nostre eruditores habuimus,^{Heb. 12}
& reuerebamur eos, nō multo magis obtemperabamus pa-
tri spirituum & viuemus: Hanc Christus docuit, & huius
se nobis exemplū proposuit, quod locus ille nobis paraphra-
stice enarratus a te dudum productus ostēdit, cui consonat
illud: Descendi de cœlo non vt faciam voluntatem meam,^{Iohan. 6}
sed voluntatem eius qui misit me, & multa in hunc modū:
Ito igitur, inquires, & ei obedire totis animi viribus conten-
de, cui Christus, cui apostoli, cui martyres, cui omnes eccle-
siæ proceres obedierunt, nempe Deo, cuius non modo præ-
ceptis, verum simplici monitioni quo minus obedias nemo
tibi impedimento erit, nemo obstrepet, nemo taxabit. Si hec
dixeris, quinimo cum te dicturum minime dubitem, bene
se res habet, quod obedientiam probas, quæ mandatorum
Dei præfinitionibus non contenta, ad superiora grassatur, et
nihil iuris homini in seipsum relinquit. Nam quod obiicis,
satis esse nobis obedire Deo, cui Christus & obediuit, et obe-
dire nos docuit: nihil ipsis quæ sunt hactenus confirmata de-
trahit, quando ipsius Christi verba sunt, de hominibus lo-

Dd quen-

F. ALFONSVS. VIRVESIVS

quentis ad homines: Qui vos audit me audit, & q[uod] vos spernit me spernit, &c. quibus significat non modo suis, verum & hominum verbis Deum imperitare hominibus consueuisse. Necq[ue] e[m] est quisquam adeo demes, ut quod Christus patri obedierit omnia suggestenti, nos nihil nisi quod Deus per semetipsum edixerit facturos esse contendat. Pater enim diligit filium, & omnia demonstrat ei quae ipse facit, vnde fit: & illud eiusdem filij: Filius non potest a semetipso facere quicquam: sed quaecunque viderit patrem facientem, hec eadem similiter & ipse facit. Nos vero quando dignabitur Deus per semetipsum alloqui, monere, ostendere, non modo rerum agendarum summas & capita, verum & singula quaeque, quantumuis minima quae vel facienda fuerint, vel dicenda, vel etiam cogitanda. Qua ratione per singula, quae nobis vel facienda vel omittenda succurrerint, Deum consulere ac rogitat[ur] poterimus. Fient haec quidem in patria, vbi, quod ait Propheta, erunt omnes docibiles Dei, cuius presentia omnes non modo ignorantiae verum ambiguitatis nebras & cunctationem submovebit ab animis beatorum, fierent & nunc, si nobis expediret ad salutem, & fragilitatis nostrae conditio pateretur. Veruntamen omnium rerum artifex Dei sapientia hoc antidoti genus curadæ hominum superbiæ adinuenit, ut qui Deo ipsi per semetipsum præcipienti quondam obedire contempserat homo, nunc homini obedie[re] subdatur & in salutem illam hominis propter Deum obseruantia euadant, qua de ipsius contemptu & voluntatis eius transgressione amiserat. Quamobrem et si huius obe-

Iohann.

Iohann.

Iohann.

Cap. 7

obedientiæ sacrificiū Deo immoletur, hominibus tamen,
 qui Dei erga nos vicem gerunt, est persoluenda, de quibus,
 vt modo citauimus, Christus ait: Qui vos audit me audit, et ^{Lucæ 10.}
 qui vos spernit me spernit. Quin & hoc maxime modo
 quod quotidie orando dicimus, vt cunque præstamus, vt ^{Math. 6.}
 fiat scilicet voluntas Dei sicut in cœlo & in terra. Hoc est, si-
 cut in cœlo non partim Dei, partim hominis voluntate vi-
 uitur, sed solius Dei nutu et imperio fiunt omnia, ita & in ter-
 ra quoad fieri possit, nullatenus voluntati nostræ inseruia-
 mus, sed iuxta Sapientis consilium a voluntatibus nostris a= ^{Ecc 18}
 uertentes, Dei voluntatem, de qua vel ipsius lege vel maio-
 rum placitis constare nobis potest, in omnibus tum facien-
 dis tum omittendis sequamur, fiatq; in nobis quod de veris
 Euangeliū cultoribus Propheta longe ante prædixerat: Si ^{Isaiae 58}
 auerteris a sabbato pedem tuū, facere voluntatē tuam in die
 sancto meo, & vocaberis sabbatum delicatū & sanctum dñi
 gloriosum, & glorificaueris eum, dum non facis vias tuas &
 inuenitur voluntas tua vt loquaris sermonem, tunc delecta-
 beris super dño: & sustollam te super altitudinem terræ, &
 cibabo te hæreditate Iacob patris tui, &c. Diem sanctum do-
 mini lucem Euangelice veritatis appellari quis ignorat, quæ
 & sabbatum dicitur, quod in ea vera requies animorum iux-
 ta Christi Iesu promissionem inueniatur. In hoc igitur die ^{Math. 11}
 quicunque glorificauerit dominum non faciens voluntatem
 suam, neque viam propriæ cogitationis sequutus, sermonis
 etiam licentiam cohibuerit, delectabitur super domino, &
 sustolletur in altitudinem terræ, eam de qua Hieremias:

Dd ij Bo-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Treno. Bonum est, inquit, viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius & tacebit, quia eleuauit se supra se, cibabiturque Iacob hæreditate, hoc est, strenue pugnantium mercede præmiabitur. Porro cum bifariam Deum hominibus loqui dixerimus, per se scilicet & per præpositos: quibus obedientes Deo ipsi obsecundamus, est quod mouere possit quempiam, ut vel secum tacitis cogitationibus dicat: Qui possum ego scire, hominem hunc, qui mihi præficitur, Dei voluntatem mihi, dum imperat, proponeat. Aut unde huic idiotæ fortassis et flagitioso potius quam mihi perspectam esse colligam Dei voluntatem: Cui ego fiderer audeo polliceri, omnia quæ maioris imperio fecerit, modo non sit aduersus Christi doctrinam, secundum eius fieri voluntatem: cum etiam si nihil probitatis huiusmodi operibus insit, obedientia tamen ipsa qua fiunt, bona non esse atque adeo Christo gratissima nequeat. Atqui tantum adest hæc obedientia (dices) a monachatu, ut monachorum omnium perfectissimos iuxta atq; clarissimos illam promisisse nunquam legamus, neque suscepisse quidem. Huius rei testes locupletissimi sunt Paulus, Antonius, Macharius, quin & Hieronymus non monachorum modo, verum totius ecclesiæ decus & honestamentum. Oportune mihi Hieronymum produxisti, eiusdem enim verbis tibi respondebo, qui in libello de virginitate ad Eustochium tria esse narrat monachorum genera. Primū coenobitarum, quos Aegyptij Suases vocant, Latine vero communiter viuentes appellare possumus, proximum Anachoretarum, quos Latine dicimus.

Monacho
rum gene
ra.

cimus Heremitas, tertium quod Aegyptij Remoboth dicūt, hos diuus Benedictus Sarabaitas Aegyptiaco etiam appellat nomine, quos nos trans fugas (ut abbas Piamon apud Iohannem Cassianum exponit) interpretari possumus. Horum optimos esse cœnobitas multis argumentis edocet. Sarabaitas vero deterrimos, vel hoc quod bini vel terni habitent suo arbitru ac ditione viuentes, inter quos sœpe iurgia esse dicit, quod suo viuentes cibo nō patiātur se alicui esse subiectos, e conuerso aut̄ paupertatem & obedientiā in cœnobitis præcipue cōmendat. Veniamus, inquit, ad eos qui plures sunt, et in cōmuni habitant. i. quos vocari cœnobitas diximus. Prima, apud eos cōfederatio est obedire maioribus, & quicqđ iusserint, facere. Diuisi sunt per decurias atq; centurias. Manent separati, sed iunctis cellulis, &c. Hęc cū ita sint, leuior nunc aparet obiectio, quam vt opus sit iusta confutatione, oēs eī illi quos sine obedientiē voto monachos fuisse cōmemorat, non cœnobitæ erant, quorum causam aduersum te suscepimus, sed Anachorete. Sed videor mihi, videre te aliam grauiorem obiectionem, qua semel nos a proposito denicas molientem. Esto, inquires, vt obedientia opus sit monachatui, atque habemus pontifices, episcopos, curiones, & alios ecclesiastici ordinis hierarchs, qbus obedire possumus, vt non modo superflue, ver̄ & ambitione quadam monachi suā monarchiam seorsum a cæteris fidelibus fecisse videant. Huius argumenti vis exposita ratione obedientiæ prorsus eliditur. Cum em sit, quod superius exposuimus, plenissima quædam animi subiectio & libertatis nostræ, qua multa per cæteros ecclesiæ

Dd ij magi-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

magistratus & facere possemus & dicere, in alterum transla-
tio, quis non videt eam Episcopis aut cæteris communibus
præfectis minime posse præstari. Quando enim illi multis
impliciti curis nobis moderandis, dirigendis, docendis, per
singula verba, opera, & cogitationes etiam, vacare poterunt,
aut volent, a nobiscq; totius virtæ ac singulare actionum ratio-
nem exigere. Sed audiamus hac de re Hieronymum, Benedi-
cto, & Bernardo primitis tibi monachatus inuentoribus anti-
quorem. Erat Bethleem vbi diuus Hieronymus in monaste-
rio degebat communi diocesum iure Hierosolymitano E-
piscopo subiecto, quo munere tunc temporis Iohannes qui-
dam pontifex fungebatur, conquestus est ille nonnunquam
per epistolas quod Bethlemitici monachi sibi non obedireb^{er},
eisdemq; ferme vtebatur verbis quæ in argumentatione po-
suimus, cui diuus Hieronymus ita respondet: Porro quod
dicas te petiisse, vt subiacerentur ecclesiæ Dei, & non scinde-
rent eam, necq; proprium sibi facerent principatum, de qui-
bus dicas non satis intelligo: si de me & presbytero Innocen-
tio satis multo dormisti tempore, qui post annos tredecim
nunc excitatus hæc loqueris, ob id enim ego Antiochiam &
ille Constantinopolim vrbes celeberrimas deseruimus, non
vt te in populis prædicantem laudaremus: sed vt in agris &
in solitudine durescentia peccata deflentes Christi in nos mi-
sericordiam defecsteremus. Si autem de Paulino tibi ser-
mo est, vides eum Episcopo suo esse subiectum, versari Ci-
pri, ad visitationem nostram venire interdum, non vt tuum,
sed vt alienum, eius videlicet, a quo ordinatus est: quod si hic
etiam

etiam esse voluerit, & in exilio nostro quietus in solitudine
 viuere, quid tibi debet, nisi honorem, quem omnibus debe-
 mus Episcopis; Fac a te ordinatum, idem ab eo audies, quod
 a me misello homine sanctæ memoriae Episcopus Paulinus
 audiuit: Num rogaui te ut ordinarer? Si sic presbyterum tri-
 buis, ut monachum nobis non auferas, tu videris de iudi-
 cio tuo: sin autem sub nomine presbyteri tollis mihi, pro-
 pter quod sæculum dereliqui, ego habui quod semper ha-
 bui, nullum dispendium in ordinatione passus. Habes Hie-
 ronymi de tua argumentatione sententiam: In qua non est il-
 lud prætereundum, quod tam indissoluble fuit semper mo-
 naстicæ obedientiæ vinculum, ut nec per presbyteratus dig-
 nitatem, quæ tunc temporis ut rarissima, ita maxima habeba-
 tur, monaстicæ obedientiæ iugum abiçere liceret, aut ad Epi-
 scopi sacerdotium conferentis se transferre ditionem: Ego,
 inquit Hieronymus, habeo quod semper habui, nullum dis-
 pendium in ordinatione passus. Quid est quod semper ha-
 buit? Monachatum utiq; ccenobialē, ab eo tempore quo An-
 tiochiam urbem celeberrimā fugiens in Bethlemiticum sese
 cōculit monasterium, nam antea Anachoretam per aliquod
 tempus egerat: Nec clam me est obedientiæ vinculum, ut su-
 perius dixi, haud tam aperte atq; circūspecte quondam atq;
 hodie fuisse voti nuncupatione, districtum: quoniam simpli-
 cius Christiani atq; candidius omnia in ecclesię nascentis ex-
 ordio transigebant, postea vero quam Christi & apostolorū
 eius exempla animis cœperunt excidere, & vestigia quasi de-
 formari, oēs ferme Christiani ordinis sui functione vna cœ-
 perunt

F. ALFONSVS VIRVESIVS

perunt abuti, & a primaria illa euāgelicæ propaginis integratate degenerare. Inter quos & monachi lapsi nō nihil sunt, vtinam aut̄ ad illorū nos lapsū erigeremur. Lapsi, inquā, sunt, in solecentibus plus iusto coenobiorū præpositis, monachis vero honestate liberius euagantibus, quamobrem synodis patrum decretis Abbates iussi sunt Episcopis obedire, monachi vero obedientiæ iure ab Abbatibus repeti. Quæ duo tam salubria decreta vtinā ea sinceritate, quā sunt olim a maioribus tradita, hodie seruaretur. Verum tyrannis per vniuersum orbem, effusa monachorū coenobijs non pepercit, quin horū prius propemodum extinxit & aboleuit, posterius vero supra modum auxit, & vsc̄ ad coelū conata est euehere, tametsi vsc̄ ad inferos superbiorū oīm & immoderate dominantium domicilia dixerim verius neq; eīm electo Luciferō, vllus est in cœlo superbiæ locus. Vt cunctū tñ se præfici gerant aduersus subditos, & pastores aduersus gregē, illi tamen obedientiæ suæ (modo Christo sibi prius obediendū intelligat) mercede nō fraudabunt. Nec propter quorundā insolentiā succensendū est bonis, nec vniuerso ordini & scđorum patrū quin & ipsius, vt probatumus, Christi derahēdū sanctiss. instituto, qđ vsc̄ adeo antiquius est Benedicto, nedū Bernardo, vt cū ī pā totius hūani gñis salute videatur exortū.

Hæc ferme ante annos XVI. ad Erasmus: Nā etsi nihil prorsus addidimus transcribendo, multa tñ p̄termisimus, q̄ tunc temporis fuerant a nobis iuuenili magis loquacitate, q̄ causæ necessitate congesta: pro q̄bus oībus vnum ex Augustino testimonium pro sanctæ paupertatis, quā amplexi sunt mona^o

Ecces 9

Isaiae 14

August.

ADVERSVS LVTH. DOGMATA. Fol. 101.

monachi, professione substituam. De terra, inquit, suscitatus
 est supra oēs diues ille pauper, & de illo stercore erectus est su
 pra omnes opulentos ille inops, ut sedeat cum potentibus po
 puli, quibus ait: sedebitis super duodecim sedes, & sedem glo
 riæ hæreditatē dans eis. Dixerant eīm̄ potētes illi: Ecce nos dī-
 misimus oīa, & sequuti sumus te. Hoc votum potentissimi
 voverant. Sed vnde hoc eis? Ab illo de quo hic continuo dī-
 cūm̄ est: Dans votum vouenti, Alioquin ex illis essent poten
 tibus quorū infirmatus est arcus. Dans, inquit, votū vouenti.
 Non eīm̄ dño quisq̄ quicq̄ ratum voveret, nisi qui ab illo acci
 peret, quod voveret lib. XVII. de ciuit. Dei, cap. III.

Nunc ad Philippum redeamus, qui vīctus his rationibus
 & alijs grauioribus, q̄ a nostris pro monastico instituto pro
 ducuntur: respondet se de genere doctrīnē disputare, non vī
 trum vota seruanda sint. Sentimus eīm̄, inquit, licita vota ser
 uari debere, sed vtrū cultus illi mereantur remissionem p̄ctō
 rum & iustificationem, &c. Et addit catalogum quæstionū
 prorsus par ergon, quo viderī vult cōplexus capitū summā,
 de quibus inter Lutherū & catholicos suscepta sit circa mo
 nasticam professionem cōtrouersia: tametsi nescio an Luthe
 rus subscripturus sit illis verbis. Non disputamus vtrum vo
 ta seruāda sint, sentimus eīm̄ licita vota seruari debere: nisi for
 te probando Philippi modestiam in verbis, quo facilius im
 ponat in rebus re eīm̄ nec latum (quod aiunt) vnguem Phi
 lippus hic dissentit a Lutherō, licet specie verborum differre
 videatur, id quod facile prudens lector ex inferioribus colli
 get: Quæ cum ita sint, haud satis possum assequi mente, quo
 101

Eē nam

nam fato nostro (si modo fati nomine liceat uti) fieri videamus, ut nemo his trecentis supra mille annis ecclesiæ hostis fuerit, qui non bellum eodem tempore nobis quoq; visus sit indixisse: Nec ad hoc necesse est a me quæpiam nominari, qui hæc germanis scribo chronicorum ac rer; gestar; non ignar;is. Possunt em, si velint, Arrios, Sabelios, Macedonios, Constantios, Julianos, Valentes, Lucios: & huius generis alia monstra, cum veteratum recentiora meminisse. Quo magis admiror viros alioqui & prudentes, & cautos, qui hæc nobiscum vltro fateantur, quorum imitentur exēpla, illor; exitus & supplicia nō perhorrescere. Sed non potestis deserere verbū dei. At qui illi nihil magis habeant in ore, quā istam importunissimam vna atq; vanissimā ad verbum Dei prouocationē, cui adeo mordicus adhærebant, ut vocem homousion, quod in sacris literis nō inueniatur, nollēt recipere, ut prætextu verbi Dei, totius fidei Christianæ molē & pondus euerteret. Vnde & monachos, quos arte aut libertatis lenocinio ad se pellicere nequiuissent, primos ab ecclesia stātes in acie post episcopos, pertinacius & hostilius q; cæteros Christianos oppugnabat: Quod idipm modo Lutherus, Pellicanus, Philippus, & cæteri complices, verbis, quando exilijs & necibus, quod quondam siebat, non possunt, efficiunt. Bona tamen spes est fore, ut misertus nostri Deus, hac persecutione quæ a gladio linguae iniuriae & a scandalis operatium mendacium proficiscitur, nos puriores reddet, & sibi acceptiores. Nam dum superbit impius, incenditur pauper. Tametsi video quam parum nobis diuina prouidentia (ut ita dixerim) fidat, quibus leuissima seruatur

Beda 11

Psalm. 9

seruauit certamina, maioribus nostris principum ac tyranno-
 rum saevitiam, oppositis nobis, utpote imbecillis, relicta est so-
 dalium nostrorum rabies pro persecutione. Ex nobis enim ex-
 ierunt, sed non erant ex nobis: Qui etsi acuerunt linguas su-^{1. Iohann. 2}
 as sicut serpentes & venenum aspidum sit sub labijs eorum,
 nunquam tamen eo produxerunt inuidiam, ut meliori or-
 bis parti maiorum nostrorum meritis non probaremur. His
 tamen omnibus prudentium considerationi dimissis, quæ-
 stionum catalogo quas Philippus coegerit, respondere incipiā,
 si prius lectorem & vos precepit admonuero, Germani, Phi-
 lippum, qui modo nostris obiecerat, quod ad astruendam le-
 gem coelibatus reuelationes quasdam produxissent, totam
 hanc de monachorum professionibus causam a reuelationi-
 bus exordiri. Narrat enim aut singit quendam Franciscanum
 fuisse in Germania, qui coniectus in vincula, quod eius do-
 ctrina minus ceteris sodalibus probaretur, vaticinatus fue-
 rit, successorum sibi quendam Lutherum certe significans, qui
 monachorum regnum esset euersurus, cuique monachi non
 possent resistere: Nugae: Sic apud Virgilium Dido Libiæ re-
 gina imprecans, futura vaticinatur inter Romanos & Car-
 thaginienses bella: Aeneam apud inferos multa post saecula vi-
 dere describitur, cum tamen utramque poetam scribentem hæc
 & singentem aliquot præcesserint ætates, quanque potuit acci-
 dere, ut Franciscanus ille nouerit Lutherum iuuenem, iam in-
 de ab adolescentia huius furoris, qui postea secutus est, in do-
 lem ostentantem, æternumque (quod ait poeta) seruante sub
 pectore vulnus, quo monachorum meditabatur excidium.

Ee ij Sed

Sed nos tum somnijs tum coniectoribus, cum ea qua digni sunt, fide prætermissis, ad causam accedamus.

Primum itaq; controværsiæ caput est, vt a Philippo propo-
nitur, Vtrum monastici cultus mereantur remissionē pecca-
torum, & iustificationem. Quousq; bone Deus, mercenaria
hæc & seruilia nobis occinuntur. Nihil ne præstandum est,
nihil profitendū, nisi remissionem peccatorū, nisi iustifica-
nem mercat. Quid sibi hisce q̄stionibus vult significare Phi-
lippus? Nos remissionem peccatorū, & iustificationem inge-
nue fatemur neminē sibi posse mereri; promeremur aut̄ ya-
rijs ab eodem & probatis et institutis operibus Christū, quo
nobis immeritis propicius esse velit, & peccata remittere. A-
lioquin si nostrum esset mereri iustificationem, cū meritum
debeat præcedere mercedem, sequeretur, quod ante iustifica-
tionem quisq; mereretur gratiam, qua iustificaretur; quod ne-
mo vnq; catholicus dixit. Sed Philippus querit hæc, & id ge-
nus alia, yt quæstionum fuso significet, id a nobis tribui no-
stræ professioni, quod tribuere impium esset prorsus & stul-
tum. Sed ne toties respondendū sit importunis huiusmodi
quæstionibus, nos, quomodo, quibus, & cuius meritis remit-
tantur peccata, superius exposuimus sufficiēter, vt credo, cer-
te prolixè, cum de iustificatione et pœnitentia ageremus. Mo-

Monastica
vi a ad qd
accipitur. nachatum vero suscipimus, non quo peccata præterita nobis
donentur, quæ vel in baptismo, vel in pœnitentia condonan-
tur. Sed quo facilius futura vitemus, & a præteritorum reati-
bus, sordibus, morbis, indies libiores euadamus.

Proximum caput Philippicæ controværsiæ est, vtrū huius-
modi

modicūlūtūs, sīt satisfaclōnes pro peccatis? Hoc multipli-
care verba est, non explicare quēstōnes. Nos superius de
satisfactionibūs differuimus, quicquid operibūs nostris tri-
buunt sacrē literāe ad satisfaclēndū, aut promerendū, non
potest monasticis exercitationibūs, quāe circa eadem opera
versantur negari. De ieiunijs, vigilijs, sacris precibūs, lectioni-
bus, et id genus alijs loquor, non de cucullorum forma, colo-
re, magnitudine, & hisce rebus, quāe non pietatis, sed decoris,
& discretionis gratia assumuntur.

Tertium caput est, vtrum illi cultūs sīt pares baptismo?
Ortū vū existimō, ab illorum dogmate, qui dicūt baptisma
nihil hominibūs prodesse. Ita enim æquīparatur Philippo, Gal. 5. &c.
tūm circuncisionū, tūm præpucio, vt Apostoli verbi illis in
Christo Iesu nec circuncisio aliquid valet, nec præputium
addatur intrepide (nisi quis malit dicere impudenter) nec
baptisma. Cuius aut quorū hēc sunt verba, dogmata, cōmen-
ta, quid mirū si quāerant: vtrum monastici cultūs sīt pares
baptismo? Nam a nobis (de veris monachis, & vniuerso or-
dine loquor) perinde alienū est prius atq; posterius. Post
has quēstōnes, succedunt aliæ eiusdem farīnæ: vtrum mo-
nastici cultūs sīt obseruatio præceptorū & conciliorū:
vtrum sīt perfectio Euangelica: vtrū habeāt merita super-
erogationis. Harū mediae respondemus, professionē mona-
sticā continere, ea quā maxime possunt ad perfectionem
iūuare, hoc est, liberū a noxijs et periculosis curis ac sollicitū
dinibū animū reddere, alioqui sola charitas est q; vere perfic-
it. Primæ vero quēstōni respondendum videtur, quicqd

Eē iii est

Monasti-
ca profes-
sio conti-
nēt ea quē
maxime
possunt ad
perfectio-
nem iūuas

F. ALFONSVS VIRVESIVS

est obseruatio conciliorum esse & præceptorum, licet non
e conuerso. Monastica ergo professio in cōcilijs versatur, eo
tamen spectat, vt perfectius seruentur præcepta. Idcirco nec
cœlibatus nec rerum omniū abdicatio est hactenus cuiquā
præcepta, quod autem capescere volentibus consulantur, a-
pertius est, quam vt egeat nostra confirmatione, & nos pau-
lo ante probationes attulimus. Tertiæ questioni respondeo,
merita supererogationis nulla esse, si debitum cui superero-
gandum est, & addendum id quod meremur, absolute con-
sideretur, si vero consideretur in ordine ad necessitatem, quæ
sacris literis est nobis imposta, quicquid boni operis non te-
nemur lege præstare, supererogamus non debito, sed necessi-
tati: Hoc est, nemo plus expensum potest ferre, quam retule-
rit acceptum, sed potest aliquanto plus exhibere, quam ab il-
lo cui desertuit, secundum suæ legis præscriptiones erat exi-
gendum. Continenter quæritur, ytrum monachorum me-
rita applicata alijs saluent eos. Quare hoc: Nempe quia mo-
nachi prædicant se esse cæterorum saluatores. Non puder-
virum probum, vt habetur a Germanis, & prudentem-
tam apertam comminisci calumniam: Quanquam vtut se
habeat applicatio meritorum, quid facit ad monasticum in-
stitutum de quo disserimus: Errant fortasse monachi non-
nulli, in hoc & quibusdam alijs, quæ proposita sunt a Phi-
lippo, num statim euertendus est monachatus, & non poti-
us dirigendus, & ad viam reducendus: Ecquis vñquam
vidit inter mortales ordinem, in quo non pessima quæque
admixta sunt optimis: Subuertantur ergo vniuersa homi-
num

rum instituta, quia nullum est in quo non vulgo probentur abusus, qui cordatioribus displicent. Sed succedunt nunc aliae quæstiones, quæ proprius causam attingunt. Vtrum sint licita vota, his opinionibus facta. Vtrum licita sint vota, quæ prætextu religionis tantum ventris & ocij causa suscipiuntur. Vtrum vere sint vota, quæ sunt extorta aut inuitis, aut ijs, qui per ætatem nondum iudicare poterant de genere viæ: quos parentes aut amici intruserunt in monasteria, ut de publico alerentur sine patrimonij priuati iactura. Hæc & his verbis quærit Philippus. Ego vero his omnibus vna respondeo, mihi non videri licita vota, quæ illicitis fuerint opinionibus suscepta, cæterum de opinionibus vouentium & iudicio pronunciare, non Lutheri est aut Philippi, sed ecclesiæ. Porro monachatum, qui non pietatis causa sed vi aut cupiditate suscipitur, cuiusmodi plurium fœminarum esse credo, & quorundam adolescentulorum, quibusdam, præsertim se militijs dedicantium, ingenui fateor, mihi nequaquam probari, nec huiusmodi teneri credo votis, quæ his affectibus atque defectibus nuncupauerunt. Tametsi (quod superius diximus de sacerdotibus) non est cuiusvis de hisce iudicare rebus: nec debet priuata temeritate dismetti, quod publica est & solenni autoritate susceptum. Quin consulto prius Pontifice summo & totius causæ ratione eidem diligenter exposita, iudicio eius est parendum. Hoc cū ita sit, vehementer admiror, quid sibi velit vestra cōfessio, in qua tribuitis summo Pontifici ius dispensandi in huiusmodi votis, cum tamen citra eius autoritatē apud vos quotidie resci-

rescindantur impune. Ultima quæstio est utrum licita sint
vota quæ palam vergunt ad malum exitum, vel quia pro-
pter imbecillitatem non servantur, vel quia hi qui sunt in illis
sodalicijs coguntur abusus missarum, impios cultus sancto-
rum, consilia sequendi in bonos viros approbare, & adiuua-
re, &c. Hæc quæstio ut & multæ præcedentium nocagit, vt
apostatae, quorum per vniuersam Germaniam inges est nu-
merus, iure videantur a monasticæ tranquillitatis obserua-
tione in huius sæculi theâtrum velut histriones inutata perso-
na profiliisse. Côtinet enim causas quas professionis suæ de-
sertores apostatae prætexunt, vt vulgus imperitum existimet
illos non libidinis & voluptatis causa, quod res est, sed pietæ
tis zelo a nobis tanquam ab impijs discessisse. Nos de his (si
qui sunt) qui veræ continere nō possunt, superius diximus,
quid iudicij habemus. Cæteri abusus quorum occasione
singunt se ordinem deseruisse, nihil nos mouet, quandoqua-
dem multa sunt quæ Philippo iudicantur abusus, & eadē
vt sacri ritus & piæ consuetudines probantur ecclesiæ. Etsi
quæ sunt quæ nullis bonis viris probari queant, potuerant
absque loci, ordinis & sodalitij mutatione vitari. Nam qua-
le est hoc, fieri ex monacho sacris iniciato laicum & maritum,
propterea quod cæteri sodales abutuntur monachatu? Nū
vt locus tibi ob sit, nullus est alius in quo tibi liceat esse mona-
cho. Nunquid vniuersa monasteria sunt vsque adeo corru-
pta, vt nullus sit apud illa veræ pietati locus? Hoc vt ita esset,
quod tamen quis esse credit, sed vt ita esset, nunquid non ti-
bi liberum est seorsum agere monachum, hoc est, castū ser-
uare

ADVERSVS LVTH. DOGMATA. Fol. 205.

uare cœlibatum, frugaliter viuere, & Episcopo saltē aut cui-
quam alteri præsuli præscripto & peculiariter obedire, & sic
meliori quo fieri possit modo quod pollicitus es exhibere, et
non causas comminisci vanas, ne quid apertius dicam, qui-
bus simplici vulgo fucum faciens, ex monacho, presbytero
catholico sias laicus, maritus, hæreticus, aut certe schismati-
cus: Hæc ad quæstionem: Verum ut omnia quæ aduersum
nos tam in confessione quam in apologia, que nihil addit ni-
si verba, obiecta sunt semel colligam, & breuiter ad singula
respondeam, hæc mihi videntur in genere obiecti.

¶ Monachi, votum cœlibatus contra Dei mandatum suscipiunt. I.
Hoc esse vanum constat per ea quæ de cœlibatu in com-
muni, & de votis monasticis differuimus.

¶ Colunt Deum humanis traditionibus, cuiusmodi sunt vota, contra II.
illud: sine causa colunt me mandatis hominum.

Matth. 15

Non sunt hominum mandata cœlibatus, rerum abdica-
tio, & obedientia, sed Christi consilia, quod superius ostendimus: tametsi Philippus pertinacissime negat rerum ab-
dicationem esse consilium Euangelicum. Sed quid non ne-
gabít, qui hoc aduersus Dei verbum inficiatur, de quo maxi-
me solent applaudere, & quod quarta quaç linea nunc apte-
nunc inepte nobis obiectiunt: Cum ego Norimberge hac de-
re, cum Osiandro conferrem, protuli locum ex Matthæo, quod Matth. 19
Christus dixit adolescenti: Si vis perfectus esse, vade, ven-
de omnia quæ habes & da pauperibus & habebis thesaurum
in cœlo & veni sequere me; qui locus ex hoc apparet esse cō-
silium, quod quicquid in eo præscribitur arbitrio relictum

Cœliba-
tus, rerum
abdica-
tio, ac obedi-
tia, non
sunt homi-
num man-
dara, sed
Christi cō-
filia.

Ff est

F. ALFONSVS VIRVESIVS

est capescētis. Si vis, inqt, perfectus esse: Nec potest esse præceptum, quod preceptis iam pridem enumeratis apponitur, exposuerit Christus mandata quærenti, quonam modo seruari posset, & vitam æternam acquirere, qui cum communī legis obseruatione non videretur esse contentus, & maiora quædam meditaretur ac mente conciperet, non repetit Christus: Si vis saluus esse, sufficiebant enim ad hoc præcepta per CHRISTVM exposita. Sed, si vis perfectus esse, quod communem præceptorum superat obseruationem, tametsi in eorundem arctiorem custodiam demum recidat, vade & vende omnia quæ habes, &c. Cum igitur locum in disputatione produxissem fassus est Osiander (quod ego conabar astruere) verbis illis non inesse præceptum, sed cōsiliū, nullam ad posteros habere vim quo possit inter communia Christi documenta in totius ecclesiæ vsum tradita connumerari. Non enim generatim nec ad personam, inqt, publicam locutus est ibi Christus, sed priuati hominis peculiariter & seorsum interrogantibus priuatis contulit necessitatī. Hanc responsonem eo videntur excogitasse Lutherani, vt imperitæ multitudini satisfaciant, quæ vt nihil intelligit, ita nec percipit, nec cogitat quidem, quid aut quale sit, quod nobis arguentibus & scripturas producentibus respondeatur, tantū si aduersarios cedere & obmutescere non coegerimus, quicquid responderint, dūmodo audacter, confidenter, stomachiose respondeat, suos euicisse credunt: Et ego fateor me, vt est pudibūda veritas, quam primū Osiander conatus est argumentationem sua strophā deludere, hēsisse tantisper ad
vanis

vanitatem hominis, quē ego grauiorem existimabā, quam
vt tam futili commento ipse sibi pateretur illudere. Mox ve-
ro resumpto spiritu, quid aīs, inquam, ecquid erit firmamen-
ti in scripturis, si possimus contēdere, & semel vt verum ad-
misserimus, quicquid responsum est interrogantibus aut cō-
sulentibus, non esse ad alios homines, nec ad alia tempora,
transferendum. Et quid hoc est, quod tu mihi modo respō-
des, nisi quod ridicule consueuit sub delinquentium respon-
deri persona, dum productis Euangelicis verbis coarguun-
tur peccata. Hoc, inquiunt, erat in illo tempore, nimirum ri-
dicula allusione ad tempus & personas quibus Christus lo-
quebatur, omnia eius verba referentes. Sed haec, vt dixi,
ioco solent & quasi per ironiam responderi, tu vero serio
mihi futilissima responce velle videris, argumentationis
vim & pondus euadere. Quod quale sit, tute intra animi
tui recessum considera et cogita an dignum tua grauitate sit
& prudentia, de rerum maiestate quarum veritas ad fidem,
usus ad pietatem pertinet, ita nugari, vt quicquid tibi in buc-
cam venerit, quo non videaris esse vīctus effutias. Nam cō-
silium Christi de rē abdicatione nō esse, vt ita dixerim, per-
sonale, & illi tantū iuueni, cui respondebat, tributū, vel ex hoc
apparet manifeste, quod mox ad idem cōsilium, quod tristi-
tia & abcessione renunciauerat adolescens velut alludens Pe-
trus, suo & aliorum nomine dixit: Ecce nos reliquimus o-
mnia, & sequi sumus te, quid ergo erit nobis? Hoc est: Ag-
gredimur quod suades, perfectionis aditum quod orbi de-
mōstras, maturauiimus occupare, quid ergo mercedis tantū

Ff ij labo-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

laboris, tantum difficultatis capescitibus polliceris: Confir-
mat hanc expositionem responsio Christi, qui eandem mer-
cedem, quam ostentauerat adolescenti, vniuersis ad idem,
quod illi suaserat, adnitentibus pollicetur: Omnis, inquit, qui
reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut ma-
trem, aut vxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meū,
centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Hæc ut
multa sunt & varia, ita diuersis pro Christi nomine dimit-
tuntur modis, quorum vñus est cœlibatus & paupertatis
spontanea suscepit, quæ non potest homini ut superius pa-
lam fecimus, nisi voti nuncupatione absoluta contingere.

Augustin. Vnde Augustinus quod Petrus pro toto discipulorum col-
legio Christo proposuerat, votum esse dicit potentissimo-
rum. Sed vnde, inquit, hoc eis nisi ab illo de quo dictum est:

1. Reg. 2. Dans votum vouenti. Nos libentius accedimus vni Au-
gustino, ut Chrysostomum & cæteros eiusdem expositio-
nis autores ecclesiæ proceres prætermittam, quam vniuersis
monasticæ professionis tum hostibus tū desertoribus. Hæc
longius enarraui quam statueram, propter eos, qui cum ver-
bum Dei identidem a nobis efflagitent, nō credunt esse ver-
bum Dei, nisi quod illi produxerint, & suis interpretationi-
bus illustrauerint, obscurauerint dixisse verius. Porro q
Philippus citat sine causa colunt me docentes doctrinas &
mandata hominum ex posuimus Philippica X. Sed rursus
objectiones audiamus.

III. ¶ Credat huiusmodi votis mereri iustificationem, et peccatorum remissionem.
Hoc æque, ut superius, vanum est: tametsi in peccatorum
remis-

remissione non nihil tribuimus nostris operibus non cōmen-
ticijs, sed pijs, & in hunc vsum a Christo probatis, hæc tamen
superius etiam discussa sunt Philippicis X. & XI.

¶ Impie opponunt iræ Dei humana opera, cui solus Christus erat IIII.
opponendus.

Non est impiū iræ dei opponere lachrymas, iejunia, & cæ
teræ poenitentiae opa, eleemosynas, preces, quæ opposuerunt Pe-
trus, David, Niniuitæ, & multi alij pro eius delictis, Hierony-
mus etiā dicit, se in eremum secessisse, vt in agris & in solitu-
dine durescētia peccata deflens, Christi in se misericordiā de-
flecteret. Cur non satis fuit illi, Deo huiusmodi peccatis irato
Christum opponere, aut ipsi Christo suos labores, cruciatus,
mortē, vniuersa deniq; q; pro nobis & fecit, & passus est, op-
ponere, quo eius auerteret iram, & misericordiā in se deflecte-
ret? Quinimo Paulus nō modo pro suis, ver; & pro cætero= Colos. 1
rum peccatis sua opa offerebat, cū supplebat (vt ipse ait) quæ
deerant passionum Christi in carne sua pro corpore eius, q;d
est ecclesia, tametsi hoc non erat aliud opponere iræ Dei, quā
Christum, cuius opera sunt quicquid eius mēbra, fideles sci-
licet, operantur: De quo etiam superius Philippica.

¶ Huiusmodi operum fiducia Christum amittunt, iuxta illud Pauli: Ex V.
uacuati estis a Christo qui in lege iustificamini. Galat. 5

Ita esset, si hisce rebus aliud q; Christū exprimeremus, aut
alium q; Christum in nobis operantē crederemus: Paulus lo-
quitur de operibus legis Mosaicg, Nam de Christianis operi-
bus ostendit se lōge diuersum sentire cū dicit: Glorificate de- 1. Cor. 6
um in corpore vestro. Philippus loco quē citat vult, & aperte
pronunciat Paulū intelliġi de operibus etiam decalogi, quod

Ff iii non

F. ALFONSVS VIRVESIVS

non est nunc sententia confutare: Nam si Paulus dicit, quicquid Philippus vult illum dixisse, aut cōminiscitur, intellectu se, frustra illi auersamur, cui nullo modo resistere possumus. Nunc vero quod ad hunc Pauli locum attinet, sufficiet pro confutatione, integrā Pauli sententiam, tametsi longiusculam, suis verbis exposuisse: State, inquit, & nolite iterum iugo seruitutis contineri. Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circūcidamini, Christus vobis nihil proderit: Testificor autem rursus omni homini circuncidenti se: quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ: Euacuati estis a Christo, qui in lege iustificamini: a gratia excidistis. Nos em̄ spiritu ex fide spem iustitiae expectamus, Nā in Christo Iesu necq; circuncisio aliquid valet, necq; præputiū, sed fides q; per charitatē operatur: Haud expositione, vt reor, opus est, sed admonitione ad intellegendum hoc loco, qui fidem charitati cæteris operibus exclusis, coniungit, non decalogi, cum legis meminit, sed veteris Iudaismi opera dānari, et a Christo pronunciari aliena. Non tñ mireris, Germane lector, quod hoc loco Philippus operibus legis Mosaicę addat etiam præcepta decalogi, nā & alio opere circuncisioni & præputio, quæ nihil valere pronūciat Apostolus, addidit etiam baptisma, & facit Paulum dicentem: In Christo Iesu necq; circuncisio aliqd valet, necq; præputium, necq; baptisma, vt ipse addit. Quādiu hæc licent Philippo, q; poterit eum superare: Sed tu potius attende quod dicitur, in Christo Iesu multum valere opera charitatis ex fide.

VI. **Q**ualiter docent monasticum institutum esse statum perfectionis.
Hierony. **F**also ergo Hieronymus monachum instituens dicit: Tu autem

autem perfectum te esse pollicitus es. Nam cum derelicta militia te castrasti propter regna cœlorum, quid aliud quā perfectam sequutus es vitam? Quin & secessit Christus iuuuenem cui dixit: si vis perfectus esse.

¶ Präferunt consilia præceptis, & ita obscurant præcepta Dei, & verum cultum.

Hoc esse fictum & vanum, vel ex hoc apparet, quod Thomas recentiorum monachorum facile princeps, docet in ea parte summæ theologicæ, quam appellat secundam secundæ, quæst. CLXXXIII. arti. III. quo in loco non obscure totius veræ perfectionis primas tribuit præceptis diuinis.

¶ Präferunt se non modo simplicibus Christianis, verum & magistris VIII. tibus & pastoribus.

Verus monachus nemini se præfert, Institutum hoc esse utilius & expeditius ad assequendū Christianam perfectiōnem, quam cōmuniſ laicorum vita, ex sacris literis confirmavimus: Pastoribus non modo supremis, verum et quibusuis curionibus quantum tribuamus, ostendunt Thomæ verba in ea parte summæ theologicæ, quā modo citauimus, questio ne eadē articulis VII. & VIII. hac de re ex professo differētis.

¶ Ex huiusmodi falsis præconijs vitæ monasticæ populus pericitatur IX. falsis opinionibus, audit sine modo laudari cœlibatum, ideo cum offensione conscientiæ versatur in coniugio.

Cur hoc non occinitur Paulo: qui multis nominibus cœlibatum præfert coniugio? Quanquam non est, cur in matrimonio cū offensione conscientiæ versentur cōiuges, quibus etiæ tranquillitas mentis, corporis, & animi sanctitas, & id genus alia negantur, æterna tamen salus offertur.

¶ Audit.

F. ALFONSVS VIRVE SIVS

X. ¶ Audit solos mendicos esse perfectos, ideo cum effensione conscientiae retinent possessiones, negotiantur.

Matth. 19
Lucas 5
Cur & hoc non occinitur Christo, qui non modo perfectionem diuitibus negat, ut monachi, verū & ingressum regni coelorum illis esse tantum non impossibile prædicat, & semen verbi dei a diuitiarum sollicitudinibus suffocari dicit, tametsi monachorum nemo solis mendicis tribuit perfectiō nem, vt Philippus consueta fide obiicit nobis.

XI. ¶ Audit consilium euangelicum esse de non vindicando.

Fortassis a Luthero & Philippo, qui vt Christianos cum Christianis funestis certaminibus committant, id quod non semel fecerunt, prædicant Euangelium amare sanguinem & bella. Nam de nobis hactenus audiuit nemo.

XII. ¶ Plurimi monachi ante iustam ætatem suscepereunt vota monastica quibus liberum est rescindere.

Viderint ipsis, in quos hæc competant, nos ordinē & professionem, non quorundam temeritatem defendimus. Nec mihi (tametsi quintodecimo anno vixdum exacto monachum indui, & quinto post mense vota suscepi) vñq̄ probata sunt vota præcoccia, quæ tamen semel nuncupata fuerint, non possunt priuata autoritate rescindi.

XIII. ¶ Augustini tempore libera erant collegia monachorum, postea addita sunt vota.

August.
Hoc superius ostendimus esse fictum, cū de votis ageremus. Quoniam vero citatur Augustinus, tametsi verba non producuntur operæ premium totius causæ confirmationi me facturum existimo: si eundem controversiæ iudicem legero, quem sui dogmatis testem citat Philippus. Augustinum igitur

tur in psal. XCIX. audiamus. Si aut̄ sic laudamus (inquit, nā de indiscretis omnium ordinum & immodicis laudibus tractare cœperat) in hoc tempore ecclesiam Dei quō laudat̄ scriptræ Dei, ecce quomodo nunc dixit: sicut lilyum in medio spinar̄, sic proxima mea in medio filiar̄. Audit homo, considerat, placet illi lilyum, intrat, adhæret lilio, tolerat spinas, mēritur esse in laude, & in oculis sponsi, qui dicit: Sicut lilyum in medio spinar̄, sic proxima mea in medio filiar̄. Ita & in clericis laudatores clericor̄ intendunt ibi bonos ministros, fideles dispensatores, oīm toleratores, viscera sua impendentes ihs, q̄s volunt proficere, non quærentes quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, Laudant hēc, obliuiscunt̄, quia mixti sunt malis. Rur̄ sus qui reprehendunt avaritiā clericor̄, improbitates clericorum, lites clericor̄, appetentes res alienas, ebriosos, voraces, iactantes, & tu inuidē vituperas, & tu incaute laudas. Tu q̄ laudas, dic mixtos malos: tu qui vituperas, vide ibi & bonos. Sic & in illa vita cōmuni fratum quæ est in monasterio, magni viri sancti quotidie in hymnis, in orationibus, in laudibus dei inde viuunt: cum lectione illis res est, laborant manibus suis, inde se transfigurit, nō auare aliquid petunt. Quicquid eis infertur a pijs fratribus, cum sufficientia & cum charitate vtuntur: nemo sibi usurpat aliquid, quod alter non habeat: omnes se diligunt, omnes inuicem se sustinent: Laudat, qui nescit qd interius agatur, qui nescit quomodo illo vento intrāte, etiam naues in portu colliduntur. Intrat quasi securitatem sperans, neminem quem toleret habiturus: inuenit ibi fratres malos, qui malū inueniri non possent, nisi admitterentur. Est necesse

Gg vr

F. ALFONSVS VIRVESIVS

vt primo tolerentur, ne forte corrigantur. Nec excludi facile possunt, nisi prius fuerint tolerati, & sit ipse intolerandæ patientiæ. *Quis me hic quærebat?* Ego putabam quia charitas esset hic. Et paucorum hominum molestia irritatus, dū non perseuerauerit implere quod voulit, fit desertor tā sancti propositi & reus voti non reddit. Iam vero cum inde exierit, fit & ipse vituperator, & maledicuſ, & dicit ea ſola, quæ quafi ſe pati non potuiffe asſeueraſt, & aliquando vera, ſed vera malorum toleranda ſunt, propter ſocietatem bonorum. Dicit illi ſcriptura: *Væ ijs qui perdiſerunt ſuſtinentiam.* Et quod eſt amplius, „ruſtat indignationes malorum odorū, vnde abſterreat intraturos, quia ipſe cum intrat, perdurare non po-

Quid apoſtoli tuuſt, &c. Non potuit magis graphicē Augustinus Lutheri ſtare Auguſtini etiā omnium transſugarum apostafiam, & cauſas quas illi præ am tempo re iactarē in monachatum. texunt, deſcribere. Videtur non ſuorum temporum dānaſſe deſertores, ſed noſtrorum vaticinatus, tametſi noſtri libidinē & impudicitiam vna cum indignationibus adiunxerūt: vt non contenti fieri ſanctæ profeſſionis deſertores, fiant etiam maritorum aut certe procorum æmuli, & riuales, & ita utriusque ordini iure odibiles & execrādi: Sed ad vota redeamus. Videtis Germani quam ex fide Philippus citet Auguſtinū, nempe vt alios diuinæ ſcripturæ locos confueuit. Auguſtinus diſerte pronunciat eos, qui quorundam peccatis aut morum importunitate offensi, monaſteria deſerunt, voti deſertores eſſe. Dum non perseuerauerit, inquit, implere quod voulit, fit deſertor tam ſancti propositi, & reus voti non reddit. Hoc eſt votum illud Christi doctrina & apoftolorum exem-

plo

pto suscepsum, quod loco quem paulo ante ex XVII. lib. de ciuit. dei citauimus, votum potentissimorum appellat. Quid ego vnum aut alterum, sexcenta possem producere loca, quibus voti, ut nunc sunt vota monastica, meminit Augustinus: sed constantiam & veritatem dictorum Philippi rur sus videamus:

¶ Augustinus negat dissolui coniugia illorum, qui post huiusmodi vota duxerunt uxores.

Qui constat Augustini temporibus non fuisse vota monastica, quod precedens obiectio habet, & eundem tractasse sunt dissoluenda coniugia quae conciliantur post huiusmodi vota: Augustini verba non de votis pronunciat monasticis, sed de continentiae voto, qd viduae quædam domi suæ, quæ liberius ac firmius Christi obsequio & misericordiae operibus mancipare valeant, priuatim suscipiunt. Nam locus etsi a Philippo arte sua consueta non citatur, nec proferuntur verba, aut nullus est, aut habetur in libro de bono viduitatis cap. II. & X. cuius verba tametsi prolixa non grauabor adiucere, nempe ut multū lucis causæ, multum pudoris (nisi omnem prorsus abiecerit) allatura Philippo: Citat Augustinus cap. VIII. ad viduas conditionis suæ admonēdas apostoli verba ex capite primo prioris epistolæ ad Timotheum, atque in hunc modum de viduarum cœlibatu simul & pudicitia disserit: Volo igitur iuniores nubere, filios procreare, matres familiæ esse. Nuptiarum bonum apostolica sobrietate & autoritate commendat, non procreandi officium etiam eis quæ continētiae bonum capiunt, tanq ad obsequelam legis impo-

Philippi
vanitas &
inconstan-
tia in citan-
dis testi-
monijs.
August.

Gg ij nit

nit. Deniq; cur hoc dixerit pandit, cū adiungit, & dicit, Nul-
lam occasionem dare aduersario maledicti gratia. Iam enim
quædam conuersæ sunt retro post satanam, vt his verbis eius
intelligamus eas quas nubere voluit, melius posse continere
quam nubere, sed melius nubere q̄ retro post satanam ire, id
est, ab illo excellenti virginalis, vel viduæ castitatis proposi-
to in posteriora respiciendo cadere vel interire. Proinde quæ
se non continent, nubant, ante q̄ continentia profiteantur, an-

1. Timo. 5 te q̄ Deo vroueant, quod nisi reddat, iure dānantur. Alio quip
pe loco de talibus dicit: Cum em̄ in delicijs egerint in Christo
nubere volunt, habētes damnationem, quoniam primam si-
dem irritam fecerunt, id est, voluntatem ad nuptias a propo-
sito cōtinentiae deflexerunt. Irritā quippe fecerunt fidem quā
prius voverant, quod perseverantia implere noluerunt. Nu-
ptiar̄ igitur bonū semper est quidē bonū, sed in populo Dei
fuit aliquā legis obsequium, nunc est infirmitatis remedium:
in quibusdam vero humanitatis solacium: Filiorum quippe
procreationi operam dandi, nō canino more per vsum pro-
miscuum fœminar̄, sed honesto ordine coniugali, non est in
homine improbandus affectus etiam, ipsum tamen laudabilius
transcendit & vincit cœlestia cogitans animus Christia-
nus. Sed quoniam sicut ait dominus: Non omnes capiunt
verbū hoc, quæ potest ergo capere capiat, quæ se non conti-
net nubat, quæ nō cœpit, deliberet: quæ aggressa est perseue-
ret, nulla aduersario detur occasio, nulla Christo subtrahatur
oblatio. In coniugali quippe vinculo si pudicitia conserua-
tur, damnatio non timetur: sed in viduali & virginali conti-

nen-

nentia, excellentia muneris amplioris expetitur: Quia ex-
petita & electa, & voti debito oblata, iam non solum non
capescere nuptias, sed etiam, si non nubatur, nubere velle da-
mnabile est. Nam ut hoc demonstraret Apostolus non ait:
Cum in delicijs egerint, in Christo nubunt, sed nubere vo-
lunt, habentes, inquit, damnationem, quoniam primam
fidem irritam fecerunt, & si non nubendo, sed tamen volen-
do, non quia ipsæ nuptiæ vel talium damnandæ iudicatur,
sed damnatur propositi fraus. Damnatur fracta voti fides,
damnatur non susceptio a bono inferiori, sed ruina ex bono
superiore: Postremo damnantur tales, non quia coniuga-
lem fidem posterius inlerunt, sed quia continentiae primam
fidem irritam fecerunt. Quod ut breuiter insinuaret Apo-
stolus, noluit eas dicere habere damnationem, quæ post
amplioris sanctitatis propositum nubunt, non quia non da-
mnentur, sed ne in eis ipsæ nuptiæ damnari putarentur. Sed
cum dixisset, nubere volunt, continuo addidit habentes
damnationem. Et dixit quare. Qm̄ primam fidem irritam
fecerunt, vt voluntatem quæ a proposito cecidit appareat
esse damnata, siue subsequantur nuptiæ siue defint. Pro-
inde qui dicunt, talium nuptias non esse nuptias, sed po-
tius adulteria, non mihi videntur satis acute ac diligenter
considerare quid dicant. Fallit eos quippe similitudo veri-
tatis, &c. Hæc sunt opinor verba quibus innititur obiectio
Philippi, quibus superiora nos adiecimus, vt præter totius
operis argumentum quod est de bono viduitatis, ipse cur-
sus orationis & tenor ostendat nullam hic monachatus aut

Gg iij mona-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

monasterij fieri mentionem . Loquitur enim Augustinus de viduis illis , quibus Paulus dicit : Volo autem iuniores nubere, & alibi : Cum in delicijs egerint , in Christo nubere volunt , quas non fuisse monachas , nec id aggressas quod monachatus hodie profitetur , vel Philippus ipse concedet . Firmauerant quidem cœlibatus propositum voto , sed priuato , quod sacramenti viribus non potest obſistere . Quod si quæras quæ sit ratio cur solennitas tantum virium addat professioni , quæ ab ipso profitentis animo , magis quam a solennitate quæ prorsus extima est , proficiscitur : Hæc iam quæſtio alia est , & ab obiectione longe diuersa , nec ijs quæ ecclesiæ decretis non acquiescunt , deerunt vñquam huiusmodi interminabiles quæſtiones , nos tantum ostendere voluimus , Augustinum non esse de votis monasticis loquutum , cum ratas vult esse nuptias , quæ promissæ continentia superueniunt , sed de voto priuato , cui etiam ostendit fuſſe quondam catholicos , qui vim tribuerent dirimendi , aut certe prohibendi coniugia & efficiendi ut non coniugia esſent sed adulteria , tanta fuit semper ab ipsis etiam apostolorum temporibus votorum potestas & obſeruatio , quæ hodie ut impia (ſi diuīs placet) hominum commenta proſcinduntur a Philippo quem rursus audiamus .

XV. ¶ Olim monasteria erant ſcholæ ſacrarum literarum & aliarum diſciplinarum , quæ ſunt vtiles ecclesiæ , & ad diſcendum monachi coueniebant , nunc fingunt iſtitutum eſſe vitæ genus ad promerendam remiſſionem peccatorum .

Monachorum collegia ſcholas eſſe ſacrarum literarum vehementer optamus , & quædam eſſe videmus , alioq non pro-

produxisserunt tot sapientium centurias optimis disciplinis
instructas, aduersus ecclesiæ alopilos. Certe nos quo-
quot hactenus incoluimus ordinis nostri cœnobia (habi-
tauimus autem Burgis, Valladoliti & Salamancae) scriptu-
ras sacras aut illarum grauiores interpretes monachis sem-
per enarrauimus. Falsum tamen est, olim monasteria non
fuisse nisi disciplinarum scholas: id quod Basilij, Chryso-
stomi, Hieronymi, Augustini, Iohannis demum Cassiani
scripta aperte declarant, tametsi scripturarum sanctorum pia
magis & simplex quam tumida & artificiosa lectio ac me-
ditatio frequens primum locum sibi in monasticis exercita-
mentis obtineat. Omnium vero absurdissimum est, quod
Philippus ex superioribus velut irrefragabilibus axioma-
tis colligit.

Error est pernicioſiſſimus, ſentire quod Euangeliſa perfectio ſit in **XVI.**
traditionibus humanis. Nam ita etiam Mahumetistarum mona-
chi gloriari poſſunt, ſe habere perfectionem Euangeliacam.

Hoc ut veriſſimum eſt, ita ineptiſſime ſimul & malicio-
ſiſſime aduersus nos colligitur. Quid em ad nos attinet obie-
ctio Mahumetici monachatus: Num ſignificare vult nos
perfici credere ſine Christo & eius fide: Haec mahumetica
verba ſibi concinuant Lutherani, qui auſi ſunt docere non
obeffe Christiano, ſi omnes externos ecclesiæ ritus negligat,
& vniuersos Turcarum, etiam circumciſionem, accipiat, id
quod, ne quis me ſtudio mentitur exiſtimet, in eo libello me-
mini me legiſſe, quæ Philippus hypotipofes apparet, vbi eſt
illud quod cōmemorauit de baptiſmo. Nos q̄dū homo ex

corpo-

F. ALFONSVS VIRVESIVS

corpore constat & animo, credimus utroque pietatem esse
praestandam, idque non ad nutum cuiusvis etiam catholi-
ci nedum pseudoprophetæ, sed scripturarum sanctorum &
ecclesiæ præscripto.

XVIII. **R**egnum Dei est iustitia & vita in cordibus, ideo perfectio est cresce-
re timorem Dei, fiduciam misericordiæ promissæ in Christo,
& curam obediendi vocationi sicut & Paulus describit perfectio-
nem. Transformamur à claritate in claritatem tanquam à domi-
ni spiritu. Non ait, alium subinde cucullum accipimus, aut ali-
os calceos, aut alia cingula.

Hoc etiam quis vñquā negauit Philippo? Quærat quos
hæc tam recondita doceat, monachi iam dudum ætates ista
nouerunt, nec quicquam aliud profitentur. Addendum ta-
men erat ad perfectionem timori & fiduciæ amor, quæ Pau-
lus dicit esse vinculum perfectionis. Huic maxime aduersa-
tur ea, quam Græci philautiam vocant, hoc est, amor sui, o-
mnium malorum fons & origo, atque adeo, vt Augustinus
dicit: Babylonis ciuitatem & regnum diaboli constituens,
quemadmodum charitas, quod omnium bonorum parens
sit, regnum Christi efficit. Paulus ad Timo. enarrans scele-
ra, quæ futura inter Christianos postremis temporibus va-
ticinatur, ab amore proprio, ceu ab vniuersorum capite in-
cipit, & in voluptatum libidinem & amorem desinit. Mo-
nachi ergo qui vere quod profitentur esse conantur, vt ad
charitatis perfectionem peruenire valeant, odium sui aduer-
sus philautiam meditantur, illud, inquam, odium de quo
Iohann. 12. Christus: Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam
æternam custodit eam. Vnde & perpetuum bellum sibi in-
dixit.

dixerunt ieunij, vigilijs, & laboribus, carnis libidinibus & concupiscentiae aduersantes, non quod in his credant sitam esse perfectionem, sed quod intelligant, quo magis sui contemptum & odium mens Christiana conceperit, eo feruentius in Dei amorem & fiduciam identidem erigi, prouehi, perfici, consummari, & inter haec dum caro inedia & squatore propemodum confecta, minus insolescit, minusque obstat spiritui perfectionem meditanti, fit, ut, quod apostolus ait, quantum exterior homo noster deficit, ac viribus destitutitur, tantum interior renouetur & perficiatur.

Post tam multa scripturarū loca, quae nobis obiecta sunt in confessione, post impietates & errores, quos ex illis aduersum nos colligit Philippus, conatur etiam nostrorum argumentationibus respondere, & testimonia producta refellere. Princípio, ne qua possimus ab eius non obiectionibus modo, verum & contumelijs euadere, agnoscit immodi-
cas professionis nostrae laudes temperasse Gersonem, quoni-
am scripsit monachatum non esse perfectionem, sed statum
acquirendae perfectionis. Nos quos autores habeat profes-
sio monachorum, & quos suae laudis patronos atque prae-
cones superius exposuimus, nempe Christum, apostolos,
& ne hos non intelligere nos cauilletur Philippus, Basilios,
Gregorios, Chrysostomos, Augustinos, quorum multi iu-
stis lucubrationibus, integris libris causam nostram suscep-
perunt, laudes extulerunt, professionem prædicauerunt,
non aduersus Lutherum & eius errores, quem tunc tempo-
ris, non timebant monachos succensurum, sed pro veritate,

Hh qua

F. ALFONSVS VIRVESIVS

qua solet ad sui commendationem & laudes vltro inuitare sapientes, hi omnes non dubitant pronunciare, monachatū perfectionem esse Christianam. Quorum sententiam explicavit diuus Thomas & monachus & Gersone aliquot sacerdos antiquior, vt appareat, cum ijs locis quorū paulo ante me minimus, tum verbis quæ hac de re eadem summæ theologicæ parte quæst. CLXXXVI. arti. I. ad argumenta quæ sibi obiecerat ipse respondet. Dicendum est, inquit, quod sicut dictum est, religio nominat statum perfectionis ex intentione finis, vnde non oportet, quod quicunque est in religione, sit perfectus, sed quod ad perfectionem tendat: Professio- nis ergo nostræ locum et conditionem nos ipsi agnoscimus, etiam si nunquā admoneremur a Gersone. Sed nec hoc tem peramentum probat Philippus: Hoc, inquit, si sequimur, nihil magis erit monastica, status perfectionis, q̄ vita agricolæ, aut fabri, nam hi quoq; sunt status acquirendæ perfectionis. Omnes enim homines in quacunque vocatione perfectio- nem expetere debent, hoc est, crescere in timore Dei, in fide, in dilectione proximi, & similibus virtutibus, &c. Optime quidem, at non hic agimus, de his qui debent expetere perfectionem, sed an omnes professiones, aut omnia exercitamen ta æque conferant ad perfectionem, & an illam omnium ho minum instituta & vitæ genera aggrediatur, & vtrum mo nastica præcellat in hoc vniuersis vitæ ciuilis institutis. Nam fæcere ac cæteris hierarchis fatemur, quatenus mona chit tantum sumus, impares nos esse professionis dignitate: Nec magis sunt ad propositum exempla veterū monacho- rum

rum, quæ producit Philippus, quibus exemplis æquati angelica reuelatione leguntur laici quidam summis anachoreatis, quando non hic de meritorum collatione differimus, in quibus præstare potest sordidus lixa primis in ecclesia viris, sed de vitæ generibus in communi, de quibus negari nō potest, quin quædam proprius accedant ad pietatem quam alia.

C O R O N I S.

Hoc loco, & his de rebus differentem oppressit me quo runda monachorum calumnia, qui haeresis non cuiusvis, sed Lutheranæ nomine me apud inquisitores Hispaniæ sunt criminati: Vide mihi lector quale pietatis hostimentum pro monastice professionis patrocinio iam inde ante XVI. annos suscepto nobis retulerint, simulq; animad uerte, qualem ecclesiæ nauant operam nonnulli, qui se fidei vindices & catholicæ pietatis iactant assertores. Sed nos neque propter paucorum, nec si plures quidem sint, insolentiam possumus sanctissimum religiōis institutum damnare, nec propter hominum ingratitudinem Christi & ecclesiæ causam deserere. Si enim in hoc mundo tantum (quod ait ^{1. Cor. 15} Paulus) in Christo sperantes simus, omnium hominum misserrimi sumus, Lutheri est, & eius complicum propter peruersos hominum mores, sanctas ecclesiæ leges et instituta damnare. Euangelica autem prudētia agnoscit quod superius ^{Matth. 15} diximus, sagenam Christi malos una cum bonis semper ab initio mudi collegisse, nec ullum esse ordinem tam perfectū, quin non mō nequam, verum perditissimos aliquot homines atq; deploratissimos habuerit. Innascuntur em̄ antido-

Hh ij tis,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

Numc. 22
Matth. 16
Acto. 6
Apoca. 2

tis toxica, & saluberrimis quibusq; rebus solent esse admixta venena. Sic propheticus ordo habuit Balaam, apostolicus Iudam, diaconicus Nicolaum, vt ipsis reru omnium experimentis fateri cogamur, quod in exordio huius operis proposuimus. Nihil scilicet esse adeo praeclarum, cœleste, diuinum, quod si versetur inter homines, & per homines dispensari, aut quoquo modo geri cōtingat, eorundem hominum defectibus non sit quadantenus obnoxium. Sed nos huiuscemodi non monachis, sed monachorum mōstris despectis, oculos ad monasticæ professionis heroes Paulos, Antonios, Iohānes, Macharios, Hilariones, & antiquos illos Aegyptiacos greges apostolicæ perfectionis æmulos & sectatores, cōuertamus. His adiūcere possumus Benedictum cum tam numerosa diuorum caterua: cuius institutum si nihil aliud ecclesiæ contulisset, vel hoc tamen erat illi semper habenda gratia, quod Gregorium illum cognomento Magnū, Pontificem protulit. Neque posterioribus sæculis defuerunt viri monasticæ pietatis professores, qui Mendicantium familiias pio quidē consilio & successu non infelici condiderunt: nam sunt in eis, qui etiā sanctitate & eruditione claruerint. Quibus diuinæ approbationis pignoribus acceptis, pseudo monachos oēs æque atq; monachomastigas contēnamus, nec em propter alteros professio, nec propter alteros vita monachorū nobis debet esse cōtemptui. Me vero nemo credat, velim, monachorū pertesum, aut illorū insectatione vscadeo commotum, vt propterea quasi indignans ab huius operis consummatione destiterim: stultum profecto esset & hominis

nis parum grauis, quod pro Christo opt. max. & eius tantummodo gloria fuerat inchoatum, ob stultitiam quorundam hominum & contumelias velle deserere, sed decreui (quod superius ad Carolum Cæsarem inuictissimū præfatus sum) nihil doctrinæ seu grauioris alicuius sententiæ addere, his, quæ in schedis, quas ad inquisitionis regesta retulimus, habebantur, ne quis me alio vñquam fuisse aut esse animo, erga catholicas veritates & ecclesiæ obseruantiam existimet, atq; fuerim antea quam aduersarij nostri quicquam aduersus nos molirentur. Adieci tamen epistolam ad Osiandrum nostram, vt Lutheranorum congressus (si modo Lutheranus est Osiander) qui nobis criminis dantur, vel hoc argumento quales fuerint, appareat. Reliqua autem confessionis & apologiæ capita, quæ his disputationibus non attinguntur, etiam si perseq vellem, nulla opus esset noua doctrina ad illorum confutacionem. Omnia enim quæ sequentibus paragraphis Philippus inculcat de ecclesiæ ritibus, cæremonijs, præceptis, ordinibus, et si quæ sunt alia huiuscemodi, ita fuerant precedentibus ab eo producta, vt nihil addat noui nisi verba, quorum est impendio largus, ita a nobis discussa, & ad scripturarum testimonia, & ecclesiæ autoritatem, sunt collata, vt nulla sit opus alia confutatione. Superest vt Germanos nunc omnes (quod in exordio & saepe alias fecimus) demū exhortemur, & per communem in Christo Iesu salutis spem obsecremus, vt totam hanc disputationem, quam maxime poterunt, integri legendi, nec ulli se addicant sectæ aut factioni, cuius studio facile, nisi diligenter caueat, non solum ad ea quæ fuerint subob-

Hh iij scura,

F. ALFONSVS VIRVESIVS

scura, verum & ad splendidissima quæcꝫ, vt oculi tenebris
 assueti ad lucis aspectum, cæcutient, & hallucinabuntur, po-
 nentqꝫ (quod ait Propheta) lucem tenebras, & tenebras lu-
 cem: apud quem prophetam multi, qui belle sibi sapere vide-
 bantur, tandem errore, vbi illis minime proderit, patefacto di-
 cunt: Elongatum est iudicium a nobis, & non apprehendet
 nos iustitia: expectauimus lucem, & ecce tenebræ: splendorē,
 & in tenebris ambulauimus, palpauimus sicut ceci parietem,
 et quasi absqꝫ oculis atrectauimus, impeginus meridie qua-
 si in tenebris, in caliginosis quasi mortui, &c. Est cui soli sub-
 dendum est nostrum omnino iudicium, Christus Iesus Dei
 patris & filius & veritas, qui mentiri non nouit, fallere nescit,
 peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. In cu-
 ius verbis, quæ per se, vel per prophetas & apostolos sua or-
 gana protulit, cum inciderit, vt intellectus imbecillitate cespiti-
 temus, aut ambigamus, est ad quam huiuscemodi quæstio-
 nes ipsius Christi Iesu prospæctione referantur. Ecclesia ca-
 tholica: de qua ineptissimum est dubitare quænam, aut vbi
 sit. Ea est enim quæ sectis, hæresibus suborientibus & inter-
 cedentibus, ab ipso Christi tempore & ab orbis initio usque
 ad nostra palam & in aperto perseuerat. Est enim ciuitas su-
 per montem posita. Lucerna non sub modio latitans, vt qui-
 dam fingunt, quo non sit cuius iudicio dammentur, sed super
 candelabrum accensa, vt & dignosci possit ab omnibus, & ijs
 qui ad illam accesserint, lucere. Huius est, vt ait Paulus, capti-
 uare omnem intellectum in obsequium Christi: qua capti-
 uitate nulla potest esse libertas felicior, quinimo huic vni
 non

ADVERSVS LVTH. DOGMATA. Fol. 116.

non esse animo, fide & pietate subiectum, est, quod ait Petrus,
velamen habere maliciæ libertatem. Huic multæ pseudo ec^{1. Pet. 2.}
clesiæ se ab apostolicæ prædicationis exordio opposuerunt,

quæ & si diu aliquoties durauerint, demum extinctæ

sunt, quoniam portæ inferi non præualebunt

aduersus eam. Christo Iesu pollicen^s

te vna atque præstante, cui sit

honor & gloria,

Amen.

Matth. 16

FINIS LIBRI.

*

.F. G. DAVIS - 1914

15 ANNIS LETCI
Anologiae sua 1633

ALPHONSI VIRVESII

Philippae et contra

Chorum et aliis

E

1739

Th

1287